

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

655

HET MASKER
VANDE
WERELDT

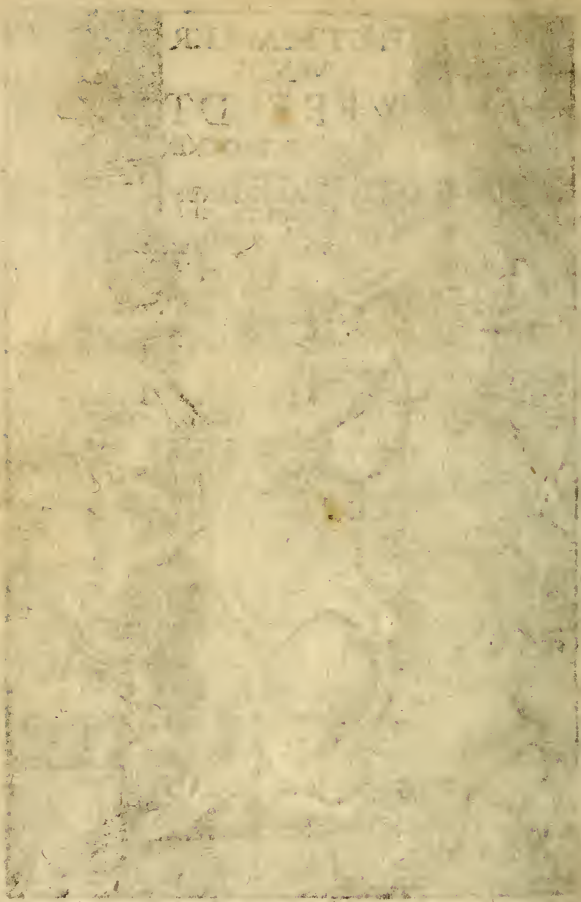
AEGETROCKEN

DOOR
P. ADRIANUS
FOORTMERS

SI
den 17de

ANTWERPEN by JOANNES VAN SOEST op de
Grootte Merckt inden Bonten Mantel

Faint, illegible text or markings at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

AEN MYN HEEREN
M Y N H E E R E N
SUPERINTENDENT

RAEDEN ende MEESTERS,

AUDITEURS ende GRIFFIERS

Van sijne Majesteys

REKENINGEN,

In 't Vorstendom Gelder, ende Graef-schap
Zurphen, &c.

MYN HEEREN,

ALs Philippus Coninck van Moecedoniën
ginck oorlogh voeren, ende strijdt wilde
leveren teghen die van Athenen; als nu rondt-
som de Trompetten staecten, ende dat men dap-
per de trommels roerde; soo de Soldatesque en
d'Onderfaeten sich met vlijtigheyt toe-rusteden,
ende met een groot ghewoel tot den veld-tocht
spoedighden; Diogenes den Filosooph, siende al
de Wereldt in roeren is ghekropen uyt sijn ton,
ende heeft dien den bergh op en af gaen tuyme-
len; ende den heelen tijdt anders niet ghedaen als
het ydél vat van boven tot beneden wentelen,
segghende, dat als ieder een soo besigh was, hy
alleen niet en kost stil sitten.

Is't dat wy desen tijdt met den voorgaende, en
de onse oorloge met de Grieksehe willen verge-
lijcken, Europa en moet aen Asia, noch Neder-

landt aen Griecken-landt niet wijcken. Wat Rijk, wat Republique, wat Provincie en sit niet midden in den brant van d'Oorloghe, oft en staet van over langh al in sijn affchen? Wat Staet is'er die niet een bloedighe riviere voor by haer en heeft sien passeren? Onsen Nederlantschen Leeuw, Beschermmer van het Doorluchtigste Huys van Oostenrijck, heeft nu seventigh iaeren langh geweest den Stafermo; daer soo veel uyt-heymische en naburighe Koningen en Princen hunne lantie op hebben ghebroken; en teghenwoordigh wort teghen hem met sulcke geweld den oorlogh gevoert, al oft het niet om een kleyn Landeken, maer om geheel Europa schein te vechten. Terwijl het dan rondsom is in beroerte, ende dat een jehelijck besigh is met den oorlogh, soo sal ick sijn, gelijk die van Macedonien, hunne wapens laeten werten en slijpen; ick sal, naer het exempel van Diogenes, het ydel vat van de Wereldt wat gaen keeren en wentelen, en een weynigh d'ydelheydt des Werelts voor ooghen stellen. Desen mijnen arbejdt sal my dies te lichter vallen, als dit vat van sijn eyghen selven te meer is gheneghen tot loopen en rollen; soo dat het ghevoelen van Nicolaus Coôpernicus, op eenen sekeren sin ghevat, ontfanghbaer kan wesen. Desen heeft met sijn verstant willen door-dringen teghen het ghemeen gevoelen van alle de Philosophen, dat den Hemel stil stont, en geen beweghinghe en hadde; maer dat in teghendeel den Aerdt-bodem anders niet endede; als keeren en om-loopen. Dit gevoel (segg' ick)

ick) en sal soo vrent niet zyn , willen wy 't in een
andet ploye slaen ; te weten , dat den Hemel en
Hemelsche saecken ; de saligheydt en eeuwige
goederen , sijn onberoerlijck en onveranderlijck ,
geenen onderganch onderworpen : maer d'aerde
alleen , dat is , de wereltsche saecken , die loopen
en rollen , die draeyen en keeren , die zijn in ge-
duerighe beweginghe , en tusschen eenen ghesta-
dighen opganch en onderganch besloten ; soo dat
het menschelijck gheslacht , 't welck de Wereldt
maeckt , van rijkdemmen tot armoede , van eer
tot schande , van wellusten tot pijnen , van throon-
nen tot de galleyen komt te vervallen . Sat Job
niet op den mest hoop met een ghebroken scherf-
ken , die 's daegs te voren uyt Silveren servies trac-
teerde sijn vrienden ? Heeft Roomen niet ghesien ,
dat C. Marius in sijn sesde Borgher meesterschap
mocht Heerschappije voeren , ende in syn sevenste
moest gaen bedelen ? En wat sal ick segghen van
eenen Duc de Luna , die d'onghestadigheyt in
sijnen eyghen naem voerde . Desen eerst den mee-
sten Favorit van den Koningh , den machtighsten
van Spagnien , valt in disgratie , krijght het hoofd
voor sijn voeten , ende blijft het dootd lichaem dry
daghen op het Schavot met en houte schotelteje ,
tot dat voor hem soo veel geoffert soud' zyn , dat
het lichaem ter aerden besteet soude konnen wor-
den . Ende gy , ô voorbeeldt van alle verwaende
Hovelinghen , Spieghel van d'onghestadigheyt ,
ballon van de Fontuyn , exempel en waerschou-
winghe van alle eersuchtighe Vorsten : Gy Aman :

ſegg' ick, hoe weynigh uren zynder maer verloop-
pen tuffchen het Konincklijck bancket daer ghy
hebt aengheſeten, en tuffchen de galghe daer ghy
hebt aenghehanghen; ô bedrieghelijcke hope der
menſchen! (riep den grooten Orateur) ô brooſe
Fortune, en ydel ghedachten! die in het midden
dikwils worden onderbroken, en in het beſte van
hunnen loop te gronds gaen, eer ſy de Haven van
hunne begeerten kunnen bezeylen. Wie en ſoud'
ſigh niet verwonderen, als hy hoort dat eenen die
de geheele Werelt om ghezeylt hadde, ende menig
tempeeft van den grooten Occaen was ontkomen,
dat deſen wedergekeert in het Vaderlandt, en ſigh
met een ſchuytjen op een ſpeel hof wat vermae-
kende, in eenen kleynen Vyver is verdroncken?
Veel perijckeleuſer is den loop des Werelts, ende
meer achterdencken moet ons haere bedrieghelijc-
ke ongeſtadigheydt geven. Op den ſelven dagh,
en op de ſelfſte plaetle daer de ſchepen ghelaveert
hebben, ende de jachten geſpeelt, worden ſe dick-
wils van de baren te gronde ghedronghen. Ten
waer geen eynde, woud ick die gaen beveſtigen
met het ghevoelen der Wijsen, met d'ongheluc-
kighe uytganghen der Hovelinghen; ſoo dat my
dunckt dat Copernicus het Kindt ſoo quaelijck
niet ſchijnt ghedoopt te hebben, als hy het
d'Omloopende Werelt heeft geheeten. Op welc-
ken ſin en maniere van ſpreecken oock te verſtaen
is het Teſtament van Diogenes, en ſijnen uytter-
ſten wil die hy hadde bevolen. Deſen liggende op
ſijn ſterven, heeft aen de omſtaenders belaſt, dat

mèn hem doodt wesen^{dé}, niet op sijnen rugg' ge-
lijk de andere, maer op sijnen buyck ligghende
soud' begraeven, en gaf dit voor reden: 'T is nu
in de verkeerde Werelt; ick hope datse noch eens
sal draeyen, ende dan sullen alle d'andere op haren
buyck ligghen, ende ick sal op mynen rugg' dan
rusten. Dit was het leste gevoelen dat hy hadde
van de bedriegelijcke en onstantvastige Werelt,
die in een houte tonne woonende ende Philoso-
pherende geckte met al het ghene dat de menschen
groot achten, en derfde wel segghen, dat de Hee-
ren van Alexander den grooten, maer en waeren
Diogenes knechten.

Mijn voornemen is dan dese onghestadighe, be-
drieghelijcke, valsche, ydele Wereldt een wey-
nigh te beschrijven, ende hun Masker op te lich-
ten; en om dieswille dat ick merckte, dat alle
Schrijvers hunne Patroonen beschermers teghen
alle nijdighe tonghen verkiesen, soo hebb' ick dit
teghenwoordigh boecksken UU. EE. willen op
draeghen, om dagbelijks als onder UU. EE. scha-
duwe te schuylen, biddende met eenen dat U. E.
dit oock ghelieve t'ontfanghen, tot een teecken
van erkennenisse, ende danckbaerheydt van alle
weldaeden die onse Societeyt alhier van UU. EE.
in het ghemeen, en ick in het besonder heb ghe-
noten.

UU. EE. Ootmoedighen dienaar,

ADRIANUS POIRTERS.

Het Wit en Ooghmerck V A N D E N S C H R Y V E R.

BEMINDEN LESER.

Gy hebt gezien voor in de Titel-plaet, hoe dat de *Werelt* berooft wort door de *Goddelycke Liefde* van haer schoon aensicht, daer-se mede ghe-woon is te proncken, ende dat se nu sit en kijckt met een leelijk gerompelt ende geploeght bak-huys, en dat in plaetse van haere ghepoeyerde en ghefriseerde locken, haer om het hooft een deel fenijnige Serpen-ten swadderden; waer door sy niet alleen ontstelt en wort, maer met alle vlytigheyt toe tast om haer op-ghetoyt Masker wederom te krijghen, wel wetende, dat, soo haere ghebreken in het openbaer komen, sy van haere dienaers minder ghelieft sal worden; ghe-lijck van nu af *Capido* self van haer vervaert is, en wilt de vlucht nemen: Een louffrouw schijnt ook in beraet te staen of sy haren *Serviteur* sal af dancken; d'andere die in haere ydelheyt noch voortgaet, ende voor den Spiegel sit en friseert, en is noch niet ver-witticht van den handel die hier wort bedreven.

Deze Schilderije, goet-gunstigen Leser, al is het by my een vercieringe, soo is evenwel diergelijk som-wylen wel in der waerheyt bevonden; want *Guilielmus, Bisschop van Lyons*, getuyght, dat een louffrouw, waerschijnlijk van de schoonste niet, haer smorghens t'eenemael op-geset hadde, ende met het pal-leren ende blanketten en rosetten een ooggh gegeven hadde. 'Tghebeurde dat sy dien dagh door de Stadt gingh met de Proceffie, en passeerde voor by een seker huys is'er een Simme van achter op haer schou-deren gesprongen, heeft haer de paruyck van't hooft geruckt

gheruekt, al haer gemaect cieraet ghestoort, ende voor de ganfche wereltd gheschildert met een paer roode kaken, die doen met verwonderinge fagen het bedrogh daerfe de fchoonheyt, die fy niet en hadd', mede wiff te vertoonen, en de vlecken, die fy hadd', mede wiff te bedecken.

Iet diergelijks te doen aen die valsche en opgetoyde *Me-vrouwde de Wereltd*, docht my nu ter tijdt tot vermaeck ende profijt aengevangen te konnen worden; dies te meer, om dat'er veel zyn haers gelijk, die men in alle ydelheyt fonder berifpinge fchier laten voortvaeren, al even eens oft 't een fchoon ende wel-gepalleerde louffer de onderwyfinge ende vermaninge waer boven het hooft ghewaffchen. Godt gaef dat niet fomtijds en gefchiedde met de Biecht-Vaders ende Predikanten, dat'er bevonden wort in de jacht ten tyde van de foete Lenten: om dieswil dat de velden dan vol van den geur van de bloemen zyn, foo wort den reuck van de bracken foo vertwijffelt, dat fy het fpoor van den Haes, noch fijnen leger niet en konnen treffen, en dien volgens en hoort menfe oock niet baffen: foo foud' het fomtijts gefchieden, dat de gene die foo befeten zyn van dat volksken, dat bestreken is met bloemkens, ende met geparfumeerde moden, dat defen foeten reuck, segg' ik, beletten foude het baffen, en veel meer het bijten, uyt vreefe van de felve door hunne vermaninghen te verliefen. Doch dit gemaskert louffers goet, al is het met defen quaden tydt foo overvloedigh, en is mijns oordeels noch niet 't gene dat meest dient berifpt: daer zyn andere ftucken en brocken, die wel dapper ende vinnig behoorden deur ghehaelt te worden. De fchijn-heylige perfoonen, de geveynfde vrienden, de politike vogels met al hun uytwendigh gemaect vertoogh, ende met hunne inwendighe kromme ende flimme meyningen, al die donkere fronsel-hoofden, dunkt u niet dat dit de maskeraden zyn, die men het momme

me back-huys soude eerder behooren af te trekken? Den Philofooph *Diogenes* woonde in een ton, ende scheen te gecken met de Paleysen van arduyn-steen, ende van marber: hy gingh met eenen knapsack, ende ider een gheloofde dat'er maer bisschuyt, en een houte schoteljen met wat papieren in staken; en als men die opende, vont men daer in twee dobbel-steenen, een flesken vol wel-rieckende wateren, ende schilderije van een Jouffrouw.

Ende op dat wy oock wat van onse tijden hier by voegen. Heeft *Vrankrijck* niet bevonden, dat een van hare Princen sich op de hooghste Feest-daghen van 't iaer vertrock in een Klooster, als oft hy een generale Biechte had willen spreken, ende lijf-kastijdinghe doen voor sijn sonden? En ondertusschen bestedde al heymelijck den geheelen tijt in Brieven, daer hy mede gaf advisen van de Rijcks vyanden. Het is lachens weerdigh, ende van minder gewichte, doch dienende tot ons propost, 't gene dede eenen schalcken Bedelaer om te stelen: want al had hy twee ermen, droegh nochtans eenen derden van wasch ghegoten, ende in de Kerke komende onder het gedrang verthoonde hy altydt eenen waerachtighen erm met den gemaekten, en dan speelde hy onder den mantel sijn personagie met den derden; ende als hy met de twee scheen Godt van 't Cruys te willen bidden, dan was desen uyt om beursen te snijden, ende om silver sleutel-riemen te soecken. Wat dunckt u, beminden Leser, van dese dobbel treken? Dog het waer te wenschen dat het desen alleen waer geweest, die om ge-gaen hadde met geveynsde perten ende treken, ende dat'er hedenfdaeghs geen gevonden werden, die ook soo den *Sanctificetur* maecken, die in het openbaer spreken als Engelen, ende in 't duyfter leven als beesten. Wy sien voorwaer (Godt betert) onse leste eeuwe t'eenemael tot dobbelheyt en arghlistige verkeeringe, tot een goddeloose conversatie vervallen. Ick weet

weet wel dat het mijn werck niet en is, dese fuyken op te halen; noch sulcke pasteyen t'ontdecken; het moeten al ander voor-snijders zyn, die sig dat willen ondervinden: ik bekenn' geirne dat myn mesken soo veel staels niet en heeft; ik wil alleen ettelijke gebreken hier af malen, ende dat in, en onder de personagie van de dubbelde ende gemaskerde *Wereldt*; ick hop' dat ick soo voorsichtiglijk ben handelende, dat ick sal wesen buyten opspraek van die het niet en sal gelijken: oft wel my soud' recht geschieden het gene aen eenen Schilder gebeurde; den welcken, soo hy eenen *Monsieur* uyt-geschildert hadde, die naderhant het stuck niet en woud' aenveerden; seggende, dat het hem niet en gheleek in 't minst, noch in het meest; overfulks dat hy daer sijn profijt soude mede doen. Den Schilder en viel oock niet flinks, want hy liet het selfste aensicht soo 't was, en schilderde daer een geeks-kovel om, en doen quam *Monsieur* vloecken en tieren, en woud' den Schilder goet ront aen het lyf met den degen. 'T schijnt dat de menschen heden sdaegs oock soo wat vies zyn; veel dingen laten sy ongemerkt henen gaen; en isser iet dat hun schijnt te raecken, en te strecken tot hun'er nadeel oft verminderinge, dan zyn sy terstont te peert, en houden 't voor een affront al wat'er gepredickt oft geschreven is: sy meynen waeragtig dat sy't zyn die geschildert staen in den geeks-kovel, ende die't Masker van de Werelt dragen. Dit niet tegenstaende, soo neme ick evenwel de penn' in de hant, met dit voornemen nochtans, ende met sulck opset, dat ik nimant en wil raecken: Raecken, segg' ick; want ick weet wel dat die een glazen-huys heeft, dat die op sijn gebuermans dack geen steenen en moet smijten; veel minder betaemt, dat die selver eenen balck in sijn oogen heeft, dat die sich met de splinter van een ander sal bekommeren, ende sijn cygen leet vergeten. Dat waer recht gedaen gelijk de *Lamia* deden, die, als sy in haer eyghen huys waren, namen de ooghen uyt haer voor-

hoofst,

hooft, en sloten die in een doosken, soo dat sy blind waeren in haer eyghen huysghefin, ende niet en bemerkten de vuyligheyt van de Kamers, de geiligheyt van het lynwaert; de sinoolderigheyt van de tenne Schotels; en dat 't over al gestelt was oft de Verckens daer gewoont hadden: dat, segg' ick, en wisten sy niet: maer als sy buytens huys gingen, dan stelden sy die wederom in, en door-saghen tot de beenderen toe de ghene die sy op straet quamen t'ontmoeten. Desen hadd' haer te fraey kleederen, die en behoorde geen Camenier te volgen, hier woonde een Dochter die haer hadd' laten bedrieghen, daer was eenen die heele dagen niet en dede als tuyffchen. Soo sagen sy, segg' ick, gedurigh uyt, en niemant en sagh eens in, ende schenen ghenuchte te scheppen datse met haere handen saten in 't onkruyt van de geburen, al oft 'er in haren hof niet meer als al te veel en hadd' geweest om te wieden. Evenwel soo daer imant waer van die *Kruykens en raectt my niet*, die my aen boort quam, ick heb eenen herden schildt daer ick my ridderlijck mede kan beschermen. Want ick lese *Deuter.* aen 't 19. Cap. dat is 't by aldien dat 'er twee gaen in 't bosch om hout te kappen, ende dat den eenen by ongeluck sijn bijl ontschiet, daer den anderen mede ghequetst wort, dat 'er op hem evenwel geen verhael en magh vallen. Het welck den *H. Gregorius* soo toepast aen onse manieren en zeden: *Wy gaen, seyde hy, in 't bosch, dickwils als wy ons begheven om onser Onderfaten leven te beschouwen: wy kappen hout, als wy uyt een goet hert kunne sonden snoeyen: de bijl schiet uyt, als de berisping voordere loopt als de meyninge.* En dit was d'eenige van den *H. Augustinus*, als hy ghepredickt hadde tegen de gene die soo naer de ontuchtige schouw-spelen loopen. *Alipius* liet sikh voorstaen als oft het alleen op hem gemunt hadde gheweest, en den *H. Augustinus* nam Godt tot getuygen, dat hy in het seggen op *Alipius* niet eens gepeyft en had. Wel hoe! sou men dan in Sermoenen, en in de Boecken niet mogen handelen

len van de fonden in het generael en gemeen, om dat 'er imant in de wijde werelt is, die sy selven daer in heeft vergeten? Ergo soo en soude niemant oock by nacht met een lanteiren mogen gaen over straten, om dat hy door 't licht eenen dief, die besigh is met een winckel op te breken, soude ontdecken. Ghy siet wel, bemindē Leser, dat en geeft immers geen verve.

Doch dit altemael, al fluyt het seer bondigh, is nu noodeloos voorgehoudē, aengesien ik meer betrouw op uwe goet-ionstighet, als op myne onnooselheyt, dies te meer, om dat ik mijn naervolgende schijven t'eenemaal soek te matigen, en maer alleen en speel' op een deel vrytollige namen als *Claesjen* en diergelijke, naer 't exempel van de Godts-geleerde die onder *Titus*, ende de *Spanjaers*, en onder *Fulano* hunne proposten uytwerken. Ik heb ook hier en daer ingeschoten sommige geschiedenissen uyt ander boeken: andere, segg' ick; want ick beken geirne, dat allen de pijlen niet en komen uyt mijnen koker. Ick en sal dan hier niet schrijven 't gene dede den *Prince d'Oria*, in een gelegenthey van meerder weerde. Desen, soo hy *d'Infante van Spagnien* moest ontfangen, en verstaē hadde dat 'er sommige oorblasers hare Hoogheyt wijs gemaekt hadden dat allen het kostelijckste datse daer sien soude, geleent was; soo heeft den Prince met groote letters doen stellen op den gevel van het Paleys dese naervolgende woorden: *En estas cosas por gracia de Dios, y del Reyno ay cosa prestada*. Ick en spreke soo vermetelijk niet, maer bekenne geirne van d'een en d'ander Schrijvers, hier en daer al wat ontleent te hebben: soo nochtans dat ick niet t'eenemaal kael en soud' blyven sitten, al quam ider Vogel sijn eygen veirtjens wederom halen.

Nu wat belangt den stiel, of manier van schrijven, die is klaer, gemeensaem, effen af, sonder veel duyfter sinnige stop-woorden, die den draet van den Leser midden in den gangh stutten. Ick bemin de waerheyt ende klaerheyt.

W E R E L D T

V A N

P. A D R I A N U S P O I R T E R S.

DE Wereldt hadd' soo langh ghestaen ;
 Dat haere schoonheydt was vergaen ;
 Haer groene jeught was al gevlucht ,
 Men sagh aen haer maer ongenucht ;
 Den tempel van dit blondig hooft ,
 Die stonden van haer eer berooft ,
 En haer gesicht dat eertijts blonck ;
 En dreef soo menigh minne-vonck ,
 Waer uyt sy snoode straelen schoot ,
 Dat was van lippen dick en root ;
 De kaecken sagh men sonder bloos
 Die eertijds streden met de roos ,
 En haren blanck-yvooren tant
 In haeren soeten mont geplant ,
 Die was'er doen wel vier in 't gros ;
 De dry verrot , den eenen los ;
 Alleen soo blijft'er schoon getal
 Van diepe rompels over al.

Dit hadd' de Wereldt self ghehoort,
 Maer wierde wel te deegh ghestoort ,
 Dies quam sy loopen voort ghelas ,
 Daer sagh Madam' hoe dat sy was.

Wat soude doen ? sy wenschte wel
Te steken in een jongher vel.
Maer desen wensch en holp haer niet ;
Schoon sy hier slapen daerom liet.
Doch soo sy nu mistroostigh stont ,
Gaf haer Cupido desen vont ,
En dede haer een Masker aen ,
En seyd' het sou dan beter gaen.
Daer med' soo schein sy weder schoon ,
En ghingh van nieuws naer haren throon ,
Daer sy ghelieft is van de jeught ,
Die sich in schoonen glans verbeught :
Maer soo daer eens Godts liefde quam ,
Dier haer 't gheleende Masker nam ,
Soo sat de Wereldt weer ontdeckt ;
Is 't wonder dat ghy met haer geckt ?

T O T H E T
B O E C K X K E N.

GAet *Boeckxken* gaet vry uyt, en laet de menschen
praeten. (tem:
Die schorft is op sijn hooft, die sal den kam wel hae-
Gaet henen evenwel, en spreckt met stouten mond,
Daer sagte meesters zyn, daer blyft een vuyle wont.
Maer dat gy u wel wacht van niemant niet te raken;
Gy moogt de fouten wel, maer niet de menschen raken.
Straft vry de *Ydelheyt*, en wat de *Werelt* doet,
Maer dat gy nimmermeer treedt imant op den voet.
Als gy u daer voor wacht, dan is'er geen verwijten;
Maer in den gribbel vat, en in den grabbel smyten:
En of gy somtijts noemt ons *Glaasje*, *Griet* of *An*,
Dat is van niemant niet, dat is van *Alle Mae*.
Men magh nu anders niet, soo teer zyn onse doeren;
Dat niemant niet en wilt de platte waerheyt hooren.
Al waer het uwen vrint, nijpt ghy hem wat te fel,
Straks is hy op sijn peert, en springt schier uyt sijn vel.
Soo dat men hedensdaegs moet als Churgijnen leven,
Die strijcken eerst den erm eer sy een steeksken geven,
En trecken soo het bloedt dat in de ader sit,
Op dat het heele lijf ghenese door een lit.
Nu merckt gy immers wel hoe dat gy u moet dragen;
Op dat'er noyt met recht komt imant van u klagen.
Daerom fiet wat gy doet eer dat gy u verbrant,
Want daer is over al soo menigh vies verstant:
Maer wat een *Lichte-veegh*, en *Venus-jancker* smallen;
Of wat een *Kiecken-hooft* wilt van u liggen rallen,
Oft ivers een *Doflor* met herffens van papier,
En past op hunnen klap, en snater niet een zier.
Spreckt kloeck dan uyt de borst, geen woorden geven
tollen,
Maer wat gy doet oft niet, en spaert geen *Sotte-bollen*,
Dat volksken wort te mal, gaet die eens aen hun vel;
Streelt die op 't hekel-bert, en pluckt die vogels wel.

O Lieve pijn, ô soete smert !
O blijde wonde van mijn hert !
O suchtiens vol van honingh soet !
O druck dat suyckert myn gemoet !
Ey ! voelt eens hoe mijn hertjen jaeght ;
Om dat het kloecke vlammen draeght ;
Ey ! tast eens hoe mijn polsken slaet ,
Het tuyght myn sieck-gesonden staet .
Myn ooren en mijn blindt gesicht
Die scheppen binnen klaerder licht .
Den smaeck en mynen bleecken mont ;
Die suyghen honingh uyt de wont .
Myn flauw gevoelen is verheught :
Waerachtigh dat is Hemels vreught .

Ey ! seght mijn Engel wat ick voel !
Wie kiest myn hert voor eenen doel ?
Wie is 't die my neemt met'er hande ;
En die 't lancet daer binnen plant ?
Ick voel de letters, en ick spel :
'Tis Jesus Naem, dat merck ick wel .
'Tis Jesus, Jesus, mynen Meer !
Hy snijdt, hy quetst, hy wont al meer .
Beschryft het wit van mijn gemoet
Met dierbaer purper van u Bloet .
Druckt Jesus Naem die ick bemin .
Daer hondert duysent reysen in .
O Naem, voor wien de grootheyt beeft ;
Hel, Hemel, en al watter leeft !
O schoonder Naem als dageraet ,
O soeter Naem als honingh-raet !
O groender Naem als 't Levens-hout ,
O rijcker Naem als 't fijnste gout !

- *sachter Naem als tortel-duyf,*
- *verscher Naem als wijngaerts-druyf!*
- *klaerder Naem als sonne-strael,*
- *stercker Naem als louter stael!*
- *grooter Naem als Keyser-rijck,*
- *Naem die noyt had sijns gelijck!*

Duyckt Bloemkens wie gy oock meugt zyn.
 Want gy verlist hier uwen schijn;
 En gy Rievierken loopt van my,
 Geen silv're nat en heeft hier by;
 Gy trotse Kruykens buygt u neer,
 G'en rieckt soo soet als uwen Heer,
 sluyt Voghelkens u beckskens toe,
 Ick ben u singen nu al moe;
 Al wat ick sag oft heb gehoort,
 Dat is vergeten door een Woort.
 O Jesu, Jesu, Jesu soet!
 O Naem gedrukt in mijn gemoet!
 Ick ben bewaert, en oock vereert,
 'T is Vidit, en geparapheert:
 Laet vry de Wereldt nu voortaan
 Eens komen met haer Masker aen,
 En d'Ydelheydt met soet gevley,
 Ick hou den spot met alle bey.
 Al komt Genucht gelijck sy plag,
 Ick ben gewapent tot den slag.
 Weet als ick dees Hoog' naemen draeg,
 Dat ick naer Doodt noch Duyvel vraegh.

A E N
P. ADRIANUS POIRTERS;
O P H E T
M A S K E R
V A N D E
W E R E L D T.

Wort *Ptholomeus* hoogh gheleert ,
Met reden over al ghe-eert ,

Om dat hy uyt den diepen nacht
De *Wereldt* heeft in 't licht ghebracht.

Is 't dat *Americus* noch leeft

In 't *Deel* dat hy gevonden heeft;

Is 't dat noch heden wort ghehoort

Columbus naem , en van der *Noort* ,

Syn over al om hunne vaert

Noch *Draeck* , en *Candij's* seer vermaert

Waerom en sal de selfste *Faem*

Oock niet verbreyden uwen naem ,

Dees zeylden wel de *Wereldt* ront

Daer ieder een nieuw *Rijcken* vont

Hier in het *Ooft* , daer in het *West* ,

Maer ghy ontdeckt de *Wereldt* best.

Al quaemen *Spaensche* kraecken aen

Daer woont den swarten *Indiaen* .

Schoon d'ander vlooten zyn geplant

Aen *Batams* , en *Guenas* strant ;

Noch heeft ons noyt *Matroos* gheseyt ,

Hoe verr' en waer de *Wereldt* scheydt ;

Maer ghy gheeft ons beduydenis ,

Hoe dat 't met haer gheleghen is .

Ghy thoont u *Philothea* klaer

De *Wereldt* in het openbaer ;

Ghy thoontse haer vol van verdriet ,

Vol van bedrogh , en anders niet ;

Vol dobbelheyt en sottigheyt ,

En *Ydel* , *Ydel* , *Ydelheyt* .

G. V. E. 13. Augusti. 1649.

AEN DE WAERACHTIGHE
PHILOTHEA:

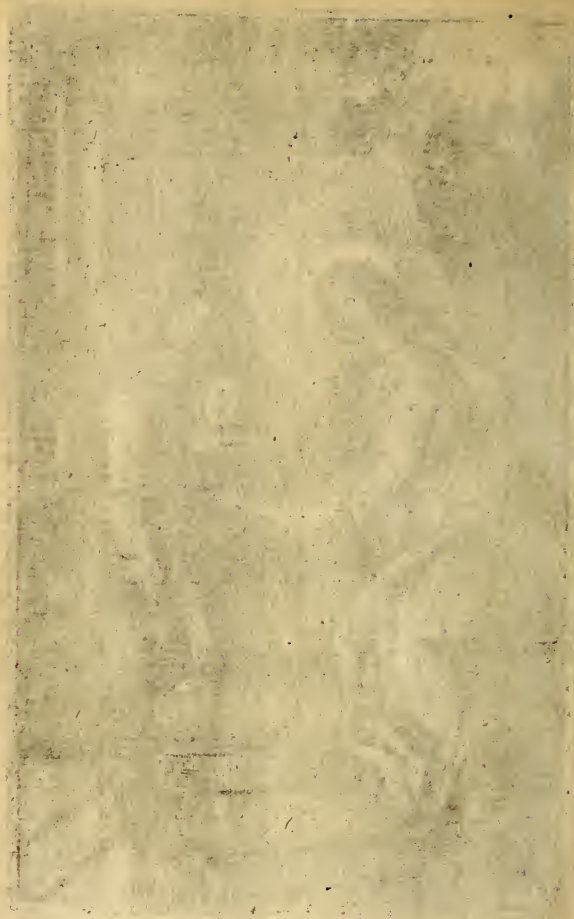
D A T I S
De Godt-minnende Zich

Et is geschiet buyten myne meyninge en verre boyen myne hope, *Godt-minnende Philothea*, dat dit myn Boeckken, daer ick onnoofel aengheraect ben, op het verloop van vijf jaeren driemael onder den naem van *ydelheyt*, ses mael onder den naem van *t Masker* t samen achtmael de Perse fou passerem. Ik wil dit geluk aen u vriendelijk onthael, door t welck gy soetjens in de ooren van den Leser waet in te vlooden, gerne toeschrijven: ende dien volgens vinde ick my verbonden desen negensten en lesten druk aen u, als aen een Eygeneresse op sekere maniere ghesproken op te draeghen: soo dat ghy het grootelijcks soud' gheyoelen, waer't dat ick in dit myn werck niemant anders, als uwen naem quam te stellen. Al hoe wel wie is'er van de menschen, oft wie kander komen, die met sy te vergelijken, of die uwen lof kan bereycken? Men vint'er veel die verstant hebben, doch niet vergeselschap met deughden, andere hebben wel schoonigheyt, maer een seker geestigheyt komt'er te ontbreken; veel hebben uytwendighe gratien, maer gheen inwendighe devotie. In u worden gevonden, ende volmaecktheden des lichaems, ende deughden, het eenigh cieraet der zielen: soo dat ick wel een groote onbeleeftheyt, en als een doot-sonde sou begaen, waer't dat ick van myn eerste genegentheydt tot u quam afte wijken. Om dat te bethoonen met wercken, 't gene ick dreygh met woorden, soo kapt my-

nen

nen ancker af, ende gaen op Godts ghenade dryven biddenden fijnen H. Geest, dat hy met goede invallen myne flappe zeyltjes soo doen fpannen en fwellen, dat ick u, *Lieve Philothea*, naer een behouden reys, door dese wereltdsche grondeloofe bacren tot de baven van faligheyt magh bestieren.

Het is eertijts het gebruyk geweest dat'er in de Kercke van de Christenen opgehangen wierden raeders en wielen van wagens, ende dat de Leerars der gemeynte dik wils voorhielen, dat de saken van dese werelt soo ongestadig en vergankelijck waren, oftse altemael op wielen gedurig hadden afgeloopen. Dit was doen ter tijt gelijk het noch is op den dagh van heden, een teecken en beduydenisse van ongestadigheyt: ende is ook eertijts geweest een ghewisse waerschouwinghe aen den Koninck *Sosoftris*. Defen liet vier Koninghen inspannen die sijn Karosse moesten trecken, van de welcke den eenen altijt omfiende, en daer op ghevraeght, gaf voor antwoordt: *Heer Koninck, ick die het radt keert en draeyt, het opperste komt onder, en het onderste komt boven; en ick denck dat dat de kans oock eens sal keeren, ende dat gy sult dalen, en dat wy sullen klimmen.* Op dit radt; *o Philothea*, loopt en draeyt de wereldt; daerom hebb' ick aen den ingangh van dit Boeckxken, dit Sinnebeelt willen indachtigh maken, om u, haer onghestadigheyt, daerse alleen in ghestadigh is, in te drucken; op dat ghy met dese *Goddelijcke Liefde* u begeerten boven haer soud' verheffen. Hier siet gy dan vergankelijckheyt van de bedriegelijke *Werelt*, door de welke den *Philosooph Democritus* sijn geheel leven heeft gelacchen, en den *Pholosooph Heraclitus* anders niet en heeft gedaen als weenen; soo dat dese twee, al staken in de duyfternisse van 't Heydendom, hebben nochtans door het licht van hun natuerlijck verstant haer valsheydt ghenoech kunnen doorgronden. Den *Eerw. Pater Joannes de Gouda*, vermaert door sijne Sermoonen en Boecken, plach te seg-

gen, dat'er een gaetjen alleen was daer men de *Werelt* door kost aenschouwen, en seyde dat te wesen de tralien van de Bicht-stoelen: Want daer is 't dat een jegelijck sijn swarigheyt te berde brengt, om sijn benouwt hert een weynigh te verlichten. Buyten die plaets en willen wy haer ydelheydt noch soo aenmercken, noch soo belijden. Wy zyn, O *Philothea*, ghelijck de vissen in de zee, die de brackheydt van de soute wateren niet en smaken, voor datse naderen den mondt van een binne-lantsche rivier, die haren stroom onder die siltighe baren komt te schieten. Soo lang als wy binnen de werelt swimmen en woelen, soo en bevroeden wy hare bitterheydt niet, noch hare swarigheden; men moet sijn een weynigh daer af vertrecken, om die met een vry en onbelemmert gesicht t'onderfoecken.

Ende min of meer gelijk die eenen *Almanach* sou willen lesen, moet het Boecksken een weynigh van sijn oogen houden, ende daer niet op liggen; soo moet men oock de *Werelt* van verre belien om te leeren wat voor eenen *Almanach*, en *Logensack* sy is, wat quaet weder sy prognosticeert, wat tempeesten en Eclipsen. Dit en sien wy noyt beter dan als wy uyt de *Werelt* moeten scheiden. Doen heeft het oock ghevat sijne Konicklijcke Majesteyt *Philippus* den III. die nochtans met sijn heylighe huysvrouwe Godtvruchtelijk geleest hadde. Desen, naer dat hy 23. iaren gheregeerr hadde, ligghende op sijn sterven, en overpeysende de ydelheydt van de *Hoffsche Werelt*, heeft tot hem geroepen sijnen Predikant *P. Hieronymus de Florentia*, van de *Societeyt Iesu*, en hem belast dat d'eerste reys als hy op stoel sou staen sou verkondigen, *Dat hy hadd'sien sterven eenen Konink, die soo veel iaren wenschte Eremijst geweest te zyn, als hy Konink geweest hadde.* Diergelijcke redenen dan, O *Philothea*, hebben my beweeght, dat ick dese *Ydelheydt* een weynigh tijts soude voor oogen stellen

stellen, 't gene ik in dit boeckxken heb ghetracht te bewijfen. Ick hebbe al willens en wetens myne manier van fchrijven getempert, en niet t'eenemael op fijn geestelijck willen fteflen: gelijk sommighe doen, die heel verheven fpreken, en anders niet by en brenghen als het mergh van de verlichte Schrijvers. Myn oogherck en het wit is de *Ydelheyt des Werelts*, by foo veel duyfenden beklaecht, by foo weynighe verfmædicht, een luttel met eenvoudighe woorden t'ontdecken: Tot meerdere onderwijfinge en naerder uytlegginge heb ik tuffchen de dichten inghevoeght een *Aenspraeck*, om u een weynigh te onderhouden, en om met u als tuffchen beyde eens te mogen fpreken, daer in voorhoudende verfcheyde Leeringen ende Hiftorien, op dat gy de *Wereldt* eens foud' met de voeten ftootten, en dan u beghinnen te fteflen om Godt allengskens naerder en naerder by te komen; ghelijck de Reygers en Oyevaerts doen, die twee oft drymael op de aerde met haere voeten douwen, om haer felfen foo om hoogh te dringhen; foo wensch ick dat u, O *Philothea*, dit boeckxken een occasie magh wesen om u van de aerde, dat is, van de verganckelijcke genuchten, eer en rijckdommen te verheffen, ende dan voortaan als eenen *Paradijs-vogel* verre boven dese *ydelheyt* uwen fwier te houden, op dat ghy nimmermeer met u begeerten en komt neder te daelen. Ende is 't by aldien dat het Soon-tjen van den Koninck van *Japonien* foo opghewoet wierde, dat het noyt op de aerde raekte, om dat het erfghenaem moest wesen van een Rijck dat nochtans op d'aerde was ghelegen, foo fiet ghy wel hoe voorsichtelijck dat ghy uwe voetfappen oock moet fetten, ick houd' u voor een Princesse, gy zyt by my een Konings Dochter: verre moet dan van u wesen dat gy aen de aerde vast gehecht foud' blijven, Voorwaer, foo ghy den Hemel menighmael met u ghedachten by kont woonen, dat fal in u een aen-

ghenaeme walghe van de aerdtſche ſaecten aen
doen kleven.

*Wanneer het Hert van d'aerde gaet ,
En door de blauwe wolcken ſlaet ,
Wanneer 't gemoet daer boven ſweeft ,
En niet als Hemels voedsel heeft ,
Wanneer de Ziel haer keert tot Godt ,
Dan is de werelt enckel ſpot .*

Ik weet wel , gy zyt al verheven van moet en couragie , gy en ſoud den naem van *Philothea* niet willen voeren , waer 't dat ghy den naem van *Philothea* niet en wout beleven : dat doet my vaſtelijck ghelooven uwe zeeghbaerheydt , Godtvruchtigheydt , eenigheyt , eerbaerheydt , vreeſe des Heeren , ſuyverheydt des herten ; met een woort , alle de deughden die in u worden gevonden : deſe , ſegg' ick , geven my een vaſte hope dat ghy u liefde op d'aerde niet en ſult laeten ſpelen , als om den Hemel meer te beminnen . Door wandelt ghy deſe wereltd met u verſtant , 't is om de glorie Godts daer alleen uyt te raepen : ſijn liefde leert gy uyt het vier , ſijn ſoetigheydt uyt den dauw , ſijn bermhertigheydt uyt de grondeloofe zee , ſijne ſchoonheydt uyt de bloemen , ſijne rijkdommen uyt de goude Mijnen ; daerom alleen , ſegg' ik , wilt ghy deſe werelt aenſchouwen , andersints is u nature en genegentheyt tot verhevender ſaecten geſchapen . My dunckt als gy eens in uwe ziele ſmaeckt de ſoetigheydt van den Goddelijcken trooſt , en dat ghy eens proeft dien Hemelſchen *Nectar* , dat ghy dan roept met duysent zielſuchten die uyt uwen boeſem vliegghen : *Wee my , dat mijn ballingſchap bier ſoo langh wordt uytgetrocken ! wie ſal my verloſſen van dit lichaem des doodts ! Hoe gheuoegelijck ſijn uwe tabernakelen , O Heere der krachten ! mijne ziele beſwijckt ende ſmilt in het overdencken van uwe ſalletten ! waerom en verandere ick niet in een Hert , op dat ick eens magh loopen naer die Fonteyne der levende wateren* ,

wazeren? *Wie sal my geven vleugelen van een Druve,*
en ick sal vliegen en gaen rusten? O wanneer sal ick eens
in eenen Engel veranderen, om die hemelsche genuchten
en de blijdschap der saligen te genieten! Gaet daer mijne
wenschen en begeerten, vlieght derwaerts op myne ghe-
dachten en gepeysen, sit op die vleughelen der winden,
snijdt door die blauwe wolcken, gaet eens daer boven
gbenieten dat noyt ooghe ghesien en heeft, noch oore
gheboort, noch gedaelt en is in 's menschen gedachten. O
dat ick hadd' een glinsterken van de eeuwige Sonne! O
dat ick hadd' een briefeltjen van dat hemelsch Manna,
O dat ick hadd' een sandeken van ons Vaderlant daer
boven! O dat ick hadd' een straeltjen van dat Godde-
lijke vier en vlamme! O wat een beweginge sou dat ge-
ven in mijn ziele! wat een veranderinge in myne manie-
ren! Gy zyt eens gedaelt op een Herderken, hy is ver-
andert in eenen Koninck; gy zyt eens gedaelt op een kleyn
Kint, en hy is geworden eenen Rechter van twee Ouder-
lingen; gy zyt eens gedaelt op eenen Visscher, en hy is op-
genomen tot het hoofd der Kercke; gy zyt eens gedaelt op
een oneerlijke Vrouw; en sy is geworden de genuchte der
Engelen. En wat een kracht en sterckte en hebt gy aen de
teere en swacke Maegden niet gegeven? ghy verweckt
Catharina, datse liever heeft op scharpe raders gescheurt
te zijn, als in de gheborduerde karosse van den Keyser
Maximianus ghevoert te worden: ghy doet Agnes met
meerder vreugt staen in 't midden der vlammen, als Sar-
danapalus lag op de roosen: gy laet Barbara stellen in de
ysere boeyen, en sy is schoonder dan oftse waer behangen
met goude ketenen: Pontamiena wordt in het siedende
pek gesmolten, en haer dunkt datse met kemelschen dauw
wort overgoten: gy doet Ursula wenschē om pylon, Aga-
tha om nijp-tanden, Thecla om wilde beesten, Clara om
Cruycen: Maect, O sterken Geest, dat Philothea, Clara
magh wesen, dat sy met Ursula roept om wonden, met
Thecla om bloet-gierige dieren; datse de voetstappē vol-
ge van Catharina, datse gelijk mag worden aen Barbara,
datse met de kloecke Maegden haer ziel sal hebben in den

Hemel, schoon het lichaem hier noch wort gehouden op der aerden. O gelukkig en duysentmael gelukkig, die van nu af beselt hebben de Haven van de eeuwige glorie! die nu zijn buyten perijckel van schipbreuck te lyden, die het vaste lant van hunne saligheyt al besitten! Wanneer sal ik eens sien die negen Chooren der Engelen? wanneer sal ik eens wenschen aen de vierige Apostelen, aen die vrome Martelaren om hunne Laurieren, aen die suyvere Maegden om haer Lelien? wanneer sal ik daer boven eens gaen genieten die sekere gerustheyt, die geruste stilligheyt, die soete geluk-saligheyt, die geluksalige eeuwigheyt, die eeuwige vrolijckheyt? O Heere! wanneer sal ick komen en voor u aensicht verschijnen? ô Heere! wanneer sult ghy mijn ziel uyt dese levende doot verlossen, en tot dit onsterffelijk leven opnemen? Soo dunkt my, O Philothea, dat ick u hert sien vlammen, diergelijcke ziel-spraken merck ick in uwen kloecken gheest te spelen, sulcke wenschen en fuchten stiert ghy somtijts naden Hemel. Ick weet wel, gy zyt een wel-geboren kint dat anders niet en soeckt als sijne saligheyt te versekeren. Dit soo wesende, soo segg' ick u het gene Christus in 't Hofken seyde aen de Soldaten: wie soeckt gy? Sy antwoorden *Jesum van Nazareth*. Waer op Christus seyde: *Laet dese dan gaen*. Soeckt ghy *Jesum van Nazareth* oprechtelijck, O Philothea? Laet dan de eere, de wellusten, de pracht, de ydelheydt des wereldds, laet die yaren: verlaet die, eer datse u verlaeten, dat is mijnen wensch, dat zyn al myn begeerten: want waerachtigh,

*Wie dees werelt verkiest,
Soo dat hy Godt verliest;
Als 't gaet op een scheyden,
Mist hy 's alle beyden.*

Hier loopt my als in den mont, en in de penne Gerardus à Campis. Defen hadd' een schoon huys gebouwt,

bouwt, en was wel ghestoffeert, waer toe hy sijne vrienden genoot heeft om dat eens te begieten, en naer datse lustigh geweest waren, heeft hy aen hun gevraegt oft'er iet was dat sulck een huys ontbrack? Waer op eenen van al antwoorde, ja, dat'er een gat was, kost hy dat stoppen, dat hy dan geluckigh sou wesen: den welcken seyde, dat het gat van de deur was, daer hy doodt sou uytgedraghen worden, als wanneer hy oock vrouw en kinderen, goet en bloedt, ende alle vreught der wereldt sou moeten verlaten; welcke waerschouwinge soo veel ghewerckt heeft in het ghemoet van *Gerardus*, dat hy de *wereldt* met haer *ydelheyt* heeft gaen versaken. Hoe weynigh zynder, O *Philothea*, die dit eens oprecht overdencken? hoe luttel die daer na hun leven schicken? ende nochtans den *Apostel Paulus* en houdt niet op van ons te vermanen? (a) Ick segg' u dan, O *Broeders dat den tijt kort is*, op dat de genen die vrouwen hebben, zyn offe geen en hadden, en die weenen, offe niet en weenden; en die laccken, of sy niet bly en waren; en die koopen, of sy niet en besaten; en die dees werelt gebruycken, of sy niet en gebruyckten: want de figure ende den schijn van dese werelt die gaet voor by. *Rolandus* een werelts jonghman, wierde dese verganckelijckheyt oock op eenen dagh ghewaer, want 's avonts uyt een lustighe feest, en vrolijk geselschap t'huys komende, vraeghde hy sijn selven: *Roelandus* waer is nu het banket dat ghy van daegh hebt genoten? waer zyn de leckere spijsen? waer die kostelijcke wijnen? waer is dat musieck en instrumenten? waer die lieffelijcke stemmen? waer die aerdighe dansen? waer dat aenghenaem en vrolijk gheselschap? is dat dan al ghepasseert? is dat dan al-te-mael voor-by? zyn die ghenuchten soo haest al verdwenen? O nu sien ick dat de werelt ghelijck als op een radt schijnt te draeyen en te keeren, en alle ghenuchten tot eenen haestigen en

onverwachten ondergang is brengende. 'T gene desen *Rolandus* heeft bevonden. (a) Hadd' *Ezechiël* langer tijt te voren in het schip beschreven, dat hadd' masten van Cederboomen, riemen van stercken Eyken-hout, ende een kostelijcke campannie, en spiegel, het had zeylen van zyde, en vlaggen van purper en meer andere kostelijcke toerustinghe: maer daer en was geen anker aen, die het stantvastigheyt ofte versekeringe sou kunnen geven. Hoe wel seyt dan de Godtvreesende ziel, by *David*: (b) *Het is my goet, mijnen Godt aen te hangen, en in mijnen Heer mijnen ancker en hope te stellen.* Die wensch ick dat altijd u toevlucht magh wesen, O *Philothea*, op sijne gratie hope ick dat gy voortaan sult steunen, en niet op het ongestadigh radt van *Tdelbeyt*. Daer toe hebbe ick de penne in de handt genomen, om u in uwe aengenomen Godts-dienstigheyt te verstercken; versterken, segg' ick, sag al dat, 't gene ick hier gestelt hebbe op 't pampier, dat, dat te voren al in u hert was geschreven, en dat het al eerder by u waren werken, als by my woorden, ick bidd' u al evenwel, dat gy my dit Boecksken in danck wilt ontfangen, om wiens wille het alleen te voorschijn is ghekomen. Het sal u dienen, 't en zy ick in myne hope bedrogen worde, tot een *Preservatief* tegen het lockaes der wellusten, en met eenen hier ende daer aenwijfen de walgelijcke pillekens die de *Wereldt* soo aerdigh weet te vergulden. Ick bidd' neemt dat in danck, en yaert eeuwig wel.

T O E M A E T I E N.

Ick volgehier in de voetstappen van *Seneca*, die in sijn Brieven aen *Lucilius*, op het eynde van sijn *Missiven*, altijd iet aerdigs daer voor een *Toemate* by voegt, hoe wel het selve punt-redē met sijn voorgaēde niet over een en is komende. U sal dan ghelieven voor dit mael met het navolgende gediēnt te wesen.

Een

(a) *Ezeck.* 27. (b) *Psal.* 2.

Een arme Vrouwe die haren kost met spinnen won, had haer Soontjen om een boodschap uyt-gelonden, maer desen lang achter gebleven zynde, wiert in sijn wederkomst onthaelt met slagen. Den Lecker kreet en huylde, en om de voordere straffe te ontgaen seyde hy: Moeder had gy daer geweest en gesien dat ick gesien hebbe, gy soud' daer oock wel soo langh hebben blijven staen gapen. Wel, vraeghde de Moeder, wat hebje ghesien: Hy antwoorde: *Ick heb in een schouw ghesien eenen hont draeyen een wiel, en by spon al ghebraden vleesch.* Is dat niet een rijk antwoord voor eenen schamelen Jongen? ick geloof dat hem den monde lang waterde, ende dat hy dickwils noch op den hondt peysde, als hy het radt van sijn Moeder sagh draeyen. Doch gelijk Godt vriest naer de kleederen, soo geeft hy appetijt en smaeck naer de spijs: en den honger doet honingh uyt een korstjen broots suygen. *Philothea*, om u een korfken van alle soorten van kruydekens te versien, soo neemt dese *Spreeck-woorden* noch mede.

Dit voor U Ed.

*Heyligheyt en leydt niet alleen in den schijn,
Maer heyligheyt leydt in heyligh te zyn.*

Dit voor de Luyarts.

*De alder-naeste by de Kercke,
Sal men de alder laetste daer in mercke.*

Dit voor de Modisten.

*Fluweel, Sattijn en Hoffche reucken,
Blasfchen het vier uyt, in de kencken.*

*Salmen niet oec teken
Te merken dat men oec*

Dit

Dit voor de Mistroostighe.
 Liev' vrienden wilt dit wel versinnen,
 Elck huysken heeft sijn kruysken,
 Is't niet van buyten soo is't van binnen:
 Iae is'er Goats kruysken niet,
 Soo en is't Goats huysken niet.

Tijdt-verlies dat is kleyn profijteli-
 ken arbeydt van de werelddt.

Naer soo veel tijds:
 Hoe weynigh profijts?

Godt voorder' u, Madamoisell',
 Gaet dit voor goet oft is't maer spel,
 Soo neerstigh aen dat klock ghetouw:
 Ghy sijt een peirle van een Vrouw.
 Ey, siet eens wat een suyver handt!
 Ghy sijt het puyck van heel het Landt;
 Die met soo menigh-vonden draet,
 Door een sijn Spaensche kantjen slaet;
 Ba! sulcke Lie die worden rijk,
 En winnen't gelt gelijk als slijck.
 Maer segg' een reysje, van dit goet,
 Hoe veel een vaeyem kosten moet?
 Wel! lachte ghy als ick dit vraegh!
 Het is misschien voor eenen kraegh.
 En voor een, al en weet gy't niet,
 Misschien die ghy niet noyen siet.
 My dunckt dat sy van schaeinte swijgh;
 Om niet te seggen wat sy krijght.
 En datse daerom heel den dagh,
 Ontrent de Spin wel wercken magh:
 Want als het al gecropen is,
 En als het al gelooopen is,
 En als het al gekeken is,
 En als het al gesteken is,
 En als het al geslingert is,
 En als het al gevingert is,
 En als haer netten sijn gespreyt,
 En als haer kanten sijn gebreyt:
 Is't noch een meughsken voor de Spin,
 Dat is voor haer noch groot gewin.
 Is't eenen schellingh voor een ell',
 Soo gaet de Coopmanschap noch wel,
 Want dickwils sit gy dagen langh,
 En wachten tot s' avonts sonder vangh,
 En dickwils siet men dat den prijs
 Hanght aen de Mode van Parijs,
 Soo weynigh brenghet haer wercken nyt,
 Mger siet wat ick hier nyt beslyt,

Ick segg' ; en ick wilt houwen staen ;
 Dat veer de selve wegen gaen ;
 Ick segg' , al hevet geenens schijn ;
 Dat sy maer Spelle-werkers zijn :
 Door-reyft de werelt op en neer ,
 Siet op Mevrouw , siet op myn Heer ;
 En wat ons Jouffer , en haer Maeght ,
 En wat dat doch ons Heerschap jaeght :
 Gaet , onder vraeght een armen Bloedt .
 Hoe veel , en wat hy niet en doet ,
 'T is altemael , 't is om gherwin ,
 En steken daer haer leven in :
 Ick segg' , al hevet geenens schijn ,
 Ick segg' noch eens dat 't Spinnen zijn :
 Daer sit Me-Jouffer heel den nacht ,
 Maer naer een mager Vlieg' en wacht ,
 Die fefelt haer wat in haer oor ;
 Dat is den vangh van onse Stoor :
 'T is wel gevangen waer hy vast ,
 Maer neen , by is te slimmen Gast ,
 Hy is 'er deur , en trompter uyt .
 Wat seghdy nu van onsen Guyt ?
 Doch sy en is het niet alleen ,
 Verloren arbeydt is gemeen .
 Is 't dat ghy 't heel de werelt vraeght ,
 Wie is 'er die het niet en klaeght ?
 Den eenen wachte naer sijn Bruyt ,
 En streeck hem daeghs te voren uyt :
 Een ander was doen wel ghetrouwet ,
 Maer 't was hem 's anderdaeghs berouwet .
 En Floris onsen erghen Loer
 Die lettehoe dat Besjen voer :
 Hy wachte naer de leste ziel ,
 Om dat het goedt op hem verviel ,
 En wist dat in het testament
 Alleen was sijnen naem bekent .
 Dies hoopten hy dat 't reysen sou ,
 En Besjen sit weer in de schouw .

Mijn Heer was is in het Hofgheacht ;
 Soo dat hy grooter saken wacht ,
 Hy wachte seven iaren lanck ,
 En scheyde noch met eenen stanck.

Ick ben hier naest een weldig Kindt,
 Het spitste Eentje dat men vint ,
 Het trotste Quantje van de straet ,
 Dat altijd trots en trotser gaet ;
 Dat quam hier nimmermeer voor-by ,
 Of 't hadd' een Iouffer aen de zy ,
 En ginck spañceren naer den noen ,
 Want anders had het niet te doen.
 En dienden haer voor Talentijn ,
 En wou , en sou , en moest het zijn ,
 En dienden haer voor Serviteur ,
 En droegh een roosken voor saveur ;
 En aen 't gevest van sijn rappier ,
 Een Lintien van sijn Venus-dier :
 En midts hy dit hiel voor geluck ,
 Soo wou hy vast gaer op het stuck :
 Dies schonck hy aen de Camer-Maegt ,
 Een bonte moeffel diese draeght ,
 En aen den voorschoot die soo krueckt ,
 Daer is sy oock soo aengeraeckt .
 Maer siet den wint en vrouwen aert ,
 Die keeren dickwils op een quaert ;
 Men viert hem niet gelijk men plag ,
 Hy krijght niet eenen soeten lag ,
 Men laet hem dickwils bellen staen ;
 En komt dan imandt noch gegaen ,
 Die seydt : ons Jouffer is van huys ;
 En dat is spitsaert sulck een kruys ,
 Dat hy gaet druypen langhs de Stadt ,
 Als oft hy 't niet wel vast en hadt ;
 En schoon oft hyse somtijts vindt ,
 Hem wordt niet eenen stoel gedient ,
 Men doet hem niet meer sitten neer ,
 Het is geleyt : en komt niet weer .

En heb ick dan niet wel gefeyt,
 Dat al dit volckxken webben breyt,
 En soo dees spinnen al te gaer,
 Soo volghter hun met duysent naer,
 Gy Philothea, wijfer Kindt,
 Ey, siet eens beter in den wint,
 Siet eens voorsichtigh in den Tijd,
 Die vruchteloos daer heneng'lijdt:
 Gy sijt van nu af al bejaert,
 Wat vruchten hebby al vergaert?
 Ey, siet eens Ruth haer ooghskens slaen,
 En scheyden 't kaf van 't suyver graen.
 Doet oock soo voortaeen eer gyscheyt,
 Daer is geen tijdt in d' Eeuwigheyt,
 Die hoort wat dees trompette slaet,
 Sy blaest den Tijdt als Tijdt vergaet,
 Sy wackert op ons luyghemoet,
 Want Tijdt in Tijdt is 't beste goet.
 Wie desen nu onnutigh quist,
 Die heeft sijn goetd voor goetd gemist.

A E N - S P R A E C K.

ICk weet wel, *Alder-liefste Philothea*, sonder vley-
 inghe ofte pluym-strijckerije ghesproken, dat ghy
 klœeck van gheest zyt, ende niet alleen verstant en
 hebt van draeykens aen malkanderen, maer ook van
 reden aen een te knoopen; soo dat ick my hier in
 het beghinsel ghenootsaect vinde, dese myne *Aen-*
spraeken soo te voeghen, datse niet alleen van een
 deel ongebonden stof vry en zijn, maer in teghen-
 deel veel spreucken, en daer op passende materien,
 vervatten, die u mogen vermaecken, en niet met
 alle en stelle dat u sou konnen mishae ghen: al-hoe-
 wel u vonnis oft oordeel my niet lichtelijk vervaert
 en sal maecken; want uwe soetigheyt en pleegh in
 giften geen fouten te willen bekennen, wel weten-
 de, ghelijck 't Italiaens spreek wort luyt, *dat men*
geen

geen peerden in den mont falfien die ons worden gegeven.

Waer't nochtans dat ghy u verwonderde , waerom ick van dit tegenwoordigh Sinne-beelt myn werk beginne , soo fal u ghelieven indachtigh te wesen , dat de Jouffrouwen van desen tijdt geirne voor aen de venster op den tred' sitten , om te sien ende gesien te worden ; soo docht my oock dat ick dese Jouffer , die met haer spelle-werck soo besigh is , gheen aengenaemer plaets en hebb' kunnen geven , als dat ick haer voor aen de venster van mynen Boeck eenen stoel met een kussen sou aendien-
nen.

Dit soo wesende , om myne *Aenspraeck* te beginnen , soo segg' ick dat ick altijd geirne op de Thoren-wijfers heb ghesien de uren van den dagh af-ge-teeckent met goude letters , niet alleen om dat dien glans een heele Stadt door beooght kan worden , maer veel meer om dat die gulde-cyfer-letters ons met eenen de kostelijckheydt van den tijdt souden aenwijfen. Dat rijk fijn kostelijck vergultsel behoorden ons , segghe ick , als uren den prijs van den snellen en on-wederroepelijcken tijdt in te drucken , die men nu by vele , iae by het meeste deel der menschen vruchteloos voor by fiet schieten. Want gelijk eertijts vraeghde *Seneca*: *wie is'er die hedendaeghs den tijt waerdeert na sijn kostelijckheydt? die eenen dagh soo groot acht als het behoort? Een groot deel van het leven wordt verquist met quaet te doen, het meestendeel met niet te doen, het geheel met iet anders te doen.* Hoe menig uren , hoe menigen schoonen dagh wort'er alsoo quistig den hals ghebroken? wy souden ons kruycen en zegenen van verwonderinge dat wy-se eens al-te-mael by een op eenen hoop saegen ligghen. (a)

Nero was eenen uyt-sinnighen Tuyscher die met duysenden aen eenen worp van den Teirling-steen hongh, en daer niet meer op en paste als oft hy

voor rotte mispelen gespeelt hadde. Op sekeren tijt soo hy beval dat men sou brengen ontrent het vierde deel van een millioen, de Moeder om sijne verquistinghe wat in te binden, dede de somme verdobbelen, ende die seffens wijt en breet over de tafel storten, op dat hy door de grootheydt van den schat, die hy wederom gongh wagen, vermaent zynde, de lichtveerdighe handt voortoen sou maetighen. O, dat wy den verquisten tijdt eens kosten in trecken, wat een moy hoopje souder te berde komen! doet open die oude Historien, ghy sult vinden eenen *Domitianus*, die, niet tegenstaende hy den Scepter in de hant, en de kroon op het hoofd hadde, even-wel bestedde alle dagen ettelijke uren; om vliegghen met naelden te door-steken, en was daer soo besigh mede, oft hy de principaelste hoofden van sijns vyandts leger vervolght hadde. (a) En *Hartabus* Koningh van de *Hyrcaenen* maecte sijn werck van mollen te vanghen, met den selfsten drift en jever als d'andere Koninghen nieuwe Rijcke jaegen. *Biantes* Koningh van *Lybien* bestedde sijnen tijt met vorssen aen draeyen te knopen, met sulck een vermaeck oft hy sijn verwonnen vyanden aen een geketent in Triumph ghevoert hadde naer het *Capitolium* van *Roomen*. *Aëropus* Koninck van *Macedonien* en dede anders niet dan lanteirnen maken, ende noch en sagh desen niet dat dit teghen sijne Majesteys eere was streckende. Dit gheschiede in oude tijden; maer my dunckt datter oock al diergelijcke zijn noch op den dag van heden. Hoe veel wort'er ghevonden die hunnen tijdt besteden in te kemmen, en het wasschen van den baert, in het friseren van de knevels, met faveuren te kooppen, met schermen, met het ticktack, met picketten, met het palet, met het raket, met de

dans-

(a) *Aulâ sanctâ.*

dans-school, met vryen en courtiferen, met vleyen en streelen, met verhaelen van saecken diese noyt gedaen en hebben, met stoeffen op hun adelyk bloet, daerse nochtans maer van gemeyne lieden gesproten zyn, met roemen op hunne godderen, en maken gheduerigh kasteelen in de locht, ende en souden gheen boeren huys op 't sandt konnen richten? Van den anderen kant, wat eene tijtverquistinghe en wort'er oock onder de Vrouwen niet ghevonden? Men sou segghen dat sommige van haer gagie trocken, soo besigh zynse om iet nieuws te verçieren; 't schijnt dat sy anders niet en kunnen, oft weten, als van *Nieuwe Mode* te spreken, van de poeyer-doos, van den friseer-priem, van den spieghel daerse hondert-mael by loopen om te sien hoe dat de locken krollen, en souden liever hebben, (ghelijck eenen seyt) *dat de heele Republieck, als eene van al die hayrens ontstelt sou worden*; jae souden met *Hortensius*, wel jemandt een proces leveren, die by ongeluck een kroockken in haer kleedt ghepoyt sou hebben. Ick geloove dat den *H. Antonius* langen tijdt sou gaen voor by diergelijke huysen, eer hy boven op het dack ('t welck tot Milanen ghebeurde) de Enghelsche sou vinden. Dese bestede een vierendeel van haer leven in palleren, een ander vierendeel in visiten, het derde in danffen en springhen, de rest in slapen en droomen. Wat dunckt u, sou ick dese niet by de vliege-vangers, en beneffens de Lantairen-maeckers mogen stellen? *Keyser Carel* voorwaer vry wat wijser als de boven-ghemelde Koningen, droegh eenen gouden ring, en in de plaetse van 't gesteente stont een horlogiken met alle sijn raderkens, en dagh en nacht dienden 't hem om den kostelijken tijt in acht te nemen; den welcken by hem oock neirstelijck waer ghenomen wierdt, en placht desen onsterflijcken *Keyser* te seggen: *Yo y el tiempo para dos otros*. Hy heeft den selfsten oock soo besteet in sijne eerste jaren,

jaren, dat het *Vranckrijck* en den *Grooten Heer* langh fullen gedencken, en in sijn leste, dat het sijne ziele in der eeuwigheyt sal ghenoeghen. Hy sagh de kostelijckheydt beter in, als dese tijdt-verquisters daer wy afspreken, de welke al-te-mael oock wel reden souden hebben om met groote letteren in hunne *Salletten* te schrijven het gene eertijts eenen dede, al hoe-wel te laet voor sijn eygen selven, maer vroegh ghenoegh voor de ghene die hy daer door onderwees en waerschoude:

*Damna fleo rerum, sed plus flea damna dierum:
Rex poteris rebus succurrere, nemo diebus.*

Dat is te segghen:

*Mijn gelt en goet, al ben ick 't quyt,
Noch mis ick meer verloren tijdt;
Want gelt en goet dat krijght men weêr,
Maer tijdt, die wegh is, nimmermeer.*

Dit, segg' ick, soudender veel met groote letteren mogen schrijven. Ende op dat wy klaerder sien dat hunne klachten in de reden souden bestaen; laet ons eens af-meten den tijdt van ons leven. Men seght dat den ouderdom van dry thuynen is; den ouderdom van eenen hondt, en den ouderdom van dry honden, den ouderdom van een Peert, en van dry Peerden, den ouderdom van eenen mensch, en van dry menschen, den ouderdom van eene swaen, en van dry swaenen, den ouderdom van een hert, en dry herten, den ouderdom van eenen draeck, die leeft wel duyfsent iaeren, oock naer 't ghevoelen van den *H. Augustinus*. Sommighe ghedierten overtreft den mensch dan in langheydt des levens, sommighe gaen den mensch te boyen 80. à 90. iaeren konnender loopen tusschen de wieghe ende doodt-kist: en seker, 't waer al langh genoegh gheleest, waer het wel gheleest; altijds ghenoegh, waerder profijts ghenoegh; maer neen, die
schoone

fchoone iaren worden verfpelt, gelijk den Propheet Aggens feght, en loopen vruchteloos daer henen.

In de wiegh is 't snotte-bel,
Op de ftraet is 't kinder-fpel,
In de jeught is 't malligheyt,
In de wijfte ydelheyt,
In de outfte sufferij,
Siet foo gaet den tijdt voor-by.

Dat is te feggen, het heel leven wordt ydelijck verquift; en foo wy al den tijdt eens hekelden, weynig fijn vlas, veel grof werk foudervonden worden? Den Keyfer *Heliogabalus* nam eens fijn vermaeck, dat hy geheel *Roomen* dede op-foecken hun gewicht van alle de fpinne-webben, en is'er tot duysent pont gevonden. Dat men in een heel groote Stadt, gelijk als *Roomen* was, fulk een menigte by een heeft kunnen raepen, dat en is gheen wonder; maer dat een menfch alleen, onderfoekende alle fijne ydele werken, een groote menigte op fijn eyghen handt foud' kunnen leveren, dat is meer te verwonderen. Ey, even-wel het ghefchiet foo, wy fpinnen als Spinnkoppen, niet als Sijde-wormen, dat is, wy mergelen en putten ons uyt om vliegghen te vangghen, wy breyden netten voor de muggen; maer fuyver zijde te wercken, om hemelfche faecken te iaegen, om deughdelijcke wercken op te fetten, dat ghefchiet by ons weynigh, en fcer felden. Daerom fijn eertijds, en niet fonder goede op-merckinge voor *Saturnus*, den Godt van den tijdt, en dien volghens Rechter van defe faecke; dry foorten van uren, fommighe heel langh, fommighe middel-maetigh, fommighe heel kort: de minfte klaegghde over de meefte, want defe waeren uren van affairen en befoignien, die de Raden, Comptoiren, en Packhuysen aengingen: de middelste waeren uren van tijdt-pafferinge, die meefstendeel met den teirlingfteen, kaerten, danfen, en baletten, met den

Tour à la Mode verquift wierden: de derde en de kleynste nauwe urkens, waren uren die in den Godts-dienst besteedt wierden, in een *Requiem* oft Slapers Misse, die maer van een kort gebedt ende langhe maeltijt wisten te spreken. Dunckt u, be-
 minde *Philothea*, dat het de leste qualijck voor hadden, en dat sy niet met recht over de onghe-
 lijcke deelingen mochten klagen? ick verfekere u dat ick'er heb ghevonden van haer eyghen teghen-
 partije, die segghen datse niet dan al te veel ge-
 lijcks en hebben, die selver bekennen dat haeren
 tijdt in sulcken oft noch onrechtveerdigher partije
 is ghespleten. (a) De belijdenisse van een gheleert
 Persoon sal stant doen aen myne woorden. Daer is
 geweest eenen Secretaris, die ligghende op sijn ster-
 ven, en overslaende met een droevig herdenken het
 misbruyck van sijnen tijdt en van sijn dagen, toon-
 de een rouwhertig leetwesen over het voorgaende,
 ende dat ghepasseert was, niet dat hy iet onrechtveer-
 dighs aenghevanghen hadde, oft iet onbehoorelijcks
 had willen uytvoeren; maer dat hy sijnen tijdt soo
 onnuttelijck verquift hadde in 't tijdelijck, en niet
 eens gepeyst en hadde op 't eeuwig. Ick hebbe (seyde
 hy) by myn leven beschreven 24. riemen papiers, dat
 is, by de 600. boecken, ontrent de 15000. bladers,
 en dat tot processen, rekeningen, quitancien, obli-
 gationen, en andere schriftueren, en ick hebb' niet
 een half bladt besteedt om daer myn sonden op te
 setten, ten eynde ick een goede biechte sou konnen
 spreken. Dit seyde desen als hy lagh op sijn sterven,
 als hy de ghewijde keerse in de handt haddde,
 wiens vlam bequaem is om onse ooghen te verlich-
 ten, om alle tijdelijcke, verganckelijcke, onpro-
 fijtelijcke saecken met eenen anderen dagh te aen-
 schouwen, als wy deden doen wy ghesont waren en
 alleen naer de ydelheydt, en het wereldts ghevoe-
 len vonnis streken. Onghetwijffelt in sulcke ghele-
 gent-

(a) P, Barry la Solitude.

ghentheyt fouden wy wenschen een vruchtbarigher bestedinge des tijts, en wy en fouden soo vrent niet vinden, noch buyten reden dese spreucke, wel verstaende, voor die Godt middelen ten naesten by verleent heeft, en hunnen kost met den taeyen als niet en moeten haelen.

*Dient Godt, want dat betaemt, twee uren alle dagen.
 En nut u spijs en dranck dry uren naer behaegen,
 Vermaekt twee uren lang den stijf-gespannen sin,
 Slaept seven uren lang, want daer steekt voordeel in,
 En past op uwe winst thien uren vol gemeten,
 Soo hebdy dag en nacht verstandelijck gespleten.
 En seght dat ick u segg', wie soo den tijt verkieft,
 Dat sulck een nimmermeer nog tijt nog ziel verliest.*

Oft ieder een dit voor een stock-regel sal goet vinden, daer twijffelick aen, soo veel is'er af, dat ick geloof dat den voorgemelden *Secretaris* dit soud' onderteecken hebben.

'T en soud' niet mogelijk wesen, *Lieve Philothea*, dat ick al de tijdt-verquistinghe hier wijt ende breed soud' verhalen, oft wel ik souder een groot deel van mijnen tijt moeten in verliezen. Met uwen goeden oorlof, wil ik alleen hier den *Tour van à la Mode* een weynigh door den hekel haelen, om dies wil dat het oogh-schijnelijck en tastelijck is, dat daer menige kostelijcke ure wort vertreden, welck verlies naederhant misschien ook wel bemerckt en beklaeft soud' worden: glijck seker reysende man, die in een vrentlandt, en in eenen grooten bosch ghetreden, wierdt overvallen van den avont; sonder dat hy de stadt kost winnen. Hy dan vermoyt en vervaekt socht een heuveltjen om op te slaepen, 's Morghens ontwakende, stont hy t'eenemael verset om de veranderinghe der plaetse. Wel seyde hy, droom ick dan noch, oft is dit tooverijde? waer is die rotse die hier gisteren ayont noch stont? waer is dat Kasteel dat ik van verre sagh liggen?

liggen? Ten lesten vattende den rechten grondt, sag dat hy op den rugge van een Schildt-padde gellapen hadde, en die had hem 's nachts vervoert, dat hy 's morgens de plaetse niet en kende. O dat onse *Tourristen* eens de oogen open deden, en eens ontwaecten, om te sien waer dat hunne oogen, finnen, herten, dagen maenden en iaeren ghedraegen worden. Desen *Tour*, beminde *Philothea*, geschiet kruys-wijs, om dat de Jonkers de Jouffrouwen in't aensicht souden ontmoeten. Eenen vont, soo ik geloof, van den duyvel, om *Venus Proceffie* wel te ordonneren. (a) Daer was eertijds eenen Sot binnen Roomen, die gingh staen op de brugh van *S. Angel*, waer over met duysende menschen daghelijcks passeerden die van het *Vaticanum* gaen naer de Stadt, oft van de Stadt naer het *Vaticanum*; soo dat dese brugh gemeynelijk vol volcks is die onder malkanderen swermen, met gaen en komen. Desen Sot dan stelde sich op't midden van de brugh, en rustende op sijnen stock, gheveynsde sich oft hy ghesluymert, en terstont wacker opschietende, en nemende sijnen stock, slaet hy altemael die daer passeerden over hals en ooren, segghende: Waer toe al dit onder een loopen, of altemael van het *Vaticanum* naer de Stadt, oft van de Stadt naer het *Vaticanum*? Ick en wil niet langer gedoogen dat men dus sal onder malkanderen verwerren. Liefste *Philothea*, 't en is geen sotten werck al de menschen eenen wegh te doen wandelen. De seven *Wijfen van Griecken-lant* souden hier met al hun vernufftheyt te kort schieten. Maer wat soud' desen Sot geseyt hebben, had hy eens te *Parijs* gestaen op de *Pont-neuf* inde Vasten-avont-dagen, ten tijde als daer eens resideerde den Ambassadeur van den Grooten Turck, den welcken ghesien hebbende de wulpsheydt en broodt-dronckerije van den Vasten-avont, (b) en Afch-dagh merckende de zeeghbaerheyte ende de gestichtige manieren van de Borgerije,

sich

(a) *De l'Ancre*. (b) *Corn. à Lapid.*

figh vastelijk liet voorstaen dat'er t'eenemael nieuw volck in de Stadt gekomen was, en datle dien dag te voren al verdrocken waren: sulck een verschil was'er tusschen de manieren, dat het niet en scheenen de selfste menschen te wesen. Doch wat is het van noode, dat ick diergelijcke waren, gelijk ick segge, binnen Roomen, oft van Parijs gaen halen? Den *Tour van à la Mode*, die hier te Lande is inghevoert, heeft dien oock niet wel soo veel tijdt verlies, ydelheydt, en lichtveerdigheydt, dat wy oock wel eenen Sot, jae wel een wijs man op de Vaert-brugh van Brussel mochten stellen, om die Lanterfanters al-te-mael eenen weg uyt te doen rijden, ende hunnen tijdt, eer hun ziel, in acht nemen? Ick hebbe 't principaelijk, ende met reden, tegen een deel caele Pluggen, die evenwel de Joncker maecken, en tegen sommighe vuyl vodden, die uyt een quade meyninge tot schandael en val van d'andere, hun selven niet als gaen veylen ende schoon voor doen om jemant te bedriegen. Ick segge dan:

EN waer het niet wel tijdt dat *Momus* sou verrijsen,
 Om ieder een van ons sijn feylen aen te wijsen,
 En douwen met den neus, gelijk het spreek-woort seyt,
 Ons in ons slim bedrijf, en in de vuyligheydt;
 'T en is niet meer van nood' dat hy sal aen de menschen:
 Oft vensters by het hert, oft g'lasen moeten wenschen:
 Oft dat hy op 't Comptoir, oft in 't Salette gaet,
 Hy vindt al werck genoegh tot Brussel op de straet.
 My dunckt de keyen selfs, datse maer kosten spreken,
 Sy klaeghden over luydt, en tuygden ons gebreken:
 Sy sien 't den heelen dag, maer wat'er 'snachts geschiet
 Dat weet een ander oogh die alle dingen siet.

*Dat Momus in de munt ging sitten voor de tralje,
Oft hy daer ontrent ging ligghen op een balje.*

*Wat sou by doch al sien? by keeck sijn selven suf,
Met al dat nieuw' fatsoen; met dese Hoffsche snuf,
En als hy't hadd' gesien; hoe sou hem dat bevallen?
Ick kender al een deel, daer viel wat op te smallen,
Die hebben't hier soo breed, en t' huys eylaes! soo nouw?
Men vindt' er qualijck pot, oft ketel in de schouw,
Wilt gy een straeltjen sien van dees gewisse klachten?
Ick bidd' u: blijft wat staen, wy sullen hier wat wachten;
Sy moeten hier voor-by, s'en kunnen't niet ontgaen;
De koetsen sijn daer al, ey siet het speeltjen aen.
Terwijl den Tour passeert soo moet g' op eenen letten,
Die schijnt wel wat te sijn en heeft niet by te setten,
Hy sit daer in't portel, siet daer, daer is den Gast,
Die, als hy eens bonceurt; wel seven dagen vast.
En seker dat moet zijn, waer sou hy't anders haelen?
Want dees gebuerde Koets moet by daer med' betaelen.
Den knegt die achter loopt, en draegt Monsieurs sweert
Die heeft by noch voor niet geleent van sijnen weert.*

Maer

Maer wat doch hier al komt, en wilt den Jonker maken?
 Die qualijck van't een broodt, aen't ander kan geraken,
 Dat rijden is soo fraey, dat staet hem soo wel aen,
 Al soud' hy naderhant noch moeten barrevoets gaen,
 Dat koetsken dat moet voort Monsieurken dat moet toere
 Al sou't hem op't eynd' noch naer het Gast-huys voeren:
 Men weet wel wie hy is, en wat hy hebben kan,
 Den Vader beet en is den stroyen Edelman.
 Hy raekten op't Comptoir, daer kreeg hy wat te schrijven
 De winst die was soo groot, hy kost niet langer blijven,
 Hy flux den degen aen, en leers en aen den voet,
 't Capoentjen op een zijd' en't pluymken op den boet,
 En dat'er overschiet, dat wort hier juist vergaeren:
 Ick meen als't op sal sijn, dan sal hy eerst gaen spaeren.
 Wat volkxken dat men vint, wat hier al komt te beert,
 Sy willen sijn het hoofd, en sijn noch qualijck steert:
 En soo als desen is, soo zynder slechte flooren,
 Die immers alsoo kloeck haer laten sien en hooren;
 Het spel is onvolmaeckt oft sy en zynder by,
 Siet eens daer komter maer een paerken op een ry.
 Ten kan niet anders sijn oft dese gaen verloren,
 Sy hebben alle bey het seel doch op de hooren;
 Noch Vader is'er by, noch moeder daer ontrent,
 Dees koets wort op't lest noch van den dijk gewent.
 Wat wonder is't eylaes, dat't schæep loopt voor de hondē?
 De Ouaers sijn dick oock aen't selste seel gebonden,
 En dat de Dochter stoockt, dat blaest de Moeder aen,
 Hoe kan den wagen dan, hoe kan hy effen gaen?
 Gbelijck doen Phaëton eens wou gaen avontueren,
 Den wagen van de Son den Tour op d'aerd' te vueren;
 Soo hy wat reed' te hoogh, den hemel die gingh aen,
 En hadd' op korten tijdt in vier en vlam gestaen.
 Soo hy wat joegh te leegh, en deed' hem neder sinken,
 Begonst het Aerd' rijk ook strakx na den brant te stinken.
 Ten was geen jong'-lie' werck den algemeynen brant
 Te stellen op de masht en in een Leckers-handt.
 Soo gingh't met Phaëton, en meenen ons Sybillen
 Met Koetsen langhs den Tour den heelen dag te drillen.

Ghewis Seignor Dool-hoofst, daer toe een lichte Dant
 Die jaecht op eenen dagh de heel Karos in brant.
 Wat doet ghy vuyl fatsoen, ontrent dees sotte-bollen?
 U hair dat is gestrickt met vyf-en-twintigh krollen,
 En langhs u bloote borst daer hanght het peirle snoer;
 Mirakel is't voorwaer wort gy hier niet een hoer.
 Ghy speelt den Muggen tour in't midden van de hansen.
 Wat doen die in de Son als swieren ende dansen?
 En's avonts in't Salet, als't nu al is gedraeyt,
 Dan vliegt men in de keers, en daer is't al bekaeyt.
 O Tour, ô ronden Tour! hoe recht loopt gy ter hellen?
 Wiesal het groot getal van zielen konnen tellen,
 Die om den nieuwen Tour maer weynig tijts gedaen,
 Sijn van den ronden Tour recht naer de hel gegaen?
 Maer kijckt eens wat dat daer soo statigh komt gereden,
 Dat's een parmantigh Dier, hoe perisse't al sijn leden!
 Siet eens hoe kakel-bont dat dese louffer gaet,
 En't was een Camenier noch t'jaerent in ons straet.
 Me jouffer't is een spreuck dat ider een sijn teiringh
 Moet stellen naer sijn winst, en voegen naer sijn neiring;
 Maer gy Tourt alle daegh, en rijt heel Brussel ront,
 Al had gy alle jaer een rent van duysent pont.
 Lief kint men kent u wel, ghy soudt u konnen lijdén,
 Al quaemt gy dagh op dagh, den Tour niet om te rijden;
 Ghy weet het selve wel, 't is tegen uw geslacht.
 'T is buyten uwen staet, 't is boven uwe macht.
 Ick vrees dat van nu af de saeck is al verlopen,
 En dat gy sonder gelt al menighmael gaet koopen;
 Al wat'er is gheborght en is noch niet betaelt,
 Den man wacht naer sijn gelt daer gy u stoffen haelt:
 Gaet rijt den Steenweg op door-snuffelt eens de Boeken,
 Ghy vint daer uwen naem, en sonder langh te soeken,
 Hier staet een groote somm' van langh geborght satijn,
 Hier, item acht oft thien van zijd'en armosijn:
 En derfde gy dan noch voor by de winckels vaeren,
 Daer gy soo onbeschaemt gaet plucken uwe waeren?
 Ick bid u, hebt ghy dan u Masker aen u sy,
 Dat gy't daer aen wilt doen, en rijden stracks voor-by.

Ghy meynt gy zyt heel schoon; 't en is dog niet met allen;

De Maer die liet u eens in kriecken-stecnen vallen:

Nu draegt gy duyveltjens, en mouchen op u vel,
Maer wat gy stopt oft niet, men siet de puttjens wel.

Dat gy u locken hebt vol Cyper's poeyer hangen,

En dat gy altijd strijckt blanketfel op u wangen,

En dat naer Muskiljaet soo rieckt geheel u kleedt,

Men weet wel somtijts op wat moeder dat dit leedt.

Dit moest ick u in 't kort uyt louter liefden spreken,

Niet dat ick grauwen wil op u oft u gebreken;

Och, dat sy verr' van my! 'k en heb dat noyt gedaen,

Dies wou ick u alleen met vrientschap spreken aen.

Het waer my seker leedt dat ick u sou geraken,

Dat ick u setten sou een paer beschaemde kaecken.

'T is onder ons geseyt, verswijght gy maer u leet,

Ick maeck van mijnen kant, dat niemant niet en weet.

Hier med' wil ick naer huys, al tijdt genoeg verloren,

Maer waer't dat Momus waer in onsen tijdt geboren,

Hy bleef tot t' avont toe, en wist van geenengaen.

Maer siet wat Koets komt daer met witte perden aen?

Dees heeft haer volle vragt van een dosijn monsieurkens,

Die vol van pluymkens zyn, vol strixkens en faueurkens.

Dit is de rechte school, op dat gy met'er tijdt

Eens Cæsars al-te-mael oft Alexanders zyt.

Ick kenn' u scherm-school, sy past op sulcken Elen,

Gy hebt daer met de Pop heel wacker leeren spelen;

Nu lighdy hier by daegh, en elders 's nachts en jaegt,

En onder heel den hoop is maer een dege maegt.

Dat ick aen uws gelijckx moest eygen wapens langhen,

Ick sou u aen de zijd' maer geil Caroten hanghen:

Doch dit 's oock niet geraen, gy waertse seker quyt,

Om dat gy al te mets ontrent de Verckens zyt.

So voort eens hebt gy 't hert gaet vegt daer ander sterven

Men kuyst malkand'ren daer met houwen en met kervē;

Als op des vyants helm den blancken Sabel klinckt.

Dat dan eens u maitres op u gesontheyt drinckt.

En is't niet lacchens weert, en weert oock te beklagen,

Dat sulcke blijvent' huys, die Koniñckx degen draegen?

Wie

*Wie daer sijn vendel laet maer om een Ydel tzyt,
 Ick vraeg den Edelman van sulcke Ionckers uyt.
 'T sijn vogels sonder bek, 't sijn Leeuwen sonder klauwen
 sy hebben peys met Mars, en oorlog met de Vrouwen,
 't Is basilijscus Rot, sy vechten met 't gesicht,
 Foey Venus Ionckers foey, gy zyt veel aes te licht.
 Hoe lang door-wandelt gy den Tour van à la Moden?
 Engaet niet eens voor goet den weg van Godts geboden?
 Versaect den soeten Tour soo vol van Ydelheyt;
 Peyst op den grooten Tour, den Ring vū d' eenwigheyt.
 Siet, beminde Philothea, soo wordt den tijdt en het
 leven tot dienst van de Ydelheyt, en wel-behaeghen
 van de Werelt afghetreden, sonder dat men eens een-
 nen verre-kyker voor de oogē soude fetten daer wy
 de toekomstige klachten, en het verr' gelegen leet-
 wesen mede soude ontdekken. Ick segge dan,*

*De jonckheyt die is wel bedacht,
 Dat sy den tijt niet meer en acht,
 En noyt gedenckt den ouden man,
 Die leeren noch gewinnen kan.
 Men voert, men toert, men rijdt in 't wilt
 Soo quistigh wort den Tijdt verspilt,
 Wie tijdt heeft, en den tijdt verbeyt,
 Den Tijdt komt, dat by Tijdt beschreyt!*

Ende als dese *Licht-missen* den Tijdt soo schandig
 overbrengen, en den selven niet alleen met heel el-
 len, maer met lange pijcken aen de Ydelheyt uyt-
 meten; dan sijnse oock soo kuerig, dat'er qualijk een
 half-vierendeel tot Godts dienst oft eē Slapers-misse
 is te vinden. Voor de Werelt en de *Matressen* en is'er
 niet te groot, niet te swaer by dagen, oft by nachten.
 Min oft meer gelijk sommige Rabbinen seggen, dat
 de Israëlitē den heelen dagh dansten voor de Arcke
 (daer het Manna met de Roede van Moyse in was)
 sonder immermeer vermoeyt te worden; soo maec-
 ken dese van hunne *Matressen* gelijk als een Arke; en
 Godt geve wat arbeyt sy om die Arke doen, evenwel
 en schijnen sy hunne leden niet te vermoeyē. Dan de

voorsichtigheydt Godts beschickt en bestiert alle saken soo, dat, daer sy hun anders niet als louter Manna in en verbeelden, datse gemeynelijk dapper oock van de Roede van Moyses moeten mede eten. En dit ter opzicht van onse tijt-verquistes, en die jaer uyt, jaer in, den *Tourrijden*.

Nu heb ik hier een kleyn pratende vragtsken met u, O *Philothea*; want gy sout het misschien u aen-trec-ken dat ick u liet staen; en dees Tijt-verquistes waer onderhoudende. Ick segghe dan, dat my op dit propoost wel bevalt ('t gene sommige schilderen) eenen Santlooper met twee Vleugels aen: want my dunckt datse willen seggen, niet alleen dat den tijdt snel is, maer ook dat den tijt die hier verloopt, soo moet be-steet worden, dat wy door de vleugels tot de Hemel-sche goederen moeten gedragen worden. En aenge-sien dit de plicht is van alle Christene menschen, hoe veel te meer wort dit van u versocht, O *Philothea*, de welke zyt een Godt-minnende ziele. Nog gy en kont hier geē *Empeschementjens*, *Companiekens*, *Entretien-tjens*, en diergelijcke viesevaerijkens, tot verschoo-ninge oft onschuldige by brengen; want ick soud' my terstont daer tegen in postuer stellen. Mannen die ter ooren toe gesteken hebben in de gewichtigste saken van heel Europa, en evenwel hunnen Sant-loo-per hadd' vleugels, dat is, sy gebruyckten soo den tijt, dat al gongen sy op der aerden met de voeten, met de gedagten warense evenwel alle uren ontrent den he-mel. Het soud' u, en my dienen om roode kaecken te maken, soo wy wilden op-wegen den tijdt die *Caro-lus V.* bestedde in het gebedt, midden in het slaen van trompetten en trommelen, in 't marcheren van de Legers als alles schijnt overhoop te loopen. Hy won op den selven tijt de Aerde, ende stormde met eenen op den Hemel. (a) Doch wat kander uytmunterder zyn, als eenen artyckel van sijn *Codicille*, waer in hy uytdruckelijck begeert, dat hy met de Keyserinne in

D

S:

S. Ruste (de plaetse van sijn *Solitude*, en vertreck) sal begraven worden onder den voet van den Autaer; soo nochtans dat de helft van het lichaem soude wesen onder den Autaer, d'andere helft onder de voeten van den Priester, dit Godt de onbloedige Offerhande dagelijcks op soude draghen. 'T is waer, sijn Soñe Philippus heeftse verandert, maer andersints dat was sijnen wensch en begeerten. Reden van dese vremde begravinge was, dat den Keyser en de Keyserinne, gelijkse seer Godtvruchtigh waeren, eertijs een vast op-set gemaect hadden, van soo ras hunne Kinderen groot souden wesen, af-stant te doen van alle Rijken, om Godt in een kloosterlijk leven vierighlijck te dienen: maer soo de Keyserinne vroeger quam te steruen, en dat *Carolus* van d'eene oproerige Oorlog verviel in d'andere, soo en hebben sy hunne begeerten niet kunnen uytwerken. Op dat sy dan ten minsten doot zynde, onder de voeten als onderworpen onder de gehoorfaemheyt souden berusten, soo wiert den voet van den Autaer tot haer gemeen graf verkosen. (a) En wat is het wonder dat desen onsterfelijcken Keyser doen met den wil, naderhant met'er daet, sulke aerdsche Rijken kost verlaten? van dat hy naer den *H. Doop* ghedraghen wierdt, en heeft hy (want daer een heerlijcke gaelderije uyt het Princen Hof (b) tot de Kerk gemaect was) niet met allen van de vergankelijke werelt oft aerde betreden. Als ik dit oft diergelijke uytmuntende hooft-stucken in desen *Plus Oultra* bemerck, dan en stell' ick hem niet met het sweert in d'een hant, en eenen Boeck in d'ander handt; maer met een kroon op 't hooft, en met een kroon onder de voeten, ende ick stell' dese Deviese,

EX ULTROQUE CÆSAR.

Dat is te seggen, niet alleen *dobbelen Arent*, maer *dobbelen Keyser*; Eens om dat hy de kroon heeft verkregen, eens om dat hy de selfste kroon vrywilligh heeft neder-geleyt.

Die

(a) *Strada dit. I.* (b) *Meerbeck.*

Die Koninckrijcken won, en Legers heeft verflagen,
 Die magh vry van Laurier een trotse kroone draghen,
 Maer die noch boven dat zijn selven wennen kan,
 Geeft die de hooghste kroon' dat is de sterckste man.

Siet eens wat eenkleynachinghe van aertfiche sa-
 ken dat'er woont in een ziel; die haer hert en haeren
 tijdt met vleughels doet op-rijfen. *Philothea*, dat is
 klaer, die Godt heeft in het herte, en den fchoonen
 Hemel in sijne ooghen, die fal de vuyle aerde haest
 onder de voeten hebben, daerom beminnen wy oock
 feer de *Ydelheydt*, om dat wy ons gheluckigh Vader-
 landt niet wel en kennen. Ghelijck de Valcken, die
 met het huylken d'oogen hebben overtrocken, blij-
 ven op den erm van den Weyman fitten, sonder eens
 ghenegentheyte te thoonen om iet boven in de locht
 te jaegen: soo fchijnt ons belemmert verftant in een
 blinde duyfterniffe te fteken, sonder gewelt te doen
 met den Apostel *Paulus*, die begeerde ontbonden te
 zyn, en met *Christo* te wesen. Dir Hemel sien heeft
 soo menigh jongh; eel maeghdelijk hert, wellusten,
 eer, goet, ende rijckdommen, dat is, de droeve
 en onftantvastighe aerde doen verliefen, om den
 blijden en eeuwighen Hemel te winnen? Och hoe
 hoogh fouden wy wesen, dat wy de wereldt met
 haere pracht eens onder de voeten hadden ligghen,
 en daer boven op ftonden! soo dat wel feyde de Moe-
 der van den faligē *Aloysius*: Sy thoonde hem het beelt
 van *Alexander den Grooten*; en feyde: Lief Soon,
 desen heet *Alexander den Grooten*; om dat hy de we-
 reldt met wapenen heeft overwonnen; en daerom
 draeght hy die in zijn handt; maer veel grooter foud'
 hy wesen had hy de werelt verfmaet, ende onder de
 voeten getreden. (a) Daer is de eyghen plaetfe, be-
 minde *Philothea*, daerfe behoort te ligghen, en on-
 dertuffchen wat en doen wy niet om haeren t'wille?

De werelt die vlucht, en wy loopen haer na; sy valt; en

(a) Greg. tom. 3. hom. 28. in Euf.

wy blijven daer aen vast houden; het wanckelbaer eynde geeft getuygenisse van haer geveynsde stant vastigheydt. Overpeyst dit wel, en wilt voortaan vast in de eeuwigheyt u hert gaen hechten, want:

Al light de aerd' soo vast gegront,
Wie is't die daer stant vastigh stont?
In u, ô Hemel, waert gy myn,
Schoon gy nu loopt, sal ruste zijn.

Dit bevroeyde den *H. Ignatius*, en was by nachten in sijn gedurige meditatie: want als hy de sterren sag flickeren, dan wiert hy inwendigh beroert, dat hy wel in traenen soud' weg gesmolten hebben. Hoort hier, *Philothea*, een weynigh van sijne wenschen, die hem van de aerde naer den Hemel voeren.

Als nu het sterren licht schoot duysent helle straelen,
En dat den gouden nacht quam nyt den hemel dalen
Als nu in duysterheyt de aerd' verdroncken lagh,
Dan wierdt *Loyolas* hert bestraelt met eenen dagh:
Hy sloeg sijn oogen op; hy sagh de sterren blincken,
Hy voelt dat hemelsche allenghskens tot hem sincken:
Dies leyt daer wat in 't hert, en in de ziel en woelt,
Dat hem is onbekent, en noyt en heeft gevoelt,
Hy wort'er door geraekt, het treft hem heel van binnen:
O wat een soet verdriet is 't vier van suyper minnen:
Dan siet hy naer het west, dan siet hy naer den Oost,
Sijn blijschap wort bedroeft: en weent nyt enkel troost
Soo langh als hy den brant kost in den boesem sluyten,
Soo sprack 't gemoet alleen men hoorde niet van buyten,
Maer wie heeft langh gemint en sprakeloos ghestaen,
Hy sucht, hy vlamt, hy blaekt, het vier gaet seffens aen
Hy sterr'-ooght wat hy kan en roept met groot verlangen
Laet aerde, laet my los, wat hout gy my gevangen?
Het principaelste deel is buyten u gebiet,
En 't ander vreeft de doot noch hare pijlen niet.

O Hemel

O Hemel sent u vier! en weirt die my beletten,
En wilt den aerdschen rōmp geheel in polver setten.

Ach! wiert ik meer gewont, soo waer de pijn gedaen;
Dan soud' mijn ziele zijn, daer nu mijn oogen staen.
Moet ick dan om dit pack doch onder blijven suchten,
En leven hier in pijn, en derven dan genuchten?

Soo roep ick: Lieve Godt, hoe seer is hy verblind,
Die desen Hemel siet, en d'aerde noch bemint!
Als ick op d'aerde sien heel beecken traenen vlieten,
En boven een rivier van wijn en suycker schieten;

Dan roep ick: Lieve Godt, hoe seer is hy verblind:
Die desen Hemel siet, en d'aerde noch bemint!
Als ick hier boven sien, een leven sonder sterven,
En hier een doncker graf, en bleecke doot te erven;

Dan roep ick: Lieve Godt, hoe seer is hy verblind.
Die desen hemel siet, en d'aerde noch bemint!
Wat is hier al ons vreught, als alle dagen kruyskens?
Wat is hier al ons goet, als slechte kinder-huyskens?

Men schraeffelt dag en nacht, men bouwt vā bovē neer
En wat is doch ons huys? Vier plancken en niet meer,
Wat Tugus gulde vloet oyt heeft aen strant geschoten,
De mynen van Peru, den Cargo van de Vloten,

Wat is't als aerd' uyt aerd': die noch om aerde vecht?
Gy Hemel die soo blinckt, maect dese aerde slecht,
Adieu dan aerdsche dal; adieu Mars en Bellona;
Adieu dan Arragon, Biscayen, Pampelona;

Adieu, O Koninghs Hof, adieu, adieu voor al.
My lust een schoonder plaets, als dit vuyl aertsche dal,
Gy Hemel sult voortaan alleen myn hert verwecken.
Gy zyt mijn Vaderlandt daer ick wil benen trecken.

Daer rijdt de gulde Son, daer loopt de silv're Maen:
Laet aerde, laet my los, laet aerde, laet my gaen.

Soo spreken se die met het lichaem sijn op de Aerde,
ende met hunne wenschen in den Hemel: geluckigh
zijn se die desen windt vatten, ende de selfste streec-
ke houden, sy sullen in de have der saligheydt an-
keren.

T O E - M A E T J E N .

Lieve Kinders , gelijk als ghy zyt , *Philothea* , die moet men soo al wat in de handt douwen , daer sijn de onnoofeltjens mede te houden . Op de maniere dan van *Seneca* , aen *Lucilius* , soo schenk ick u dit naervolgende voor een slot-giftjen . Binnen *Luca* in *Italien* was een Moeselaer , die den heelen dagh op de sack-pijp gespelt hadde voor alle de Borgers deuren , ende niet oft weynigh ontfangen hebbende , is mistroostigh ghegaen naer de Kercke , en staende voor een silveren beelt van eenen *Salvator* , seyde hy : Heer , ik heb den heelē dag gespeelt voor die ondankbaerige Werelt , nu wil ick liever voor u spelen . 'T welk doende , heeft het beelt eenen silveren schoen , oft plattijn , voor den Speelman laeten vallen , die men het beeldt nimmermeer weder aen den voet en heeft konnen stellen ; al oft den *Salvator* had willen te kennen geven , dat hy , de dienstē die t' sijnder eeren geschieden , al getrouwelijker sal loonen als die men voor de werelt is aenvangende . Die de werelt dient , dient eenen ondancckaeren Heer ; daerom wensch ick , O *Philothea* , dat ghy den arbeyt , die ghy daghelijcks moet uytstaen , ter eeren Godts en zielen saligheyt wilt omhelsen : stelt een paer vleughels aen uwen Sandt-looper , en laet het u niet verdrieten ; want hoe dier dat gy den Hemel sult koopen , noch sal hy u meer weert wesen .

Philothea , om hier gheen ydele en naeckte plaetse te laeten op het papier , soo sal ick die met sommighe leerlijcke *Spreucken* bekleeden . Vijf Jongmans waren buyten spelen getreden , onder wegen vragende wie het ghelagh soud' betaelen ; quaemen sy hier in over een , dat die de aerdighste en uyt-muntenste *Spreuck* voort soud' brengen , schadeloos en vry soud' zyn ; den slechten sou't al uyt-vaghen , *Philaretus* die goet van leven was , seyde ;

*Daer is geen silver oft vergult ,
Soo schoon als leven sonder schult.*

Gerardus die eerst uyt zee quam , ende een rouw
tempeest en gevaer uyt-gestaen hadde , seyde tot zyn
maets :

*Hollandt , Bollandt ,
Zeelandt , Geen landt ,
Ick houdt aen den Heykant.*

Arsenius die de ydelheydt des Wereldts , ende de
Hoofsche trecken moede was, boesemde uyt in deser
voegen :

*• Geen Heer , geen Eer ,
• Geen Excellentie
Gaet'er voor een goed' Conscientie.*

Bernardus die van sin is eenen winckel op te set-
ten , die fluyte naer dat hy gebeckt was :

*Soo ghy eenen Koopman wilt zyn ,
Soo handelt met graenen , en wijn :
Maer wilt ghy sijn noch wijser ,
Soo handelt in stael , en ijser.*

Florentinus dat eenen Recht geleerden was, verge-
lijckende de Advocaten , die de processen geduerigh
uyt-treken , by de Seeldrayers , seyde met een goet
fatsoen :

*Den draeyer gaende achterwaerts ,
Gaet dan in winst meest voorwaerts.*

Wie dunckt u, *Philothea*, die hier den eersten prijs
haelt, en wie dat hier de beurse sal open moeten doe?

Niemandt en heeft twee Hemels.

Kiest een
Alleen.

DAer hanght soo veel aen, wat men kiest;
 Want soo men in de keus verliest,
 En dat men slaet een blinden slagb,
 Die niemandt niet herdoen en magh,
 Ghy zyt ghewis u voordeel quyt,
 Den keus die geldt voor alle tijdt.
 Wat dunckt u, als gy raeden soudt,
 Wie is 't die gy voor wijser houdt,
 Die hier staet aen de rechter-handt,
 Oft die staet aen de slincker kant?
 Den eenen kiest de Son en Maen,
 Met duysent sterren die daer staen,
 En neemt den Hemel met de handt:
 Maer 't ander Kindt verkiest het landt,
 En seyd': De werelt die is myn,
 Daer med' sal ick te vreden zijn:
 En houdt ghy dan den Hemel vry,
 De aerde die neem' ick voor my.
 Het myn dat is al veel meer weert,
 Daer rijd' ick op een houten peert;
 Daer maeck ick huyskens in het sandt,
 En leer een musken op mijn handt,
 Oft met den vliegheer aen den draet
 Loop ick gedurigh achter straet,
 Siet sulcke spelen vindt men hier,
 'K en acht den Hemel niet een sier,
 En daerom blijv' ick by het myn,
 Ick vrees ghy sult bedrogen zyn.

En is dit niet wel Kinder-praet;
 Die seffens buyten reden gaet?
 Dogh kinders hebben kinders sin,
 En meer en steckter oock niet in.

Maer dat een Man die is beiaett,
 En't hoeft vol gryse hairen draecht,
 Dat die oock noch soo is ghesint,
 Ick seggh' dat is een dobbel kint.
 Dat die hier acht des werelts goet,
 En stoot den Hemel met den voet,
 En als sijn vreught hier is ghedaen,
 Meent naer een ander vreught te gaen;
 Ick segg' het is veel slechter praet,
 Als kinders hebben op de straet.
 Hy bouwt kasteelen in de locht,
 Die hier en daer den Hemel socht;
 Want't is een wet voor al die leeft,
 Dat Godt maer eenen hemel geeft;
 Maer eenen Hemel hier, oft daer,
 Dit is ghestelt voor allegaer;
 Eer ghy hem boven al verliest;
 Siet hoe ghy hier beneden kiest.

A E N - S P R A E C K.

GHemeenlijk die keus heeft, *Godt vruchtige Philo-
 thea*, die heeft anghst, om dat hy twijffelachtig
 is ghestelt tusschen de goederen, daer hy een af
 heeft te verkiesen, ende een te verliezen. Maer in de-
 sen teghenwoordigen keus daer ons Sinne-beeldt af
 spreeckt, soo wy rijp raedigh en met verstant willen
 voortgaen, wie is'er soo verblint, oft sal ten eersten
 opficht sonder veel te weghen den Hemel verkiesen,
 en de Aerde, dat is de ontstantvastige werelt ter zij-
 den setten. Om hier nochtans wat lichts in te geven,
 soo sal ik hier in schieten een averechts gevoelē van
Nicolaes Coöpernicus, dogh kan in dese materie, in
 een heel bequaemelijcke ploy geslagen worden. De-
 sen Filosooph was van ghevoelen, dat den Bol van
 de

de Aerde gedurigh draeyde en keerde, en in teghedeel, dat Son, Maen, Sterren, jae den heelen Hemel stil stondt sonder te roeren. Dit ghevoelen, komende teghen de ooghblijckelijcke ervarentheydt, en is niet ontfanghbaer gheweest in de Scholen: maer soo wy zyn segghen gheestelijck willen uytpluyfen, ick seggh' dat *Coôpernicus* in't wit heeft geschoten: want wat staet'er vaster als den Hemel, en de eeuwighe Saligheydt daer boven? en wat is'er veranderlijcker als de Aerde, dat is, de aerdtsche faecken, goedt, eer, wellust, die anders niet en doen als gaen en komen, draeyen en keeren, soo dat'er gheen, oock niet de minste bestandigheydt in en is te vinden? En dies al niet te min, Aerde wilt van Aerde niet, de Wereldt wordt verkosen, en den Hemel staet ter zijden. Hier biet my sigh aen een sin-rijcke verçieringe, daer in ik onse onverstandige Keyfers mede kan af-malen en beschrijven. Daer was een hert dat maer een oogh en hadde: op dat het dan van den kant daer het blindt was, door de Jaghers oft wilt-schutters niet en soud' bekrôpen worden, soo gongh het gemeynelijk langs den Oever van de Zee weyen, keerende die zijde naer het Landt daer het zyn oogh en gesicht hadde, en d'ander zijde naer de Zee daer het blindt was, op dat het soo van verre de menschen Landtwaert in, soud' ontdekken. Dese voorsichtigheydt is evenwel vruchteloos gheweest; want den Weyman quam met een bootjen aengheroeydt, en heeft uyt de Zee sijn onverwachte pijlen in het Hert gedreven. Soud' ick uyt dese jacht dit voor mijnen vangh niet moghen mede draeghen, dat ick hier van een gelijckenisse tot een leer'nghe soud' op-nemen? Hoe menig Wereldts hert is'er, dat naer het Landt speelt den sienden, en naer het Water den blinden, Hoe menighen mensch is'er, segg' ick, die hondert ooghen keeren naer de Aerde, naer de aerdtsche faecken, naer de aerdtsche goederen, naer de aerdt-

sche wellusten? en aen den anderen kant, daer een grondeloofse zee overvloeyt, van alle hemelsche, eeuwige, Goddelijcke goederen, daer sijnse blinder als de mollen; kiefende het tijdelijck voor het eeuwigh, de vuyle Aerde voor den schoonen Hemel, sonder eens te bevroeden datse hunnen onbedachten keus soo scherpelijck fullen betalen. Ick en moet niet verre gaen om dierghelijcke te foecken; men kanse binnen ons *Nederlandt* wel vinden. (a) Is'er niet geweest by onse tijde een persoon van groote middelen, die tot sijn vermaeck hadd' eenen Hof, daer in te sien waeren alle rariteyten van bloemen, vogels, fonteynen; rotsen? en hadd' sijn herte daer soo vast en soo breedt op-gestelt, dat als hy nu sieck was geworden, en dat hem het leven van de Medecijnen ontseyt wierde, dat hy hem met eenen stoel heeft in den Hof doen draghen, en met eenen droeven fucht gheseyt dese goddeloofse woorden: Heer, waerom benijt gy my mynen Lust-Hof? ick en heb u noyt na uwen Hemel gevraeght, laet my dan oock myn aerde behouden. In dit vierigh schiet-gebedeken heeft hy sijnen ongeluckigen gheest gegeven. Wat dunckt u van desen Siende-blinden: *Lieve Philothea?* Sijnen Hof was hy seker quyt, ende oft hy den Hemel bekomen heeft, daer soud' ick grootelijckx aen twijffelen. Maer behalven dit, soo dunckt my dat desen sijn rekeninghe niet wel en maecte; want hy scheen te wesen van sulck gevoelen al oft den Hemel, hadd' hy't begeert gehad, naer hem hadd' staen wachten, ende dat hy met kouffen en schoenen uyt sijnen Lust-Hof in't Paradijs soud' hebben getreden; al oft hy van d'een vreught in d'ander soud' hebben kunnen trecken: daer het nochtans seker is, dat twee Hemels te willen hebben, eenen hier, en eenen hier naemaels, een soo grof en onbedacht voornemen is, dat het eenen blinden soud' kunnen tasten. Den

Pa-

(a) *P. Tollenare Spec. Vanit.*

(a) *Patriarch Jacob* ſag dit wel , al ſcheemerden ſijn oogen van ouderdom, doen voor hem ſtont *Ephraim* aen de rechte zijde van *Joſeph* , en *Manaffes* aen de ſlincke ; op dat ſoo de rechte handt op *Manaffes* , de ſlincké op *Ephraim* ſou vallen. Maer neen , *Jacob* die kruyſte ſijn ermen , en leyde ſijn rechte handt op die aen ſijn ſlincke zijde ſtont , en de ſlincke op die ſtont aen de rechte. My dunckt het was te ſeggen, dat ſtelt u de wereldt aen de rechte zyde in voorſpoet , eer , en welluſten , u hanght wat ſlincks en onghelucks boven u hoofd , en veracht u ; ſtelt ſy u op de leeghe en ſlincke handt , den geluckighen zeghen ſal haeft op u hoofd komen daelen. De droefheydt volghet de blijdschap , en de blijdschap is achter op de hielen van de droefheydt. Hebt gy wel byt gheſien , *Philothea* , twee nachten , twee winters , twee daghen die malkander volgden , twee ſomers achter een ? Alſoo is het oock onmogelijk dat'er twee Hemels aen malkanderen palen , noch de ſonden van den boofen en verdienen altijd te lacchen , noch de deughden van den rechtveerdighen en verdienen altijd te weenen. Dit behoorden een wereldtſch en uyt-gheltort menſch ſomtjids in 't herte te ſpelen : want de gedachteniſſe van ſulcke merckelijcke veranderinghe , kan een op-gheblaefen de achterdenkende vreeſe aen-jaeghen ; en in teghendeel ſouder een katjvigen ſijnen aeſſem door herſcheppen, ende een blijde hope door winnen, want dit woort alleen: 't ſal verkeeren , heeft'er menige ſoo verſterckt, datſe ſigh vaſtelijck inbeelden , dat'ser noch eens boven op ſouden gheraken. Op dat ick van *Sofſtrates* niet en ſpreke , ſekeren Koninck van *Vranckrijck* had een Turckſchen *ſoliman* verwonnen , en gevangen ghenomen, en uyt ſijn Vaderlant mede gevoert in *Euro-pa*. (b) Deſen melancholiſeerden boven maeten, om ſijn ongeluck en quade fortuyne. Den Koninck geboodt

bood zijn Edel-lieden ; alle middelen te gebruycken om den ghevanghenen een weynigh te vermaecken : waer toe sy alderhande oeffeninghen , spelen , en komedien oprechten , om te sien oft sy dit melancholieck humeur een weynig souden kunnen verlichten ; maer hy sagh de schouw spelen aen , sonder beweginge , min oft meer oft daer een steene beelt had geseten. Op eenen tijdt , ligghende boven in zijn venster op een roodt fluweelen kussen , heeft hy van selfs beginnen te lacchen ; en de oorfaeck daer af ghevraeght zijnde , gaf voor antwoordt , dat hy op de vesten eenen meulen sagh draeyen , en dat de opperste roede beneden gong , en de onderste rees boven ; waer door hy zijn selven inbeelde , dat hy noch wel eens zijn vyanden op den hals sou konnen treden , en dat de kans lichtelijck soude keeren : Het loopen van die meulen-zeylen , en het overdencken van een moghelijcke veranderinge , troosten hem midden in zijn ghevanghenisse. Dit en sal even-wel niet altijdt gheschieden onder de menschen , maer by Godt sal 't seker ghebeuren ; en dit was dat de Heydenen wilden beduyden , als sy *Jupiter* stelden tuschen twee vaeten ; d'een ghevult met honingh , d'ander met gal , en dat hy anders niet en dede , als d'eene en d'ander over de menschen storten ; soo nochtans die eerst gal had ontfangen , over dien sou 't dan honingh regenen ; maer die eerst met honingh was oversproeyt die werdt naderhandt met gal overgoten : Altijdt honingh en soetigheyt te hebben , dat en wilde *Jupiter* nimmermeer ghedooghen. 'T is soo , *Philothea* ; alsoo veel hebbense , jae meer , de gene die na lacchen , als voor lacchen : *Den tijdt sal komen* , seght den *H. Augustinus* , daer de goede geen quaet , en de quaede geen goedt en sullen vinden.

Godt Almachtig speelt met zyn vrienden verkeeren , en die in droefheyt faeyen , laet hy in blijdschap maeyen , den ondersten verheft hy boven , den bovensten

sten druckt hy beneden : en daer de werelt het meeste werck af maecte, die wordt als onnut verstooten, daer in tegendeel, den katyvigen tot eer en saligheydt wordt op-ghenomen. Belieft u hier van, *Philothea*, een bevestinghe die ick buyten op een Jonckers huys sal gaen leenen? Hebt ghy noyt ghekent eenen Edel-man, die sijn tijdt-passeringe nam met den Voghel te gaen vliegen? wat een werck en maect men daer niet op 't slot van den Valck? die eet lekker-beetjens, die wordt ghedraeghen op den erm, die heeft een kappeken met een pluymagiken, die setmen op den rug'leen van eenen Spaenschen-leiren-stoel, en oft die 't falet wat bemarkert en vuyl maect, dat moet het schommel-meysjen aensien met goede ooghen. Maer in teghendeel soo daer een hinne in komt, om de briseltjens op te pikken, die af gherolt zyn van de tafel, daer is 't te roepen en te tieren op de hinne, die en wilt men gheensints lijden, die wordt met den bessem ten huysse uytgedreven. Voorwaer een groot verschil tusschen de onthalinghen van den geluckigen Valck, en de ongheluckige Hinne. Doch en strijckt noch geen vonnis hier over, den eersten prys is noch te geven. Let op de uyt-komste van alle twee, en gy sult bekennen dat ick een ganghbaere en ontfanghelicke ghelijkenisse hier hebb' ingheschoten : want fiet, den aenghenaemen, en lief-gehoofden Valck komt te sterven, ende wordt achter op den vuylen stinckenden mest-hoep uytgeworpen; en ons verstooten Hinneken, naer dat het ontpluymt, ghesoden, en lekkerlijck ghestooft is, wordt in een silvere schotel voor *myn Heer* en de *Gasten* op-ghedient in 't midden van de tafel. Onsen *Rijcken Vreck* (daer wy beneffens *Lazarus* terstondt af sullen spreken) dat is sulcken wilden en trotsen Vogeltjen; maer het scheyden nochtans, en den uyt-gang van *Lazarus* sal hem overtreffen. Soo dat den *H. Hieronymus* den naghel op het hoofd kesst gheslaghen, als hy seght : *Het*

kan qualijck gheschieden, jae het is onmoghelijck dat jemandt de tijdelijcke en eeuwige genuchten sal genieten; dat hier het lichaem en daer boven de ziel sal in vreughden leven, dat hy van d' een wellusten treden sal in d' ander wellusten. Godt heeft de faecken soo geschickt en besneden, dat niemandt noch het quaedt op beyde de plaetsen en moet vreesen, noch het goedt op beyde de plaetsen magh hoopen. Daer wierde eens van een kindt gevraeght, oft het liever kiesden soud' in den Hemel te wesen, oft op d'aerde te blijven? en antwoorde, dat het wenschte het hoeft in den Hemel om daer suycker te eten, en de voeten op d'aerde om daer te speelen. O Godt-vreesende *Philothea*, seght liever met *Paulus*: (a) *Als ick was een kindt, ick sprack ghelijck een kindt, ick oordeelde ghelijck een kindt, ick wenschte ghelijck een kindt, maer nu ick groot ben geworden, hebb' ick alle mijne kintsche begheerten laeten vaeren.* Ende voorwaer wy en können twee hemels seffens niet besitten, noch den eenen naer den anderen niet genieten. En dat was den grouwelijcken donder-slagh, die daer scheurde en ruyfchte over het ramp-salig hoeft van den *Rijcken Vreck*, zyt ghedachtigh *Soon*, dat ghy't wel gehadt hebt in u leven; en *Lazarus quaedt*; maer nu wordt hy verblijdt, als gy wordt gepijnicht. De ongestadige kans moet voor een jeder eens keeren, en naer het blijdtste leven volght het droevigh sterven. Was dit niet 't ghene de conscientie van *Marten Luter* soo dede drevelen, als of hy alreeds op heete kolen hadde geseten? kloppende somwijlen op sijnen buyck, als hy die met spijsen en dranck hadde ghevult. *Martine, Martine*, seyde hy, *nugaet het wel, maer hoe sal't daer naer af-loopen?* *Eylaes!* Soo veel als gheweest is wellusten, soo veel tormenten doet hem aen en pijnen. Ghelijck de *Tyrannen* sommighe met honingh deden bestrijcken en hongen in in een yfere kevie uyt eenen thooren, in 't

braden van de Son, om van de biën en wespen be-
 straelt te worden; en hoe sy vetter besmeirt waeren,
 hoe sy ook dapperder en vinniger aengetast wierden:
 alsoo oock die hier leeft in wellusten en genuchten,
 hoe hy in de selve dieper steeckt, en daer mede als
 door-honingt is, hoe hy ook meerder voedsel verga-
 dert voor sijn tormenten. *O Philothea;*

Gaet vry dienaers van de wereldt,
 Stijf van Goudt, en dick beperelt,

Soeckt hier over al in rust,
 En wat dat het herte lust;

Al u vreught hanght in twee schaelen;
 Klimt se hier, daer salse daelen;

Hier in pijn, daer in geluck;
 Hier in vreught, en daer in druck.

Siet den rÿcken Vreck eens blaken,
 Die hier gingh in't root Scharlaken;

Die sat midden in het spel,
 Die light midden in de hel.

Hoort hem in de vlam eens kermen,
 Dat hem Abram sou ontfermen!

'T is, eylaes; het is te spaey,
 Daer en is nu geen genaey.

Maer als Lazarus gaet scheyden,
 Siet waer d' Engels hem geleyden;

Siet die hier van sweiren stinckt,
 Hoe hy daer van glorie blinckt.

Daer, door Abraham doen rusten,
 In het midden der wellusten;

Daer men siet een hof-prieel,
 Toe-gevlochten van Caneel,

Daer de klare silv' re beecken
 Vyt Cristal de roche leecken;

Daer men heel paleysen bouwt
 Van het alder-fijnste gout,
 Daer geen straffe Noorde winden
 Noch geen buyen sijn te vinden,
 Daer geen heete Son en brandt,
 Midden op het dorre landt;
 Maer daer altijd staen en bloosfen
 Op de hagen soete roosfen,
 Daer de witte Lelie bloeydt,
 Daer den lieven Balssem vloeydt;
 Rijcken Vreck daer rust den Armen,
 Die ghy voor u deur saeght kermen,
 Daer sit hy in overuloedt,
 Als ghy hier soo bidden moet:
 Weeldigh mensch wilt hier uyt leeren,
 Dat de werelt speelt verkeeren,
 Vat ghy wel wat dat ick meen?
 Siet hier in den dobbel-steen.
 Gaet de Six haer boven setten,
 Wilt dan eens beneden letten;
 Siet hier eens den teirlingh-steen,
 Ghy vindt daer een Aes alleen:
 Maer is 't dat de Six leyt onder,
 Boven is het Aes besonder:
 Smijt hem op, en smijt hem neer,
 Dit verschil blijft in den keer,
 Hoort dees les dan, aerdsche Heeren,
 Godt sal uwen teirlingh keeren:
 Godt verkleynt hem naer sijn doot,
 Die was in sijn leven groot.
 Die hier hunnen hemel kiesfen,
 Sullen hem hier naer verliesfen.

*s'Eten 't witte-broodt hier voor,
Soo gaet hunnen Hemel door.*

De kanse dan van den *Rijcken Vreck*, die is gekeert, *Godvruchtige Philothea*, en aen die sijn goet erven, sal hy soo haest sijn uyt'er herten, als uyt de ooghen. Van nu af, en is'er niet eenen soo danckbaer, oft soo beleeft, die hem eenen Serck op sijn graf soud'laeten stellen. Op dat nochtans sulcke ghedenck-weerdige waerschouwinge van den tijt niet en worde op-ghegeten, soo sal ick tot eeuwige ghedachtenisse stellen dese luttel woorden :

G R A F - D I C H T

V A N D E N

R Y C K E N V R E C K .

S T A E T

DIE HIER VOOR BY GAET,
ENDE OP HET KERCK-HOF
DAER VERANDEREN IN HET SELFDE STOF

D E L Y C K E N
V A N A R M E N E N R Y C K E N :
L E E R T
H O E D E K A N S E K E E R T

*Hier onder leydt den Rijcken Vreck,
Die brandt in solfer en in peck ?
Hy leefde hier in weelde groot,
Daer moet hy sterven sonder doot ;
Siet hoe de weeld', in spijs en dranck,
Is oorsprongh van den hellen-ganck.*

Hier siet gy den droeven staet van eenen die ongelukkig heeft verkosen, en in tegendeel het salig ster-

ven en 't eeuwigh verblijden van den Broodt-bidder *Lazarus*. Op dat uwen keus strecke tot profijt, *O Philothea*, print dese weynige woordē in uwe memorie :

*Laet Hemels vreught , en Helle pijn ,
Altijdt in u gbedachten zijn :*
*Denckt hoe het wesen magh aldaer ,
Daer eenen dagh duert duysent jaer .
En peyst eens hoe 't daer wesen magh !
Daer duysent jaer is eenen dagh !*

EEN TOEWERPJEN OP DEN HOOP.

MY dunckt, *Philothea*, dat ghy hier op het lef al om fiet, oft'er naer beloften noch een punctje by-gevoeght sal worden: Jae, en is dit navolghende. Binnen *Parijs* wiert over 13. à 14. jaeren een trefelijcke Bruyloft gehouden, de Maskeraeden na gewoonte sijn tegen den avont gekomen, om de nieuw ghehouwde met de vrienden te vereeren. Sy dansten aerdigh, tot groot vermaeck van het geheel gheselschap; soo dat den Bruydegom heel nieuws-gierig, sijn best dede om een mommen-backhuys op te lichten; dan sy beten hem in d'oor, datse voor die daer tegenwoordigh waeren, vermomt wouden blijven: maer soo hyse in het naeste. Salet alleen wilde kennen, dat sy hun daer bloot souden geven: hy gaet dan voor, doet spijs ende wijn haelen, ende zijn lustigh vrolijk: weder kecerende in de Bruyloft, soo gaense den dooden dans dansen; hebbende tot dien eynde oock eenen dooden op hunne schouderen, diese plat ter acden neder-leyden, ende songhen en sprongen daer rondsom met sulck een voldoeninge van al de wereldt, dat het eenen lust om sien was. Desen dans duerde soo een poosken, tot datse d'een voor en d'ander naer het Bruylofts-huys uyt dansten, achterlaetende dien man die den dooden speelde. De

vrien-

vrienden dan fiende datse vertrocken waeren, segghen teghen den dooden dat hy sou op-staen, dat sijn Kameraeden voor-ghegaen waeren: maer watse riepen oft niet, hy en hoordense niet. Sy doen hem dan het doodt-kleedt met het mommen tuygh af, en sien, 't is den Bruydegom selfs, die daer doodt bleef ligghen. Men ghelooft dat sy uyt af-gunst en nijdigheyt hem in het Salet met een sêrvet gheworcht hadden, om dat hy hun de Bruydt ontvrijt hadde. Doch wiese waeren, waerse verstorven oft vervloghen waeren, 't was en 't bleef onbekent, ende is altijd met den dooden begraven ghebleven. Siet eens, *Philothea*, hoe lichtelijk het radt van wereltse saken is draeyende: op eenen dagh Bruydt, en Weduwe; Bruyloft en Uytvaert; blijdschap in huys, droefheydt daer buyten. In den Hemel soo wy wel kiezen, sal 't altijd *Gaudiamus* wesen. Beminde *Philothea* hier soud' ick hebben moeten, oft kunnen op-houden; maer om dat sigh hier een have verтоont die niet en is voor by te zeylen, soo sal ick het op dit naervolghende aenstieren.

Vier Jonge Jouffrouwen hoorende de eerste krieken uyt-roepen, en bevanghen zijnde met een snoepende lustjen, stemden saemen, dat'er die vier pont soud' moeten koopen en betaelen, die in treffelijckheyt van *Spreuck* soud' overwonnen wesen.

Cæcilia willende spelen op het spreek-woordt: *Alle Vrijers sijn rijck, en alle ghevanghenen sijn arm*, seght aldus:

Veel Serviteurs maecten Kasteelen in de locht, ende souden geen Boeren-huys op 't sant konnen setten.

Catharina gaf een leck, aen de gene die selv er vuylynde, aen ander een kladde wilde by setten:

Die een glazen huys heeft, moet gheen steenen op sijn
Buermans dack werpen.

Françoise nijpende de onbedachte jonckheydt, die
de eenigheyt der plaetsen ofte donckere ayonden tot
quaet misbruycken, seght :

Niemandt en sal sijn vierken soo leegh stoken, oft sijn
nen roock sal om hoogh klimmen.

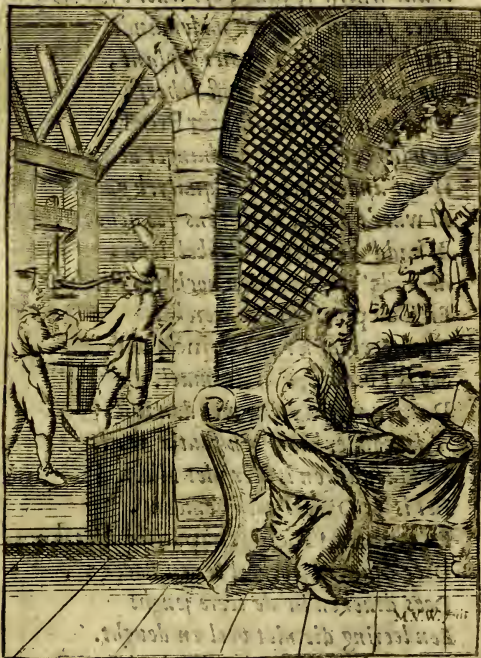
Anna tegen de eerloofse *Linckaerts*, die aen komen
met fluweele woordekens en gefuykerde redekens,
om een onnoofel kindt te bedrieghen, sprack op de
naervolghende maniere :

Als den Vos de Passie preeckt,
Boeren wacht u gansen.

Hier moet gy, *Philothea*, oordeel strijcken wie de
kriicken verbeurt sal hebben.

Het quaedt exempelman van de Ouders,
Mede-gesellen, &c. druckt in de
jonckheyt quaede manieren.

Het quaet set voort,
Ghelijck een voort.

Ick print hier boecken heel den dag ;
 En druck wat dat ick drucken mag ,
 En heb mijn letters recht gestelt ,
 En al de woorden wel gespelt ,
 Soo dat'er minste niet en schort ;
 Want waer't te lang , oft waer't te kort ;
 Dees fouten soud' ick naderhandt
 Oock vinden op 't papier geplant ,
 Soo dat ick grooten ernst behoef ,
 Op dat ick heb een suyver Proef :
 Een suyver Proef daer hanget aen ;
 Want anders moet het qualyck gaen .
 Al waer't papier noch eens soo schoon ,
 Al hadd' den Setter dobbel loon ,
 Al hadd' ick knechten noch soo sterck ,
 En Calepinus by het werck ,
 Ombreecker iet in't Principael ,
 Soo is't bedorven al-te-mael .
 Dat sou men voelen met den tast :
 'T is wonder hoe't een foutje wast .
 Maer dit en is hier niet alleen ,
 Het is de Ouders oock gemeen ,
 En't quaet Gheselschap alsoo kloeck ;
 Dees drucken oock al eenen Boeck :
 Dees drucken in de teere jeught
 Een leering die niet veel en deught .
 Exempels , wat en kondy niet !
 Gelyckmen in de werelt siet ;
 Daer komt een slecht onnoosel kint ,
 Dat nergens in geen been en vindt ,
 Dat vat terstont een boefken aen ,
 En seyt hem : laet ons t'saemen gaen .

En leydt den Soetert hier en daer
 En leyt hem ick en weet niet waer :
 Men kaert en dobbelt even seer :
 Men drinckt , en klinckt van boven neer,
 Hy fiet daer alle boevery ,
 Hy leert daer alle schelmery ;
 Daer wort het gelt hem af gevist ,
 Hy is een Boefken eer hy't wist.
 En daer maer eerst was eenen Guyt ,
 Daer komt'er nu een paerken nyt.
 De boosheydt die is haest geelert ,
 Voor die met boeven wat verkeert ;
 Want selden keerde sonder vleck
 Die was geweest ontrent het peck.
 O Kinders ; fiet wel wat gy doet ,
 Al wat men leert en is niet goet :
 Besonder Kinders van de straet
 En leeren anders niet als quaet ,
 En gy , O Ouders ! wat gy doet ,
 En schent dogh geen onnoosel bloet ,
 Maer viert de jonckheydt waer gy meught ,
 En print haer in oprechte deught ,
 En dat'er in u niet en zy
 Tot hinder van de Druckery :
 Want quaey manieren setten voort ,
 Gelijck een Druck-sout in een woort ;
 Dus Vader corrigeert u Proef ,
 Oft Hansken wordt oock eenen Boef.

A E N - S P R A E C K .

Sommige Dochterkens , van datse tyt de wieghe
 komen , soo beginnen sy te poppen , en te blijven
 poppen , tot datse hier een levende Pop op den schoot
 hebben : al hoe wel *Philothea* , 't poppe lustjen dan

somtjids haest vergaet, om datse bemerkten, datse den oorspronck van veel sorgh en ongenuchten opvoeden, kleyne kinderen sijn hooft-sweir, en groote kinderen sijn hert-sweir, 't en zy datse in alle eerbauerheydt, deughtsaemheydt, ghehoorsaemheydt op-ghevoedt worden: dan sijn sy eenen troost en vermaeck voor Vader en Moeder. Soo schein het eertjids te verstaen een *Romeynsche Matroone Cornelia*: ghevraecht zynde van een treffelijke *Dame*, die by haer ghelogeert was, datse haer kostelijcke juweelen en gesteenten eens wilde thoonen; heeft op staende voedt haer kinderkens, die wel ghemaniert waeren, in het Salet gheroepen, en gheseyt: Dit sijn myn kostelijcke ghesteenten die het meest blincken, ende myn thresooren die ick het grootste achte. 'T sijn lieve en kostelijcke panden, als 't wel wilt lucken; maer een huys vol kinderen, is een korf vol eyeren: en daer Godt aen Job alles dobbel wederom gaf, voor thien verloren kinderen, zyn der maer thien wederom ghegheven: den grooten hoop en is altijt niet de grootste benedictie, om het ghevaer soo van eyghen boosheydt, als quaedt gheselschap, &c. dat men moet uyt-staen. Tot dien eynde sal ick hier aenwijzen, wat dese groene jaren meest kan hinderen en beschaedighen, en naementlijck hier by brenghen, hoe dat quaedt gheselschap, ondeugende Memmen, ongheschaefde Ouders, hunne quaede manieren en ghewoonten, de kinderen ais inprinten, en indrucken, dat een groot achterdencken aen alle Ouders moet geven. 'T is alsoo quaet voedsel, quaet broetsel; en de vrucht is gelijk de fucht is: quaedt ey, quaedt kiecken, met een woordt: Soo voor-gepepen, soo naer ghedanst: de manieren van de kinderen, beschuldighen de manieren der Ouderen.

De Historien melden, *Lieffte Philothea*, dat *Keyser Carel den V.* uyt dry P. P. P. daetelijck kende de policie en goede ofte quaede regeeringhe van

de Steden. D'eerste P. was *Pulsis*, dat is, oft de klock wel sloegh. De tweede P. *Porta*, dat is, oft de poorten op haeren tijdt open en toe ghinghen. De derde P. *Pueri*, dat is, oft de jonckheydt wel onderwefen wierden. En dese onder-richtinghe der jonckheydt, en wierdt van sijn Majesteyt niet alleen ghepresen in de Borgers kinderen, maer oock door sijnen Sone *Philippus* beneirstight. Eenen aerdighen greep baende den wegh aen seker Hovelingh, om Steden-meesters van den Prince te worden. Syn Majesteyt in 't gheselschap van de *Keyserinne*, en andere *Dames*, speelde een roemsteeckxken met desen Hovelingh. Den Keyser en had maer een oft twee meer te wiffen, gelijk oock sijn partije. 'T gheviel dat sijn Majesteyt kreegh twee *Heeren*, en noch andere goede kaerten: waer op hy daetelijck seyde: Ick sweer by het hooft van myn Keyserin, dat ick het win. Den anderen, die oock maer een schreefken oft twee en hadd' te vaegen, kreegh dry ghelijcken, oft trits; dat van de *Keyserinne*, en andere ghesien was, evenwel stack sijn kaerten onder, en gaf aen den Keyser ghewonnen. Hier op gingh een stille mompelinghe, die van *Carolus* ghemerckt wiert, vraeght wat'er gheschiet is, hy verstaende de saeck, woude weten de reden waerom hy met sijn recht, en spel niet en was voort-ghevaeren. Doch gaf voor een bevallijcke antwoorde, en seyde: Syn Majesteyt hadde twee *Heeren*, en sijn Majesteyt was sijnen derden *Heer*, en dat hiel hy te saemen voor den grootsten trits die'er ghespeelt kan worden. De discretie van den Hovelingh beviel sijn Majesteyt soo wel, dat hy hem tot Pedagoge van den *Prince Philippus* heeft verkosen, op dat die hem in alle goede manieren, zeden en konsten sou polifesteren. Dogh ghelijck ick segghe, *Carolus* en socht niet alleen de goede onderwijfinge sijns Soons, maer van ghelijcken het gemeene beste, en dien volghens, nam hy in alle Steden

den een oogherck , op de gene die de jonckheyt is bevolen , om datse niet alleen aen de selfste, de deugt en geleertheit moeten in planten, maer oock geduerigh teghen de quaede manieren aenwercken , op dat de Jonckheyt allenghskens van het quaet af-ghesondert, in een rijpe onderwijfinge en treffelijke borge-rye mocht op-wasschen. Godt sy ghelooft, daer sijn Meesters die de saeck ter herten nemen , om geleertheit , en principaelijk goede manieren in te planten. Dogh om dieswil , dat dese oogh niet altijd over haer en kan waecken , en tusschen dien tijdt ander medegesellen hun weder af-leyden ; soo bevinden wy dat het ingeworpen goet saet dickwils verdruckt wort, ende vruchteloos gaet sterven. Seker ; het quaet geselschap is een onkruyt dat nimmermeer en vergaet, maer voor de voeten aenwast , en sijn rancken uyt-schiet , dat het op korten tijdt eenen reynen Hof van goet huysgesin soude doen verwilderen. De jonghe sinnen sijn ghevoegsaem gelijk het wasch, daer men alsoo wel een duyveltjen als een Engeltjen af kan maecken. Daer is dan ten hooghsten aen ghelegen, wel gemanierde *Philothea* , in wat geselschap de kinders komen te vallen ; want men siet ghemeynelijck datse aen-nemen de gebreken van hunne spelegenooten. Gelijk de rotheyt het fruyt , en de schorft-heyte de schaepen ontsteekt , soo setten de quade zeden dapper voort onder de jonghe lieden. Die met kreupelen om-gaet, die leert hincken. (a) En het geduerigh aensien van een manck been , heeft in *Alexander den Grooten* veroorsaect , dat hy selver niet recht en gingh op sijn koten. En oft misschien de gebreken des lichaems sulcke kracht altijd niet en hadden op onse leden , de ghebreken der ziele doen niet te min sulck ghewelt op onse zeden; een voorbeeldt van onkuysheydt , en gierigheydt doet veel quaets ; eenen lekeren mont leert'er veel snoepen , eenen geldt-fuchtighen ghebuer verweckt onse be-geer-

(a) Hier. *Epist. ad Latam.*

geerlijckheydt; eenen boosen med' ghesel kan den eenvondighen sijne quaede manieren aenplecken. Godt gave dat diergelijcke ghebreken veel Ouders in't beginsel af weerden! sy en zyn in 't eynde, ghelijck een diepe schaers, niet uyt te wetten. Men kan wel sijn oude schoenen uytwerpen, maer niet sijn oude manieren: (a) Want den Jonghelinck en sal niet af-wijcken in sijnen ouderdom, van den wegh, die hy in sijn jonckheydt heeft bewandelt. (b) Wat moeyten en dede den Landt-Grave van Hessen niet, om een kint, dat onder de Wolven op-ghevoet was, ende kroop als de Wolven, gingh ter jacht met de Wolven; om dat kint, seggh' ick, zyn wolfsche en wilde manieren af te wennen: hy heeft sijn handen doen spalken, om het kruypen te beletten; en noch brack het dickwils de koorden, en viel al weder op sijne pooten; soo dat het waerachtigh is, dat in teere sinnen op-voedinge natuer kan verwinen.

Seght my met wie dat gy verkeert,
Soo hebb' ick uwen aert geleert.

(c) Van waer meynen wy dat het komt, dat menigh deugdelijck mans kint sijn selven soo verloopt, dat het aen de galghe waeyt, oft op een radt gheslingert wordt? Oorsaeck van alle quaet, is het quaedt Gefelschap. Gelijck in een besmette plaets de locht die men heraessende binnen haelt, d'edelste en d'eerste deelen af teirt, en doet verrotten; soo laeden wy in het quaet gefelschap veel schadelijke aessemé, die ons naderhandt een droef eynde doen besueren.

(d) Dat vreesde eenen goeden Vader, en socht alle middelen om sijnen Sone van het quaet gefelschap af te trecken; maer te vergeefs. Op eenen avondt dan, hem straffelijck berispende, seyde hem: Sone men seght: Wijst my eenen loghenaer, ick wijse u eenen dief; en wijst my eenen dief, ick wijse u een galghe. Waer op den Sone onbeleeft sprekende, heeft den

Vader

(a) Prov. c. 22. (b) Gauss. c. 1. Lib. 1. sect. (c) Basbom. 9. (d) Pater Schoondonckus.

Vader de lampe ghenomen, ende die den Sone naer het hoofd ghesmeten: en siet; ô wonderbaere geheugenisse! d'olie wierde soo gespreyt ende gedreven, dat'er een galgh op den muer uyt-gedrukt wierdt, met eenen dief, die daer aen scheen te hangen: welck een voor-boeyken is gheweest; want hy naderhandt met sijn quaet gheselschap is gehangen. Den Vader hadd' het rijsken van jonghs af moeten buygen; ende al hadd' hem sijn Moeder, als hy kleyn was, suycker onder 't hemd' ghegheven, 't sou hem gesonder geweest hebben.

En't is van oudts gheseydt :

'T is beter dat het Kint, als dat de Moeder schreyt.

Van het beginfel af, dan moeten die geoeffent worden, hun indruckende d'ongeluckighe uyt-komste van een quaet gheselschap, waerom sommighe de kleyne Kinderkens oock mede draeghen, als'er jemandt moet ghehangen worden, op dat sy met een salighe vreesse souden bevangen worden. Men behoort die Onnooseltjens (seyd' eenen) wel te fatsoeneren ghelijck men de ruet-keerssen maect, al soppen en doppen van langer handt, tot datse vrooth worden ende in deught bekliven.

En dit, aengaende het eerste deel, nopende het quaet gheselschap. Het tweede schijnt in het eerste aensien weynigh te belanghen, evenwel soo segg' ick, en voor ghewis, dat'er veel aen gelegen is; oft de Voedsters niet alleen met lichaemelijcke gesontheyt, maer veel meer met ghebreken der ziele, ende met quaede genegentheden besmet zyn: Want het is buyten alle twijffel dat de jonghe Kinderen de selve met het melck in drincken. Hier op, gheloof ick, hebben gesien sommighe overtreffelijcke Moeders, namentlijck de Huysvrouwe van *Cato*, die ervaren zynde in de op-voedinge, hebben oock de Kinderen van haere ghebuerte, willen suyghen, om haer eygen kinderen te verskeren van een gheselschap dat gheen quaeden aert en manieren, uyt een lichtveerdighe

dige Memme, oft boose Moeder, soud' ingenomen hebben. (a) Het fogh en het melck, deelt sijnen aert alsoo sterck mede, als het bloet selver, dat een lam-meken, Moeder-loos zynde, naderhandt een geyte komt te suygen, de wol sal allenskens uytvallen, en daer sal rouw hair in de plaetse komen uyt te schieten. Jae is 't niet geschiet, dat een treffelijck Man sich sommige uren des daeghs moest vertrecken, en in sijn kamer uyt-sluytten, om daer tusschen vier mueren te huppelen en te springen, ghelijck de geyten doen, en dat alleen ter oorfaeke dat hy met geyte-melk op-gevoet was, ende had alsoo den wilden aert met eenen ingefogen. Waer het van noode, ick soude daer noch kunnen by-brenghen de op-voedinge van *Caligula*, die, om dieswille dat hy de borsten ghesogen hadde, met bloedt gestreken, als hy groot was, vermaeck nam in bloedige sweerden af te lecken. De saecke gaet al te vast, dat een boose Memme het suygelingh na haer doet aerden, en men heeft in *Tiberius Caesar*, diese spotwijs noemden *Tiberius*, gheen ander oorfaeck van dronckenschap kunnen vinden, als dat sijn Memme te seer tot den dranck genegen was. (b) Dit besluyt ick met eene gheschiedenisse van *Vranckrijck*, daer wy noch een ander ongemack nopende dese op-voedinge fullen uyt-trecken. Een en *Raets-Heer* van *Parijs* had sijn jonghe Dochterken besteeft by de vrouwe van sijnen Pachter om gevoet te worden. Het kint wort buyten verongheluckt, en valt in 't vier, brandt sich tot groote mismaecktheyt. De Boerinne, vreesende groot onghemacken en gramschap van den *Raets-Heer*, stelt haer dochterken, dat van den selven ouderdom, en seer naer gelijk van gedaente was, in de plaets van de verbrande, wort daer voor aenghenomen, en tot *Parijs* geoeffent in alderhande konsten en spelen die een Jouffer betaemde, en ten lesten aen eenen Edel-

man

(a) *Arist. Lib. 4. de gen.* (b) *Marchant in Cande. lab. Mystic.*

man ten houwelijck gegeven. Hier op heeft de Boerinne haer t'eenemaal beswaert gevonden, en haer bedrog den Raets-Heer te kennen gegeven, en alle gheleghentheyten gaen ontdecken. Ick laet u, *Liefste Philothea*, de rest peysen, en eens overdencken wat droefheyden dit in den Vader, en wat onlust in den Bruydegom veroorsaect sal hebben.

Een woordeken noch, *Philothea*, rakende de sorghe over de opvoedinge, 't sal u met eenen tot vermaeck dienen. Twee Lovense Juristen Gentenaers, hadden in den neus, dat sekere gesellen van hun ghebuerte's avonts lustigh souden vrolijk wesen, ende datse onder andere gerechten een groote pastey hadden doen backen: sy, die malkanderen aenhitsten om aen een kantje mede te lecken, bergen sich in't donker onder de luyve van een boeck-huys, om op de wacht en op de jacht te passen, want daer langhs moest de meyt met de pastey voor-by komen. Tusschen 10. à 11. uren komt'er een meyt snel aen met een packken onder de ermen: sy, gelovende datse de pastey droeg in doecken om werm te houden, settense af, loopender mede in huys, doense open, en fiet, sy vinden daer een schoon Kindeken. Sy met eenen ten huysen weer uyt, om te sien oft sy dat schoon *Juwel* noch souden vinden, maer neen, sy was als een pijl uyt een boogh verschoten. Sy wouden het kint het Wees-huys dan aenplacken, maer het wiert hun beyde aengewesen. Sy hebben't dan op hun beurse doen opvoeden in goede manieren, en in hun Vaderlant op't neerstighste bekostight, daer naer besteeft by eenen koopman die op Lissabon koophandel dreef, alwaer desen *Theodon* (soo hieten sy hem) sijns Meesters en sijn eygē saken soo beneerstight heeft, dat komende in sijn jonckheyt te sterven, thien duysent Ducaten by testament heeft achtergelaten uyt te deelen aen sijn Meester, en dese twee opvoeders, en dat tot herkentenisse van de onverdiende beleeftheyt en sorgvuldigheyt. De saek schein soo geckelijck, dat'er

in de Univerfiteyt zyn die'er bleynen mede van't hert ghelacchen hebben, felver tot *Justus Lipsius* toe. Soo veel is'er af, datse beneirflicht hebben een goede opvoedinge. Ende van den anderen kant hy getuyghde door fijn testament dat hy aen hun-lieder forghvuldigheydt t'eenemael was verbonden, en dat hy een man foud' zyn gheworden door die hem een Kindt zynde, soo beforght ende bewaert hadden.

Belieft u nu oock in het kort te verftaen, wat de exempelen der Ouderen wercken in de Kinderen? Men feght hier van: Dat het Appeltjen gemeenelyk na den boom fmaect, en dat het Kint:

Heeft een aertje, Naer fijn Vaertje.

(a) Jae feker 't gaet soo, noch men fal niet lichtelijck duyven uyt ravens neften haelen, noch vincxkens winnen van kiecke-dieven.

Soo dat den *H. Chryfoftomus* wenschte, dat de Ouders gelijk een gecorrigeerde proeve (soo de Druckers dat heeten) sonder fouten en gebreken fouden wesen. Anderfints dat de felve Kinders overgefet en ingedrukt worden. En soo het gaet met *Libri* Boeken, soo gaet het met *Libri* Kinderen. Bevint men dagelijcks niet, dat'er veel kinders zyn die meer occasie hebben van leeren vloecken en fweiren, als van hunne *Pater nofter* te lefen? T en is noch soo langh niet geleden, dat een kint binnen *Luyck* (b) verlore, gevraegt zynde, hoe dat hy, en hoe dat fijn Moeder hiet, voor antwoord gaf, dat fijn Moeders naem was *Carognie*, en den fijnen *Petit Dial*. Dit waeren de gefuykerde naemen daerfe daghelijcks alle bey mede begroet wierden, en die het hadd' onthouden.

Quaey Vader, quaey Moeder;
Quaey Suster, quaey Broeder;
Quaey klock, quaey klepel;
Quaey pot, quaey lepel.

Doch dat quaede naervolginge alleen bestont tufchen

F

ſchen

(a) Toneel der veranderinghe;

(b) *P. Millard de matri.*

ſchen de paelen van woorden, ſy waeren altijd minder berispens weerdigh; maer neen: ſy nemen aen quaede zeden, en dronkenſchap, tuyſſchen, wraeckgierigheyt, en ſijn malkanderen ſoo gewiſſe oorſaek van zielen verlies, en verdoemeniſſe.

(a) Is't niet gebeurt dat twee Soontjens (ſiende hun beyde Vaders ſig met de rapieren inloopen) oock de ſpitten uyt de keuken gehaelt hebbē, en malkanderē den buyck doorboort, dat'er de darmen uytſtorten?

Daerom de H. Schriftuere hout voor een mirakel, dat *Core* is verloren gegaen, en dat ſijne kinderen behouden zyn. Den Vader dan is onder ſijn huys-geſin 't gene den Admirael is onder de Vlotte: daer dien henen zeylt, 't zy Ooft oft Weſt, daer ſiet men dat de reſte van de ſchepen oock henen ſtieren. En de reden waerom dat vele kinderen gheen goede Have bezeylen, is, om dat hunne Ouders ſelver eenen quaeden ſtreek houden. Als den Herder van den rechten weg af wijkt, hoe en ſouden de ſchape niet dolen? Dat leerde den Propheet *Elifæus* aen de Borgerije van *Ferico*, als ſy klaeghden over d'ongefonde wateren die door de Stadt liepen: hy dede hun ſout langē, en is daer mede gegaen buyten de Stadt daer den ipronk was, en heeft 't ſelve in de fonteyne gheſtort, waer door de wateren, die daer voortāen uyt-vloeyden, gebetert zyn. Als den Vader en Moeder ſout ghebruyken, hunne ongefonde luſten temperen, en hunne wilde manieren wat beſnijden, dan ſullen de kinderen, die van hun voortkomen, lichtelijk verſoet en verbeterd worden; en ſoo lang als d'Ouders daer niet toe en komen, ſoo ſullen alle onderwijſingē, vermaningen, jae ook alle kaſtijdingen vruchteloos weſen. Wat ſeyden de *Ionche Creſtjens*, als ſy van hunnen Vader berispt wierden over den ſlimmen ganck? Sy wiſten al ſtilſwijgens hem door den neus te vrijven, dat hy met het ſelfſte ſop overgoten was. Leeft de vercieringe t'ſaemen met d'aenwijſinge op onſe manieren:

Den

(a) *Constantinop. Belgica.*

DEn Crest die sat op strant, en sagh sijn jonghsken kruypen.
 En sag haer slimmen gangh, en sagh haer vremde stuypen.
 Hy seyde: Hoe gaedy soo? Wel kinders dit gaet slecht:
 Niet een van al-te-mael, niet een en gaet er recht:
 'T waer schande dat men't sagh, soo leelijck gaen de pooten.
 G'en weet niet waer gy gaet, ghy sout wel jemant stooten.
 Foey! dat en magh niet zyn, dat is een vuyl manier,
 Sa fraeykens, gaet eens recht, oft packt u strackx van hier.
 Sy seyden al-te-mael, en met gewisse reden:
 Lief Vaerken gaet eens voor, thoont hoe wy moeten treden.
 Den ouden gast die kroop, en op sijn alder-best,
 En als men't wel besagh, 't was ergher als de rest.
 Is 't dat gy my nu vraeght, wat dit al is te seggen,
 Ick neem de vryheyd aen, ick wil 't u wyz gaen legghen.
 Ghy Vader zyt den Crest, dat kondy wel verstaen:
 Het jonghsken is het kindt, dat ghy leert quaijck gaen.
 Hoe dick en hoort men niet de Ouders sich beklaegen,
 Dat naer hun straf verbodt de Kinders niet en vragen?
 De Moeder roept en tiert, den Vader slaet er op,
 En niet te min den Soon blijft even hardt van kop,
 De woorden sijn voor niet, de slaeghen gaen verloren.
 Wat kan u Soontjen min? ghy doet het hem te voren.
 Den Vader vol en sat die wilt de Moeder slaen,
 En Claesken in den hoeck die stiet, het speelijen aen.
 Wat doet hy's anderdaeghs? hy wilt de Jonghers smijten,
 En krijght daer een blauw oogh, en komt by Moeder krijten,
 Den Vader swijght al stilen springht van sijn ghetouw,
 En valt den ionghen aen, en gheeft hem noch een krauw.
 Een ander vloectt en sweirt door duyvel doot en aerde,
 En waer langh wegh gevoert, 't en waer hem Godt bewaerde,
 En spreeckt soo onbeschoeft in't midden van de straet,
 Dat ider een die't hoort, sijn hair te berghen staet.
 Dan vraeght men sijnen Soon, waer hebby leeren vloecten?
 Den meester, lieven vriendt en is niet verr'te soecken,
 Ghy heb'et hem eheleert, ghy zijt den rechten man,
 En vraeght ghy hem dan noch, van waer hy vloecten kan?
 Men tickt-tackt heel den dagh, men doet niet als verkeeren,
 En meent ghy dat u Kint den school-boeck dan sal leeren?
 Als ghy speelt met de Kaert, en roept: Sa lustigh troef!
 Baent ghy dan niet den wegh voor eenen kleynen boef?
 Soo ras als sy u sien met heele glasen drincken,
 Soo waslen sy den kroes om oock daer in te schincken,

En seeveren daer in, en minnen oock den dagh,
 En Vader en het Kindt die drincken een gelagh.
 Wat sou den Vader doen? sou hy den Iongen smijten?
 Dan moght den swerten pot den ketel wel verwijten.
 Het is Creften werck, het wort hem voor ghedaen,
 Den Ionghen siet den gangh, en suckelt achter aen.
 Het voor doen leert soo veel, want soo de oude songhen,
 Dit siet men alle daegh, soo pijpen oock de jonghen:
 En soo de Moeder is, soo vint sy oock haer Kint,
 Gelyck men van grof vlas noyt sijnen draet en spint.
 Dat ghy van hun begeert, leert hun dat eerst met wercken,
 Wilt ghy dat 't schaepen sijn en leeft niet als een vercken,
 Ghy weet 'et selver wel, en siet hier in u huys,
 Al wat van katten komt is happigh naer demuys.

De Kinders dan, *Lieve Philothea*, zyn als jonghe
 Creften, en gelyck als de Apen die alle dingen na-
 boetsen, en gemeenelijck treden in de voet-stappen
 van die hun voorgaen, en aenleyden. Het staet de
 Ouders dan toe, niet alleen die af te scheyden van
 schandelijck geselschap, maer oock te besorgen dat-
 se van hun niet en leeren oft aen-nemen, dat qualijk
 soud'lyuden. Min oft meer, gelyck in de *Instrumen-*
ten van't Musieck, (ick gebruyck dese ghelijckenif-
 se, *Philothea*, om dat ghy u wat van de Luyt, Chy-
 ter en Viole verstaet) wilt ghy dat de snaeren onder
 den boogh goeden thoon en accoort geven; gy moet
 die in't hooft van de Viole oft Instrument lossen
 oft spannen, hoogh oft leegh setten; daer sijn de
 fleutels die sijn oft grof doen klincken.

T O E - M A E T J E N .

Siet gy wel, *Philothea*, dat ick myn beloften hou-
 de; ick en twijffel oock niet oft dit sal u en meer
 andere soo wel bevallen. Seker Advocaet hadd' bo-
 ven de deur van sijn Comptoir geschreven dese twee
 woorden: *Omnia de super*, Dat is te segghen: *Al van*
boven. Het stont gheschreven op de naervolghende
 maniere:

OIA DE SUPER.

SOo daer nu eenen Boer met eenen haes quam om
sijn Proces te recommanderen, vraegde den Ad-
vocaet oft hy gheen Latijn en kost: den Boert ant-
woorde, neen: maer dat hy wel kost lesen. Hier op
vraegde den Advocaet anderwerf oft hy soud' kon-
nen lesen dat'er boven de deur stont gheschreven?
Den Boer de letteren besienende, seyde, waerom niet?
want dat en is geen Latijn: dat is te seggen:

OIAN DE SUYPER.

Noteert, *Philothea* den Advocaet hiet *Joannes*,
ende hiel veel daer van als'er wijn in de kan is. Godt
geve dat'er geen Rechts-geleerde gevonden worden,
die hunnen text oock, gelijk desen boer, op eenen
verdraeyden sin trecken, dat is, recht krom maken.

Vier gebruerkens en Susterkens sittende s'avonts
by't vier, en siende het wafel yser te voorschijn ko-
men, baden al gelijk mamere om op te blijven. De
moeder stont het toe aen de gene die iet fraeyts sou
onthouden hebben.

Tistjen seyde: *Boter in de pap, leugens in den mont,*
Verraeden hun eygen selven terstont.

Belloken seyde, van haer Meestersse gehoort te hebbē:
'Smorgens bleecke Sonne-schijn,
Een Kindt dat drinckt den wijn,
En een vrouw die spreeckt Latijn,
Sal het eynde droevigh zyn.

Iaco had een quinckslaeghsken, hoe dat de Kinders
sigh van't quaet gheselschap moeten wachten:

Die met de honden gaet slaepen,
Die sal van de vloyen raepen.

Catokē prysende de nerstigheyt seyde, tgene sy diē dag
nog de maert onder het haspelen had' hooren singen.
Alle daegh oock maer een draeyken gesponnen.

Op't eynde van't jaer een hems-mouw gewonnen.

Dit alles gelijk op geseyt hebbende, verlangden je-
der een om't s'eerste wie op soude blijvē. Wie dunkt
u, *Philothea*, dat den eersten prijs, ende d'eerste wafel
verdiēnt sal hebben, en op te moghen blijven?

De Schoonheydt is verganckelijck.

Het verdwijnt
 Soo 't schijnt,
 En 't vergaet
 Daer 't staet.

Komt Jouffers, siet dit kinder-spel ;
 En hebt ghy tijd, besiet het wel ;
 En leert eens uyt myn ongeval ,
 Het gene dat u dienen sal.
 Ick blaes hier met een pijpken op
 Dees bobbels uyt het zeepe-sop.
 Een ieder seght : Hoe fraey is dat ;
 En is dit maer een druppel-nat ?
 'Theeft sijnen luyster hier en daer ,
 Al oft eenen kleynen Hemel waer.
 Het Christalyn, hoe schooy het zy ,
 En heeft'er niet met allen by.
 Maer 't gene dat my dapper spyt ;
 Een oogenblick ick bense quyt :
 Sy schijnen wat, en gaen te niet ;
 Daer vlieght het speeltjen soo gy siet ;
 Daer vlieght dat fraey en lustigh dingh ,
 Waer aen ick al myn sinnen hingh.
 En als gy mynen handel kijckt ,
 Besiet dan eens waer't u geliickt :
 Ick weet, gy zyt van alle gaer
 De alderschoonste, dat is klaer.
 Ghy hebt een Alabasten wit ,
 Waer op een familjoentjen sit ;
 En zyt soo soet, en geestigh Kindt ,
 Dat gy wel eenen Prins verdient :
 Maer weet dat dit oock soo vergaet ,
 En dat de schoonheyt niet en staet.
 Als gy dan siet w' schoon coleur ,
 En komt u somtijts niet eens veur :
 Ey ! waer op draegh' ick mynen roem ?
 Wat is het anders als een bloem ?

Een Tulpant, Roos, een Lely toot,
 Van daegh heel fris, en morghe doodt ?
 En waer toe dan soo hooghen moet,
 Al oft het waer een eeuwich goet ?
 En waer toe al dees Kramery,
 En desen spiegel aen de zy ?
 En braseletten aen myn handt ?
 En stricken schier aen alle kant ?
 En nu het voor-hoofte eens gegomt ;
 En dan de wynbrauw meer gekromt ?
 En bey mijn wangen geblanket ?
 En altydt aen het nacht packet ?
 En altydt is'er wat te doen,
 En alle daeg' een nieuw fatsoen,
 Dan kragen à l'Egyptieen,
 En als dit weder is gemeen,
 Dan komter wat à la Croaet,
 Besiet eens hoe de wereldt gaet,
 En waer toe al dit poppen-goet,
 Voort lichaem dat haest rotten moet.
 Ick sien hoe dat den snellen tijdt
 Allenghskens door de jaeren byt ;
 Die soetste stemm', het schoonste hair
 Die worden al den tijdt gewaer.
 O schoonheyt, dat gy dit verstont ;
 En waer u jeught op staet gegront.
 Het sou met u al anders gaen ;
 Ick sweir u gy sout vaster staen,
 En steunen op u schoonheydt niet ;
 Want sy is broosfer als een riet.
 Sy is, myn alder-liefste Kint,
 Een bobbel op-gejaecht met wint.

Die maer een oogeblick en schijnt,
En op een oogeblick verdwijnt.

A E N - S P R A E C K.

IN het schelpje van desen *Soetaert*, is noch recht soo veel zeep sop om *Jouffrouw Lier Lauw* een weynig het hoofd te wasschen, en haer af te spoelen die groote ydelheyt diese thoont over haer verganckelijcke schoonheyt. En soud' die dan niet eens gedachtigh wesen het voorgestelde Sinne-beelt, om in de broosheyt van een bobbel, en verganckelijckheyt van een bloem te lesen de sterffelijckheyt, en teerheyt haerder couleuren? Hebt ghy hier op noyt dit graetsfel gehoort, *philothea? Een glas schonck een glas aen een glas*. Dat is te seggen: *Een schoon Jouffrouw schonk eenen spiegel aen een ander schoone Dochter*. Den sin deser woorden is klaerder, als dat hy breeder verklaringe van doen heeft. *Helena* verstont'et eens wel tot haer groot leet wesen; haeren glans ende schoonheyt in haer frisse jeught was soo uytmuntende, datse daer door heele Rijcken over hoop trock, en menig duysent Ridderd door jaloursheyt dede snevelen.

Jae Priamus selve in het thien-jaerigh belegh van *Troyen*, klimmende op den hoogsten thoren van de Stadt en weenende over de doode en bloedige rivieren, heeft op staende voet sijn traenen af-ghevaeght, soo ras hy daer boven oock de uytgelesen *Helena* sag verschijnen; seggende dat het de pijn werdt was, en eenen oorlogh wel besteedt, als sulck een schoone Princeffe daer door ghewonnen en verskert mocht worden. Maer hoe korten tijdt duerde dit vonnis, ende dese weerderinge? weynig jaren. Haer eyghen woorden konnen dit getuygen, als wanneer sy mistroostigh voor haeren spiegel geseten, ende in grondige hertsuchten is uyt-geborsten:

*Eylaes! waer is mijn jeught, waer is myn aerdig bloosen
Helena wit als sneeuw met ingeverfde roosen?*

Helena wieſs glans mocht trotsen een Goddin,
 Daer is nu enckel ſchroom, en niet als grouwel in.
 Waer is Helena nu? Helena ſoeckt Helena:
 Want ſy en is nu geen gelijckſe heeft geſchenen.

Was ick Helena doen, ende nu Helene niet?

Ach! niemant ſiet my nu als die my meeſt beſiet.

Mijn Schoonheyt heeftſe niet als eenen oorlogs-wagen,
 Het vier, en vlam, en doodt door Griekenlant gedragen?

Ick ſtelde met een oog heel Legers in het velt,

En trock rontſom myn koets ſoo menigh kloecken Helt.

Maer ſiet, ſoo ras als my de Schoonheyt heeft begeven,
 Soo zijnſe al-te-mael van my als wegh gedreven.

De jonſte van den menſch gaet vluchten als een ſtroome

En mijnen ſoeten glans verdwenen als een droom.

Veel beter waer't gieraet dat noyt en ſal bederven,

Veel nutter deugt en jeugt die nimmermeer ſal ſterven.

1 Sit gy dan voor een glas, ſoo ſpiegelt u doch wel,

1 Want onder u ſchoon hair ſit een verrimpelt vel.

2 Soo ziel fuchtede deſe wijt-beroemde Helena,
 na dat haere bloemkens verſlenſt, ende haer aenghe-
 naeme verwe waeren gheſtorven. Ende twijffelt
 daer niet aen, ſchoone Philothea, oft elcke Helena
 heeft haeren Paris, die ghelijck de Biekens ſoo
 langh by den korf blijven, als'er den honingh van
 foete Schoonheyt in het klaer (dat is, in hare Kaere)
 wordt ghevonden. Ende miſſchien ſult gy'er ſelve
 al ghewaer worden die van ſulcke weſpen ghe-
 ſteken, u ſullen op-ſetten, vleyen, lief-koo-
 ſen, terwijl u hofken ſtaet vol lieffelijcke bloe-
 men. Dat die eerloofe pluym-ſtrijckers, die een
 roosken prijſen om een lerie te plucken. Op
 dat dan u ſchipken, en dat van Jouffrouw Lier
 Lauw door diergelijcke winden van vleydinghe
 die in u zeyltjens worden ghedreven, niet en
 gaen onder, ſoo wil ick deſe waerſchouwinghe
 hier in ſtorten, die u beyde voor ballaſt ſal kon-
 nen dienen.

Ick ſegge dan, dat alle het gene dat ick in u prijſe,

en dat andere in u soo verheffen , dat al-te-mael is broos , verganckelijck , onstantvastig , dat door den tijdt wort versleten , door de sieckten , door pockxkens , &c. op 24. uren wordt benomen , oft seker tot den gronde toe-gefonden. *Heden root , morgen doodt.* De blofende appeltjens zyn 't die 't eerste vallen. Al waert gy een *Venus*, al waert gy uyt nemender en aenghenamer voor het ghesicht als eenen *Absalon*, al waert ghy soeter van stem als eenen nachtegael , hoe langh sal 't dueren? Het was een aerdighen quinckslagh van seker *Bruyloft-gast*, die hy gaf op vier letteren H. L. H. L. gheschreven van den *Bruydegom* boven het hooft van de *Bruydt*, willende te kennen gheven: *Hoe langer hoe liever.* Maer den quant seyde: *Hoe langer hoe leelijcker. Schoon hair en fraey singhen , sijn verganckelijcke dingen.* (a) Daer was in *Spagnien* eenen Ekel-dryver die naer de merckt gingh , desen hadde gelaeden twee hotten: eenen van sijn vrienden ontmoette hem in 't gheberghte: desen vraeght hem: wat hy naer de Stadt voerde? hy antwoorde: *Niet met alle.* Hy vraeght het hem anderwerf: hy antwoorde als voren , dat hy *niet met allen* en had' gelaeden. Waer op sijnen vrient antwoorde: Gy en placht noyt sonder vracht naer de Stadt te komen , overfulkx laet my doch weten wat koopmanschap dat gy hebt in u korven. Gepraemt zynde, antwoorde hy met dese woorden: *want ghy komt te vallen , soo is 't niet met allen.* Nota, hy hadd' in beyde de korven glazen , en den wegh was forghelijck: hadd' den Ezel ghevallen , de stucken van de glazen en kosten gheensints meer dienstigh wesen. Siet ghy wel waer dat ick hier mede henen wil , *Philothea*? Alle *Schoonheyd* is broos als glas , jae glas kan langen tijdt bewaert worden , ende daer zynder nu geblasen die naer vyftigh jaeren even schoon fullen wesen; ende naer vyftigh jaeren , *Philothea*, waer sal men uwen
glans

(a) P. Castro.

glans dan moeten soecken? Doch wat seggh' ick van vijftigh jaeren? het kan op soo korten tijdt veranderen, ende men siet'er onder de gehouwe soo veel, die weynigh jaeren haeren eersten luyster behouden.

En op dat ghy niet en soude peysen dat dit alleen van teere *Joufferkens* geseyt moet worden, (a) *Gustavus den Koninck van Sweden*, roemde ende belijde van zyn selven, dat hy een yseren ghemoet droegh in een glazen Lichaem.

Och de bloeme van *Schoonhey*t in fulk een teer gewas; wie is'er die niet de selfste klachten met sekere *Jouffrouw* magh laeten hooren, die sy uyt sloegh op het verslensfen van haere bloemen?

'T was heden op den morghestont,
 Dat Valentijn dit tuytjen font;
 Vol soete peireltjens van den dauw,
 Ick spettend' 't lustigh op de mauw;
 Het was soo aenghenaem van geur,
 En noch veel soeter van couleur:
 Ick was'er heel med' opgeset,
 Men roock het door ons gans Salet:
 Ick hebbe 't daerom wel gemyt,
 En noch ben ick 't genuchtjen quyt;
 Want 't is verslenst op eenen dagh,
 Daer ick noyt schoonder tuylien sagh.
 Al bloost gy Maeght dan noch soo fris,
 Leert hier wat van ons bloemken is.

Soo dat ons wel den *Wijse-Man* waerschouwt: (b) *Bedriegelijck is de lieffelijckheydt, en ydel is de schoonheydt: een vrouwe die Godt vreeft, sal gepresen worden.*

(c) Welke spreucke my dunckt t'eenemael te passen op *Joanne Princeffe van Portugael*, de welcke hadde een verheven ende Konincklijcke ziele: maer die

oock

(a) *Lux Evangelica.* (b) *Prov. 31.* (c) *P. V. Scausel.*

doek verghefelfchapt was met een lichaem, soo uyt-
 muntende in fchoonheyt en volmaecktheyt, dat de
 treffelijckfte Schilders van de naburighe Koninghen
 naer *Portugael* afgheveerdicht, om haer uyt te beel-
 den, op eedt verklaert hebben, dat fy haer konft te
 boven ghingh, ende dat het principael de aerdighe
 Princeffe op den doeck in verre niet en konft treffen.
 De nature fcheen in haer mildelijck uyt-ghestort te
 hebben alle foorten van gratien: haer redenen waer-
 en overgheeftigh en als doorhonight: den snée van
 het aengheficht met een foete en feedbare volmaekt-
 heyt uytgewerckt, in witheyt en blankheyt en moest
 fy de verffche ghefallen sneeuw niet wijcken. Met
 een woort, fy hadd' een lichaem als eenen Enghel,
 en een Ziel als eenen *Seraphin*; *Ludovicus* den XI.
 Koninck van Vranckrijck, fiende haer fchilderije,
 is op fijn knien gevallen, en heeft Godt bedanckt,
 dat hy soo fchoone fchepfel gemaect hadde. Ende
 om diefwille dat de gene die fchoon gheboren wort,
 halfghetrouwt ter wereldt komt, soo wierde fy van
 alle de Vorften verfocht ten houwelijck; maer heeft
 de fchoonheydt door de beloften van fuyverheyt aen
 Godt den Koninck der Koninghen toe-gheheylight
 ende op-ghedraeghen. Ende is bemerckens weer-
 digh, dat als haer lichaem voor by haeren Hof naer
 het graf uytgedragen wierde, de blaederen van Ci-
 troenen ende Granaten af-gerefen ende dorre ghe-
 worden zyn, niet alleen om haer ghenegen te thoo-
 nen van op fulck een grafte willen gestroyt worden,
 maer oft zy hadden willen te kennen geven, dat de
 fchoonheydt met haer haest *Fueillemorte* wordt, en
 geen standt in haere groene jeughdigheydt en had
 behouden. Overpeyft dit met de Bruydt, die
 den Bruydegom feer prijft, (a) om dat zy is gelijk
 een Koets-peert, dat met ghevlochte maenen,
 en eenen ghebooghden hals, gheduerigh fiet naer
 fijn

zijn voeten, ende schijnt te letten op de affchen die over al op vlieghen, en komen selver de Jouffrouwen, die in de Carosse sitten, bestuyven. Derwaerts is't dat wy onse oogen moeten slaen, daer behooren wy ons hoofd somtijdts te laeten hangen. Soo dan, *Alderschoonste Philothea*, als gy staet voor uwen spiegel, peyft dat uwe schoonheyt broofer is als glas: als gy een welriekende tuyltjen op u borst steeckt, peyft dat gy sult verslensfen als de bloemen: als ghy u locken poeyert, peyft dat ghy affchen stroyt op affchen. O! dat wy eens hadden moghen openen de graeven en kisten van de aerdige *Rachel*, van de schoone *Esther*, van de gratieufe *Judith*, van de wel-besneden *Susanna*; wat en souden wy daer al niet ghemist hebben; dat voorhoofd soo blanck als yvoir, de straelende oogen; de blofende wangen; en coraele lippen, de suyvere tanden, den liefelijcken mont, hoe vol wormen souden wy die hebben sien krielen? wat onverdragelijcken stanck? wat af-grijsselijckheydt souden wy daer hebben ontgraven? wy en souden *Rachel* in *Rachel*, noch *Esther* in *Esther* niet hebben kunnen vinden.

Hier van hebben wy een bekentenisse en waerschouwinghe by de *Annuntiaten*, de welcke haere brieven eyndigen en onderteekenen op de navolgende oft diergelijcke maniere: by exempel:

JOANNA VAN HOVE.

Stof der aerde, en spijs der wormen, als't Godt beliest.

Dese Godtvruchtige Religieusen willen seggen, dat in hare kleedinge de blonte en gekrolde vlechten en locken af-ghesneden zynde, sy de schoonheyt in het aensicht wel behouden; maer dat die t'allen stonden en tijden *als't Godt beliest* bederven kan, verslensfen en verrotten.

Dat is het eynde van alle glans en schoonheyt; soo dat met goede redenen eenen jongelinck, gelijk eenen

nen *Absalon* sikh t'eenemaal weygerigh hiel, en niet en wilde laten uyt-schilderen terwijl hy leefde, maer alleen ettelijcke dagen naer sijn begraeffnisse; en dat noch met bespreeck, dat de schilderije voor alle de werelt soud' gethoont worden. 'T welck alsoo gheschiede, en was den schoonen *Narcissus* op korten tijdt soo leelijck geworden, met soo veel stancks ende wormen overgoten, dat niemandt ontrent het graf en kost gedueren. Eyndelijk het beelt, soo het was af-ghemaelt, vol van vervaerlijcke afgrijffelijckheydt, is tot eeuwige memorie en waerschouwinge in de Kercke op-gehangen. Maer wat is'er in dese materie uytnemender, oft gedenkweerdiger, als de verbaestheydt van den Edeldom, namentlijk van den *Viceroy* van *Catalonien*, *Borja*, als wanneer *Isabella*, de Huys-vrouw van den victorieusen *Keyser Carel*, moest begraven worden; die van de schoonste creatuere de leelijckste was geworden, en op korten tijdt soo verandert, dat niemant ontrent de kiest en kost ghedueren: al-te-mael door de afgrijffelijckheydt stonden verslaeghen. Soo het u belieft, *Philothea*, sal ick u in weynigh dichten een Christelijck bedencken hier op voorhouden. Peyst dat ghy den *Viceroy* selver in persoon hoort spreken:

Houdt *Tagus* uwen vloedt, en stelpt u gulde sanden,
 En schiet geen rijcken stroom door soo bedrukte lan-
 Gy Seger waer gy loopt, gaet met een droef gerucht, (de
 Wat Oever dat gy spoelt, stort daer oock eenen sucht.
 Ghy rotsen die hier licht, gy bergen soo verheven,
 En wilt geen blijde jacht aen eenen weyman geven;
 Maer dat het wilt gediert met droeve stemmen buyt,
 En Echo tegen haer die in de klippen schuyldt.
 Gy velden van *Guadix*, gy bosschen van *Granaden*,
 En wilt geen jeughdigh kruyt noch groene bladers laden.
 Hout uwen *Silv'ren* vloet *Fonteynen* van het *Rijck*
 Oft soo gy loopen wilt, stort traenen al gelijck,

En ghy, O machtigh Vorst, vergeet wat u Laurieren,
 Die u Europa schonck, en Tunis toe moest stieren;
 Leght af die groote kroon, stroyt asschen op het hoest,
 Ghy zyt op desen dagh van uwe helst berooft.

Wie sal soo droevighlijck en met droevighe kaecken?
 Wie kan in desen rouw' sijn bitter traenen staecten?
 Weent Elementen; weent; Locht, water, aerde weent:
 Wie noch blijft onberoert, die is geheel versteent:
 O Doodt! ô felle doodt! komt ghy dan uwe wetten
 Oock aen een machtigh Hof, en aen Paleysen setten?
 En is'er niemandt dan, voor wie u vreetheyt swicht,
 Hebt gy de kroonen self dan binnen uwen schicht?
 Ick meende dat ghy had' al tweederhande pijlen,
 En somtijts yser schoot, en goudt op ander wijlen,
 En dat ghy al te mets quaemt in het wit satijn,
 Als moest een groote ziel van hier geroepen zijn:
 Maer neen, u stalen boog wilt groot nog kleyn verschoonē
 'T zy datse aen de ploegh, 't zy datse sijn op throonen,
 Daer

Daer is geen onderscheyt; gy velt een Keyserin,
 En sleypt haer naer het graf al waer het een Boerin,
 Siet hier dees Isabel, den roem van al die leven,
 Den wien dat Paris bad den appel moeten geven;
 Siet eens op dees Princes, nu sy licht in de kist,
 Ghy hebt hier dat gy siet, g'en siet niet dat gy mist.
 Is dit de schoonste Vrouw, die Spagnien heeft betreden?
 Is dat den rooden mondt, zyn dit haer witte leden?
 Is dit den eersten glans, zyn dit haer handen teer?
 S'en is niet diese was, oft ick en kens niet meer.
 Sy die voor desen had' de lieffelijckste roosen,
 Die met een soete verf op iemandts wangen bloosen:
 Sy die uyt haere gogh maer enckel straelen schoot,
 Siet eens hoe aat sy is geschonden van de doot!
 Het is al-te-mael weg! het voor-hoofst sonder luyster,
 De lippen sonder spraeck, de oogen in het duyster,
 Het aensicht vol van schrick, het lichaem vol van stank
 Den etter en het vleesch, die sleypen door de planck,
 Is dit den vasten gront waer op de ydel Vrouwen,
 Den wanckelbaeren roem van haere schoonheyt bouwen!
 Is dit den eersten steen, waer op soo menig heldt
 De lusten van sijn oogh: en al sijn vreughden stelt?
 Siet hier het nietig vleesch, 't is swacker als de bloemen,
 Hoe jeughdigh datse staen, wie sal sigh derven roemen?
 Siet op dees Keyserin, op dees schoon-Isabel,
 En segt eer 't is te laet: vaert wereldt eeuwig wel.
 Wel aen dan mijne ziel, en wilt niet langer dwalen:
 Gy moet u Hofs-gewoel aen dese kiste palen:
 Die is voor u een school, leert sterven eer gy sterft,
 Op dat gy als gyscheydt, een schoonder leven erft.

Soo sprack den machtigen Prince, en trock daer
 uyt dit profijt, dat hy door de verganckelijcke
 schoonheydt bekende de ydelheydt van al dat de we-
 relt aenprees, en dat de menschen soo komt vleyen
 en bedrieghen. Doet oock soo, bid ick, verstandi-
 ghe Philothea, op dat ghy door uwe schoonheydt
 niet en komt te verdeylen, maer in deughdelijcke

wercken u wilt blijven oeffenen, op dat u paffe't gene den *H. Chrysoftomus* seght, dat een wijse en verstandighe Dochter, die de schoonheydt voeght met Godtvruchtigheydt, van soo groote weerde is, dat sy in een balance tegen de geheele werelt mocht opghewegen worden.

Maer hoe dickwils gheschiet het, dat de schoonheydt sich naer de Godtvruchtigheydt niet en wilt voeghen? want veel *Jouffrouwen* hedensdaeghs meenen dat sy haer selver te kort souden doen, waer't datse haere Schoonheydt tusschen vier mueren; oft onder een stil swart kleedt quaemen te verberghen: soo datse haeren verganckelijcken glans, schoon hayr, bly couleur, en aengenaeme verwen dickwils stellen boven de verskeringhe van haeren roep en saligheydt. Men seght dat de *H. Elisabeth* eens in't Gast-huys onder andere siecken vondt een boven maeten schoon en uytmuntende Dochter: aen dese, om de groote pijn des hoofts en sorgelijcke gheswellen, wierdt van den Medeciyn geordineert, dat men haer hair, dat aen het *Absalons* niet en moest wijcken, soude af-snijden, het welck ook datelijck volbrocht wierde. De *H. Elisabeth* was'er doen teghenwoordigh, aen wie dese Dochter bekende, dat dit schoon hair tot dien dagh toe haere bekeeringhe belet hadde, en dat haer de werelt by de locken ghevat, ende daer mede als met eenen toom wederhouden hadde: maer datse nu een vast opset maecte van voortaan haere schoonheydt, en suyverheydt Godt op te draghen, die voor eenen onsterffelijcken Bruydegom te kiezen, en voortaan alle vlijtigheydt voor te wenden, om door eenen luyster, en glans der deugden (de waerachtighe schoonheydt) aen sijn Goddelijcke ooggen te behaeghen.

Waerachtige en stantvastige schoonheyt, segick, want het ander bloemmeken verstenst voor onse ooggen, en dan verdwijnt:

Couleur,
Engear,
En menigmael oock Serviteur.

Een verstandige en Godtvreesende ooge en sal dan nimmermeer alleen sien op den broosen glans, ende het opper-vlies van de schoonheyt, oft wel sy moet sich ghetrooten, dat sy daghelijcks jet van haer vermaek sal missen. Want gelijk men gemeenlijk segt als jemant een slecht hoeft neemt om sijn middelen:

Die eenen Sot,
Trouwt om sijn kot,
Verliest het kot,
En hout den Sot.

Soo seggh' ick in tegendeel ;

En die een wiff,
Trouwt om 't schoon lijf,
Verliest het lijf,
En houdt het wiff.

Laet ons hier by voegen, *Beminde Philothea*, een geschiedenisse om het voorgaende te bevestigen en te bekrachtigen, te weten, dat als de Schoonheyt heel oft ten deel geschonden wort, dat dan oock de soete en de blinde *Amourettekens* vervliegen. Soo dit punct eens wel ghevat wierdt, ghelooft my, men sou die schoon zyn, niet altijdt schoon, en die onbegaeft zyn, niet altijdt onaengenaem oordeelen; maer de deught tegen den glans in de waeghschaele geleyt, soude de schaele van haer partije op-haelen.

Een fris Edelman *Raymunaus*, geboren in't Eylant *Majorca*, was door 't minnen soo inghenomen, dat hy sommige stucken aenvongh, die niet weynigh en streekten tot nadeel en verkleyninge van sijn reputatie. (a) Een Jouffrouw was'er, niet alleen om haer schoonheydt, maer veel meer aenghesienelijck om haere eerbaerheyt: op dese is de liefde van *Raymun-*

G 2

445 3

du soo sterck ghevallen, dat hy sich noch door de vreesse Godts, noch door de op-spraeck van den Eddeldom en kost bedwingen. Op eenen tijdt rijdende door de Stadt, soo hy haer van verre siet in de Kercke gaen, geeft hy sijn peert de spoor, en komt haer met vollen galop in de Kerck na gereden. De Jouvrouwe, ghelijck sy d'eere ter herten had, wierdt van beschaemtheydt roodt tot achter haer ooren, en resolveerde op staende voet, als haer de vluchte niet en baette; door een seldsaeme manier den brant van dese min te blusschen. Op eenen sekeren tijdt dan doet sy desen Edelman bidden, dat hy haer d'eere sou willen doen van haer eens te komen besoecken. *Raymundus* die om diergelijck geluck langhen tijdt gewenscht hadde, komt dese Jouvrouw groeten en sijnen dienst presenteren. Naer de maeltijdt leydt sy hem in een glorietteken, en vraeght hem na de oorfaeck van sijn liefde. Hy antwoorde dat het is haere uytmuntende schoonheyt, waer door dat hy soo gewont is, dat hy sonder haeren troost sal moeten sterven. Hier op treckt sy open haeren boesem, en thoont haere borst die van eenen afgrijffelijken kancker was op-gegeten; voeghende daer by dese woorden: Siet wat dat gy al mint, en waer naer dat de menschen loopen. Hebt ghy een edel hert om te minnen, soo sfiert uwe liefde na Godt, wiens schoonigheyt nimmermeer en sal verminderen. Dese weynighe woorden, ghesproken uyt eene ghekanckerde borst, hebben *Raymundus* soo diep in 't hert ghesneden, dat hy de wereldt heeft verlaeten, en is gheweest een van de heylighe personagien van sijn Eeuwe. Wat dunckt u hier van, *O Philothea*? Ick wenschte wel dat alle de Jonckerkens, die de Jouvrouwen niet te peerde in de Kercke na en rijden, maer gheleirft en gespoort heele daghen naer loopen, ja achter die ghelijck eenen Kermis-hondt gaen jancken. Ick wenschte, seggh' ick, dat diergelijke eens gesonden

en rijpen raet volghden gelyck als desen *Raymundus* gedaen heeft, voorwaer sy souden wyser zyn, sy souden hunne ongebonden driften wat meer bepaelen, ende dat vlugh *Boesken* van de *Liefde* wat meer kort vlerken.

Maer eer moet dese *Matroone* hebben, ende verdient tot eenen spiegel aen alle *Jouffrouwen* op-ghehanghen te worden; om van haer te leeren hoe dat men in tijdt van noode sijn selven moet ontwercken uyt de netten van een schaedlycke aenspraeck, daer ons de *Venus Jonckers* mede kunnen streelen. Aengaende my, ick sou derven sweiren dat de schoonheyt, daerse mede begaest is geweest; overtreft sal hebben alle andere *Jouffrouwen*. Ik kan speuren uyt de grootheyt haerder couragie; Want dese twee uyt-nementheden, vergeselschappen malkanderen, ende volmaecte Schoonheydt, ende onverwinnelijcke sterckheyt sijn twee getrouwe susteren. Soo dat *Pal-las* niet te vergheefs met den schildt ende lancie in de hant en staet, om voor haer schoonen Maeghdom te vechten. Jae dese kloeckheyt en gaet niet alleen soo verre dat sy een ghekanckerde borste, en eenen verrotten boelem derft open rucken om besien te worden, maer gheeft het selfste herte bloot aen het vreet rappier van de eerloose *Tyrannen*, om tot het ghevest toe doorgraven te worden, liever als gheschonden te worden. Niemandt en weet wat een manlijck bloedt in het Maeghden-melck is spelende, sy vlieghe in de doot om schoonheydt en eer te bewaeren.

(a) Kan ons dit het Rijk *Cyprus* niet genoegh bewysen, en de Hooft-stadt daer van getuygen. *Nicosia* was van de *Turcken* naer een hert beleggh veroverd, 't wiert'er al in vier en sweerde gegeven; uyt-genomē de schoonste *Jouffrouwen*, en de kostelijckste goederen die verschoont werden, om die aen den grooten

Turck te vereeren. De rijcke plunderinge wierde gescheept, beneffens het uytgelesen puyek van alle de maeghden. Soose nu af-gesteken waeren, en ontrent twee mijlen diep in zee, too is een (die wel de kroon spande) om haer *Schoonheyt* gekomen op de *Campagnie* van 't Schip, en slaende voor het lest noch een droefgesicht na het *Vaderlant*, dat rontsom stont in diepe vlammen, en met eenen overleggende dat haer suyver lichaem nog schandelijker soude mishandelt worden door het vier van onkuisheyt, soo is sy vol swaermoedige gepeysen wederom af-ghetreden in 't ruym van 't Schip, en siende dat eenen van de *Constabels* de stucken klaer maecte, en beneden in het *Arceanael* gonk om buspoeder te halen, soo heeftse meer als met een mannelijk gemoet, (O Sterkheyt! O Suyverheyt!) het vier in een ton ghesteken, en de twee schepen met allen den buyt in de locht doen springē. Soo ik oyt die zee quam te bezeylen, en daer een rotse ontmoete, my dunckt ick sou tot haeren onsterflijken lof dit graf-dicht daer wenschen in gesneden:

Wie dat hier zeylt voor by die moet sijn vlagge strijken,
En voor de kloecke Maegt moet heel sijn Vlote wijken:
En oft sijn gantsche vracht puer gont oft silver waer,
Soo heeft den Chargo noch in't minste niet by haer.
Gy winden, en gy storm, gy baeren en tempeesten,
Gy hebt de lichaems wel, maer boven sijn de Geesten,
Het vier dat was haer doodt, het water is haer graf,
Den Hemel is haer kroon, die haer den Bruygom gaf,
Daer sit gy boven aen, gy Maget vol Laurieren,
Maer seght eens wie heeft u soo konstigh leeren vieren?
En d'Engels sagen 't aen, en riepen all' gelijk:
Dees schip-breuk geest aen haer de haef vā't hemelryk

Het was waerachtig een Romeyns stuck, dat dese kloecke Maget heeft aengevangen om haer suyvere *Schoonheyt* tegen de *Turcksche* honden te beschermen en te verskeren; gevende hier in een gedenckweerdige

weerdige waerfchouwinge aen alle eerbaere Maegden, en u, ô *Philothea*, in't befonder, met wat een mannelijck gemoet de swaeke *Jouffrouwen* ghewapent moeten zyn, fou haer krijgh ter eeren wesen. Niet dat ick wil segghen, dat gy den grooten Turck hebt te vreesen, oft dat gy perijckel loopt van uwen onnooselen hals onder den bloedighen sabel van den Tyran te buygen, ey neen, yser noch stael en sal u niet krenken, maer de gulde pijlen souden u hert eerder kunnen quetsen: gelooft het vry, *Philothea*, gy staet eenen harden strijt uyt, als ghy in de hitte van u jonck bloet, in het groenste van uwe jaeren niet alleen soete vleyinghe, schoone beloften, maer duyfende contanten die men u in dē schoot wilt storten, als gy die (segh ik) met vinnige woorden en met een stuere noortsheydt weet af te schermen: ghy thoont waerachtig dat gy de zee gelijk zyt, die al de rijckdommen die van de verloren schepen daer op drijven, aen haer oevers wederom te lande is werpende. Is dat voor u niet eenen onsterffelijcken lof? dat ghy in u Maegdelijcke swackheyt dat gout, daer de Koninghen sijn kroonen af maken, en op 't hoeft doen blincken, dat gy daer op staet met de voeten soo veel verhevender, als de beloften grooter zyn, die ghy hebt vertreden; peyst dat dit den fijnsten Diamant van u kroon is, en dat'er gheen rijcker straelen een wel-gebore Maget in helderen glans kunnen stellen als een Engelsche suyverheydt. Och oft nu eens met myne swacke penne een deftigh lijf-dicht aen den dagh kost schencken, om daer mede uwen naem te trompetten, die de verganckelijcke Schoonheydt (daer u Godt soo rijckelijck mede begaeft, en t'eenemael begratie't heeft) aen den selven als aen de fonteyn daerse uytghevloeyt is, door duyfent aenlockfelen, gesuyckerde bekoringen (daer sy u de ghenuchten mede komen verbloemen) dat is, door de goude rappieren Godt hebt op-ghe-draghen.

Noch een Hant-volleken op den hoop toe , nopende de nieuwe Mode.

Ick en sal hier niet verre buyten schreef loopen, is't dat ick in het voor by gaen met een woordt aenra-ke de Mode, de eenige palleerster van de gefailleerde Schoonheydt. Men seght dat de wetenschap ende letteren geboren sijn in Italiën; de wapenen in Spagnien; de beeckers, kroesen en messen in Duytslant, de processen en de *Mode* in Vranckrijk. Met goede reden wordt den Franfch-man dan gheschildert met eenen lap laken onder de ermen, en met een scheire in de hand; want altijd wat nieuws en selden wat goedts. 'T is ongelooffelijck hoe dat dese *Mode* op korten tijdt gheheel *Europa* is doorghelvoghen. De *Polackers* selver die tot noch toe gesteken hebben tot de ooren in het bont en in Beiren-vellen, die gaen nu in de lichte stoffe, al oft'er geen en winter oft sneeuw in *Polen* meer en sou vallen. Doch ick en hoef hier geen buyten-heemsche *Mode* voor te haelen, wy hebben se t'huys niet dan al te veel, en in onsen eyghen hof valt ghenoegh te suyveren. 'T is nu soo verre gekomen dat men sig sottelijck inbeelt al oft het kleet den man kost maecken, soo dat *Geldorpius*, Recteur van de Scholen tot Delft, gaende voor by de Sijde-winckels sijnen hoet af dede, om de stoffe te eeren al eerder de mans in staken. (a) Daer en is nu geen onderscheyt meer, Hackxken packxken pronckt als de beste; soo meynen Mosselen datse Visch zyn als sy uyt haer schelpen geraken. (b) Maer wat dunckt u van eene Mevrouw, die lestmael noch vijftig pattacons gegeven heeft om eenen kraegh te doen wassen, stijven, en fetten? My dunckt dat sy, en veel met haer,

voor

(a) *P. Teylingen in Paradiso. fol. 393.* (b) *P. Drex-
im. 1. Trismel. 3. c. 5. Sect. 4.*

voor dat gelt veel nutter doeck soude gekocht hebben, om haere onbefchaemde naecktheyt daer mede te bedeckē. (a) Dese *Mode* streckt t'eenemael tot naedeel van de ghesontheyt, gelijk uyt de Medecijnen betuyght *H. Ballengem*, en is weynigh profijtigh tot haere meyninge; want men trouwt'er hedenſdaeghs niet om het velleken, maer om het gelleken. Ik weer wel dat men ghemeynelijck ſeght: Schoon voortdoen is half verkocht. Maer ghelooft my, de gelijkſte ſtoffen ſijn in de beſloten winckels. En dit openhertigh volckxken meent dat alle dinghen wel zyn, als ſy een gouden crucifix op de borſten dragen, dat is, als ſy Chriſtum tuſſchen deſe twee moordenaren hanghen, en ſoo komt men oock in de Kercken, ſoo hoort men het woordt Godts, ſoo knielt men aen de tafel des Heeren, ſoo verdient men d' Afſluten. Maer wat ſegg' ick verdienen? Godt geve dat dierghelijcke ſomtjts niet eerder twee zielen in de Helle en brengen, als dat vier eene uyt het Vagevier ſouden verloſſen: Ick weet een paſſie-beeldt is goet als het wel gebruyckt wort, ghelijck dede een Jouvrouwe, de welke achter haeren ſpiegel hadde doen ſchilderen Chriſtum met de doorne kroon, en ſoo veel ſpellen als ſy ſpettede in haer te palleren, ſoo veel ſtackfer in 't hooft Chriſti; en haer ten leſten meer in de beweeglijke en bloedige ſchilderije ſpiegelende als in het glas van Venetien, is door de dorren in het herte geraeckt ende heeft haer ydel hooft met haere tuyten, en vlechten op een zeedbaere maniere voortaan beginnen te ſetten. Dese Dochter, die haer ſoo geſpiegelt hadde, die ſoud' ick alle ydele Jouvrouwen wel voor eenen ſpiegel mogen voorſtellen, namentlijck aen de groote Ydel-tuyt *Clotildis*, (b) die ſoo verſot was op't hayr van haere twee neefkens, datſe liever ſagh het ſweerd door

G f

haeren

(a) *Triomphe de la Chasteté.* (b) *Gregorius Turonensis.*

haeren hals loopen, als de scheire over hunne loc-
ken. Maer wilt gy noch meerder soetigheyt hooren?
Men heeft'er ghevonden die niet een hayr op haer
hoofd en hadden, en nochtans de Poëten een geldt-
vereeringhe ghedaen hebben, om dat sy haer schoo-
ne vlechten en locken met veersfen en dichten had-
den gepresen: Seght dan vry:

Op 't hoofd gheheel verrimpelt oudt

Draeght s' een paruyck soo geil als goudt,

En seght het is haer eygen hair:

Het is gekocht, is't dan niet waer?

Wat dient hier noch voorder by-gevoeght, *Lieffste Philothea*, als dat ick lichtelijk sou gelooven dat het met veel vrouwen gaet, gelijk met de mans-persoo-
nen: van de welcke *Aristoteles* seght dat onder hun de
beste deelinghe en scheydinge die'er geschiet, is de uyt-
deelinghe der verstanden; want een ieder laet hem
voorstaen dat het beste lot op hem is ghevallen. Past
dit toe de Vrouwen nopende haere schoonheyt, en
ick geloof dat gy uyt het gene ick wil seggen. Dat is,
veel Jouffrouwen staen boven maeten wel in haere
eygen gratie, en goet-duncken, en als sy ghepresen
worden, sy gelooyent oft het Evangelie waer, en sy
sijn wel dry derde-deelen meer als over de twee en
een half bedrogen, en belogen. Dat hondeken *Trotske*
Laetduncken heeftse soo gebeten datse sig inbeelden
dat sy 't zijn alleen, en anders geen. Ten gaet soo
grof niet met dese daer ick nu af spreken sal, edoch
soet windeken van ydel behaeghen, is het heveloos
dat Meysken ook dapper in de hul geslagen. 'T is een

D*ie ieder Fier Magrietien hiet,*

En was nochtans de schoonste niet?

Dogh sy friseert, en krolt, en draeyt,

Soo datse selden spint oft naeyt.

Een vuyl-bruydt die wilt proncken gaen,

Heeft

Heeft altydt veel paretens aen.
 Haer Vader is wel machtigh rijck,
 En heeft er weynigh sijns ghelyck;
 Maer daer der veel syn aen den dis,
 Weet dat daer dunne spoelingh is.
 Daer suse nu ons trotse Dant,
 En is van nu af van den tant.
 Met oorlof Jouffers vvn de Stadt,
 Ick wensch dat gy de saeck eens vat;
 En let eens op u pauwen-voet;
 En minder moet, oft meerder goet.
 Ghy pronckt ghelijck een pauwen-steert;
 En 't stof is dickwils weynigh weert;
 En gaet met ander hair, en roemt,
 Misschien van een die is verdoemt:
 Gy draeght chappÿnen aen de voet,
 En een pluymagie aen don hoet;
 En ghy, een pluymken, dat'er is,
 Ick twijffel wie het lichtste is.
 Ick bidd' u, eer u naeck't verdriet;
 En steunt dogh op de wereldt niet,
 En veel min op u purper roodt;
 Want dat is voor de bleecke doodt.
 Hoe aerdigh dat een dochter singht,
 Hoe geestigh dat een jonghman springht,
 De wereldt die speelt banckeroet,
 En licht ons altermael de voet.

En als wy daer liggen, dan is het liedeken uyt, en de ydelheit van gelijke. Soo gevoelde een Godtvruchtige Moeder: Dese gaende met haer Dochter na den Kleermaker *à la Mode*, die neffens eenen Timmerman woonde, daer een doodt-kist voor de deure te koop stondt: Dochter, seyde sy, fiet daer staet de ou-
de

de Mode, die wy noch eens naer alle dese nieuwe Moden sullen aentrecken.

Aengaende de faveurkens en couleurlkens, *Philothea*, die worden oock al ghedoopt *a la Mode*, want sy seggen dat

Wit	} beteecken,	Onnooselheyt.
Blauw		Getrouwigheyt.
Gombien		Vrientfchap.
Geel		Vermaeck.
Root		Vraeck-gierigheyt.
Incarnaet		Liefde.
Groen		Hope.
Tarneyt.		Misnoegen.
Grijs		Arbeyt.
Feuille mort.	} Wanhope.	

Wat belangt de kleedinge van het geheel huys-gefin, soo geven ons de *Rabbynen* eenen grooten regel: Kleedt u Wijs, segghen sy, boven uwen staet, uwe Kinders achter-volgens, u selven beneden uwē staet.

En dit tot noch toe van de *Mode*: eer ick evenwel hier af-scheyde, soo moet ick voor onse Jouffrouwen noch een staeltjen op-hangen, dat boven maten schoon sal staen, als 't ghemaect is en ghedraghen wordt *à l'Angelique*:

Want dat het schoonste staet,

En alle rijk cieraet

En glans te boven gaet;

Dat is noch sacht satijn,

Noch Diamanten schijn;

Maer dat is eerbaer zyn.

Van dit myn gevoelen was seker *Madame* in *Vranckrijck*; want soo *Hendrick* den IV. haer eens seyde: *Mevrouwe* waer langhs gaet men in u slaep-kamer; Sy antwoorde: *Sire*, langhs de Kerck-deur.

Wil-

Willende te kennen gheven dat sy buyten den Houwelijcken staet, al waren't Koningen zelfs, het minste faueur niet en soude willen gedoogen.

Waer blijven nu onse lichtveerdighe *Laudatjens*, die sonder trouw, voor de onder-trouw als 't Ja woordt is ghegeven, haer selven leelijck vergeten, vergrammende Godt niet alleen doodelijck, maer loopende in groot perijckel van moeder ende gheen Vrouw te worden. Voorders laet ick u eens peysen, *Philothea*, wat daer voor benedictie, oft zeghen in het huysken kan wesen, daer den eersten steen afgeleyt wort in doot-sonde.

Ick fluyt dit al-te-mael, *Philothea*, met vier korte waerschouwingen.

De eerste voor Vader.

*Die sijn maeltijen laet houwen,
En sijn brootjen laet knouwen,
En sijn graentjen kan stouwen.*

De tweede voor de Moeder.

*Geen beter loogh
Als Vrouwen oogh:
Geen beter seep
Als by den reep,
By kuyp, en mas,
Dat suyvert ras.*

De derde voor de jonge Sonen die teghen den wil ende raet der Ouders in een quaede spoor slaen.

*Men fiet als wellust is volbrocht
Hoe 't bitter is met soet omvrocht,
Hoe vreughden sijn niet als den schijn,
Van't gene datse niet en zyn.*

De vierde voor de dienst-boden.

*Zijt gy maert, oft zijt ghy knecht,
Hout u handen altijt recht:
Zijt gy knecht, oft zyt gy maert,
Siet dat gy u eerken spaert.*

Den gierighen spaect , daer een ander
wel af vaert.

Hoe vrecker,
Hoe gecker.

Als Tantalus heel dorstigh sat
 Ten ooren toe in't vluchtigh nat,
 En dat hem terghden aen den mondt
 De appels die hy voor hem vondt;
 Doen is hy tot een Sinne-beeldt
 Van eenen Vreckaert voor-ghestelt;
 En soo-ge wat den rechten sin,
 Daer sleeckt de lauter waerheyt in.
 Maer evenwel wordt sijnen aert
 Door desen Esel best verklaert;
 Die draeght wat blers, en heel veel wijns,
 Men wilt braet, haesen, en conijns,
 Kalkoenen ionck, en nochtans vet,
 Cappoenen die syn op-gheset,
 En sneppen met een langen beek,
 Die lekker syn om haeren dreck,
 En steine-vysens versch, en groot,
 Daer toe het witste witte-broodt.
 Dit draeght den Esel wat hy kan;
 En heeft er niet met allen van,
 Als dat men hem met stocken slaet,
 Soo dat den rugg' vol wonden staet,
 En synen dranck moet water zyn,
 Als d'ander droncken Renschen wyn.
 En distels eet dat mager dier,
 Als d'ander maken lustigh gier,
 En gaet den Vreck syn leven langh
 By naer niet al den selfsten gangh;
 Den ouden Focker heeft syn gelt
 Op alle bancken uyt-ghestelt.
 En heeft facteurs aen alle kans,
 En wissels oock in alle Lant,

En schepen die syn in de Straet ;
 En een dat op Guinea gaet ;
 Behalven dat hy by sich houdt
 Noch heele koffers vol van goudt ;
 En is soo ryck naer ieders gis ;
 Ghelijck het diepste water is ;
 En evenwel den ouden geck
 Blyft even vroet , en even vreck ;
 De kleeders van syn eygen lyf ;
 Die staen van dobbel lappen styf ;
 Te merckt te gaen is ver van daer ;
 Dat doet hy quaelijck op een iaer ;
 En dan is't noch om pensery ;
 Dat houdt den gast voor leckerny ;
 Syn ammelaecken is een tyck
 Is desen Focker niet wel rijck ?
 Eylaes die soo maer gelt vergaert ;
 En altijd pot , en altijd spaert ;
 En maer het sien daer af en heeft ;
 Dat is den armsten die'er leeft ;
 Het sien en maecte den rijckdom niet ;
 Want anders hadd' den blinden niet ;
 Maer het gebruyck op synen tydt ;
 Soo heeft men rijckdom met profijt ;
 Daerom soo deirt my desen Bloedt ;
 Want schoon by wint noch goet op goet ;
 En kist en kist noch alle daegh ;
 'Tis naedeel van sijn eygen maegh ;
 Want als hy af-ghetreden is ;
 En moey en mat van leden is ;
 En nutten sou wat spijs en dranck ;
 Dan vast hy heele dagen lanck .

Oft eet hy wat slecht en schaers,
 Veel ergher als de Bedelaers:
 Daerom is hy (dat siet ghy wel)
 Een Esel in een menschen vel.

A E N - S P R A E C K.

Sommige spitsvinnige verstanden waren eens be-
 sifigh, om eene bequaeme statute van den *Rijcken*
Vreck te vindē. Naer veel peysens en herpeysens seyde
 eenen: My dunckt dat men een behoort te maecten
 van yvoir: want dat is eenen Olifants-tant, die sal
 op den Vasten-avond voghel wel passen: want hy
 heeft in sijn dagelijcksche banketten lustigh gespeelt
 op die kaecks-beenderen. Dierghelijck ghedenck-
 beelt oft statute en soud' op onsen tegenwoordigen
Vreck, daer ons Sinnebeelt af spreeckt, gheensints
 passen. 'T is by hem in den Hemel, men eet daer,
 noch men drinckter:

Hy graeft goudt

Met sijn tanden.

Dat is, uyt sijnen mondt soo spaert hy; en voor een
 ander vergadert hy, en niet tegenstaende dat hy ghe-
 laeden gaet met gelt en gout, en heeft den muyl-bant
 aen, en kan, noch en wilt sijnen arbeyt genieten. Sijn
 dat niet wel Esels, jae erger als Esels treken? aen-
 siende de beesten selfs gebruycken de Velden diese
 mesten, en eten van 't hoy dat sy hebben getrocken:
 maer neen, hy en weet niet eens van op sijn stoppe-
 len te gaen weyden, oft van sijnen arbeyt te ghenie-
 ten, soo dat ick wel magh roepen:

Een Rijcken Vreck

Heeft meer ghebreck

Terwyl hy leeft,

Als lyden kan,

Een schamel man

Die weynigh heeft.

Iae, want hy besit sijn goet sonder sijn goet, dat is, sonder sig selven goet te doen; 't is hem genoegh dat hy magh potten, en sijn gelt soo diep begraven daer het van Son oft Maen niet en sal verraden worden. (a) Eylaes! *Wat sal dogh*, seght den Wijse-man, *aen sulken begeerlijcken en houwwastigen Gierigaert alle sijn goedt baeten?* Die anders niet en droomt als van vergaderen en op-sluysten? Dat iemant met de voeten in 't nat sit, en daer en tusschen stickt van dorst, wat sal hem de overvloedigheyt der wateren baten, is't dat hy-se niet en wilt nutten? En wat deugt heeft den Gierigaert dat sijn schatten ghewonnen zyn, is't datse blijven begraven? en nochtans daer is dit bermhertigh volck op uyt om schraeffelen, winnen, vergaederen, bewaeren, op-sluysten, begraven, en verberghen: soo dat eenen ghevraeght zynde, waerom dat het goudt soo bleeck sagh, voor bequaeme antwoorde gaf, dat het was, om dat'er veel op het selve uyt waeren, ende dat het vreesde op-ghesloten te worden, ende dan nimmermeer, oft naer seer langen tijdt sou verlost worden. Just op den selven sin diende een kint eenen ouden *Vreckaert*; den welken gaende over straet daer veel kinders waeren, een van die ongeduldelyck krijtende, soo hy van den Gierigaert berispt wierde met dreygementen, dat, soo hy niet quam op te houden van dat vuyl leelijck schreeuwen, dat hy hem mede sou draegen; en een ander kindt vattende hem het woort uyt den mond, seyde: Bestevaer, als gy my oock eens wegh sult nemen, dat ghy my dan in u kofferen niet en wilt sluyten; want ick hoor dat al wat'er eens in gheraecht, dat het daer niet weder uyt en kan komen. Soo afgrijffelijck stinckt de gierigheyt, dat het de kinders op de straet selver kunnen riecken. Alleen beklaeg ick dat de middelen, die Godt aen den *Gierigaert* verleent heeft omte ghenieten, ende om een leer daer

daer af te maecten naer den Hemel, daer hy die ghebruyckt tot zijn achter-deel in dit leven, en hier naer tot eenen trap om in den afgrondt neder te daelen. Want om kortelijck en bondelijck te spreken. Het gelt brenghet desen mensch in de Hel, en het blijft'er selver buyten. Soo dat het myns oordeels wel is geseyt, voor alle soorten van *Gierigaerts*:

Het gelt kost moeyten te vergaeren;
Het gelt kost moeyten te bewaeren;
Maer die 't heeft vergaert, en bewaert;
Moet sonder geldt gaen onder d'aert.

In tegendeel hebben de Bermhertige daer van hier het gebruyck; en hier naer den Hemel. Ende gelijk die van Israël uyt de rivieren van *Ægypten* schepten koele wateren, die van *Pharao* lauter bloet: soo gaet het met den *Gierigen*, en den *Milden*; met den *Rijcken Vreck*, en met *Abraham*: den eenen haelt'er lavenisse, den anderen verdoemenisse.

Dat meer is, de gierigheyt en is niet versaet, voor dat sy den mond vol aerde heeft, dat is, tot dat den *Gierigaert* begraven is.

Dogh wat segh ick, begraven! Als den *Vreck* doot is, soo leeft noch zijn hondt, en met eenen zijn gierigheyt. Soo gebeurde't met eenen die verstaen hebbende dat den Velt Overste *Zisca* in zijn uytterste beval, dat men hem't vel na zijn doot soud' af-stroopen, en daer een trommel af maecten, om door't gerucht in de Velt-slagen moet te geven aen zijn Soldaeten. Dit verstaen hebbende (seggh'ick) enen *Gierigaert*; gheboodt dat men van zijn vel beursen sou maecten om naer zijn doot met gelt vervult te worden. De gierigheyt dan, en vreckheydt zyn niet alleen met den *Crocodil*, in eenen geduerigen aen-was soo lang die leven, maer sy gaen sitten op de kist; en boven den overleden. En soo veel als het gelt aen-wast, soo veel neemt de begeerlijkheyt ook toe. Nieuwe winst

nieuwe Olie in de vlam; ende gelijk de schaepen tegen den avont veel gierigher knabbelen, alfoo fiet men d'oude lieden veel hittiger schraeffelē, ende soo het ghemeenelijck met den ouderdom plagh te gheschieden, de senuwen krimpen ende de vingers worden soo krom dat'er niet en is uyt te krijgen; d'oude vogels willen altijdt qualijck uyt haere vederen.

*Sparen, sorghen, klaghen,
Wassen alle daghen.*

Eylaes! sy sorgen voor een broodt, en souden met een stuck genoeg hebben; want om eenen kleynen weg te doen, en moet men geen groot teir-gelt hebben. Maer het is de pijn weert te verstaen, van waer dese sorghvuldige begeerlijckheyt haeren oorspronk heeft genomen. Sy seggen dan dat den Hemel, d'Aerde ende de forge, siende dat de wereldt in 't begin sel onbewoont was, hebben ghesloten, den mensch te maecken, die heerschappije daer van soud' hebben. Den Hemel gaf de ziele, d'Aerde het lichaem, en de forge maekt den bant tusschen ziel en lichaem, ende soo van twee eenen mensch. Dit aerdigh schepsel beviel soo wel, dat een jegelijck daer op verliest wurde, en het stuck voor sijn selven wilde intrecken sonder jemants recht te herkennen. 'T verschil wurde *Jupiter*, aengedraegt, die de sake diep ondertast hebbende, en rijpelijk overwogen, vonnis in deser voegen heeft uyt-gesproken: Den Hemel sou de ziele hebben, en d'aerde het lichaem na het af-sterven; maer om dieswille dat de forge dees twee by een gevoeght hadde, soo quam 't maecksel de forge toe soo langh als sy by malkander bleven. Van dien tijt af, *Alder-liefste Philothea*, hebben de menschen beginnen te sorgen: doen is de *Gierigheyt* ingebroeken; doen is de begeerlijckheyt soo onsteken, datse niet en is te blusschen. Den gierigen is gelijk de hel, want al is't dat sy dagelijks soo veel verdoemde insloekt, en den gierigē soo veel schatten

schatten; niemandt en weet'er van verfaetheydt te spreken. En als het soo gaet met onse mannelijcke, dat is, met onse vernufte jaeren, wat deel van ons leven kan der goet wesen? Want wy sien

Hoe dat ons kindtsheyt eersten tijdt

Met wiegh, en suygen benen g'lijt;

Ons Ionckheyt malen dol vergaet

In sonden en in overdaet:

En als wy rijp sijn van verstant,

Dan schraeffelt men om lant en lant,

En in den ouden krommen dagh,

Is't krennen, kneuter en geklagh;

Soo leeft en sterft den armen mensch,

En noyt versaet hy sijnen wensch.

Dog om tot onsen *Vreck* weder te keeren: Is't niet een maledictie van eenen *Giergaert*? waerachtig ja't: want als sy soo rijk sijn als't water diep is, dan sitten sy daer tot d'ooren toe in, gelijk eenen *Tantalus*, sonder die te ghenieten. Gierigen *Geeraerd* en sijn wijs, telden die malkanderen niet de beten uyt den mont, en dwongen malkanderen den sack toe te binden eer hy half vol was? (a) Dat is *Efels* werk, die droegh op sijnen rugge kostelijcke spijfen, en at selver distelen. (b) Soo weet ick noch een Stadt binnen ons *Nederland*, alwaer een rijk man woonachtig was die overvloedigheyt hadd' van alles, behalven van miltheyt, en van een *Christelijke* wysheyt: hy hadd' niet alleen sacken vol gelts op den solder, kisten vol in sijn *fallete*, maer hadd' nog boven die sijn *bed-stede* onder *strijck* vol van lauter *schellingen*, en des al niet te min, soo hy sieck te bedde lag op de *vasten-avont-dagen*, dede hy voor sijn selvē *kokē* abberdaen met *appelen*, en dat hiel hy nog voor eene *maeltijt* by *kans* overdadig. Ik laet u eens peysen, is't dat het daer soo *toe-ging* op die *bly dagen*, hoe dat het *schouken* het

haer jaer door geroockt moet hebben: Desen voghel was immers vergenoeght om sijn eygen selven te bedruypen. Maer wat is't, 't schijnt datse een ribbe uyt het lijf trecken als sy eenen stuyver moeten uyt geven. Ik geloof, kosten sy hun kele toe binden en de gierige mage wijs maecken dat den man ghehangen waer, sy souden 't doen. Leeft den duyvel met dit volck niet gelijk de Sinesen met de voghels, die sy op de visscherije wennen? Sy binden haer de kele toe datse kunnen asem trecken, maer geenen visch deur haelen, soo dat den vanck een ander te passe komt, ende moeten selver spaer-becken. Ick hebbe gekent, seght den eerwaardigen *P. Tollenare*, door sijne geleerde schriften vermaert, eenen die over de hondert duysent gulden aen sijnen Sone soud' achter-laeten, en was nochtans soo vreck dat hy wel in de herberge een pintjen biers derfde doen tappen; en trock een korstjen broots, en wat kaes uyt sijnen sack; ende als hem den weert seyde dat hy ten minsten eenen heelen pot soude doen koinen, en dat hy soo nauw niet en moeste sien, aengesien dat'er wel af mocht,

*Vette vogels, gladdes veiren,
Die veel wint, magh wat verteiren.*

Dies te meer om dat sijnen Sone acht dagen van te voren met de Karosse daer voor by gereden was, en thien goudt-guldens op eenen noen verteirt hadde, maer hy en vatte dit niet; 't was voor eene doove mans deur geklopt: hy bleef in sijn vreckheyt leven, gelijk den mol onder d'aerde de twee voorste poeten vol aerde hout, uyt vreesse oft hem die quam te ontbreken, daer hy nochtans 't gheheel Element tot sijn gebruyk heeft; soo vroet den *Gierigaert* in't aert-sche goet, ende vreesst gebreck in't midden van sijn overvloedigheydt. Ick laet u eens peysen hoe noode dat die sterven; want hoe eenen tant dieper in't vleesch staet, hoe hy met meerder pijn wort getrocken.

Het tydelijck goet
 Dat menighmael doet
 Het hert bekoren,
 Wort met moeyt' vergaert,
 Met forge bewaert,
 Met droefheyt verloren.

En Godt geeft dat dit verlies van goederen dickwils niet en zy vergeselschap met verlies van ziele. Dese twee en sijn soo verre niet van malkanderen gelegen, oft sy konnen somtijds wel by een komen. Hoe qualijck was beraeden in sulcke gelegentheydt eenen sekeren gierigen woeckenaer die op sijn dootbed' self van geen restitutie en wilde hooren, ter tijt toe dat sijnen Bicht-vader door eenen aerdighen, en nochtans ghewichtighen vont hem sijn dwaesheydt heeft voor-gehouden. Het leven was hem ontseyt, overfulckx gaet den Bicht-vader aen den Doctoor wijs maecten dat waer't datter van den patient noch eenige vragen voorvielen nopende de hope van op te komen, dat hy hem soud' seggen dat'er noch een remedie tot gesontheyt resteerde en over was; te weten, kost hy hem smeiren met het vet van sijn naeste bloet en kinderen. Den woeckenaer verquickt door desen troost, roept sijn kinderen te saemen, houdt hun voor oogen sijn weldaden en groot goet, vraegt overfulckx tot vergeldinge een druppel vets oft twee om sig daer mede, naer de ordonnantie van den Doctoor, te smeiren. Sy ontstaken tot dien eynde een keerffe, hielen hunne vingers in de vlam tot dat daer een druppel smouts oft twee mocht af druppen; maer niemant en had de couragie van de vlam soo lang uyt te staen en te verdragen. Waer op den Bicht-vader bouwende (want't was gemaect werck) onderrichte wel scherpelijck den sieken, seggende: Is't mogelijck, dat gy om u kinders rijck te maken in der eeu-

wigheyt wilt in het helfche vier branden, en niet een van u kinders om u gefont te maken, wilt een *Pater noster*, en *Ave Marie* langh fijnen vinger in het vlammeken van de keerffe houden? Overpeyft eens het kort eyndeken van u leven, ende langhdurigheyt van d'eeuwige pijnen; leght eens het tegenwoordig met het toekomende in een oprechte weeghschaele, en gy fult bevinden dat goet verloren, is weynigh verloren, maer ziel verloren, is al verloren: door dese onweder-leggelycke reden heeft hy den siecken gewonnen, ende ghebracht tot af-standt van sijne onrechtveerdige goederen. Wel seght dan met den *H. Bernardus*, dat de rijckdommen sijn quaedt in het verkrijgen, erger in het besitten, alderhooghste in het verliezen. *Verliesen*, segh ick, soo voor den genen diefe achter-laet, als die'er erfgenaem af wort, want sulck goet is sonder zegen, ende en kan niet bedeyen, behalven dat het gemeynelijck plaecht te gheschieden, dat't genie met lepels is ghaelt, dat, dat met eemers wort uytgegoten: en dat met stuyvertjens is gewonnen, wordt met guldens verteirt. Sien wy dat niet dagelijks in soo veel huysgesinnen, dat altijd naer een *Spaerdenken* komt een *Verquisterken*.

Soo langh als't vercken is op stal,
Soo baet et vercken niet men al,
Maer als't gekeelt is heeft men speck:
En soo sal't gaen met onseu Vreck.

Voorwaer gelijk men't spel maeckt van de penfen van de doode beesten, soo wort de meeste vreugt en slemperije gehouden op de goederen van de overleden; als die't hoeft neder-geleyt hebben, dan komen hun neefkens, en doen lustig gaen op alle snacren. En al den lofen't gebruyck dat den Vreckaert krijgt voor al sijn moeyten, is een oudt slaep-laken, en somtijts een schimp-dicht in plaetse van een graf-dicht, gelijk als desen:

Hier onder licht begraven Jan van der Scharen,
Die stierf voor den noen om den kost te spaeren.

En is dat niet wel eene groote dwaesheyt? den *Wijseman* seght, dat het ghetal der sotten is ontelbaer. Op welke woorden ick dit navolgende veersken uyt de penne laet vloeyen; soo nochtans dat ik meyn dat den *Vreckaert* meer de helle verdint, als die in hun herfsens sijn geslagen: want *hoe Vrecker, hoe Gecker; en hoe Gecker hoe Vrecker*. Ick segge dan, onsen *Euclio* mag 't wel hooren; want het is om hem gedaen:

Als ick de werelt wel besien,
Al schijnt se vol van wyse lie,
Vol overvliegers van verstant,
En kloecke Rabbi's voor de handt,
Die weten Thoman op oen draet,
En wat'er al in Baldo staet.
En die een Bibliotheeck geheel
Besluyten in een beckeneel,
Al schynen sy noch eens soo wys,
En haelen verr' den eersten prijs,
Noch seggh' ick, dat ick onder haer
Oock slagen somtydts wordt gewaer;
Oock ick en oordeel hun te straf:
Waer is'er kooren sonder kaf?
En Wyse li'en met brillen op
Die hebben grillen in de kop:
En in de tabbaerts van satyn
Bevindt men datter kuren zyn:
Alwaer het noch soo enge mouw,
De quinten sitten in een vouw.
En hoe gy't knoopt oft hoe gy't sluyt,
Het Gecksken wilt'er somtyts uyt:
Want ieder een heeft sijn gebreck;

En daer in is een ieder geck,
 Veel van de menschen zyn versot
 Op kinders die noch zyn besnot:
 Veel van de menschen zyn versot
 Op een ontuchtigh hoere-kot:
 Veel van de menschen zyn versot
 Op hunnen buyck der slemper-godt:
 Veel van de menschen zyn versot
 Op goudt, en silver dat men pot;
 En dese sotheyt, soo ghy siet,
 Is nu ter tijdt de minste niet,
 Want dit geschiet dogh alle daegh,
 (En 't is des Vreckaerts eygen plaegh)
 Dat wat sy dolven in den gront;
 En spaeren uyt haer eygen mont,
 En trecken uyt hun eygen tant,
 Dat krijght een deurslagh in de hant.
 Hoe dickwils riep ick: Lieve Godt!
 Wie satter nutter in een kot;
 Als Euclio den ouden geck?
 Die rijckdom had', en leed' gebreck,
 En potten al wat dat hy vondt,
 En hiel soo veel van sijnen hondt,
 Dat hy sigh eens verhangen wou,
 Op dat hy niet meer eten sou.
 Terwijl den Tayaert sommen last,
 En rontsom sijn ducaten past,
 En besigh is met 't Goudt-gewicht,
 Den Taerpot wordt de voet gelicht,
 Daer light hy die noyt penning schonk,
 En niet als slechten kuyt en dronck,
 En altijd arm leven wou,

Op dat hy eens rijck sterven sou,
 Syn Neefken is een wonder Haen,
 Die slaet Gramperes vosken aen,
 En trouwt terstont een lichte tuyt,
 En smijt het huys ten venster uyt.
 Hy geckt met Besjes suere sweet,
 En hevet over al soo breed;
 Want een ducatiën ses of acht
 Is speelmans gelt op eenen nacht:
 'Tmoet doch op alle snaeren gaen,
 Soo bont set hy't by nachten aen.
 En komt'er niemant naer den noen,
 Gelyck men placht visten doen,
 Die wordt terstont geregaleert,
 En met een schoon banket vereert;
 Men schenckter drierhande wyn,
 Kost dat het kost, het moet'er zyn;
 En soo is hy in korten tyd
 Twee van sijn beste Hoeven quyt,
 En brockt daer in geheel het iaer,
 Het een huys voor, en't ander naer,
 Laetst kreegh hy met den teirlingh-steen
 Noch hondert kroonen aen sijn been,
 En t'jaerent hadd' hy in de Swaen
 Syn koetsē met vier peerden staen:
 'T geselschap vont hy daer soo goet,
 Hy quam te peert en gonck te voet.
 Dan heeft hy t'huys een Venus-dier,
 Dat oock niet veel en houdt van bier;
 Maer als hy buyten sit en teirt,
 Dan sit se lustigh t'huys en smeirt,
 En is gedurigh in den wyn.

Siet eens wat komt van Vreck te zyn ;
 Daerom lief Bede-vaerken hoort ,
 En segg'et wy aen d'ander voort :
 Dat die sijn goet aen ander geeft ;
 En selver in ellenden leeft ,
 Dat die is sulck Cosijntje weert
 Die 't al op korten tijdt verteert ,
 Daerom geniet dat Godt u geeft :
 Ten minsten van de blaedingh leeft :
 En schaft daer naer een wijzen raet ,
 Aen wie dat gy u schatten laet :
 Want soose krijght een dolle kop ,
 Die helpt se saemen schandigh op .
 Maer soo gy dat een Neeffen geeft
 Die in de vrees' des Heeren leeft ,
 Die sal u suer gewonnen goet
 Noch aen doen wassen voor de voet ,
 Dit is mijns oordeels wys beleyt
 Voor een die schatten heeft bereyt :
 Maer wie naer 't goet blijft even Vreck ,
 Die houd' ick voor den meesten Geck ,

T O E M A E T J E N .

DIt vraeghsken, *Philothea*, legh ick noch in u
 schuytjen eer ik u laet varen. 'T is een gedenk-
 weerdige geschiedenisse, die ten naesten by slaet op
 myne voorgaende redenen, en al wordt dit verhaelt
 by eenen Bisschop van Vranckrijk, soo sal Nederlant
 evenwel (vrees ik) daer al paert en deel in hebben. En
 't gene desen *Franschman* over quam, sal misschien al
 menighen Vader oft moeder naer hun afsterven sijn
 gebeurt. Hoort dan: Eenen Vader hadd' dry Sonen:
 liggende dan op sijn sterven, riep den oudtsten, hem
 vraegende, wat hy sal doen voor de ziele van sijnen
 Vader,

Vader, die hem soo schoone goedt achter-lact? Hy antwoorde: Mompere, ik sal u een Cappelken doen stichten, en daer alle Vrijdagē een Ziel-Misse laeten singhen. Hy vraecht aen sijnen tweeden Sone, wat Godtvruchtige werken hy tot troost van sijnen overledenen Vader sou op sich nemen? Hy gaf voor antwoord, dat hy twee Cappelkens wou doen timmeren, en alle Vrijdagen twee Missen in't Musiek doen singhen. Ten lesten riep den Vader sijn jonghste Soontjen, sijnen lieven *Benjamin*. Hoort ghy wel de danckbaerheydt, en sorghvuldigheydt uwer broederen? (seyt hy) ghy en moet u Vader dan oock niet vergeten. Och Mompere, sprack desen, verre zy dat van my; jae dat meer is, ick sal alleen soo veel voor u doen, als sy alle beyde te samen. Wel lief Kindt, seyt den Vader, dat is goet-ionstelijk gesproken; seker gy thoont dat gy uwen Vader met groote danckbaerheydt zyt beminnde. Ick en twijffel oock niet oft gy sult uwe beloften met groote stantvastigheydt uytvoeren: even-wel soo ben ick keurigh om te weten hoe ghy dese dry Cappelkens ende dry Missen te wege sult brengen, aengesien gy, ghelijck ghy den jongsten zyt, oock minder erf-deel als ieder een van uwe broeders sult ontfangen. Waer op hy met korte woorden antwoorde, dat sijn twee broeders wel beloofden, en niet met allen souden doen, en oversulckx dat hy dan lichtelijck soo veel als sy kost beloven; en soo ghebeurde't. Men seght, *Lieve Philothea*, dat sotten en kinders de waerheydt segghen: ick geloove altijt dat desen niet verre over den doel en sal hebben geschoten, want't gaet soo, en de erfgenaemen en sullen van het hun niet veel uytgeven, aengesien sy noch wel derven (Godt betert) de Legaten van de Weesen, en van Gast-huysen achterhouden. Peyst hoe dat die moeten krijten als sy achter sulck een lijk-kiste na de Kerke volgen, wiens koffers sy te voren al naer huys hebben doen sleypen. De bigghen schreeuwden dat de Sogh' was ghestorven

ven; maer als sy hoorden dat'er in het testament stont dat sy eeckelen souden eten, doen lieten sy het vercken ligghen, en sijn met blijdschap naer den back gheloopen. Jae de broeders selfs van *Joseph*, als sy hem in den sterf-put hadden ghesoncken, ginghen sy doen niet sitten om te eten? Ick segghe dan, om te sluyten, dat den *Vreck* my al te geck is, om dieswil dat hy sijn selven gheen goet en doet, dat nochrans loffelick is, en dat hy het sijn verspaert voor eenen slampamper; dat berispelijck en bespottelijck is.

Om uwe vermoeytheydt in het lesen wat te versetten, *Philothea*, soo moet ick u vier *Raetseltjens* uytgeven.

Ten eersten,

Welck is de alder-sterckste letter van den A. B. C.

Ten tweeden,

Wat is dit? Godt en sag het nimmermeer, eenen Boer siet het alle dagh, eenen Koninck als het hem ghebeuren magh.

Ten derden,

Daer is wat in Parijs, dat het in Parijs niet en waer, Parijs en sou geen Parijs zijn, maer het sou prijs zijn.

Ten vierden,

Wat plaets is'er op aerden, die de Son maer eens en heeft beschenen?

Philothea, soo gy u op-geeft als aen de uyt-legginge niet konnende gheraecken, soo segh ick om u den wegh te baenen, het is: *De O. sijns ghelijck. De A. den gront van de Roode Zee.* Dogh is al te veel geklapt.

Dit

Dit naervolghende is treffelijck gheleyt:

Vin sur lait , c'est souhait ;

Lait sur vin , c'est venin.

dat is :

Wijn op melck genomen

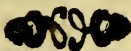
Sal u wel bekomen ;

Maer melck op wijn

Dat is fenijn.

Sedelijcke en breeder uyt-legginge hier van.

Als iemandt van eenen kleynen staet (daer hy maer pap en moes , en melck at) kan op komen tot een rijcker fortuyn , soo dat hy nu eenen maeltjdt tereeren magh houden , en sijn gasten met den wijn beschanken , dat gaet wel , dat is wijn op melck : maer als iemandt uyt sijn goet en middelen (daer hy daghelijcks eenen moyen pot wyn op mocht verteiren) vervalt in armoede , soo dat hy met pap en melck moet op-springen , dat is slechten tijdt , dat is melck op wyn nutten , dat is niet alleen om sieck van lichaem , maer oock om in benauwde en geduerige Ziel-pyn te vallen.

Onstantvastigheyt van onfuyvere Liefde.

*Dient my Monsieur,
Een goet van geur.*

Mjn

MYn Heer terwyl de keucken meyt
 Voor ons de spijsse vast bereyt,
 En dat hier eyers sijngeset,
 Ick bidd' dat ghy een weynigh let,
 Hoe dat het met de eyers gaet
 Wanneer die iemant open slaet,
 Den netsten kost van heel den dis,
 Ghy weet hoe 't een versch eyken is.
 Want d'ander spijsen alle gaer
 Die krijgen licht wat hier en daer,
 En d'een die heeft te stercken vier,
 En d'ander braeden niet een sier,
 Een derde is heel aengebrandt,
 Dees is besmockelt met de handt,
 Daer stuyven d' asschen op 't gebraet;
 Men weet wel hoe het koken gaet.
 En in de boter steeck' et hair,
 En soo van d'ander allegaer,
 Maer een versch eyken uyt de schaal
 Is 't suyverste van al te mael.
Alis' er een vuyl Schommel maeght,
 Die d' asschen door de keucken jaeght,
 En die soo mondigh kockt, en smoockt,
 Soo dat de beste spijs beroockt,
 Nochtans een ey blijft even net,
 En weet van roock; van asch oft smet
 En daerom is 't dat menigh vrient
 Is geirne van een ey gedient,
 Maer soo het ey oock eens veruylt,
 En dat daer rootbeyt binnen schuylt,
 Dan sprey' et sulcken swaeren stanck,
 Die dickwils duert heel dagen lanck,
 En principalijck blijwet rouw,
 Dan stinck' et dat men bersten sou.
 Ick weet; Monsieur, dat geen en gast
 Aen tafel sulcke reden past;
 En evenwel het dient geseyt,
 Niet tot berispingh van de Meyt,

Maer tot een leeringh, van die malt,
 Eer dat hy noch in schanden valt:
 Want Liefde is gelijk een ey,
 Soo d' eene gaet, zyns alle bey.
 Als ghy geniet een suyver min,
 Gy vint' er trouw en voordeckin.
 Sy sterckt het hert, en woed' weer,
 Noch sy en walght nimmermeer.
 Maer is 't dat eenen lichten Quant
 Door wuylen lust in 't herte brandt,
 En u onteert met uwen danck;
 Gewis die scheyt met wuylen stanck:
 Daerom soo bidd' ick voor het lest,
 Laet niemant schenden uwen nest,
 Oft gy krijght eyers wyl, en rat,
 Tot uwenspijt, tot anders spot.

A E N - S P R A E C K.

AL is het saecken, *Liede Philothea*, dat men segt dat de *Liefde* bloeyt Winter ende Somer, en den *Cupido* vleugels draegt, *Venus* op een schildpadde gedraeghen wordt, om te beduyden dat de *Liefde* snel komt, traegh vertreckt; soo is 't nochtans seker dat onsuivere *Liefde* geensints en is te betouwen; maer van een eerbare Maghet met allen heusheyt versonden moet worden. 'T is beter dat wy dees *Venus*-janckers laeten met eer, eer dat sy ons verlaten met schant; want daer op sal het uyt-komen, datse van een vuyl bruydt, ghelijck als van een vuyl ey sullen walghen. 'T welck ick bethoonen moet, eer ick voort uyt-fette de couragie van een eerlijcke, ende feer schoone Maghet binnen *Napels*. Dese wierde van eenen *Franschen* Edelman versocht, maer niet tot hare eer; hadd' hem daerom altydt af-geslaghen. Op eenen sekeren tijdt soo sy met haere Ouders ten platte-lande gingh spelen, ende dat dit ter ooren gekomen was van desen *Serviteur*, heeft hy se buyten

gaen wachten. Vader en Moeder die wandelden voetjen voor voetjen in 't groen; maer sy, om dat de jonckheyt speelachtigh, ende wat minder gheset is, liep voor uyt, en quam by het by gelegen boschken; sy was ghekleedt *à la Bergere*, en door de exercitie hadd' sy een bloosken gekreghen op haer wanghen. In sulcke ghesteltenisse dan valt sy alleen in sijn handen. Hy haer ontmoetende in een weeghsken dat ter zijden af-liep, seyde dat hy langhen tijdt ghewenst hadde om sulck een buscade te treffen. Dese eerlijcke Jouffrouw t'eenemael verftelt, wetende dat korten raedt daer moest goeden raedt wesen, geveynsde kloecke, en haest bedachte woorden: *Monsieur* seyde, is 't dat ick oyt weerdigh was een trappe van uwe ionst te winnen, diergelijcke gelegentheydt hadden wy eerder können vinden, oft maken, ick verklaer u dat het aen my niet en heeft ghehanghen: het is de schult van myn moeyelijcke Ouders, die myn groene iaeren willen passen, ende af-meten naer hunnen ouderdom, en schijnen vergeten te hebben wat men hun in hunne ionckheydt heeft toe-ghelaeten. Dan soo ghy my uwen dienst wilt ionnen, van daegh maeck ick een eynde van hunne onverdraghelijcke viesigheydt, ende een vast beginsel van onse getrouwigheydt; leent my voor een weynigh dit blanck sweert dat ghy draeght op u zyde, en gy sult sien dat een vrouwe hant kan mannelijcke daeden uytwerken, principalijck als'er hope is van sijn alder-liefsten hert te genieten. Hy door dese onverwachte beloften t'eenemael op-ghewackert, gheeft haer sijn rappier; met het welck sy ontfeken van gramschap, recht toe-recht aen naer haer Ouders is ghelooopen. Den Edelman, om alle onneyl af te weiren, voeght sijn aen haer zyde. Staende nu tusschen hem en de Ouders, geeft den eerloofen Serviteur een snée oft twee door de kaken, segghende: Leert op een ander tijdt noch aen d'eerbaerheydt van Jonck-vrouwen, listen en laegen legghen. Hier mede spronck sy in de

naeste rivier om sijn handen t'ontgaen, de kleederen hielen haer boven, en is aen d'ander kant gedreven. Soo dit ruchtbaer wiert in de stadt, is sy triumphantelijck inghehaelt, als die haeren vyant had verstaeghen. Magh ick dit kloeck feyt niet stellen by de *Amazones*, die haer rechte borsten af-sneden om de pees van haeren boogh tegen de vyanden beter uyt te trecken? Voorwaer een vroom stuck tot luyster van de suyverheydt, tot schande van al de Susanna-boeven. Dese eene is gheteekent geweest, maer datse al-te-mael een schrabbe, ende lick-teecken droegen die 't selfste oft ghedaen hebben, oft in 't sin ghehadt hebben, hoe veel en soudender niet hedenstaeghs gepickeerde back-huysen draghen? Het is dan meer als tijdt, *Philothea*, dat ick u, en de lonckheydt waerschouwe het perijckel dat'er gheleghen is in een bedeckte klippe, waer op soo menig onnoosel Maegt schip-breuck van haren besten schat heeft gheleden. Dese klippe is de onstantvastige, en oneerlijke *Liefde* van de meyneedighe Serviteurs, die in hunne vryagien en brant-brieven anders niet voor en doen als den schijn van een oprechte gunste, en geveynsen, iae bevestighen dickwils met eedt en bloedt een stantvastigh hert; welcke verlekeringe, ende beloften niet langher en dueren als tot dat sy een eerlijck kindt tot val, ende onder de voeten ghebrocht hebben, tot schimp, ende een rug-spraeck van de gantsche wereldt.

Als de Bruyt

Is in de schuyt,

Lief schippertjen dan is 't vleyen uyt.

Hierom hebben de wijfen van *Ægypten*, de *Liefde* vergeleken by een brandende lampe, die lichtelijck kan uyt-gheblasen worden: geschencken ende giften sijn de vettigheyt daerse mede gevoet wordt, en een woordt averechts op-ghenomen, is genoegh om de vlam van de *Liefde* uyt te blasen, en een grooten stanck te veroorsaeken. Daer en is hedenstaegs

niet

niet ghemeender als dat de minne-brieven ondertee-
 kent worden: Myn Goddin, myn hert, myn ziel, u
 flaef soo langh als ick leef, tot'er doodt toe, tot in
 het graf. Met sulcke sotternijen vullen wy onse pa-
 pieren, en peysen niet eens dat brieven van Lieven
 met boter bezegelt zyn: soo dat my dunckt, dat sy 't
 niet quaelijck voorgehadt en hebben, die de *Liefde*
 met vleughels gheschildert hebben: want in der
 waerheyt het dertel *Boefken* en kan niet stil sitten, en
 vlieght dan van ons, als wy meenden dat wy hem
 vast hadden. Reden hier van is, om dat de wellusten
 sijn van dien aerdt, datse groote begeerte in ons ver-
 wecken eer wy die besitten, maer als wy die genoten
 hebben, dan verwecken sy in ons een misnoeghen,
 ende walginge: (Als de muys sat is, dan is het meel
 bitter) en volght op den staenden voet dikmaels een
 afgekeertheyt, ende haet van den persoon die men
 eerst soo uytfinnigh bemint hadde. (a) Wacht u, *Phi-*
lothea, van te grooten liefde; want sy sal met eenen
 stanck scheidt. Siet gy dit niet in u eygen keuken?
 als den pot te sterck gestoockt wort, en dat hy over-
 siedt, het water dat schuymt uyt, het vier wort ghe-
 blust, d'asschen die stuyven, de spijs vervuylt, en
 niemant en kan daer naer een eerlijck gherecht af
 maecken. Siet, soo ontsteect, soo brant, soo ver-
 gaet, soo leyt de vleeschelijke liefde haest in d'assche.
 Reden dan waerom dat'er veel zyn, die hun hier
 verbranden, is, om dat sy niet en volgen den raet van
 den Filosooph *Aristoles*. (b) die begheerde dat men
 de liefde en de wellusten niet en moest besien
 als sy met ghenucht aenkomen, maer als sy met on-
 genucht scheidt. Een goet en soet begin heeft wel
 een goet behagen, maer het eyndeken moet den last
 draegen. Onse rivieren binnens lants sijn in't begin-
 sel soet, maer schieten haer wateren snel af, tot dat-
 se in een bracke en siltighe zee voor altydt worden
 ontfanghen. En *Salomon*, die eerst de korte soetig-
 heyt,

heyt, en naderhant de langhe bitterheyt ghesmaeckt hadde, soo dat hy met eyghen ghevoelen daer af getuygenisse koste gheven, bekent die niet dat het lachen met pijnen vermenght sal worden; en dat het eynde van de blijdschap in droefheyt wordt verandert? Met een woort geseyt, de lieffelijcke roosen verslensen; en druypen af, maer de scherpe doornen blijven staen; en wonden.

Tot breeder verklaringe van dit, heb ick een klippel-versje gedicht gehad op het sinnen-beeldt daer de werelt omghedraeyt en op haer kruys gelijk als eenen top ghedreven wordt, en gheslaghen hier van den *Haet* met een geessel van serpentes, daer van de *Liefde*, die haren boog en ontspannen pees gebruykte tot een sweepken van eenen top, met dese Devise:

Soo vergaet

Min in haet.

Het Dichtjen dan passende op desen sin, hadd' ick geselt met dese naervolgende woorden:

Wel hoe Cupido toornigh kindt!

Wel! sult gy slaen die gy bemindt?

De Werelt, die gy hebt geviert,

Is met u slagen niet verciert.

Waar heeft u booghsken dat geleert?

Hoe is het in een sweep verkeert?

En gy die tegen over staet,

My dunckt gy zyt al even quaet

Wel felle Hex, wat peyst gy dan?

Dat dit de werelt herden kan?

De werelt loopt genoegh verdraeyt;

Al wordt se met geen sweep bewaeyt;

Vraeght gy my, Leser, wat bediet

Het speeltjen dat gy voor u siet;

'Tis anders niet, in 't kort geseyt,
 Als hoe de vuyle liefdescheyt,
 En hoese duert een woynigh tijdt,
 En dat verkeert in Haet en Nijdt.
 Ten is niet langer als een laer,
 Dat dit noch iemant mied' gewaer,
 Het deirt my van het geestigh kindt,
 Dat haer den Lichtmis heeft bekindt,
 Hy schreef haer menigh Minne-brief,
 En swoer hy hadd' haer dapper lief.
 En op 't smeecken van den Quant
 Soo waeght de duyf haer beste pant.
 Tenst het bet minnen was gedaen,
 En strackx soo gingh het haren aen,
 Eylaes! ick kende 't Boefken wel;
 Ten socht doch niet als katten spel,
 Siet die men eerst in weerden hiel,
 Daer voor men op sijn knien viel,
 En gaen sou in een wreede doot,
 Die liet men sitten in den noot.
 Doen sey den quant: Adieu Mon coeur:
 En thondde haer met een de deur:
 En sey, 't waer tegen vrienden danck:
 Soo scheyden sy met eenen stanck.
 Doen was den boogh geen booghsken meer,
 Maer sloegh daer al me even seer,
 En drees haer stracks ten huysen uyt.
 Wat dunckt u van den valschen Guyt!
 Ick seggh' dan ionckheyt, ionckheyt leert,
 Hoe haest dat bier de liefde keert:
 En als den boogh ontspannen is,
 Ghy weet wel dat 't een geessel is.

WAerschouwt ons dan niet wel den Wijse-man? dry dinghen vallen my swaer om te verstaen, maer het vierde en kan ick niet begripen. Den wegh van eenen Arent door de locht: Den wegh van een Schip door de zee: Den weg van een serpent over den steen: ende (gelijck den Hebreewfschen Text seght) Den weg van eenen Iongh-man tot een Ionge-dochter: want al is 't dat men in 't beghinsel fiet waerfe hebben ghevloghen, ghevaeren, ghekropen, ghe-courtifeert, sy vertrecken en men weet van hun niet meer te spreken.

Ende Godt gave dat dese onstantvastighe *Liefde* bleef tusschen de paelen van af-ghekeertheydt, ende niet somwijlen door de wreetheydt voorts gedreven wirde; soo dat al sijn reden schijnt te hebben dat men in dē Tempel van *Venus* (a) slaep-lakens plagt te verkoopen, om de dooden daer mede te begraven: niet alleen om dat d'onkuysheydt het menschen leven dapper verkort, ende merckelijck af-slijt, maer oock om dies-wille dat, als de *Liefde* in eenen grooten haet verandert is, dat'er dan sommighe wel al stillekens van kant geholpen worden. Dunckt u dat soo vrent, dat de soete *Venus* iemandt eenighe vijghe soud' deryen koken? Seker van dien tijdt af dat de Doodt ende de *Liefde* eens sijn gaen vernachten in de selfste herberge, soo is 'er dikwils groot ongeluck ende vreehteyt uyt de *Min* gheresen. De geschiednisse, seggen de *Griecken*, is dese: Soo sy 's avonts by malkanderen slaepen ginghen, leyden sy haer pijlen by een op de tafel; 's morgens al vroegh was het Boefken in de weir (soo dat het van heden oft van gisteren niet en is, dat de ghene die minnen, weynig slaepen;) ende niet nauwkeurig zynde op de pijlen, heeft den pijl van de Doodt ghenomen in de plaetse van den sijnen. Buyten komende heeft een iongh hert ghetroffen, ende gheschoten. Sy meende dat sy haest de bruyloft soud' houden, maer eylaes! 't is

op

op een uytvaert aengekomen. Soo ginck het met de schoone dochter *Irena* binnen de stad van Constantinopelen: want naer dat *Mahomet* eenigen tijdt op haer versot was geweest, soo heeft den Edeldom hem de oogen open gedaen, ende hy heeft haer naderhant met sijnen eygen sabel het hoofd af-ghesneden. Een droeve gheschiedenisse, *Lieve Philorhea*, die ick tot waerschouwinge van de sotte en domme ieught hier in dicht gaen verhaelen.

Als Mahomet den Vorst sich hadd' te velt begeven,
 En ded' des vyants landt door sijne wapens beven,
 En met een machtigh heyr trock na den Oosten aen,
 Om voor een hooft-stadt self sijn leger neer te slaen,
 Niet een soo stercke slot, 't zy op een rots gelegen,
 Oft in een weeck moras, men brocht den sleutel teghen,
 De vrees die was'er in, men vluchtend' over al,
 En niemant weet gewis waer dat het gelden sal,
 Tot dat hy met geweld quam voor Bisansjen rucken,
 En stack sijn Leger af, en plante hondert stucken,
 En binnen korten tijdt in't diepste van den nacht
 : Quam hy dicht aen de wal logeren in de gracht.
 Hy velt de mueren neer, de stad die wort beklommen,
 Na dat'er menigh helt hadt in sijn bloedt geswommen;
 Sy vlieden op de wal, en stormen vinnigh aen,
 En planten hier en daer het vendel by de maen,
 Men sagh op staende voedt het roodt vier op den thoren,
 De poorten sijn al in, de stad die gaet verloren;
 Dus snijdt een koude vrees de borgers door't gemoet,
 En schijnen al vermoort eer sy noch storten bloedt.
 O wat een droeven tijdt, als man en vrou moet scheyden
 En als een moeder siet haer dochters van haer leyden!
 O wat een diepe wond' krijght Vader in't gemoet,
 Als hy sijn kinders siet gewentelt in het bloedt!
 Maer 't droeffste noch van al, dat is het iammer suchten
 Van menig eerbaer Maegt die niet en kan gaen vluchten;
 Niet een van al-te-mael of sy was liever doodt,
 Als met verlies van eer te worden noch soo groot.

D'een haelt een droeven bast om 't leven meê te korten;
 Een ander wilt haer ziel gaen in de baeren storten,
 En seyde met een sucht, en met een bleecken mond,
 Die eer die is bewaert, die sincken sal te grond.
 Daer was een frissche Maegt van edel bloet geboren,
 Maer had een ruymen tijd haer ouders bey verloren:
 Den Vader was een Helt, en stelde 't lijf te pandt
 Ten dienste van den Prins, en van het Vaderlant;
 En had sig menighmael in 't strijden wel gequeten,
 En wist aen sijn rappier een man oft twee te speten,
 Engingh met desen lof tot in het duyster graf,
 En liet'er na sijn doot noch brief noch zegel af.
 Sy was een aerdigh kindt met wel gemaeckte leden,
 En hadd' een schoonen glans, en aensicht wel besneden,
 Soo dat een ieder een wel in haer wesen las,
 Dat daer een schoonder ziel noch in besloten was,
 En daerom vreesst sy meer, eylaes! waer salse blijven?
 Wie sal haer bleeke vrees; wie sal haer droefheyt schrijvê?
 Wie sal haer bangh gemoet eens brengn aen den dagh,
 En haer versterven oogh die vol van traenen lagh?
 Soo ras sy wierdt gevat om tot den Vorst te leyden,
 Soo scheen haer droeve ziel van haer te willen scheyden;
 Want als een schoone Maegt gaet by een weeldig Heer
 Die waegt (na myn verstant) haer leven oft haer eer,
 Sy wort hem dan gebrocht met traenen overgoten,
 Dit is den eersten pijn daer hy med' wierd' geschoten;
 Hy siet haer schoon gelaet, en leyt'er op en speelt,
 Terwijl sy door de vrees staet als een sneeuw wit-beelt
 Hy seyde: En vreesst niet kint, u wort geiont het leven;
 U wort noch boven dat den trouw-ring oock gegeven:
 De Kroon die is voor u, ick maeck u Keyserin;
 Daer op geef ick de hant, en sweir u vaste min.
 Hier quam het eerbaer root op haer beschaemde kaken
 En seyde in haer gemoet: O Heer, wat sal ick maken?
 Wat sal ick hier in doen? wat nytvlucht, oft wat raet
 Voor een die in de doot, oft in de schande gaet?
 Ick trouwen een Tyran, den schender van ons landen?
 Veel nutter waer ick doot, veel liever won ick branden.

Oft dat' er een Trouwant nu sabelt myn iongh hert :

Een maegt sterft out genoeg die noyt gesthonden wert.
Hier mede viel sy neer, de kracht ging haer begeven,
En sprak voor die't verfont, s'en wou niet langer leven.

Tae wenschte d'aerde self dry voeten op haer lijf;

Veel beter een droeflijck, als soo een weeldig wijf.

Hy siet haer sincken neer, by siet haer bloote wangen;

Hy doet een gouden vat met krachtig water langhen :

Maer wat men sproeyt oft niet men vint' er weynig haet

Want buyten is den troost, en binnen is het quaet.

Hy troost haer wat hy kan, hy weet haer soet te praeten ;

Hy doet een wyt verhael van Rijcken en van Staten ;

Hy vraegt naer haer geslacht, en naer haer edel bloet,

En seyd' dat hy den stam noch meer verheffen moet.

Hy seyd' : Mijn Koninck-rijck paelt verder als Afrieken;

Ick heb een machtig lant, ick heerschap binnen Griecken,

Soo menig kloecke vloot seynd' ick ter werelt uyt,

En keer tot boven boort geladen met den buyt.

Hebt gy niet eenen Neef, oft Broeders meer in 't leven ;

Die wil ick maecken Baes, oft noch iet hoogers geven ;

Tae over heel myn heyr stell' ick hem Generael,

Oft is 't een man ter zee, ick maeck' hem Admirael;

U vrienden sijn de mijn, myn landen sijn u landen,

Den Scepter ende Kroon die stell' ick in u handen :

Ick schenck' t u al-te-mael noch heden op den dag,

Ick ben al rijck genoegh als ick u hebben mag.

Hy ruckt sijn ketingh af om die aen haer te hanghen;

My dunckt het is geseyt : Nu zyt gy myn ghevangen.

Die weet een dochters hert te locken met het gout,

Die sou een houw' lijk doen, en worden noyt getrouwt,

Och onbedachte ieght ! doet eens u ooghen open :

'T is sorgelijcke waer den Maeghdam te verkoopen.

En neemt den prijs niet aen ; maer blijft in u geheel;

Want als hy is verkocht, dan speelt den koopman beel.

En oft gy desen Prins een dieren eedt hoort sweiren,

De saeck en gaet niet vast, de Liefde die heeft veiren:

Het Boesken is te vlugh, al sit het somtijts neer,

Den winksteert neemt de vlugt, en seldē keert hy weer.

Leert dit uyt onsen Vorst? by stelt den krijgh ter zyden:
 Die peys met Venus maekt, sou tegen Mars die stryden?
 Hy neemt een snooden lust, en boosen handel aen,
 En laet sijn machtigh Ryck en landt verloren gaen:
 Sijn havens die staen leegh, sijn oorlogh-schepen rusten,
 Daer zeylt geen Koopvaerdy, nog vloot na vremde kustē;
 Men neemt'er geen beleg, nog velt-slag meer ter hant,
 Het schijnt een volle peys te water en te lant.
 Ghelijck Alcides heeft met Vrouwen sitten spinnen,
 Die hyders, Stier en Leeuw, en heusen kost verwinnen,
 En die't fortuynen radt nu trede met den voet,
 Die sloegh de hant aen't wiel gelijk een spinster doet.
 Soo wordt den Prins verwyft, by laet'et t'samen varen,
 En smoort sijn domme ieugt, en schent sijn groene iaren,
 Als oft hy waer vergift door eenen minnen-dranck.
 Soo doolt, en doolt sijn hert met heele dagen lanck.
 En die eerst hadd' ghenucht, in't kricken van de dagen
 Een swijn, oft fellen Leeuw de bergen af te iaghen,
 Die met een spitse Lanc' schoot toe een wilden beir,
 Draeght nu Cupidos boogh, en diergheleijk geweir.
 Die eertijts was ghewoon sijn in sijn sweet te baden,
 En door een heete Son reedt in't curas gebraden,
 Die sticke in het stof, en swert was van den dorst.
 Die door een harnas sloegh, verwint een bloote borst;
 En die hadd' sijn vermaeck in't steken van trompetten,
 En ging een ys'ren bergk slagb-wys in orden setten,
 Die loste het Canon en branden een Cartouw,
 Die loopt nu naer de luyt, en't singen van een vrouw;
 Noch hem en weder-houdt't perijckel van den lande,
 Nog onderganck van't Rijck, nog ook sijn eygen schande.
 Maer blijft al even seer tot geylen luyft geneyght,
 Oock als den vyandt roert, en eenen in val dreyght,
 En al is heel het hof met al de hooghste Raden
 Hierom in groot gevaer, en om het stuck beladen:
 Niet een en is soo stuer die eens den grooten Heer
 Derft treden op den teen, en tasten op sijn seer;
 Als eenen die met hem van ionghs was op-ghetoghen,
 En die oock met hem had wel eer de borst gesogen;

Die wilt den Vorst aen boort, en treed' er recht op aen,
 En seggen eens rondt uyt, waer op de saecken staen.
 Daer was aen het Paleys een Lust-hof vol genuchten,
 Die rontsom wat beset met uytgelesen vruchten,
 Daer Constantin de Groot wel eer vermaeck in nam,
 Als hy van groote sorgh', oft Raet van Staten quam.
 Het was een schoon vertreck, daer duysent vogels songen,
 Daer in een gulde back de silv're waters sprongen,
 Daer menighschoon prieel rontsom was in gebouwt,
 Van altijd even groen, en even iendigh hout:
 Daer kruyt van soeten geur, daer lieffelijcke bloemen,
 Daer hondert planten staen die niet en sijn te noemen,

Daer een Laurieren bosch groeyt aen een stille stroom,
 Daer soeten balsen sweet van boven van den boom,
 Daer haeren milden schoot Natuer heeft als ontstoten,
 En heel den Lust-hof deur haer schatten heeft gegoten,

Daer't soo is t'alle kant, soo lustigh over al,
 Oft 't waer een Paradijs, en niet een aerdsche dal.
 Hier was den grooten Vorst, en gingh een luchtjen rapen,
 Naer dat hy was versienwt van wellust, en van slapen:
 Den Prins die treed' hem toe, en thoont sigh onberoert,
 En heeft hem desen lof met klachten ingevoert:
 Ghy zyt, ô machtigh helt, den blizem van ons tijden,
 Den tweeden Hannibal, oft Cæsar in het strijden,
 Ghy sult den Tyber noch eens verwen in sijn bloedt,
 En met de dooden self gaen stutten sijnen vloedt;
 Ghy sult voor Rhodus gaen met duysent kloecke masten,
 Om met u heele vloedt het Eylandt aen te tasten,
 En swerven door de hav', en sluyten haer de zee,
 En brengen u geschut, spijt hun, tot op de Ree.
 En hoe sal Britten-landt, hoe sal noch Vranckrijck schroomen,
 Als uwen oorloghs-man sal kruysen op haer stroomen?
 Wat Koningh oft wat Rijck is't dat u deiren kan,
 Als sy u landen siet met hondert duysent man?
 Ghy sult den Donauw op met uwe heyr tocht rucken,
 En daer den Arent gaen sijn beste veiren plucken:
 Ick sien het Roomsche Rijck door u noch eens verrast;
 O wat een Lauwer-kranstaet daer voor u en wast?
 Maer dit kost sweet en bloet: een Keyserdcm te winnen
 En is geen kinders-werck, oft voor de gen' die minnen:
 'T is een manhaftigh stuck, voor die sijn leven waeght,
 En die in eenen strijdt na doot noch duyvel vraeght.
 Wat sit gy hief dan noch in't midden van de wijven,
 Terwijl u heele vloot moest naer Egypten drijven?
 Terwyl gy met de pijck moest dringen op een schans,
 Springht gy hier op de maet, en leyt den heelen dans.
 Hoe langh sult gy in vreught den tijdt en leven slyten,
 Terwijl een vroom Soldaet het spit's moest af gaen bijten?
 En wringen-hier u lijf, terwijl de snaeren slaen,
 Als gy moest in het velt stijf in u harnas staen!
 Het gincker anders eens als wy de stadt besprongen,
 En als u bloedigh heyr de poort quam in gedrongen.
 Let op ons sluyers eens, siet onse wapens aen,
 Gy vint'er rontsom op met duysent scheuten slaen.
 Dit is dat heel het Eof, dit voelen al de Standen:
 Sy roepen dat het streeckt tot nadsel van u landen:

Sy hebben vast bericht hoe dat den vyant loert,
 En heel Europa door de trommel wort geroert.
 Waer is de groote ziel die u is ingeboren?
 Waer is dat moedigh hert dat gy hadt van te voren?
 Waer is dat edel bloedt van Ottomans gestacht,
 Dat altijd maer naer eer en nieuwe Rijcken tracht?
 Ontwaeckt eens grooten Vorst, en laet een weynigh rusten
 U rancken die gy leyt, u ongebonden lusten;
 Het is, geloovet my, den alder stercksten man,
 Die midden in den lust, den lust verwinnen kan.
 Den Vorst die siet hem aen, en hoort sijn vinnigh kallen.
 En twijffelt oft hy hem wilt stracks aen boort gaen vallen.
 En sabelen den kop, en thoonen met'er daes
 Dat sulck een trots verwijt hem geensints toe en staet.
 Maer hy geveynst sigh koel, en geeft hem goede woorden,
 En kropt sijn gramschap in, oft hy sig niet en sloorden,
 En doet voor's anderdaeghs de Standen al-te mael
 Op den gesetten tijdt verschijnen in de Sael.
 Soo scheyden sy van een. Wat sal den Vorst beginnen!
 Hem seeckt diep in de ziel den wortel van het minnen,
 Als hy maer eens en peyst dat hy haer laeten moet,
 Dan leyt hem aen sijn hert het swaer geronnen bloet.
 Sijn traenen bersten uyt, en dwingen hem te weenen;
 Hy voelt sijn innigh mergh verstijven in sijn beenen:
 Daer sinckt soo swaer gepeys in 't diepste van sijn ziel,
 Dat uyt sijn bleecke mont dees droeve klachten viel:
 Sal ick naer een schavot Irena kunnen leyden?
 En met een wreede slaghe de lieve ziel doen scheyden?
 Sal ick met dese handt den kop haer snijden af,
 Daer ick haer in het eerst myn echte trouwe gaf?
 Sal ick den natten hals met bloedt sien overgoten?
 Ach! soo hebb' ick een hert wel uyt een rots gesproten;
 Soo is myn wreede ziel gesmeet uyt enckel stael,
 En heel myn ingewant gegoten van metael.
 'K en kan, 'k en sals niet doen: Irena gy sult leven;
 Noch ick en sal myn gunst aen niemant anders geven.
 Sou dit meyneedigh hert gaen brecken voor het graf
 Den ringh die ick u eens met diere eeden gaf?
 Eer moet een donderslagh my duysent mael verplatten;
 Eer moet het blixem-vier my heel in polver satten;

Dat eer de aerde scheurt t' aen de droeve hel ,
 En slikt met huyl en hayr een trouweloos gesel .
 Soo spreekt hy voor de trouw' , maer gaeth hy overleggen
 En wat dat heel het Hof , en al de Staten seggen ,
 En dat des vyants heyr van dag tot dag aengroeyt ,
 En tot een groot beleg oft vroegen velt-tocht sproeyt ?
 En t' saemen overweegt den korten lust der Vrouwen .
 Dan voelt hy aen sijn hert de liefde heel verflouwen ,
 Dan wou hy dat hy noyt de Maget hada' besint ,
 Dan wou hy dat hy noyt Ircna hadd' bemint ,
 Dan wenscht hy om haer doot , en seyt dat sy moet sterven ,
 Dat hy wilt in haer bloedt den blancken sabel werven :
 Sijn ongestadigh hert is nu vol heete min ,
 Dan hevet droeven haet en enckel bloedt-sucht in ,
 Gelijck in een tempeest daer schepen t' saemen vaeren ,
 De vloot wordt oost en west geslingert van de baeren :
 Dan nger een harde klip , dan weder naer het strant ?
 Soo wordt het Vorsten hert gesmeten t' alle kant ,
 Onseker waer hy sal ten langen lesten landen ,
 Soo leyt hem in de krop het verwijt van de Standen ,
 Dat maect hem heel beroert , dat stelt hem ongerust ;
 En evenwel den Vorst keert tot sijn ouden lust .
 Iacop den gantschen tijdt van dry geheele iaren ,
 Is hy noyt sonder toom soo schandigh voort gevaren :
 Hy springht als wyt den bandt den lesten dag en nacht ,
 Terwijl het heele Hof daer van den wytgangh wacht .
 Hy doet haer 's anderdaeghs haer beste kleeders langen ,
 En ront som stijf van goudt , en vol juweelen hangen ,
 De vlechten van haer hoofd sijn aerdig om-gekrult ,
 En tusschen bey met lint van schoon couleur gevult :
 Sy draeght een hals-cier aet dat soo veel sou beloopen ;
 Dat iemant voor den prijs heel steden wel sou kooplen ;
 Behalven dat op 't hert een groote bagge honck ,
 Die met een helle schijn gelijck de Sonne blonck :
 Haer kleedt vol geborduert , met hondert moeye dingen ,
 Dat wort haer neer geleyt van twee schoon iongelingen .
 De wytgelesen stof , en al het fraey gewaet ,
 Thoont dat 'er niet een vrou , maer een Godinne gaet .
 Terwijl dat dit geschiet , de sterren gaen verdwijnen ,
 Den dageraet komt aen , de Son begint te schijnen ,

Den Edeldom trackt op, en komt met groot getal;
 Onseker wat den Vorst hier doen of laten sal.
 Het hooft hof verwacht met al de hoogste Leeden,
 Tot dat hy met haer is ten laetsten in getreden:

Sy komen handt aen handt en thoonen bly getaet;
 Gelyck een echte paer dat naer de Bruyloft gaet.
 Wie dat Irena sagh, die krijght in haer behaegen;
 Wie dat Irena sag, die is gelyck verstaegen:

Den eenen prijft de snée, een ander het tieraet,
 Den derden haeren glans die 't al te boven gaet.
 Sy wenschen hem geluck wou hy met hder gaen paeren;
 En seyden dat hy moest haer voor sijn Bruyt verklaeren:

Sy selver; als sy haer voutd in dit rijk tieraet,
 Geloofde dat den Vorst haer stellen wou in staet,
 En dat hy niet alleen haer eens en wou gaen toonen,
 Maer dat hy haer voor al wou Keysering gaen kroonen:

Dies quam sy, soo het schein, heel vlijtig na de Saet,
 En toonde meer als oyt haer soet en lief getaet,
 O wispelturig radt! wie sal op u betrouwen?
 O ongestadig Hof! op u is niet te bouwen:

Die gy het sachtste streelt, die gy het meest verheft,
 Die is 't die gy daer naer op 't onverwachtste trest,
 Den Vorst dan die begint met voorbedachte reden,
 Die haer diep in de ziel, en door het herte sneden.

Hy seydt dat hem misnoegt dat trots en spits verwijs,
 En dat hy 't daerom houd' voor enkel wraeck en spijs:
 Hy seydt dat eenen Prins, en grooten Heer mag leven,
 En niemant daer en heeft afrekeningh te geuen.

Voots dat hy heden noch wilt toonen op den dag,
 Hoe weynig Vrouwen lust op sijne ziel vermag.
 Strackx greep hy haer by 't hooft, en doet den sabel blincken;
 Irena die verschiet haer swacke leden sincken:

Den heelen Edeldom die wort'er door verschrickt,
 En niemant is soo stont dat hy eens een woort kickt,
 Soo hy den sabel hief om haer den slag te geuen,
 Soo stierf haer rooien mont, en schein als sonder leven.

Doch met een tranend' oog, die sy noch op hem sloeg,
 Daer sy wel eer een pijl med' door sijn herte iog,
 Ach! seydt se, grooten Vorst, waer toe ben ick gekomen?
 Wat onlust of wat haer heeft u doch ingenomen?

By! spaert myn iengdig hert, ach! wat ick bidde mag,

Hebt gy my oyt bemint , vergeeft my desen slag.
 Dit seyde en viel neer , met tranen overgoten ,
 En tusschen bey soo quam een woordt noch uytgeschoten ;
 Daer gong een droeven sucht rondsom de heele Sael:
 'Tis iammer om te sien , het weenter al te-mael.
 Maer dies al niet te min heeft hy het sweert geheven ,
 En haer met alle kracht den vreedens slag gegeven.
 Het hoeft , terwijl het viel , sprack met gebroken sin :
 Okort , ô droeve vreught ! ô trouweloofse Min !

Dit is den droevigen uytgangh van *Irena* , ende de
 groote liefde die haer *Mahomet* in het eerst hadde ge-
 draeghen. Soo verandert den soetsten *Wijn* in den
 scherpfsten ende vinnighsten *azyn*.

Siet de Huysvrouwte van *Putiphar* , siet *Amnon* , siet
Henricus VIII. Konink van *Engelant* , siet alle de ge-
 ne die in desen honingh gheseten hebben , hoe datse
 hunne angels hebben doen proeven. Een vernuft
 verstant seyde eens :

(a) *Dies Sabbathi tondet ,*
Dies Veneris diglubit.

Dat is : den *Saterdag* scheirt. (Want dan gaet men
 ghemeynelijck om ghebarbiert te worden) ende den
Vrijdag vilt. Want *Vrijdag*h , dat is dag van *Vrijen* ,
 en *Venus* dagh. Iae *Mars* dag , want men vilt'er niet
 alleen ; maer men kapter , en men kerfter ; iae men
 doot'er , men moort'er.

Kost'er iemant onnoofelder aen eenen dans gera-
 ken , als *Acteon* , (b) die van de iacht weder keerende ,
 by geval sijnen wegh nam daer *Diana* met de *Nim-*
phen haer baeyden ? evenwel hoe weynigh paert en
 deel dat hy in het spel hadde , hy heeft'er niet alleen
 van sijn hair , maer lustigh van sijn huyt ghelaeten ,
 en is verscheurt gheweest van sijn eyghen honden ,
 die hem plachten te streelen , en te quispel-steerten ,

(a) *Silv. Concept.* (b) *Ovid. Metaph.*

tot een leeringhe dat Godt geve wie ontrënt desen vogel-lijm komt, hy sijn selven noyt soo behendigh noch voorzichtig en sal ontwerren, oft een deel veiren ten minsten, dickwils oock 't leven sal hy daer moeten bysetten. Laet ons hier van een proeve haelen in Italien. Daer was tot Venetien in 't laer 1567. in 't Clooster van de Capucinen een Religieus; niet alleen eerlijck van manieren, in aer oock t'eenemaal schoon van aensicht: desen soo hy ginck van deur tot deur om sijn broodt te bedelen, is gekomen aen een huys daer twee lichte courtsanen by een woonden: dese veynsende als oft sy hem een goede aelmoesse wouden vereeren, roepen hem binnen, en trecken het nacht-flot af, en beginnen hem te vleyen en te streelen, segghende opentlijck dat sy met liefde tot hem ontfeken waeren. Den Engelschen Jongelingh vermaende haer tot de eerbaerheyt, hiel haer voor oogen de leelijckheyt der sonden, de eeuwigheydt van de hellsche pijnen; maer door het weygheren wierden sy meer tot de onkuysheydt aenghedreven. Hebben hem overfulcks vast ghegrepen, en twee messen op sijn borst gheplant, met dreyghementen van op staende voet door-steken te worden. Hy, die wel wist dat men meer moest vreesen die niet alleen het lichaem, maer oock de ziel kan dooden, koos liever 't leven, als de suyverheydt te verliefen. Waer op ontfanghende ettelijcke dootsteken, daer sy hem mé dreygden, heeft met sijn bloet den toekomenden brant van onkuyscheyt verhoet, en uyt sijn onbesmet lichaem een suyvere ziel opgheoffert aen Godt Almachtigh. Sy hebben hem onder den trap in haer eygen huys begraven: noch men heeft nimmermeer geweten waer desen iongelinck gebleven was, als dat een van dese twee door leedtwesen van dit moordadigh stuck gekomen is in den Bicht-stoel van eenen van de Societeyt, met naeme *P. Ignatius*, en heeft daer met bloedige traenen haere sonden sitten beweenen. Magh ick dan niet wel

fegghen dat de onfuyvere *Liefde* haere wreetheyt bedeckte ghelijck vier onder d'asschen, fenijn in een gulden vat, eenen strick onder de roosen, en eenen sweir onder den balsam. De *Liefde* en kan maer alleen het katte-spel, dat is, van voren soetjens stree- len, en van achter lustig vinnigh krabben. En oft'er altijd geen bloedt, en de doot naer en volghit, soo veel is'er evenwel af, dat wy onse eer, naem en faem, gherustheydt der herten, reputatie, iae de saligheydt onser zielen daer in somtijds komen te verliezen; altijd te hafarderén; soo dat my dunckt datse verstandelijck ghedaen hebben die de *Liefde* stelden tusschen den *Tijdt* en tusschen de *Uren*, de welke overhant trocken de draeyen uyt den doeck, daer de *Liefde* mede verblindt stont, tot dat sy 't heel ontbloodt hadden, en sy kosten sien in wat staet sy door haer verblintheyt was ghekomen. Waer op ick segghe :

DE liefde is een dertel kindt,
 Dat met een doeckcken staet verblindt:
 Den tijdt die aen sijn zyde staet,
 Die pluyft den doeck van draet tot draet;
 En als sijn oogen open gaen,
 Dan seyt hy: wat heb ick gedaen?

Dan is't eylaes! och ermen! dan sit men met such- ten in den boesem, met klachten in den mont, met handen in het hair, dan worden onse ooghen soo groot als kaets-ballen, die voren soo kleyn waeren als spellen-hoofden: dan fiet men duysent swarig- heden en ellenden. Gaet alleen in u straet, *Philotea*, gy sult'er af vernemen.

T O E - M A E T J E N .

MAer om dies-wille *Philotea*, dat dese materie veel te droef is, soo laet'er ons een blijder *Toe-
 was*

mætjen overgieten. Eenen iongen *Leck-spit*, eenen wel-ghemaecten *Rodemontado*, die nimmermeer den Vyandt hadd' onder d'ooghen ghesien; desen willende een heel-geselschap van eerlijcke Iouffrouwen een leck gheven, seyde: *Ick wedde dat niemandt van u lieden my hier een Maeght sal kunnen thoonen.* Terstont een Iouffer van den hoop die wel ghetant was, en gheen herffens van papier en hadde, nam hem het woordt uyt den mondt en seyde: *Monfieur met uwengoeden oorlof, uwengodegen is noch Maeght, want die heeft noch niemandt geschonden.*

I I.

Een ander Vrouwe die in de winckel fat, thoonde op een ander ghelegentheydt dat haeren mondt oock in geen maes-slot en was ghevallen: Want soo seker Edelman iet stont en kocht, dingende den leeghten, ende den minsten prijs, daer by voeghende dat sy vrienden waeren, dat het die soo dier niet en moesten betalen. De Iouffrouw gaf voor antwoordt: *By de vrienden moeten wy den kost winnen, want de vyanden en komen by ons niet koopen.*

I I I.

Dit navolgende dunckt my is noch wel soo aerdigh: (a) Iouffrouwe *Lucrece* hadd' eenighen tijdt van Monsieur N. aenspraeck, befoeck, ende eerbare gunste ghenoten. Dan ghelijck men seght: *wintersche nachten, Vrouwegedachten, gunste van Heeren, siet men haest verkeerren.* *Lucrece* vermoede dit spreek-woordt in haer plaetse te nemen, en dat de *Liefde* van N. verflouwde; oversulcks op eenen tijt met de kaert spelende, soo hy vraeghde wat haer liefde wat hy opslaen soude, soo seyde sy: *Herten.* Hy antwoorde dat hy'er gheen en hadde: Waer op sy daetelijk uyt schoot: *Soo gy my geen herten en speelt,*

soo sal ick u dan schuppen geven. Verstandige lieden,
Philothea, sullen desen greep voor goet keuren.

I d V.

Ick sluyt met een dichtje:

Malle luy, verrotte peiren,
Boecken die geen deught en leeren,
En veel eyeren over hoop.
Hoe meer om geldt, hoe quaeder koop.

Sappigher is 't ghene dat volgt :

Bicht sonder rouw,
Vrient sonder trouw,
Ghebedt sonder innigheydt,
Is al verloren arbeydt.

En dit magh oock passeren, niet waer?

Wou den avondt sorghen, ghelijck den morgen doet,
Veel souden al rijden, die nu noch gaen te voet.

Perijckel tusschen onghelijcke persoonen.

Van kam ;
Tis brandt ;

Siet eens hoe dit onnoosel Lam
 Blijft suten slaepen in de vlam ?
 Op , op , lief Kindt , 't is al in brant ,
 De vlam ontsteeckt aen alle kant ;
 En lighdy hier noch soo en ronckt ,
 Daer 't vier tot aen u rocksken vonckt ,
 Den brandt die groeyt al even seer ,
 'T is geenen tijdt van slaepen meer .
 Op , op , oft blijft gy langer hier ,
 't Zieltjen raeckt noch heel in 't vier .
 Gelooft het my , hy wordt verrast ,
 Die op de voncken niet en past .
 Ey siet eens wat een botte Maert ,
 Als sy de keirs niet wel bewaert ,
 Wat datse niet al spels en maeckt ,
 Hoe licht een huys in brandt geraeckt ,
 Wanneer ontrent den stroyen tas
 Alleen een vonck geresen was .
 Maer waer is dan soo slechten hoofd ?
 En van sijn sinnen soo beroofd ?
 Die niet en vlucht met alle macht
 Eer dat sy in het vier versmacht ?
 Eylaes ! lief Kindt , het gaet alsoo :
 Maer 't hert vonckt eer noch als het stroy .
 Wat is het meer als eenen spronck ?
 Wat is het meer als eenen dronck ?
 Wis is het meer als eenen lonck ?
 Wat is het meer als eenen vonck ?
 Iae eenen roock , en anders niet ,
 Daer gy het hert dan branden siet .
 Seght eens hoe haest dat Jouffer-vlas
 Van Joncker-vlam onsteken was ?

Een dertel oog, een lossen praet,
 Een sotte lag, een vrient gelaet,
 Een, een dat, 'k en weet niet wat,
 De ionckheyt die is haest gevat.
 Ten is dan geensints dat u dient
 By 't vier te spelen, lieffste Kindt:
 Maer wie by 't vier noch slaepen gaet,
 Die roept om hulp als 't is te laet,
 Die niet en waeckt terwijl hy malt,
 Ghewis dat die in 't vier eens valt,
 En als hy leelijck is verbrandt,
 Is 't syn, en al sijn vrienden schandt.

A E N S P R A E C K.

HEt is seker bemerckens weerdig, *Philothea*, dat dry principaelste deelē des werelts haeren naem hebben van Vrouwen. *Asia*, de Huys-vrouwe van *Promothens*, heeft haeren naem gheleent aen *Asien*. *Europen* heet naer *Europa*, die van den stier onversiens op-ghevat wierdt, ende door de zee gedragen. *Lybien* heeft den naem van seker *Lybia*. Siet de heele werelt: schier is verwijft, dat, wat seggh' ick *verwijft*? *vermant* soud' ick moeten seggen. Ende dies volghens moet sijn een ieder op 't hoogste wachten voor dry Latynsche M. M. M. dat is, *Mustum*, *Mulier*, *Militia*. Ende in onse Tael voor dry W. W. W. dat is, voor Wijn, Wijfs, Wapenen: 't en zy inē van haer oft door foetigheyt, oft door kracht wilt overwonnen worden, en gaen verloren. Noch hier en is ontfanghbaer de ontschuldige van sommighe die seggen datse in diergelijcke aanspraken, ende sorgeelijcke conversatien alleen de tijdt-passeringhe soecken, ende datse voorsichtigh en sterck genoegh sijn het by-gelegen perijckel te schouwen. Dat is effen soo veel te seggen, als dat sy, ghelijck de visschen

doen, het aes alleen willen af-byten, en het hoeckxken ofte angel laeten hangen. Een saecke die alsoo qualijck om doen is, alffe licht is om seggen. Want daer de viskens meenen in ghevanghen te zyn, is gheleghen hun doot, daer verbeelden wy ons in, dat in vast te zyn, is te vinden een gheluckigh leven. Wat wonder is't dan dat ons het net wordt over het hoofd ghetrocken? Ende van dit perijckel is 't dat ick u hier tegenwoordigh sal eenighe profijtelijske bemerckinge voorhouden? *Godtvruchtige Philothea.*
 (a) Ende op dat ick't niet te langh en maeck, soo sal ick keeren den Sant-looper van seker Jouffrouw die sy gemaect hadde van de asschen van haeren mallen Serviteur, als hy overleden was, ende naer de ghewoonte der Heydenen verbrant, en gepulveriseert. Daer ick noch dit Latijns dichtjen sal op-schrijven:

*Irrequiete cinis, miseros testatis Amantes
 More suo nulla posse quiete frui.*

Dat is te segghen naer onse tael, en mijnen sin die ick hier uyt gaen trecken. Peyst dat gy den Serviteur hoort spreken in den Sandt-looper:

HOe ongerust mijn leven was,
 Blijckt naer myn doot in dit gelas,
 Want siet ick loop hier dagh, en nacht:
 Waer heeft een vrouwe my gebracht!
 Hoe kleyn is't gaetjen (doet het niet?)
 Daer gy my nu door-dringen siet?
 Maer d'asschen sijn soo sijn als sandt?
 Om dat ick twee-mael ben gebrandt.
 En sullen dan mijn beenders bloodt
 Geen ruste vinden in de doot?
 Siet wie dat loopt terwijl hy leeft,
 Dat die geen rust in't rusten heeft.

Defen

(a) *Lauredannus Silva Concep.*

Den Sandt-looper soud' ick moghen keeren, om daer mede dese teghenwoordighe aenspraeck af te meten.

Ende om dese saecke, die van groot ghevolgh is, wat dieper in te treden, soo dient gemerckt dat ons de natuere selver hier in schijnt te waerschouwen: want tweelinghen daer d'een een knechtjen af is, en d'ander een dochterken, worden van hunne ontfanghenisse met een besonder velleken gescheyden, dat de tweelinghen van de selfste natuer niet en hebben. (a) Iae den Propheet Job vreesde de versaminghe oock onder de lidtmaeten van sijne doode kinderen. Daer sat den waerachtigen ende stercken Diamandt-steen den salighen Job, ende onderscheyde de lidtmaeten van sijne verplette kinderen, verhoedende, dat hy sijner dochters leden aen de lichamen sijner sonen niet en sou vervoegen. Is de natuer dan besorgt voor d'omnoosele, ende ongeboren kinderen, Job voor d'overleden sonen ende dochters, tusschen welcke geen beweginge en kan wesen? wat slaet'er te vreesen, *Eerweerdige Philothea*, als'er is tusschen twee persoonen een losse en vrye genoeghsaemheyht, aenspraecke, vleydinghe, streelinghe, smeekinghe! 't waer wonder dat'er geene voncken en resen. Hoe dickwils en bevint men niet dat daer uyt een vlam komt te ontstaen, sonder dat het langen tijdt van te vooren moet rooken, oft dat het sterck wordt aengheblaesen? Voorwaer sommige branden als sy het vier maer en riecken. Een Fransch Edelman die in den oorlogh eer gekabelt, en in Nederlant tot Antwerpen een Vrouw getrouwt hadde, keerde wederom naer sijn Vaderlant, alwaer hy van eenen van sijn beste vrienden begroet zynde, ende willekom geheeten, is het selve oock aen sijn huysvrouwe gheschiet. (a) Dese gelijckse schoon was en
vol

(a) *Farnel. l. 7. Physiolog. 12. Chrysost. hom. 2. in Ioh.*

(b) *P. Zibentum in Promantoriol. 2. Sect. 3.*

vol perfectie ; is desen vremden Edelman door haere liefde terstondt de eerste reyse in sijn herte geraeckt gheweest : in de tweede visite liet hy sijn vier blijcken, in de derde verklaert sy haer weder-liefde, ende wandelende door den hof, manghelen sy met malkanderen de Trouw-ringhen. Ondertusschen yertreckt den echtighen man wederom met sijn huysvrouwe naer Antwerpen, alwaer sy naer korten tijdt ghevallen is in doodelijcke sieckte, daerse oock is afghestorven. Dese droeve tijdinghe heeft den anderen Edelman soo verslaeghen, ende tot sulcke disprate mismoedigheydt ghebrocht, dat hy meer als eens de resolutie ghenomen hadde, ende op een leer ghestaen om sigh te verhangen. 'T welck gheschiet soude hebben, hadden sijn knechten niet altijdt tusschen bey ghekomen. Doch al bleef hy leven; nochtans scheen hy gheduerigh te sterven; soo dat hy gheen ghenuchten meer en nam, noch in de iacht, noch in de wapens, noch in de Acadamien noch in het gheselschap der menschen. Heel Vranckrijck was hem te kleyn, hy en kost niet rusten voor dat hy ghestolens-wijs vertrocken is naer Antwerpen, ende daer veel daghen op het graf sitten weenen, ende den kouden Serck ghewasschen hadde met sijn lauwe traenen. En siet door dese overvloedigheydt en is de vlam noch niet geblust geworden. Hy doet soo veel dat hy aldaer bekomt een conterfeytsel van haer, soo sy was naer haer doot uytghetrocken; te vooren hadd' hy een ander bekomen daerse af-ghemaelt stont naer het leven. Hier mede keert hy weder in Vranckrijck, van daer naer Italien, ende soo over de middelandtsche Zee naer Ægypten, om in een Eremitagië sijn leven voort te besteden. Maer gelijk wel *Seneca* seght : Ghy moet veranderen van ghemoet, ende niet van locht, wat baet'et u dat gy vlucht, is't dat ghy u selven over al zyt mede draeghende ! Soo hy nu in Ægypten was, heeft hy een Celleken ghemaect ende dat van alle

kanten toegesloten, al-hoe-wel die onfuyvere *Liefde* daer noch spleten genoeg vont om in te kruypen. Iae is de blinde sottigheydt van desen onsen schijnheyligen Eremijt goddelooser geworden op het eynde als sy was in't beginsel: want soo hy op-gherecht hadde een *Oratorium* oft bidt-plaetse om daer sijn gebeden, sijn suchten en sijn tranen te storten, ende tot dien eynde daer op-ghestelt hadde een Crucifix, met de heylige Maget, en S. Ian; (O vermaledijde onkuysheydt hoe verre en derfde ghy u handen niet uytsteken en misbruycken!) hy smijt de beelden van de H. Moeder, ende van den lieven Discipel af, werpt die in den hoeck, en hanght in haer plaetse de twee conterfeytsels; ende in sulcke devotie is hy belyder van Venus, en martelaer van den duyvel ghestorven. Dit soo wesende, *Liefste Philothea*, soo en ben ick niet verwondert dat Godt Almachtig de onkuysheydt van (a) Sodoma en Gomorra gestraft heeft met peck en solfer, diergelijcke kleefachtige materien, om te betoonen dat die'er eens aen vast wordt; quaelijck sijn selven daer van oprecht gelijk het betaemt, sal ontbinden. Maer tot onsen propoost; op hoe korten tydt, door hoe weynige woorden is desen Edelman gevangen? hadden die eenige iaren lang by malkanderen verkeert, dan en waer het niet te verwonderen. Waer op dat ick sluydt: Wort iemandt met den eersten assaut overwonnen, hoe peryckelous is't te moeten onderstaen een langhe en geduerige belegeringe? Hoort wat dat is geweest hier van het gevoelen van den heylighen *Bernardus* (b): Altydt met eene vrouwe te zyn, ende dat u dat niet en soude beschadighen, dat is meer als eenen dooden te verwecken; ghy sit zyde aen zyde met haer aen tafel, u bedde staet aen haer bedde in de kamer, uwe ooggen ende haere oogghen spelen ende sterren op malkanderen in uwe t'saemen-spraecke; ghy streelt haer

(a) *Gen. 19.* (b) *Bern. serm. 64.*

haer handen , en wilt ghy my wijs maecken dat u dat niet en sal hinderen ? Een Godtvruchtigh Persoon wesende by een van sijn Biecht-kinderen , nam uyt vrygheyt ende sinnelijckheydt die somtijdts met de handen , segghende dat hy goet was , ende sy oock , ende overfulckx dat'er geen ongemak af en kost komen , maer sijnen Oversten strafte hem met harde woorden , en seyde : d'Aerde is goet , ende het water is goet ; maer aerde ende water onder een dat is slijck ende moddet . En oft gy hier door noch aen ziel , noch aen lichaem besmeurt en wierde , (het welck evenwel soo qualijck kan geschieden als dat het vier den solpher-steck sal raecken en niet ontfeken) uwen naem ende faem soud' ten minsten een kladde vatten : want al waert gy soo kout , ende onberoerlijck als eenen steen , nochtans gelijk men een brandende keirffe plackt tegen een muer , men naer iaer en dag weet te seggen dat daer een keirffe heeft gestaen ; om de swarte placken diese daer heeft gelaeten ; soo sal oock iemant , al waer hy onnoosel , door den onbehoorlijcken , sinnelijcken ende lichtveerdighen handel een kladde blijven aenhanghen . (a) Dan niemant en bedrieghe sijn selven ; wy en sijn niet sonder gevoelen gelijk de steenen : ons herte is gheinaeckt van polver , maer d'ooghen en onse sinnen sijn het beloopende vierken daer de mijne mede wort ontfeken . Op dit propoost valt my in een schroomelijcke passagie die ick gelesen hebbe by P. à Lapidè , Desen vermaerden Schrijver , handelende van die perijckelen die hier verborghen zyn , seght verstaen te hebben dat sekere Mevrouw , willende haere Vriendinnen waerschouwen van den brandt die daer kan rijfen , seyde : Dat sy , hoe weynigh gaeven , welsprekenthey , ende gratien datse hadde , evenwel soude op een quartier urs eenen sorgheloosen met vonken kunnen bestuyven . Men soude hier aen twijffelen , en

en had men't oock niet sonder spreken sien geschieden. Van waer is *David* soo hoogh ghevallen? Hy klom op sijn *Belveder* ende liet alleen sijne ooghen weyen, ende op *Barzabée* spelen. Hy besmeurde sijn ziel; sy wiesch haer lichaem, sy sat in 't water, hy ontstack in vlammen, het sien verweckte de begeerte, de begeerte het consent, het consent d'overspel, het overspel den doot-slagh. Een kleyne vonck, een groot vier. Hy hadd' beter naer den Oorlogh getrocken, en soud' gelijk *Cesar* naderhandt hebben mogen segghen: *Veni, Vide, Vice*. Maer om dat hy op de asschen bleef sitten, stekende sijn selven noch boven dien in de occasie, soo heeft hy gheroepen als 't te laet was: *Veni, Vidi, Parij*. Dat is: *Ick ben ghekomen, Ick heb gesien, Ick gonck verloren*. Leert hier uyt *Philothea*, hoe waerachtigh dat het Fabeltjen is van *Stroyken, Kooltjen vier, en Boontjen*. Dese dry gaende uyt wandelen, quamen aen een plasken waters: *Stroyken* ginck ligghen als een brughsken, *Kooltjen vier* goncker over, *Stroyken* brande in twee stucken, *Kooltjen vier* viel in 't water, *Boontjen* begostse alle beyd' te begecken. En liep het soo met *David* en *Barzabée* aen 't water van de fonteyn niet af? is hy niet gheworden den spot van sijn vyanden? wie soude dit van een man naer het herte Godts hebben derven vermoeyen? (a) *Laet ons soo verre gaen van de slijberachtige plaetse als het moghelijck is: want oock daer 't met sandt ende met asschen bestroyt is, sullen wy quaelijck kunnen staen sonder te vallen*. Noch iemandt en moet sijn versekert houden als hanterende met de ghene die leelijck zyn, en *Remedia amoris* ghe-noemt worden. Gheen soo slimmen houdt oft den duyvel weet daer een pijl uyt te draeyen: Soo dat eenen aerdighen vondt van eenen Abt, hier toe dienende, te werck ghestelt is: 't was doen de manier dat de huys-diensten, als wasschen, plasschen, smoo-

smoocken en koken door Vrouwen gedaen warden. Den Prelaet wetende dat dit gheselschap niet meer goet en kost doen by de Religieusen, als rispen by de koolen, heeftse af-ghedanckt en door gesonden: sy in teghendeel seyden, dat het van vrouwen wou ghedaen worden, en soo hy perijckel sagh by de voorgaende, dat hy liever ongesien en leelijcke oude vrouwen soude hueren. Maer om te bethoonen, dat dese hunnen voorslagh oock gevaer kost geven, doet hy 's avonts een portje van t'eenemael ghesouten vleesch geven, en gebiet alle de kelders, bier, wijn en water op te sluyten. Sy gaen aen tafel, daer naer slapen, staen 's nachts op, singen de Mettenen, klagen malkanderen hunnen dorst, gaen naer den Kelder-weert; maer noch bier, noch wijn, noch pomp vindende, hebben sy genootsaeckt geweest vuyl water te drincken. Waer over soo sy 's anderdaeghs hunne klachten deden, antwoorde den Abt: Als den dorst groot is, siet men niet aen oft water schoon is? en soo kan't gaen met leelijke vrouwen oock onder goede ende Godtvruchtige Religieusen; den dorst en de occasien, Godt geve wie wy zyn, souden ons doen vallen. Ende is soo by sijn vorighe resolutie ghebleven. Wat meenen wy dat te seggen is, dat dien klokken (a) *Hercules* gaende door de kercke van *Venus*, ende stootende sijnen voet aen eenen oneffen steen, leelijk is gestronckelt, en noch leelijker is gevallen? 'T is een waerschouwinge voor ons dat niemant op sijne kracht mag betrouwen, oft wel daer hy hem het minste voor hoedt, daer sal hy sijn selven vinden liggen. Het was een sluytende, en bondighe reden van *David*, als hy *Goliath* soud' gaen bespringen: (b) *Ik hebbe de Leeuwen verscheurt, ende de Beiren versmacht, oversulcks sal ick desen onbesneden op de selve maniere ontheelen.* Staet te bemercken dat *David* was een lieffelijck ionghelingh, blond van hair, schoon

van

(a) P. *Mendoza*. (b) 1. *Reg.* 14.

van sneed', blofende van couleur, soo dat men eenen *Cupido* niet anders en foud' kunnen af-malen. Maer gelijk *Cupido* heeft een gedaente van *David*, soo magh hy sich oock wel roemen als *David*, ende seggen: Leeuwen en Beiren, dat is, stantvastige en vrome Heyligen hebick verwonnen, en meende gy, die swack en teer zyt, gheneghen tot den val van u eyghen selve, dat ghy iult kunnen wederstaen aen myne krachten? Gy zyt noch verre van de sterckte van *Samson*, van de heyligheydt van *David*, van de wijsheydt van *Salomon*, en siet dese groote Reusen sijn door desen kleynē Campioen verslagen. En wie is'er oyt meer ghewapent gheweest als den *H. Jacobus* (a) Eremijt, behalven 't voordeel van de plaetse die hy in een woestijne hadde verkosen; verre buyten alle aenspraeck en gheselschap der vrouwen? hy droegh een hayren kleedt, hy temde sijn vleesch met vasten, hy sliep op harde steenen, hy nuttede weynigh wilde kruyden, hy dronck koudt water, hy was overgoten met traenen, en noch heeft hy den brandt van onkuysheyt niet kunnen blusschen. Hy hadde uyt een dochter den duyvel verdreven, en wierde selver met een booser duyvel beseten: want aenghelockt door gelegentheyt van den tijdt, ende innigheydt der plaetse, is hy in sijn bekoringhe te swack gheweest, ende neder ghedreven. Den droeven val gheschiede op dese maniere: De vrienden van de dochter vreesende oft misschien sy niet t'eenemael verlost hadde geweest, hebben hem ghebeden dat hy haer voor eenigen tijt in sijn hutte soude willen ontfanghen, ende laeten vernachten, om by aldien het quaedt weder keerde, de hulpe oock terstondt by d'werke soude wesen; soo is het Schaep aen den Wolf bevolē. Wie soude sulks vermoet hebben? want wat geschiet'er? 't gene dat een ieder in verkeeringe met ongelijcke personen een achterdenken mag geven;

L.

want

(a) *In vita.*

want den Eremijt, een man soo geconfijt in de vreefe Godts, die speelt in dit gefelfchap met fijn oogen, die speelt met fijn gedachten; fijn herte begint te voncken, fijne finnen beginnen te vlammen, ende dat hy eertijts niet en foud' hebben derven peyfen, dat gaet hy volbrengnen met de wercken. Waer op een ghedenckweerdighe waerfchouwinghe ons den gheleerden *Olkot* heeft achter-ghelaetn, fchrijvende op de paffagie van *Genesis*, daer gheseyt wordt dat Godt heeft een ribbe genomen uyt *Adams* zyde ende daer een Vrouwe af ghemaect, ende in de plaets van het been teer vleefch heeft doen wafchen, soo zynder fommighe, feyt hy, die vrouwen onderwijfen, leeren, verftercken, tot de ftantvastigheydt aen-leyden, en felfer door haer converfatie komen fy te verfwacken, ende van geestelijcke veranderen fy in vleefchelijcke menfchen. Soo gheschiet'et met *Jacobus*. Doch dit niet ghenoegh wefende, ghelijck *David* van het overspel met *Berzabée* gevallen is tot den doot-flagh *Urias*, soo gaet defen Eremijt de dochter eerft haer eerooven, en daer naer het leven oock benemen, willende de faecke soo verborgen houden: maer eylaes!

● In eygen confcientie en dede anders niet als wraek roepen. Hy wierde dan overvallen met vreefe, anghft, benauwtheden, hy wanhoopte aen fijn faligheydt, hy wilt fijne Eremijt-kap op den thuyn hanghen, ende den vollen toom gheven aen alle welluften: dies maect hy een opfet van weder na de wereldt te keeren. Doch onderweghen ontmoetende een fpelonke vol doodts-beenderen, ende geraeckt wefende van Godt, heeft fig daer in begeven om fijne fonden daer te beweenen. Ick fal den goetgunftigen Lefer fijn droevighe klachten hier in dicht verhaelen :

EYlaes! waerom ben ick oyt tot een menfch gheboren?
 'T waer beter noyt geweest, als zyn, en gaen verlorē!
 Ick

Ick vrees het eeuwig vier, 't is myn verdiende boet;
 My dunckt ick draeg een hel van nu af in 't gemoet.
 Waer zyt gy blixem dan? waer blijft gy donder-slagen?
 Gy hebt al lang genoeg dees boose ziel verdragen;
 Scheurt aerde, scheurt eens op, en opent uwen schoot,
 Ick weet myn vonnis wel, al ben ick noch niet doot.
 Doch soo gy niet en scheurt, en my komt neder smacken;
 Ick kan door myn gewicht in eenen af-gront sacken.
 Daer is geen hooge rots, geen klip van grove steen;
 Oft wel myn groote sond' weegt swaerder noch alleen.
 En schoon ick hier noch bleef, en my kost wederbouwen;
 'K en ben niet weerdig meer den Hemel aen te schouwen
 'K en hebbe 't niet verdient dat ick myn oog en slae
 Waer dat een ander mensch gaet bidden om genae,
 O droef, O bitter vreugt! die my soet quam bekoren,
 Den Hemel ben ick quyt, en u hebb' ick verloren.
 En voor een kleynen lust, die t' saemen komt en scheyt,
 Erfick een groote pijn tot in der eeuwigheydt.
 Maer 't meeste dat my spijt, en dat ick moet beklagen,
 Is 't dat ick word' gewont in 't eynde van myn dagen.
 Ick keerde alle reys verwinner uyt den strijt,
 En heel het dryvels heyr weeck voor een Eremijt.
 Ick hadde tot mijn rust een steen om op te slaepen,
 In mijnen hongers noot ging ick wat kruyden raepen:
 De geessels die noch sijn door-droncken van myn bloet,
 Die konnen heden noch getuygen myn gemoet.
 Daer quam een siltig nat langs myne wangen leken;
 Ick storte dag en nacht met heele tranen beken:
 Een rouw scherphairen-kleet droeg ick staeg over my.
 En noch en was de borst van desen pijn niet vry.
 Wat baete 't dat ick hadd' verlaten wulpsche steden,
 En dat ick eensaem hier quam in een bosch getreden?
 Wat baet doch myn vertreck soo verr' van allegaer?
 My volgde in een vrouw de heele werelt naer.
 Ick wil van heden af soo verr' en diep gaet dwaelen,
 Daer my noyt Sonne meer sal volgen met haer straelen.
 En gaen daer ik nog plaets, nog mens, nog dier en ken:

Het pijn't my dat ick hier noch by my selven ben,
 Doch waer sal ick al gaen? hoe sal ick konnen schuylen?
 Waer is soo diepen hol, soo grondeloofse kuylen?

Blijft liever verr' van hier, gy Son, gy bleecke Maen,
 Soo sal ick onbekent, een beest met beesten gaen,
 Wat segg' ick onbekent, de tacken en de blaeden
 Die sullen my by nacht, en over al verraeden,
 Dit grof en leelijck stuck, dat ick hier heb volbracht,
 Dat schijnt als licht hout doet in't midden van den
 nacht.

Daer is geen bergen aen voor een die leeft in sonden,
 Waer dat hy steeckt oft niet, hy wort' er al gevonden;
 Al loopt hy wat hy mag, den worm die't herte knaegt
 Die komt hem, waer hy vlucht, te poste naer geiaegt.
 Ick moet my selven dan, myn boofse ziel gaen laeten;
 Want sonder die en kan geen snelle vlucht my baeten.

'T is dan genoeg geiaegt, staet droeven sondaer, staet,
 En daer gy zyt gewont, soeckt daer oock weder baet.

Hier by is een spelonck, daer rusten dorre beenen;
 Waer kan een doode beest als by de dooden weenen?

Gaet in dit duyster graf, stelt u beneffens haer,
 En soeckt wel in de doot, gy vindt u leven daer.

Hy gaet' er in met vrees, en sou schier haest beswijcken.
 Soo dunckt hem dat rontsom de hoofden op hem kijcken?

En oft het ydel been geen oogen meer en heeft,
 Nochtans het kol gesicht maeckt dat sijn herte beeft.

Hy fiet daer over hoop de beenen van de lijcken,
 En onder een gemengt de armen en de rijcken;

Hy fiet daer menigh belt, en menig ridder aen,
 En denckt, gelijk als dees soo moet het al vergaen.

Hy fiet een heel geraemt met al sijn mager beenen,
 Oock tot ae minste toe, aen handen en aen teenen,

Met ribben en met heup, met dorre schenckels aen,
 Hy fiet daer op de muer dit Graf-dicht onderstaen.

I Ck was in mynen tijdt de schoonste van de steden,
 Door mynen hellen glans, en wel-gemaecte leden,

Ick hadd' de soetste stem, ick hadd' het fraeytste hayr,
 En myn sneeuw wit couleur gingh boven allegaer.
 Nu ben ick die ghy fiet, de schoonheyt is versleten,
 Myn teer en ieugdig vleesch, is van de Wormen g'eten.
 Myn spraeck en soete stem die namen eerst de vlucht,
 En dat'er over blijft, is schrick en ongenucht.
 Waer zynse al-te-mael die my soo vierigh minden?
 Niet een van alle gaer is aen myn graf te vinden:
 Daer staet een droeve baer, daer is een ydel bert,
 Ach! wie uyt d'oogen is; is oock haest uyt het hert.
 Ghy die noch hebt u ieught, wilt gy die eeuwich houwen,
 Gaet met een Koninghs Soon, met *Jesus Christus* trouwen.
 Ghelooft den dooden mont, de waerheyt steeckter in,
 Daer niemant lieft het vleesch, daer is geen vaste min.
Jacobus leeft het dicht, en gaet het overleggen,
 En fiet eens op een nieuw, wat dit al is te seggen:
 Hem dunckt hy wort geraeckt, het schijn op hem geseyt,
 Soo dat hy droevigh sucht, en bitter tranen schreyt.
 Welaen, dan goeden Godt, hier wil ick, seyde' hy blijven,
 Tot dat myn sondigh vleesch sal in een romp verstijven,
 Hier wil ick voort in druck myn leven slijten af,
 Die doodt is na de ziel betaemt een duyfter graf.
 O! kost ick alle daegh my in myn traenen wasschen!
 Terwyl ick ligh ghestreeckt op beenen en op asschen!
 Voor een vervuylde ziel en is geen beter loogh,
 Als die een rouwigh hert perst uyt een bitter oogh,
 Een traentjen dat'er rolt langhs myne droeve kaken,
 Dat kan my weder wit, en weder suyver maken.
 O goedertieren Godt! als ghy ons droefheyt fiet,
 Dan weeght ghy ons misdaet, en uwe gramschap niet.
 Soo kermt hy alle daegh, soo sucht hy heele nachten,
 Men heeft van buyten't graf geduerigh droeve klachten:
 Hy hoort soo lang geweent, en langer weenen sal.
 Siet wat een swaeren druck komt van een lichten val!

Wie gy zyt, die gelijk als wasch te naer gekomen
 zyt aen het vier, by het welck gy die helsche vlam ge-
 vat hebt, stelt u voor dit exempel, ende loft die sluy-
 sen van uwe oogen om met eenen overvloet van bit-
 tere wateren dien brant te blusschen, en met dien be-

keerden Eremijt uyt te wasschen die groote vleck, in de welcke gy misschien oock door het geselschap van ongelijke perfoonen zyt ghevallen. Het waer beter dese remedie niet van doen te hebben, maer aengesien de wonde daer is, soo dient de medecijne waer genomen en de plecken met sterck water uytgebeten. Is dat niet u forge, *O Philothea!* dat gy u soo soeckt te suyveren dat gy het sneeuw wit kleedt van onnooselheyt wederom hopt te verkrijgen?

Maer hoe soud' ick u niet konnen voor by gaen, *O Theodora!* u leetwesen, en u penitentie, die langhduerighe verstervinghen hebben Alexander meerder stichtinghe ghegheven, als uwen val verzerge nisse. (a) Ghy waert den roem van alle de Iouffrouwen, en hadd' den lof konnen mede tot u graf draeghen, 't en waer een koppelerisse u dien met u eerbaerheydt hadd' gaen berooven. Eenen nacht hebt ghy ghesondicht, ende ghy hebt gheweent u gheheel leven: ghy hebt verandert van vrouwen kleederen, op dat ghy onder die mannelijcke daden uyt soud' wercken, ende hebt in heyligheyt soo uytgeschenen, dat de Crocodillen selfs haeren dienst u aengeboden hebben om over den *Nylis* te voeren. Maer wie soud' doch uwe stantvastigheyt, en onverwinnelijcke langhmoedigheyt konnen sehrijven? als ghy een vrouwe zynde valschelijck beschuldicht wierdt een ander vrouwe bevrucht te hebben; ende daerom seven iaeren langh met een kleyn kindt voor de poorte van het Klooster over een anders sonde penitentie doende, in groot ongemack ende strengigheyt hebt blijven sitten, ter tijdt toe dat sijn den Vader selver veropenbaert heeft: 't welck rechts voor u doodt geschiede, wanneer men u, en u onnooselheyt heeft gaen ontdecken: Ick sluyt, en ick seggh' tot uwen troost, en tot blijdschap van alle de ghene die met u

zijn

zyn gevallen, en met u zyn op-gestaen; dat het leetwefen is een soorte van onnooſelheydt, en dat men naer den val fulcken herten rouw kan hebben, die Godt soo wel bevalt, al oft wy nimmermeer door aenvechtinge ons en hadden laeten overwinnen. En dit bekrachtighe ick met *Clemens Alexandrinus*, dat licht van de H. Kercke: *Even seer bebaeght. Godt de deught van de rechtveerdighe, ende de oprechte penitentie van de ghene die sondighen.* Ende wat is dat anders als 't ghene ons figuerlijck verbeelt wort door de Koninginne *Saba*, van de welcke staet gheschreven dat sy soo veel giften en gaeven aen *Salomon* vereert heeft, dat'er niemandt in schenckagien haer oyt en heeft kunnen overtreffen. Staet te bemerken, dat dese *Saba* was een moorinneken, om te beduyden dat een ziele door de sonde leelijck en swert gheworden, soo sy haer tot leedtwefen, en bekeeringhe wilt begeven, Godt tranen, suchten, en kermen toe te seynden, zyn d'alderkostelijckste schatten om op te offeren.

Ick en weet niet hoe het geschiet, *Lieve Philothea*, dat dese materie, ende het stof soo onder de handt aenwascht, dat ick verder met myne penne uyt-looppe als daer ick ghestelt hadd' de leste palen. Tot slot van de perijckelen die'er zyn in den sorghe-loofen handel en wandel met onghelijcke persoonen, soo druckt u in dat den wijſen *Salomon* boven op die groote colommen ghestelt heeft Lelien, en daer by-ghevoeght netten, om dat wy daer uyt een onderrichtinghe souden vatten, dat gheen eerbaerheydt, oft suyverheydt soo hooghe verheven is, noch soo verre buyten perijckel, oft daer en kunnen noch netten ontrent komen, ende is nimmermeer t'eenmael buyten gevaer, van gheschonden te worden. Gaet het dan soo met de ghene die sikh afsonderen, en in een heylig vertreck willen versekeran, hoe slecht moet het dan af-loopen met de ghene die midden in het perijckel op geen perijckel en peysen,

en forgheloos by het vier sitten en slaepen. Voorwaer de katten die het meest aen den eert liggen, die bevindt men dat oock het meestendeel haere pelsen verbranden. Den besten raet dan is te vluchten, en ghelijck de *Parthen* al loopende vechten. Kan dat aerdigher bevestight worden als door het vernuftig Sinne-beelt van mynen lof-weerdigen en geleerden Mr. P. *Sidronius de Hoffsche*? Als hy schildert *Apollo* vervolghende de suyvere Maget *Daphne*, die in haere vlucht verandert in een Laurier, sijn *Dévisé* is ;

Fuga laurigeros Paris, illa triumphos.

'T welck ick in ons Nederlandts soo heb soecken na te boetsen.

Die staet, en waeght,
Blijft selden Maeght.

Als *Phœbus* in den koelen *Mey*,
Gaet iaegen aen de groene hey,
Daer *thymus* en het ieughdigh kruyt
Ontrent de soete *Lenten* spruyt.
En heeft de pijlen bloedigh root
Van *Pithon*, die hy heeft gedoodt :
Soo wiert den iager selfs geraeckt.
Eer dat hy weer sijn huys genaeckt.
Want soo hy dwaelde hier daer,
Soo wort hy een *Goddin* gewaer :
Sijn herte wort geheel ontstelt,
Wanneer hy *Daphne* siet in 't velt.
Hy sendt voor uyt een soeten lach ;
En biedt de *Maget* goeden dagh,
En offert haer te doen geley,
Oft door het bosch, oft langhs de hey ;
En heeft puer honingh in den mondt,
En seyt sijn herte was gewant.

Terwyl hy leyt , en vleyt , en sucht ,
Die suyver Maget neemt de vlucht ;
En sy loopt voor , en hy loopt naet ,
En daer loopt dat oneedigh paer ,
Het scheen hy was soo dapper vlugh
Al hadd' hy vleugels op den rug ;
Doch soo by haer nu hebben souw ,
Endat hy haer nu hebben wouw.
Soo is terstont het aerdig Dier
Verandert in een groen Laurier.
En Phœbus stont'er op en keeck ,
En sag van spijt , en schande bleeck ,
Dant sy en wiert'er noyt de Bruyt :
En hier med' is de fabel uyt.

Een Maget die niet vallen wil ,
En mag niet veel zyn op den dril ,
En dan is't beter eens gevluht ,
Als veel en langen tijd gesucht :
Want siet op een verbrande vlaey
Waer stroyt men suycker al te spaey ;
Den Maeghdom en verloren eer
En komen met geen krijten weer ,
Daerom soo schouwt dit vliegend' vier,
En ick kroon u met groen Laurier.

Met de bladeren van desen boom, *Lieve Philothea*, wil ick u niet alleen in den Mey, maer het heele iaer door *groenen*; om in u geduerigh te ververschen de gedachtenisse van de Maeghden-plicht, welke door het vlugten victorie krygt, en door wederstant komt het meestendeel te beswijken, oft soose niet en wort overwonnen, mag het met de heylige *Judith* haeren Engel bewaerder toe-schrijven, als een werk dat'er

gaet boven menschelijke krachten, ende sterck heyt der vrouwen.

T O E - M A E T J E N .

Ick moet hier ten naeste by voegen de leeringe van een geestig Sinne-beelt; gevonden by sijne (a) *Excellentie Don Diego Savedra*, kortelinghs, volmachtig Gefandt tot Munster in de algemeyne Vrede-handelinghe. Defen (om uyt te drucken het bekent versje:)

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Dat is te segghen :

Den dien treft alleen de saeck ,

Die winst kan mengen met vermaeck.

Schildert twee biekens die de ploeg trecken: welk hem getoont sijn geweest van sijne *Heyligheyt Urbanus* den VIII. gegraveert in kostelijck gesteent, gevonden ten tijde van de oude Romeynen. De biekens voegen de soetigheyt van den biekorf; by 't profijt van de ploegh en lantbouwinge. Dese leeringe dan soeck ik in dit boecksken te volgen; hier wat profijtelijks, daer wat genoegelijks: uyt onse voorgaende *Aenspraeck* kont gy, *Philothea*, soo't u belieft, profijt raepen: hier in't *Toemaetjen* moogdy een lachent blommeken lesen.

(b) Ettelijcke Ionckers en Iouffrouwen quaemen seker Edelman op sijn huys, dat een mijtje van de stadt lagh, onversiens besoecken. Hy hiet het geselschap datelijck willekom, en seyde dat te nu eens saemen moesten uyt de borst lustig vrolijck wesen. Tot dien eynde riep hy sijnen knecht (die den naem hadde van een boodtschap met alle ipoedigheyt te volbrengen) dat hy opstaende voet het peert soud' zadelen, en met eenen vollen gallop in de stadt soud' gaen halen't gene den Kock noodig soud' oordeelen, om de maeltijt tot genoegen der gasten op de rechten. Den

(a) *Symbola Savedra.* (b) *D: Bruyn.*

ionghen en had gheen quaertier-uers uyt de kamer gheweest, oft den Huys-heer seyde tot het gheselschap: nu is hy half wegghen. Korts daer naer sprack hy weder: nu geloof ick dat hy aen de stadt moet wesen. Een ooghenblick daer na: nu denck ick is hy al in 't wederkeeren met de provisie. Een halfuerken daer naer seyde hy wederom: nu reken ick dat hy niet verre van hier en kan wesen. Naer een korte pause, als oft hy den knecht hadde sien af sitten, riep hy, segghende: Ian waer zyt gy? Ian verscheen op den staenden voet tot verwonderinghe van de gasten, en seyde: Meester ick en kan den toom niet vinden. Ik laet u eens peyfen *Philothea* oft daer lacchens heeft ontbroken. Hoe dickwils gheschiet diergelijcks in de oorloghs-tijdinghen? als de Legers in 't velt zyn? men roept terstont: de stadt belegghert, men is besigh met mineren. Daer is een Convoy gheslaegghen, het Garnisoen wilt sich overgheven met bespreck datse voor geen *prisoniers de guerre* aenghehouden sullen worden: Dit roept men: dit schrijft men, dit ghe-looft men, en als den kreupelen bode komt die seght: Meester ick en kan den toom niet vinden, en ons Legher licht noch in de eerste placed'armes.

Soudy hier noch wel een woordeken oft twee mede draegen, *Philothea*? kom ick sal het kort maken. Een oude Bestemoerken dat om geenen dooden Koninck en sou hebben willen sterven; sat de Vrienden over al in de weg, want sy verlangden om haer hondeken wat te vloeyen, sy seyden datse haer moest haesten, datse van *S. Peeter* sou bekeken worden. Maer neen, bestjen, als half Meert gepasseert was, seyde' altijdt datse wederom eene nieuwe pacht ghemaect hadde: voorders dat Godt geen gegeven vleesch en nam. En tot slot:

Staen ick op het rolleken
 Sjo kost het my myn bolleken!

*En staen ick op het rolleken niet ;
Soo en kost het myn bolleken niet.*

Een ander voor de Herbergiers.

*Hy moet gouv sijn die wilt tappen, en wijn verkoopen ,
En noch veel gauwer die met het gelag wilt deurloopen,*

Voor u als gy werckt.

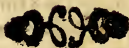
*Hy besteet hier wel sijnen arbeyt ,
Die sijnen kost wint ter saligheydt.*

Voor u ghebuerinneken.

*Daer en was noyt soo quaele Moeder ,
Oft sy had noch geirne een goede Dochter.*

Nog een onnoosele, maer sinedige beantwoordinge.

*Een iongh Knechtjen gevraeght zynde in de Christen
leere , welcke het beste Gheloof was dat van Luther , oft
Calvinus , &c. oft het Roomsche by antwoorde , het be-
ste gheloof is ghereet gelt. Den Lecker die treftender
sommige, die meer houden van het Kisten geloof, als
van het Christen Geloof.*

Wellusten zijn vol leetwefen.

Soetigheyt ;
Sottigheyt.

W El snoeper segdy niet een sier ?

En is den soeten inval hier.

Meent gy te vullen heel den schoot

Met lekker dingen sonder broot ?

Ba ! guytjen , gy tast wonder toe ,

En valt'er aen 'k en weet niet hoe.

En Iouffer die daer by u staet ,

Die wilt oock aen den honingraet.

Iae soo ! gy hebt al diep getast ,

Nu zyt gy van de bie verrast.

Iae , boefken ; iae ; ick peysden 't wel ,

Sy zyn van nu af aen u vel.

Al eer als gy aen 't honingraet :

Siet eens hoe dat , dat backhuys staet.

Ach ! kijck eens hoe den slechten bloet ,

Hoe dat hy 't al bekoopen moet :

En hoe dees Biekens even dicht ,

Me-Iouffer vliegen in 't gesicht ,

En straelen haer met steeck op steeck ;

Soo datse siet van vreesse bleeck.

Ey , seght my eens , gy sijn juweel ,

Is dit al suycker en caneel ?

Hoe smaeckt u dese snoepery ?

'T begin was soet waer 't eynde bly ?

Gy had om in den Hof te gaen ,

En saeght daer wonder lustjens staen ;

Maer uwe lustjens , soo gy voelt ,

Syn door u traentjens haest gekoelt ;

En daer gy socht een soeten mond ,

Daer wort gy schrickelijck gewondt.

En dit en is noch niet met al ,

Maer peyst eens hoe dat swillen sal.

Wat seghdy Leser van laudaet ;
 Dat sy daer soo benepen staet ?
 En wort gesteken heel het lijf,
 En staet schier van de angels stijf,
 Voorseker dit gaet veel te slecht :
 En lacht gy oock niet met den knecht ?
 'T is lachens weerdig dat gy siet,
 Maer krijtens weerdigh dat 't bediet.
 Want soo gy vat het Sinne-beelt,
 Het leert hoe dat de ionckheyt speelt.
 Hoe dat de ionckheyt leyt en ralt,
 Hoe dat de ionckheyt leyt en malt.
 En gaet op roof en soeten buyt,
 En 't komt al op een krijten uyt :
 En daer sy sochten honingh-raet ;
 En vinden niet als enckel quaet.
 Genucht en duert doch geen en tijdt,
 Als gy begint gy zytse quyt ;
 En sy en laet u anders niet,
 Als kleyne moeyt, en groot verdriet.
 Verloren Soon, ô weeldigh kindt,
 Gy waert in 't eerst oock soo verblindt ;
 Maer naderhandt hebt gy geleert,
 Hoe 't alder-soetste 't meeste seert.
 Gy voelden 't hoe genuchte stack,
 Als gy laegt aen den Verckens-back.
 Een leeringh dan hier tot besluyt,
 En treckt daer nutter honingh uyt.
 Wilt gy zyn van de stralen vry !
 Soo wacht u van dees snoepery.
 Want wie hadd' oyt in 't eerst genucht,
 Die niet en heeft in 't laetst gesucht ?

De bien-korven, en de Min,
Die hebben altijd angels in.

A E N S P R A E C K.

P *Hilothea*, de domme ionckheydt die haer vermaeck neemt langhs de lieffelijcke padekens der genuchten, die en wandelt niet alleen in eenen doolhof, maer veel meer in eenen dol-hof; soo dat sy eerder het eyndeken van hare finnekens, als van haeren *Labyrinth* sal vinden. Niemant en is'er, ick laet staen van de blinde ieught, maer selver niet van de kloeckste herse-beckens, en die het scherpste in de wint sien, die onder het beleyt van *Venus*-sterre de haven van wijsheyt heeft kunnen beseylen. Soo dat eertijds by de Heydenen een lanteirne met een uytgeblasen keers aen de *tegen-Liefde* op-gedraghen is, ende als toe-gewijt met dit op-schrift: (a) *Soo wie goet kan doen, ende doceren, dat by sittende op de vleughels van de liefde, een rechte streecke heeft gehouden, dat by komt om de keerse te ontstekē.* Ende niemant en was'er doen ter tijdt, iae niet op den dagh van heden gevonden, die sich daer afroemden. *Amare & sapere, feyd' dien, vix Diis concessum est.* Dat is te segghen: *Men vint'er qualijck onder de Goden, die saemen kunnen wijs zijn, ende liefde draeghen.* Hoe sullen ende moeten dan onse ionghe ende bestove Sotte-bollen waghelen? Ick moet'er hier een half-dolijntjen tot preuve in het voor-by-gaen aenwijfen. Ende voor het eerst, let op eenen die sijn keil smeirde met het speecksel van sijn Maitresse. Eenen anderen die een glas wijn op haer gesontheydt uytdronck, en den roemer noch knouwde, oft hy van suycker kandijn hadde gheblaesen gheweest. Eenen derden, willende schrijven aen sijn Lief, die maer van eerlijcke ouders was; soo hy sag dat dit op-schrift, *Aen de eerbaere, ende verstandige, &c.* te slecht was, ende

(a) *Silva Sen.*

Aen mijn doorluchtighe, eenen thoon te hoogh, soo schreef hy: *Aen myn bykans doorluchtighe Maitresse, &c.* Een en vierden stack in sijnen minne-brief een lit van sijnen vingher. Ick weet'er die op haer doot-bedde begheerden dat men haere minne-brieven neffens haer in de kist soude legghen, ende daer mede begraven. Daer zijnder gevonden, die het hair van d'overledene deden af-snijden, om daer hunne rouw-kleederen mede te boorden. Siet hoe onbepaelt dese blinde fottigheydt is voorloopende. Ende gelijckerwijs dat de dronckaerts niet ghevoelen de slaegen oft nepen terwijl sy met den dranck sijn bevanghen, maer de blauwe placken sien, ende de pijn gevoelen als sy de kelder-koorts hebben uyt-gheslaepen: soo oock broodt-droncken *Venus*-ianckers en worden hun droefheyte en ongheluck niet gewaer als op het eynde: en als de ooghen eens voor goet gaen open, dan beginnen sy haere snoeperije met duyfent en duyfent fuchten te vermaledijden, en te vervloecken.

Maer laet ons dit een wynigken wyt-loopender aen-raken. Ende voor het eerste, soo valt my in de ghelegghenheyte in de welcke sig den suyveren *Joseph* dagelijcks was vindende. Op hondert iaeren en soud' sijn soo schoone occasie niet kunnen aanbieden die eenen dief soud' maken als dese. Een ionghe vrouwe, een schoone vrouwe, een machtighe vrouwe, een verliefde vrouwe, een smeekende, een vleyende, een streelende, een suchtende, een schenckende, ende dat in het af-wesen van alle ghetuygen, ontrent haer ledikant; ter zijden gheset hebbende de schaemte, de trouw, de vreesse des Heeren. Hoe is't moghelijck dat desen iongelingh sijn heeft kunnen werpen uyt soo veel netten en stricken? Tot mynen propoost, soo is *Joseph* verwinner gebleven door een opmerckinge, onder andere die hy nam op't bitter eyndekender wellusten. Want de Rabinen seggen, dat, als (a) *Patiphars* Huysvrouwe

M

aen

aen *Joseph* vereerde sommighe Regales, ende heel schotelen met banket en succaden, dat hy op den grondt van de schotels sagh een grammoedig aensicht, ende een bloodt sweerdt ligghen. Ende hy, die Godt met een kloeck verstant begaest hadde, vatte terstondt niet alleen den grondt van de silvere schotels, maer veel meer den grondt van de bekoringhe en wellusten. Al en sien wy't niet, *Philothea*, dit grondt-sopje is het onderste ende het laetste van alle ghenuchten. Die rooskens en sijn sonder dese dorens niet te plucken, noch dat honing sonder stralen te rooven. Misschien hebben sy daer op ghesien, die reessems van aiuy n hangende achter op den rugghe van Venus-beeldt, om een voordere bedenkinge ende waerschouwinge te geven, dat, als men de schellen ende Rocksken af doet, sy traenen naderhandt sullen verwecken, ende onse oogen overvloedelijck doen loopen.

De wellust komt ons in't gemoet,

Soo aengenaem en suycker-soet,

Om soo de sinnen te bekoren.

Maer als sy van u wegh sal gaen,

Besietse dan van achter aen,

Oft sy soo schoon is als van vooren.

Soo dat ick de lust-willige ionckheyt wel de selfste lesse magh geven, die den Engel *Raphaël* gaf aen den iongen *Tobias*, als hy den visch gevangen hadde; te weten, dat hy de gal daer uyt soude nemen, ende die voor sich weg leggen. Van gelijken mogen onse wulpsche quanten doen, als sy meynen eenen grooten visch ghevangen te hebben. Wat sullen sy daer af meer mede draegen, als de galle ende bitterheyt, ende een droevig naerdencken? Hoe menige Iouffrouw, hoe menighen Ionghman; hoe menigh out persoon

kent

kent gy in dese stadt, misschien in uw' straet daer gy woont, die dit met een bitter ghetuygenisse souden kunnen bevestighen? dat alle traentjens die door het spaey betrouwen ghestort zyn, by een vergadert waeren, daer soud' een fraey fonteyntjen af komen te springen, en dit is noch de minste droetheydt die haer ten ooghen nyt kan storten en verlichten. Daer sit, daer sit in 't hert, certijds woon-plaetse van de liefde, eenen moort-priem die niet een bly ghepeys gedoocht daer in te daelen.

Doch onder alle de droeve uytgangen en heb ick nimmermeer grouwelijker ghelesen als dese naer-volgende. (a) Een Mevrouw geprickelt door eene onghoorlofde liefde, en hadd' het verstant niet met het Kuyperken,

Van den brandt,

Te houden in den bands

Van den houwelijcken staet: maer door een dertel oogh op een ander als haer bed-ghenoot verslingert, is uyt-geborsten in vuyle lusten. Den echtigen man kröpte sijn vermoeden en gramschap in ter tijt toe dat hy het wilt verraschte in sijn legher: doen heeft hy dit onghehoort stuck aenghevanghen. De lichte koy doet hy metselen in eenen donckeren kerker, en sluyten tusschen vier mueren. Den Pol poignaerdeert hy, treckt hem de huydt af, van't geraemt maeckt hy eenen setel voor Mevrouw om op te sitten, het beckeneel dient haer voor een schroef om uyt te drincken; 't vel boven haer hooft ghespannen is 't pavillioen by dagen, en by nachten het decksel van haer bedde. Peyst eens, Godvruchtighe *Philothea*, oft'er wel een doodt soo schroomelijck kan wesen als sulck een leven? Ende als sy nu sat in een zee van bitterheydt, soo en hadse niet eenen druppel van haere voorgaende genuchten.

M 2.

Caes

(a) *Selfstrijt.*

*Gaet nu, gaet blinden mensch, volbrengt u vuyl genugten
En koopt voor luttel vreugt een millioen droeve suchten.
Siet hoe dat Venus-lust de straf volght op den hiel,
Soo dat'er schier een hel woont in een boose ziel.*

Somma is'er iemant die de wellusten een weynig geproeft heeft, en haeren bitteren naer-smaeck noch indachtigh is, van die (gheloov' ick) magh men seggen, dat van de galle staet: (a) *Et cum gustasset, noluit bibere: Ende als hy't gheproeft hadde, heeft hy't niet willen drincken.* Den vuylen lust, dat is de ghedroomde statute oft 't beelt van *Nabuchodonosor*: het hoofd en de borst schijnen kostelijck en goet, maer de voeten en het eynde is vol boosheydt en ongheluck: Soo sy haer begeben, soo siet men terstont oock den glans van 't eerste, dat wat scheen te wesen, t'eene-mael verdwijnen. Ick seg dan, en soo ick meen, met goede en bondighe reden, dat volkomen plaisier en contentement te willen haelen uyt de wellusten, even soo veel is, als midden in de hel, by maniere van spreken, eenen hemel te willen maecken.

Maer als ick dese hier soo besigh sien ontrent dese bie-korven, en dat ick bemerck dat dese snoepers soo vinnigh van de Biekens onthaelt worden; dan dunckt my dat ick weer gaen sien van onsen *Verloren Soon*. Een korte en valsche foetigheydt heeft-se alle dry ghebrocht in groote ellenden. Weet ghy wel, *O Philothea*; hoe dat'er onsen *Verloren Soon* geraeckte? De blinde *Liefde* leyde de blinde *Ionckbeyt*, en als den eenen blinden den anderen leyt, dan komen sy beyde in de gracht te vallen. Hy oordeelde naer den tast dat hy by eerlijck geselschap was, en als het verstant met de oogen open gonck, doen vont hy hem by de vuyle verckens liggen, daer hy te vooren by hadde geseten. Hy teirde in't eerst van den hoogen boom tot den leegen boom, maer soo ras de beurs ydel was, was het vleyen uyt,

cu

en die geldeloos was, wierdt vriendeloos: min oft meer ghelijck men de Oranie Appelen in weerden houdt, soo langh als daer sap in is; maer als dat uyt-gheperst is, dan worden die gheworpen op de straeten. Van gelijcken soo lang als'er by den *Verloren Soon* wat te halen was, was hy willekom, maer soo het gelt begonst te ontbreken, is hy ten huysen uyt-ghedreven, ende heeft sich uyt honghers nootd voor een verckens-dryver moeten verhue- ren, daer hy gheen drafs ghenoegh en had om sijn holle maegh te versaeden. Ondertusschen soude ick dan hier soo quaelijck segghen, waer 't dat ick waerschouwde dat men sich moet wachten van te gaen daer men :

Den verloren Maendagh viert,
Daer een vaentjen hanght en swiert,
Daer men heele potten drinckt,
Daer men in 't prieeltjen klinckt,
Daer men met den bier-bas vrijt,
Daer men schrijft met dobbel krijt,
Daer de vensters staen vol groen,
Daer den weert heeft veel te doen,
Daer de maert loopt op en neer,
Daer de Vrouw tapt even seer,
Daer een Dochter sit en vleyt,
Daer men maer by nachten schreyt.

O Philothea, daer men vleyt, daer men tapt, daer men schreyt als de klock een slaet, als het haentjen kraeyt, & dat sijn forghelooose plaetsen! dat sijn bancken daer het gelt en de eerbaerheydt dickwils schip-breuck lijden, en daer-en-tusschen, men soude alsoo ras Meulensteen doen vlieghen, als die gasten daer op lichten. Den dranck treckt, 't ghe- ielschap treckt, het trekter al-te-mael om het s'eer-

ste. Hoe wel segt hier den Wijse-man, *dat de lippen van een oneerlijcke Vrouw boningh distilleren*. Gheen schadelijcker fenijn, *philothea* als dat met honingh wordt ghenomen: want om dieswille dat de maghe den honingh niet en wilt overgeven, soo wordtse saemen van het vermengelt vergift overwonnen.

Maer hier valt een kleyne vraeghe, hoe den Verloren Soon op soo korten tijdt een soo grooten erfdeel heeft kunnen verquackelen? oft wel, hoe hy niet eens ghewaer en is gheworden, dat sy hem soo pluymden, en sijn beste veiren uyt trocken? Op dese vraege soo sal ick antwoorden met een ander vraeghe. (a) Als *Samson* lagh op den schoot van *Dalila*, ende sy door eenen Barbier hem dede scheiren, hoe en is'er *Samson* niet wacker af geworden? want oft sy raseerden hem met warm water, oft niet; soo iae, hoe is hy door de heete vochtigheydt niet uyt sijnen slaep geschoten? Soo neen de pijn die hy leedt, overmits het hair hart was, soude genoegh geweest hebben om hem te doen ontwaecken. Ick antwoorde hier op, en t'faemen op 't voorgaende, als iemandt sijn hoeft leydt in den schoot van een oneerlijcke Vrouw, die wordt gheschoren, dat hy 't niet en sal ghevoelen: soo dat onsen *Verloren Soon* is getreden in de voet-stappen van *Samson*, en op den selfsten kam gheschoren: en gelijk als *Dalila*, naer datse *Samson* gheschoren hadde, hem heeft van haer beginnen te stooten; soo is oock den *Verloren Soon*, naer dat hy kael was, ten huysse uytgestooten, en is gevallen in eene uytwendige behoefstighet en inwendige droefheydt; soo dat ik hier wel mag toepassen het Spaensch spreek-woort, dat het lichtveerdigh en oneerlijck geselschap is *een paradijs voor d'oogen, een Vaghevier voor de beurse, en een hel voor de ziele*. Dit leste is 't gene het Sinne-beelt aenraeckt, te weten;

Hoe

- (a) *Hoe dat den aert van alle Min
Wel schijnt in 't eerst een soet begin,
Maer prickelt op den staenden voet
Het dom, en blindt, en dolgemoet;
En daer en blijft van al-te-mael
Niet anders als een bitter strael.*

(b) Soo dat midden in de vreugt ongenucht wort ghevonden. Waer op de Heydenen oock gesien hebben als sy in den Tempel van *Volupia*, dat is, van de Goddinne der wellusten, het beelt van *Angenora*, dat is, van de Goddinne des droefheydts, ghestelt hebben; soo dat nu niet alleen waer en is, dat daer de blijdschap in huys is, daer de droefheydt voor de deur staet; maer sy sijn t'saemen by een, en ghemen-gelt onder malkanderen, soo dat men d'een sonder d'ander niet en kan ghenieten. (c) Eenen Prins in Duytschlant had eenen tammen Beir: ghelijck die beest seer snoepachtigh is, gaf hy-se honingh in een schotel die siedende heet was. Als den Beir daer quam op-ghevalen, ende begoft te slabben, moest hy noodtsaeckelijck sijn tonghe verschroeyen. Het en kan niet anders geschieden, oft aen de soetighèyt van wellusten sullen wy ons leeren verbranden; iae meer verdriet als geniets daer af mede t'huys draegen. Tot bevestinge van dien, sal ick de vryigheyt gebruycken van in eens anders keucken te snuffelen, niet om spijse des lichaems, maer om voedsel des verstandts te haelen. Een Huysvrouwe hadde den vleesch-pot aen 't vier ghestelt, die nu was in het sieden; niemant en was'er in de keucken als eenen grooten dogh, en een kleyn kindt. Desen hondt siende een groot rubben-stuck uyt het water kijken, hapte vinnigh daer op, ende wouder heel greitigh sijn tanden in-drucken, maer te vergheefs, want hy doude 't onder, ende aen het siedende top sijn leelijck

- (a) *Boetius.* (b) *Paulus Manut.* (c) *Paulus Zenev-
ner Vernis conscientia.*

verbrande , grimden hy ; ende liet zijn tanden sien , Waer op het onnoofel kindt uytſchoot dese woorden : *Jae gy dief als ghy zyt , ick sal't mijn Moederken segghen , dat ghy het vleesch uyt de pot wilt stelen , ende dat ghy daer noch om lacht.* Hy soud' dat lacchen wel hebben kunnen derven , en ick ghehoof dat hy naderhandt ghedaen heeft dat men gemeenelijck seght : *Een hondt die hem eens verbrandt heeft , die vreeft oock het koude water.* Wat hier af is oft niet , dat is ghewis , alle vleesch-beetjens , ghestolen beetjens en sijn gheen lach-beetjens , veel minder lekker-beetjens , om den naersmaeck. Dies waerschouwt den *H. Bernardus* : *Het vergaet op eenen ooghenblick dat ons verbeught , ende het duert sonder eynde't gene dat ons pijnicht.* En hadde *Jonathas* niet wel goede reden om te klaeghen dat hy moest sterven , om een weynigh honings die hy ghesmaeckt hadde? (a) *Alproevende bebb' ick geproeft een weynigh honings op het eynde van myn roede , ende siet , ick sterve.* De sententie des doodts was van den Vader over hem uytghesproken , en soud' onghetwijffelt volbrocht gheweest hebben , hadden de Soldaten niet tusschen beyde gekomen. Bemerckt hoe dat den honingh by deroede is , dat is , de straffe by ghenuchten. (b) *Wat sal ick seggen van de lichaemelijcke ghenuchten? als dat den drift , daer wy die mede vervolghen ; is vol angst en benauwtheydt : het besitten en genieten vol rouw en droefheydt. Dat een iegelijck eens wel ondertaste sijne wellusten , en hy sal bekenuen datse al-te-mael een droevigen uytgangh hebben.* Overloopt de Historien van alle eeuwen , ende ghy sult bevinden dat den eenen met sijn goet , den anderen met sijn bloet , al-te-mael met leetwesen hunne wellusten hebben moeten bekoopen ; sy vergaderen met blijdschap , die met droefheydt scheidt. Ick moet hier by-

voe-

(a) 1. Reg. 16. (b) Boet. 1. de consol Philof.

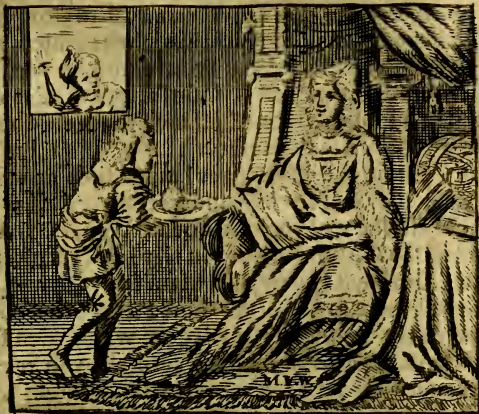
voeghen, *Philothea*; 't ghene dat eens aen eenen Eremit ghebeurde. Hy ghingh door de woestijne, en dorstigh wesende ontmoette hy een klaere beke; hy schepte het water met het hol zynder handen: en proefde dat het soet was, als oft het door een bosch van kaneel, ofte uyt een rots van suyckerkandijls had ghesproten? hy nieuws-gierigh wesende, is teghen den stroom op-ghegaen, om te sien den sprongh daer dese lieffelijke wateren uytquaemen vloeyen. Hy vondt op 't eynde een vuyl stinckende carognie, uyt wiens backhuys dese beke quam gheschoten: en dit siende, heeft de voorgaende soetigheydt door de teghenwoordighe vuyligheydt beghinnen te walghen. Dit was het eynde van dien aenghenaemen teugh, die hy hadde ghedroncken. Ick weet wel dat de lichtveerdige Vrouwe by den Wijse-man seydt, *(a) dat gestolen waters soeter zijn, en dat gestolen betjens lekkerder smaect.* Al even eens, oft in den val een fraey brockxken waer, om de muys daer op te nooden, die den droeven beet niet en kan bekomen, 't zy sy selver gaet verloren. Ick segh dan met den Propheet *David, Sonen der menschen, hoe langh sult gy swaer van gemoet, beminnen d' ydelheydt, ende waerom soeckt gy leugen tael? Wat kander meerder leughen wesen, als dat men ghelooft dat droefheydt blijdschap is? het bitter soet, swert, wit, benauwtheydt des ghemoets, gherustheydt des herten? Ick segh dat het daer mede gaet ghelijck de kinders als-se noten kraecken: sy willen snoepen, ende breken hunne tanden, krijgen den mont vol vuyligheydt, ende en vinden daer anders niet in als eenen worm. Waerachtigh iae, den knaegenden worm blijft sitten in de consciencie, als nu de ghenuchten sijn voor by ghevloghen; soodat ons Sinne-beelt niet dan al te waer is, dat den genen die ho-*

M s

ningh

ningh meent te snoepen, dapper onthaelt wordt, ende in plaetse van soetigheydt maer bitterheydt en sal bekomen.

My dunckt dat ghy u hier inbeeldt, *Philothea*, al oft dit alleen ghechiede in ongheoorlofde genuchten, ende dat in den houwelijcken staet waeren louter rooskens sonder doornen? ey neen, dien grondt draeght alsoo wel distelen als den alder-slimsten. Veel bouten die uyt *Cupidos* boogh vlieghen, wispelen; iae sy woorden selver ghefelt tot eenen doel van droefheydt, ongheluck, ende een doodelijcke vervolghinghe. Is'er iets kennelijcker als de droeve moort van *Paulinus* den Ridder? den oorsprongh van alles is beufelerije, onghegrondt vermoeden, jalousie, voncken, die alle daghen in onse schouwkwens vlieghen. Daer wierdt aen den Keyser *Theodosius* op dry Koningen-dagh vereert eenen uyt-ghelesen en boven maeten schoonen appel; den Keyser sich verwonderende over het aensienelijck fruyt, dede den selven dragen aen de Keyserinne *Endoxia*, de welcke den appel aen den Ridder *Paulinus*, die sieck was, tot een ververfinghe dede vereeren. *Paulinus*, die eenen Edel-man was ghepolyffert aen de Hofsche beleeftheyt, en wilde sijn gulfighe tanden in het schoon ooghe niet drucken, maer stiert den selven door eenen Pagie den Keyser (niet wetende dat sy van hem quam) den seven biddende van die in danck t'ontfanghen, en met een goede ooghe te beieghenen. Soo ras den Keyser den appel sagh, wiert hy met jalours vermoeden om het hert gheslaeghen, als oft'er eenighe vonckens van liefde in den boesem van de Keyserinne tot *Paulinum* waeren ontfteken. Hy vraeght haer dan of sy den appel had ontfanghen, waer sy daer mē was ghebleven? Sy antwoorde, datse dien hadd' ghegeten, en ander

derwerf ondervraecht zynde, bleef s'er by, ende loochende de waerheydt noch stercker. (a) Iae, seyde den Keyser, hebt ghy dien opgeheten? soo sweir ick u by myn Kroon, dat hy u qualijck op sal komen, en verthoopende den selven appel, kreegh sy een paer roode kaecken, en den Ridder *Paulinus* (al-hoe-wel onnoosel) eenen rooden hals. De Keyserinne moest oock uyt het Hof vertrecken. Eenen harden slagh voorwaer, en een onverwachte vergeldinge van een vriendelijcke gifte. Hoe kleyne Wolckskens zijn 't, die sulke schoone Son kunnen verduysteren! ende die eene houwelijck, dat in den Hemel scheen gemaect te zyn, ende vol van soetigheyt was, met een alder-bitterste galle komen overstorten? Hoe mel mocht *Paulinus* seggen met *Jonatas*:

tas:

(a) *Raderus in Aula Sancta.*

tas: Een weynigh honingh hebb' in geproeft) iac noch quaelijck geproeft) ende siet ick sterve. Ick sien wel, *Philothea*, de Heydenen hebben't voor ons gesien, als sy *Hymen*, dat is, den Godt van de Bruyloft ghekroont hebben, met eenen krans ghevlochten van roosen en myrrhe. O ! die spits-vinnighe verstanten wilden ons een lesse inscherpen, dat den wint in den Houwelijken staet meestendeel Noord-oost ten Noorden sal blaesen.

Doch dat sulcke buyen naer langen tijdt eens oprijfen, dat en is niet te verwonderen: maer dat het beginfel sommige wel veel sou doen spelen, kosten sy, dat is een saecke om iemant een rijp achterdenken te gheven. En juyst soo liep het af met ons *Clasje*, die door een blinde sotte kalver-liefde aengedreven, al op korten tijt Vrijer en Bruydegom was, en den selfsten dagh dat hy in *trouw* gongh, gongh hy in *rouw*: soo dat naer het segghen van den Filosooph, het houwelijck is ghelijck een fuyck: want de vissen die daer in zyn, fouden'er geirne uyt zyn. Past dit selve het houwelijck toe, en hoort hoe dit onsen nieuwghehouwden is overgekomen.

G Een genuchten sonder suchten,
 Noch geen liefde sonder pijn:
 Kost men lacten honingh-raeten,
 Niemandt sou gesteken zijn.
 Venus Boefken speelt een troefken,
 Soo gheraeckt men aen den dans:
 Maer het wijntje wort azijntje,
 Soo verkeert de slechte kans.
 Onsen Joncker, onsen proncker
 Claesken is dien vremden haen,
 Die woud' trouwen, en gaen houwen,
 'T Ventic wouder goedt rondt aen.
 'T was een Vrijster; als een lijster,
 En gingh met den nieuwen snuf;
 Sy kost singen, sy kost springen,

Daer in hadd' ons Claesken puf.
 'T wordt besloten en begoten,
 Want het Iac-woort was'er nyt:
 Hy doet koken, hy doet smoken,
 Daer sit Claesken met de Bruydt.
 Maer van trouwen komt het rouwen,
 Schoon de Bruyloft is ghedaen,
 Sy wilt schransen, sy wilt dansen,
 En gheduerigh spelen gaen:
 Sy wilt slaepen, sy wilt gaepen,
 Sy wilt altijdt buyten huys:
 Och, als doecken draeghen broecken,
 Dat is voor de Mans een Cruys?
 Met friseren, en palleren,
 Met den spiegel aen de sy,
 En met gommen, en met krommen,
 Gaet den heelen dagh voor by.
 Sietse draghen Fransche kraghen,
 Riecktsse maer een nieuw fatsoen,
 Siet daer blijven Claeskens schijven,
 Dit is alle daegh te doen.
 Woufe winnen, en wat spinnen,
 En maer naeyen eene motw,
 Claes sou schrijven, en gaen vrijven,
 Dat hy noch geraecken sou.
 Sy laet sorghen die haer borgben;
 Sy en roert niet eens een handt;
 Claes moet sobben, Claes moet tobben,
 Is dit niet een luyde dant?
 Griet die kindert, 't goet dat mindert,
 Claes gaet achter alle iaer:
 Claes doet hoopen, en verkoopen
 D'een hoef' voor, en d'ander naer.
 seght eens Claesje, nobel Baesje,
 Staet u desen handel aen?
 Waer het Meyssen, noch te eyssen,
 Claes en sou het noyt bestaen.
 Domme sinnen, als die minnen,

'T schijnt in 't eerst als honingh soet;
 En sy waghen, blinde slaghen;
 Die men langh besueren moet.
 Siet met buycken, en met fuycken;
 Is 't seer naer den selfsten vangh;
 Want dat trouwen, dat is houwen;
 Eens maer voor u leven langh.

Soo is het af-ghelooopen met ons *Claeske*, en soe gaet het heden daeghs noch met veel andere, die in den aenvangh van den houwelijcken Staet sich niet voor oogen en stellen het oprecht wit van de deugt, om daer hunne pijlen van *Liefde* na te schieten. 'T schijnt datse *Blinde-Moeye* loopen, O *Philothea*, en met den tast sich daer toe begeven, ende den eenen trouwt om d'ooghen, den anderen om d'ooren, den derden om de handen, dat is, om 't goet, om de schoonheyt, om het fraey klappen; al vierkens van stroy, die eens voor eenen korten tijdt op-flickeren, maer gemeynelijck niet langh en branden. De liefde die is blindt, sy gaet daer 't niet en dient, en is ghelijck aen den dauw, die alsoo wel valt op den dreck, als op de roosen. Dat diergelijcke domme ionge lieden naderhandt klagen, en is niet te verwonderen.

Iaeghen, visschen vrijen,
Is altijd vol lijn: want
Vrijen, iaeghen, visschen,
Dat moet dickmaels missen: daerom
Visschen, vrijen, iaeghen,
Selden sonder klaegen.

Nu is 't by aldien dat'er klachten vallen terwijl sy noch los en ongebonden zyn, ende dien volghens by haere gheruste vierigheyt kunnen blijven, hoe moet het diergelijcke bevallen als den knoop is gebonden? soud'by alfulcke het trouwspel niet wel heben het beghin van een schouwspel; ende het eynde van een fouspel? principelijck als sy malkanderen lauter blau bloemkens op de mou speten, en ondertusschen zyn 't twee naekte die malkanderen niet en kunnen de-
 ken :

ken; soo dat het spreek-woort niet dan al te waerachtigh wordt bevonden: *Alle gevangenen zijn arm: ende alle vrijers zijn rijck.* Tot welcker voordere beduydinghe ick segghe:

Schoon voor-doen is wel half verkocht,
 Maer 't heeft' er veel in druck ghebrocht:
 Dus wie maer siet op 't aerdigh kleet,
 Ghewis die trouwt sijn eyghen leet.
 Veel draghen Zijd', Fluweel, Sattijn,
 Trots al de gen' die edel zyn,
 En komen daer soo aenghestapt,
 Schoon dat den Vader schoenen lapt.
 Daer gaense proncken steegh en stijf,
 En hebben quaelijck hema' aen 't lijf;
 Al wat' er is moet op den erm,
 Al blijft' er t' huys niet voor den derm.
 En strijckt ghy vonnis naer den toy,
 Ghewis het schijnt een vette proy;
 Maer raelt eens wat naer munt en kruys,
 Liefvrient dan is' er niemant t' huys,
 En sulcke vindt' mer met dosijn?
 Die hier op af-geslepen zijn;
 En gaen geveynsen machtigh goet,
 En knappen soo een slechten Bloedt,
 Maer dit gebeurt dan menighmael,
 Dat desen Bloedt is even kael.

Ick heb' er somtijts gevonden die my beleden, dat de sake met hun soo ghepasseert was: naementlijck ben ick indachtigh van een Weduwe, die my vertelde, dat sy ten houwelijck brocht eenen sluyver, en haren man seven oort, en soo getrouwt waren, gingen sy voor twee blancken ghebranden wijn drincken; dat was de Bruyloft die sy hielden. Diergelijke vryagien en versaemingen heet men in Brabant Leuvenische houwelijken, Godt wiltse al-te-mael gebenedijden, gelijk oock dese twee die ick hier by-voege, want sy 't wel van doen hebben. Ick seggh dan:

Truyt

Truyt ons Bruynettje,
 Wist eens een vettje,
 En sagh een kansje
 Aen weeldigh Hansje;
 'T scheen goet van aertje,
 En rijck van vaertje,
 Want het droegh kleertjens
 Als moeye Heertjens,
 En witte broosjens,
 Met dobbel roosjens,
 En schoon faveurtjens,
 Van fraey couleurjens.
 Truyt dan ons Diertjen
 Dat stoockt een viertjen.
 Dat leent een rockjen,
 Dat vlecht een lockjen,
 Dat stijft sijn kantjens,
 Dat huert pindantjens,
 Dat weet sijn pronckjens,
 Dat werpt sijn lonckjens,
 Dat schiet sijn suchtjens,
 Dat heeft sijn kluchtjens:
 soo gaet het doeckje,
 En vrijt het broeckje,
 Terstont ons Quantje,
 Die siet het Dantje,
 Met haer fatsoentjens;
 En purper schoentjens;
 Hy seyde: Dit Truytje,

Dat wort myn Bruytje,
 Want sulcke wijsjens
 Die hebben schijfsjens,
 Dan drinck ick wijntje
 Van 't koele Rhiyntje;
 Somma ons Hansje
 Sagh self een kansje.
 Soo dan dees Gastjens
 Die knoopt vastjens
 En geven 't hantje
 Tot d'echte pantje:
 Nu heeft ons Truytje
 Een kael Reyn-uytje,
 En nu heeft Hansje
 Een mager gansje;
 Twee sonder landtje,
 Twee sonder sandtje;
 Twee sonder huysje,
 Twee sonder kruysje;
 Want siet ons Fentje
 Heeft gelt noch rentje,
 En ons Klappetje
 Heeft bosch nog weytje.
 Nu geckt ons buertje
 Met dit portuertje,
 En dees twee hertjens
 Syn vol van smertjens;
 En hebben 't geckje
 Met het gebreckje.

Dit meen' ick, Lieve Philothea, sal genoeg wesen aengaende de soete sottigheydt, al hoe wel dese ongeluckige portueren soo overvloedigh zyn, dat men sich soude verwonderen, noch ick en weet van dit verwerren goet geen ander reden te geven, als dat 'er veel met een verkeerde en verdraeyde meyningh desen staet aenvangen. Het oprecht en geoorloft oogmerck van den houwelijcken staet (om dien ten naesten

Ken by tot saligheyt en volcomen contentement dat
 van duysent niet een en sal bekomen) te genieten, is :
verwerken der kinderen, den troost ende hulpe van mal-
kanderen, de remedie teghen de eerbaerheyt, en de gratie
van 't H. Sacrament. Wie van dese wegen af-wijckt,
 die doolt in het verkiezen van sulck eene gewichtige
 saecke. En daer-en-tusschen, Godt betert, hoe me-
 nigh Jongmans oogh speelt alleen op de schoonheyt,
 en dien-volghens op den lust? hoe menigh Ouders
 taelen naer de beurse? wie verkiester hedenstaeghs
 een *Rebecca*, om dat sy vlijtigh is en med' weerdigh
 om den pelgrim te laeven? waer is'er nu eenen jong-
 man *Tobias* die de dry eerste bruyloft-nachten met
Sara overbrocht in het ghebedt sonder malkanderen
 te genaecken, en dat om noodigen Goddelijcken ze-
 gen over hun te trecken. My dunckt dat het mee-
 stendeel sikh hier in draegen, ghelijck het gheschiede
 binnen Vranckrijck in eenen Schutters-hof, daer de
 Gilde-broeders sikh met den boogh plegen te oeffe-
 nen. Op den Doel stonden gheschildert verscheyde
 prijfen, als tenne-schotels, wijn-pot, helpen ende
 in't wit eenen gouden duyvel in een deel Fransche
 kroonen om den halsjende waren de wetten van den
 boogh sulcks dat ieder een voor prijs hadde daer hy
 sijnen pijl wist te schieten: den eenen vloogh over,
 den anderen ter zyden, somnige dreven den hunnen
 in den wijn-pot, ander in de hespe, het meestendeel
 evenwel schoot na den gouden duyvel. Van gelijc-
 ken in 't verkiezen en aenveerden van den houwelij-
 ken staet, hoe veel en zijnder niet die nae 't vleesch
 gaen loeren? wie is'er die sijn liefdens pijlen niet en
 schiet nae eenen gouden duyvel, en nae een portuif
 rijck van middelen? wie is'er die een oogh aen alle
 dese dingen toe-sluyt en op de deught mickt, en om
 sijn saligheyt met sijn portuif te werken? Den Bruy-
 degoms voorwaerde stierde sijn ghesicht op wat an-
 ders, als hy seydt: *Hoe schoon sijn uwe treden, O Prin-*

N

celycke

celycke dochter, in uwe schoenen! Waer op *Clemens Alexandrinus* seght, dat eertijts de dochters en maegden plegen onder haere klappijnen te draghen gulde naghels, waer in ghegraveert waeren vriendelijcke woorden, die sy gaende door het fant daer op druckten, en warden van de *Serviteurs* naderhant gelesen. O blinde en domme ionckheyt! gy soud' eerder moeten sien op de voeten van u *Maitressen* als op haere aensichten, en setten niet hoe sy gefriseert en geblancket zyn, maer waer dat haere voeten haer draegen, wat Kercken dat sy besoecken, wat Godts-dienst dat sy hooren, wat Gast-huysen ende siecken datse gaen troosten, wat heymelijcke Godtvruchtigheyt dat sy oeffenen; heymelijck segg ick, want ick lag met sommighe die veel in de Kercken worden gevonden, ten tijde dat de vryagien dueren; 't en is om *Christus* niet, 't is om *Lazarus* datse komen. Ik wensch hier op het lest, dat alle Ouders in 't opsoeken van een houwelijck voor hunne Kinders, dit naevolghende sochten ten naesten by te komen; en ick voorsaker hun datse soo veel klachten van hunne bestedde kinderen dagelijks niet en souden moeten hooren. Daer moest binnen *Constantinopelen* een bruydt en huysvrouwe voor den iongen Keyser van *Constantinopelen Theophilus* (a) verkofen worden. Syn vrouw-moeder, wel wetende dat niet alleen sijn tijdelijck rijck, maer oock sijn eeuwige saligheyt by eenen goeden keus mocht vervoordert worden, heeft in dit geval eenen seldsamen, doch verstandigen ende loffelijken raet voorgeslaegen, door den welcken sy des iongen Keyfers drift en lust een weynigh socht te binden. Sy dede vergaderen de alderschoonste dochters van het gheheele Rijk, en gaf aen hem eenen gouden appel, om die te vereeren aen de ghene die hy tot sijne alder-lieffste bruydt ende Keyserinne soude verkiesen. Eer nochtans dit

geschiede; soo waren de saken in het Palleys soo aengeleyt, dat sy dry salletten hadde doen op-schicken om allen desen handel ende keus van soo groot ghevolgh, inet wijfen raet ende met een rijp beleydt te voltrecken. Sy hadd' dan het eerste salet behanghen met de schilderijen ende conterfeytsels van alle de schoenste Damen die oyt in den Heydendom gelceft hadden, als waeren *Helena*, *Dido*, *Lucretia*, *Cleopatra*, *Seminaris*, ende dese hongen in swarte raemen om-ringelt met vlammen. In het tweede Salet waeten te sien uyt-nemende schoone stucken van die het waerachtigh ghelooft beleeft hadden, als *Rachel*, *Rebecca*, *Esther*, *Abigail*, *Judith*, *Susanna*, *Catharina*, *Cecilia*, *Agnes*, en hare lijsten waren vergult, en sy stonden en bloncken in de sterren, die rontsom haer hooft gesaeyt waeren. In het derde salet was de vergaedinghe van alle de schoenste Touffrouwen die men het geheele lanit door met alle neirstigheydt had kunnen op-soecken en by een brengen. De Moeder dan noodt en verwillight den jongen Keyser om een alder-grootste Keyserinne te verkiefen: leyt hem tot dien eynde in het eerste salet, en gheeft hem volle beydenisse van alle de schilderijen: gaen van daer in 't tweede, daer sy van gelijcken hem onderwijft van de gene die soo rijkelijck af-gemaelt waren: en daer mede tredt sy in het derde salet, daer den appet ende de kroon moest ghegeven worden, alwaer met soete en nochtans rijpe woorden de Moeder voor uyt sprack: Lieven Sone, hier siet gy voor u oogen den roem van alle de besonderste; en meeste begaefde creatueten; 't is nu in u macht de schoenste bloem van al te plucken: dan op een saeck bid ick, dat gy u geweerdicht acht te nemen, oft gy liever een soeckt te verkiefen daer ghy in der eeuwigheydt mede sult moeten branden, gelijk tegenwoordigh doen die in 't eerste salet hangen; oft wel dat ghy liever uwe gunst en affectie op een wilt laeten vallen daer ghy u in der eeuwigheydt mede sult verblijden. Wel kor-

te, maer krachtighe woorden, den Sone diep in sijn ghemoet zijn ingedrongen, dat hy de deught in acht nemende, sijnen appel aen de schoone en Godt-vreesfende *Theodora* heeft geschoncken, die hy door dese gifte tot sijn herten-liefste, Bruydt en Keyferinne heeft verkosen; die 't om de besondere Godtvruchtigheyt, beter als de andere honingh-snoeperkens geluckt is en bekomen. My dunckt ick sou haer mogen toe-passen, 't ghene in borgherlijcke verwonderinge dienstigh is :

Kleyn onderwindt, en dat voordachtigh,

Luttel woorden, en die waerachtigh,

En goed' manieren in doen en laeten,

Doen menigh komen tot hooge staeten.

Hier mede laet ick de bie-korven, en den honing, en de angels, dat is de ongenuchten, die uyt genuchten rijfen, vaeren, ende kome aen ons :

T O E M A E T J E N.

LEert hier noch op het leste de onghestadigheyt van het gemoet, ende veranderinge van affectie. Een Mevrouw' hadd' de oogen ghesloten aen haren Man, ende sचेpte uyt dese doot fulke troosteloofe droefheydt, datse niet alleen de woorden van de vrienden gheen ghehoor en gaf, maer selver weygherde te eten oft te drincken, om soo eerder een lijck en aen haeren Man ghelijck te worden. Dagh en nacht satse buyten de Stadt, en weende op 't graf van haeren overleden Man. Ter selver tijdt, niet verre van de selfste plaetse, wiert'er eenen van de Magistraet op-gheknoopt, ende om dat de vrienden dien by nachten van de galge niet en souden snijden en begraeven, stellen sy daer wacht by, om op alle aenslaeghen van de vrienden te passen. Desen Sentinel hoorende de Vrouwe soo

bitterlijk suchten en kermen, gingh een weynigske van de Justitie-plaets om haer te troosten, maecte haer deelachtigh van de spijs die hy voor sijn selven hadde mede genomen. En siet, terwijl hy in 't troosten en klappen sijn selven vergeet, soo komen de vrienden en met een gauwigheydt ontknoopen den hangh-dief, en gaender mede strijcken. Hy siende dat de galghe bestolen was, vreesende dat de Magistraet de handt op hem soud' leggen, keert weder mistroostigh tot het graf, en begint sijn ongeluk en aenstaende perijckel dese Me-vrouwe te klagen. Wat gheschiet'er? hy weet haer soo te bekouten, datse consent geeft om haeren mans lichaem uyt te graeven, en in plaetse van den dief aen de galge te hangen, om soo sijn onachtsaeme sorgeloosheyte de Heeren van de Magistraet te ontfrutselen. Knoopt dese twee dinghen eens by een, *Philothea*; te weten, die groote droefheyte van de vrouwe, en het consent van haeren man te hanghen. Dat het by soo treffelijcken Schrijver niet ghetuyght en wierdt, wie soud' 't gelooven? Siet wat dat is, menschelijcken ende gheschaepen liefde, machse niet wel en met recht gheschildert worden met vleugelen? Maeckt dat ghy Godts liefde, *Philothea*, weerdigh zyt, die en sal u noyt begheven. Ick doen ghelijck het bicken, *Philothea*, ick vlieghe nu op alle bloemmekens, ende ick kruyp in alle klock-huysekens, om tot vermaeck van den goetionstigen Leser wat te oogsten, en honing te raepen. Siet hier wederom een raetje vol aerdige soetigheyte, de welcke op datse niet te lasen zy, moet ik'er somtijts een-graentje souts tusschen stroyen.

Een vraeghsken nopende de Gereformeerde Predikanten.

Waerom hadden de Predikanten sulcken grooten toe-loop in de eerste scheuringe van Nederlandt? Iae

meerderen als die het Roomsche Apostelgelyck Ghehoof predickten.

Ick antwoorde daer op met een ander vraegh: Waerom komen de menschen meer geloopt om een Eclips te sien, als wel de Son oft Mane als sy hel schijnen?

Gy seght: hun uytwendigh is soo zeeghbaer, stichtigh, &c. Ick en wil niemant oordeelen; maer het verrot licht houdt schijnt in 't duyster oock wonder dingen te wesen.

Binnen Genua schreef eenen op sijn huys: *Nulli certa Domus*: dat is, 't en heeft geen sekeren oft eeuwigen Huys-beer. Men seght dat het nu bewoont wort van *Duc d'Orta*. O *Philothea*, soo wy maer eens in den Hemel een huysken besitten, 't salder voor ewig gaen, men weet daer van geen verhuysen.

Hoort nu eens eenen onbeleefdelycken spreken, doch die wel betaelt wiert. Een stedelyng hadd' getrouwt een Boerinne: haeren Vader gaffe beyde de kost, des niet te min den gast was even koppig, nors, eenen haersacker, ende dwers-dryvet, iae en dede schier anders niet als aen sijn Vrouwe verwyten dat se een Boerinne was. Op sekeren tydt dan om dit bedecktielyck op haer broodt te schieten, soo vraeghde hy: hoe veel schooven sal u Vader dit iaer wederom op doen voor de beesen? Sy (die dees krabbekens moed' was, dies te meer om dat al den Heyligen-dagh van haeren kant quam) seyde met vinnige woorden: Dit iaer doet hy provisie en voorraet van 450. busselen, dat is, vyftigh meer als op andere iaeren, en dat om dat hy nu een beest meer heeft te houden als voor desen. Gesonde herffenen, *Philothea*, sullen oordeelen datter verstant

in dit Boerrinneken heeft gesteken : 't is te beklaghen dat'er sulcke onbeleeftde worden gevonden. Den Bruydegom der zielen weet wel soete registeren te trecken.

Tgene ick hier by voege , kan tot troost menigh Vrouw-persoon te pas komen. Eeyen Capiteyn getrouwt met een leelycke Fouffrouwe , veracht de selfste met dese woorden : Hoe soud' gy my kunnen behaegen , daer en is immers niet schoon aen u ? Sy antwoorde met korte , maer gewissche woorden : Soo ick mynen Godt maer behaghen en kan , sal hy my wel eens schoon maecken. Een sappigh woordt voorwaer rustende op een Christelycke hope , van het gene dat'er in den ionghsten dagh sal geschieden. Ende hier mede sal ick dit sluyten. Laet ons ondertusschen soo leven , dat als de trompetten sullen klincken , wy mogen genieten een salighe en schoone verrijffnisse.

Hier spreeckt een wereltschen Mensch:

Dy dingen beswaeren myn gemoet ,
 Het eerste is dat ick sterven moet ;
 Dat ander beswaert my noch veel meer,
 Om dat ick niet en weet wanneer :
 Maer 't derde beswaert my boven al ;
 'Ken weet niet waer ick vaeren sal.

Dit segghen komt over een met het
 schrijven van eenen Filosooph.

Desen liggende op sijn sterven , is ghevraeght ghe-
 weest van de vrienden die rontsom het bedde stonden ,

dat hy hun een slichtrighe vermaninghe voor testament soude achterlaten. Hy, die niet spreken en kost overmidts de groote sieckte, schreef met pen en hincck op 't papier twee O. O. hier op wierdt van de omstaenders wonderlyck geslaegen.

Den eersten seyde; Als men in sijn uyterste is, dan is alle dingen niet meer als een O in 't cyffer.

Den tweeden: In sijn uyttersten light men tusschen twee eeuwigheden.

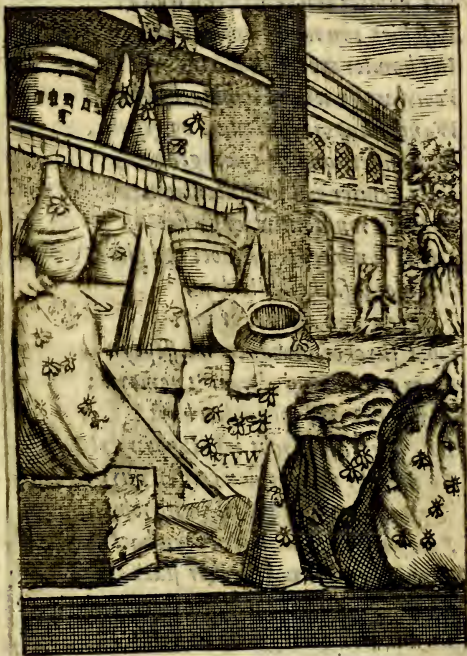
Den derden: Als de oogen des Lichaems toe gaen, gaen verstant open.

Den vierden: Lichaem ende Ziel hebben haeren sirkel om-ghehoopen.

Den vyfden: sult ghy zyn, Philothea, wat dunckt u dat den Philosoph hier mede woud' be-
duyden?

De vrientschappen van desen tijde
zyn eygen baet-soeckigh.

al broods-vrienden,
Geen noedt-vrienden.

H Et schijnt dat niemant hier en woont,
 Om dat sig niemant hier vertoont.

Sa, hola Meester, bendy daer?

En wordy niemant hier gewaer?

Den heelen winckel is vol volck,

Het komter aen gelijk een wolck.

Past hier een reysken op gewin,

Het komter met dosijnen in.

Voorwaer gy wint noch machtigh gelt,

Want 't huys is eerst maer op gestelt,

De vensters qualijck neer gedaen,

En 't komter vol kalanten aen.

Sy sitten rondtom waer gy siet,

Dit is een bandt-gift doet het niet?

Siet hier u sacken alle dry,

Niet een van al en is'er vry.

Op't suycker-broodt en massepeyn,

Daer vallen s'op alwaer 't gemeyn;

Al waer'et roof en goeden buyt:

Ba, slaet dees iacht met lappen uyt:

En maeckt s'u met den eersten quyt,

'T en is geen volckxken van profijt:

S'en soecken maer haer eygen baet,

Terwyl het hier vol suycker staet.

Want soo den winckel ijdel wordt,

En dat men geen syroop en stordt,

Dan sit men op een ander neer,

Men weet dan van geen vliegen meer.

En als ick dit te deegh bekijck,

Wie dit geselschap is gelijk,

My dunckt dat niemant beter past,

Als eenen kaelen Tafel-gast;

Als mager vliegen, Happigh goet,
 Die fuygen aen eens anders bloet :
 Want soo daer iemandt renten heeft,
 Soo dat hy rijck en weeldigh leeft,
 En dat'er wat te schaffen is,
 Die krijght veel gasten aen den dis ;
 Wie maer en sit een weynigh warm,
 Die treckt tot hem den heelen swarm.
 Maer als het goedt is op-geteirt,
 En dat myn Heer niet meer en smeirt,
 Dees quanten sijn flux op de been,
 Daer sit myn Heer en kijckt alleen.
 Wie vrijdt u tafel en u broodt,
 Die laet u steecken in den noot.

A E N - S P R A E C K.

ALs ghy vermoeyt sult wesen van uwe lichaeme-
 lijcke oeffeninge, *Neerstige Philothea*, en als gy
 wegh sult stellen u flos-sijde daer ghy een gheestighe
 bloem af weet te maecken, oft als ghy de raem ter
 zijde sult legghen, daer ghy met een konstighe nael-
 de het fruyt, of een vogheltjen naer het leven weet
 af te malen, ick bid' soo ghy dan hebt een lefend'
 vlaeghje, dat u dan gelieve eens met aendchtigheyt
 dit te overloopen, en soo gy naer dese myne onder-
 wijfinge de vrientschappen wilt gaen overweghen,
 ghy sult bevinden datter aen't meestendeel al veel
 asen sullen ontbreken. Ick sal dan hier met uwen
 goden oorlof, *O Philothea*, de vrientschappen deses
 tijdts eens gelijk als door een hekel trecken, om te
 betoonen hoe veel quaet werck van eygen baetsoec-
 kende liefde dat'er is onder schuyllende. Ick segh dat
 den Poëet den naghel op't hooft heeft ghetroffen,
 als hy gheseyt heeft: *Vulgus amicitias utilitate calit.*
 Dat den ghemeynen man hedensdaghs voor soo veel
 vriendt-

vrientschap onderhoudt, als die selve is streckende tot sijn profijt. Veel iveren seer, verbinden sich sterck, het schijnt datse voor hunnen vriendt een blauw oogh souden wagen, en als het op een rijpen komt, dan laeten sy hunnen vriendt in de swarigheydt steken. Met een woort geseyt, de werelt heeft veel Broodt-vrienden, maer weynig Noodt-vrienden: soo dat ons het Frans spreek-woordt een ghewisse waerschouwinge geeft in de gelijkenisse van een Meloen.

*Les Amis de l'heure presents
Sont du naturel du Melon,
Il faut en essayer cinquante
Avant que d'en trouver un bon.*

Dat is te segghen :

**Gelijck een goet Meloen seer qualijck is te vinden,
Soo gaet het heedsdaeghs in kiezen van de vrienden ;
Van vijftigh qualijck een daer mangelt dit en dat,
En selden trouwen vriendt oft daer schort altijdt wat.**
Sy zynder heel dun ghesaeyt die op louter klinckklare liefde en goet-jonstigheyt hunne vriendtschap bouwen, het meestendeel legt den gront-steen al op eygen baet ende intrest; 't is wel *Honing in den mont,* maer oock *het scheer-mes aen den riem.* Soo lang als'er wat te drinken, en te klinken is, soo fullen sy getrouwelijck rontsom u ghelijck een deel vliegen komen swermen, ende weten u soetjens naer den mondt te fluyten,

*'T is al Joannis, Joannis,
Soo lang als'er wyn in de kan is;
Maer als den wyn daer uyt is;
Dan seggen sy dat Ian een guyt is.*

Dat de kat den kandelaer leckt, 't en is niet om dat sy die geirne soude doen blinken, maer om dat sy het smeir soeckt dat'er op is ghedropen. En dat'er veel zyn die sig tot u welvaert t'eenemael genegen toonē, en die u met een gediensigheyt soo komen den *Bonjour* maecken; s'en zyn soo slecht niet, sy weten wel

van waer den heylighen dagh komt, en die komen se t'uwen huysen viere. Maer ick bid u, want de kans eens keert, laet ons dan dese ghetrouwe vrienden eens aenspreken, als ghy met een verweert proces tot de ooren toe in den sack steeckt, spreekt hem dan eens van daer aen te heffen; als gy staet om te failieren, en om een bancxken te leggen, verfoeckt dan eens een duyfent pondt acht oft thien van hem verschoten. Ick vrees soo gy om diergelijcke oorfaecke aen sijne deur komt kloppen, dat'er niemant t'huys en sal wesen: en dit was nochtans dien man, dien ghetrouwen vriendt daer gy soo vast op ginght, dat ghy daer een Kerck op meynde te bouwen.

*Als iemandt de fortuynne dient,
Dan waeyt hem aen soo menig vriendt:
Maer kryght hy slaegen op den kop,
Soo zyn de vrienden weer baes op.*

(a) Daer is, seght den Wijfseman, eenen vriendt, mede-ghesel aen de tafel; maer in teghenspoet en sal hy niet volheraigh blyven. Dese saeck saeghen de Heydenen oock wel die uytdruckelijck gheleert hebben tot verskeringhe van een borgherlijck leven, dat men gheen Swaluwen onder sijn dack en moest laeten nestelen; want dese blyven ons by in den Somer, ende als het schoon weder is; brenghen haeren tijdt over met singhen: (b) maer als den Winter aenkomt, dangaen sy al-te-mael verhuysen, ende en laeten niet anders als haere vuyligheyt by ons liggen. Een waerachtigh Sinne-beeldt van onse gheveynsde vrienden, die ons gheselschap houden soo langh het goedt weder is, ende gelijk als in eenen Somer van voorspoet; maer als'er eenen harden tijdt genaect, ende dat'er swarte buyen van verlies en ongheluck op-risfen, dan siet men dese huys-vrienden haest verschuyven, en weten anders niet als een deel vuyligheyt van lasteringhen achter te laeten, soo dat dese

dese ghenoegh te kennen gheven door het scheidt, datse niet onse vrienden, maer vrienden van ons fortuyn waeren.

Het is al vriendt, soo langh als dient.

Het welck oock den *H. Gregorijs* waerschouwt, als hy seyt: Als iemand in voorpoet bemint wordt, dan is't twijffelachtigh oft den persoon om sijnen voorpoet bemint wort, oft om sijn eygen selven? By ghelijckenisse ghesproken, *Philotea*, daer gaen op de merckt twee Edelmans wandelen, ende achter hun eenen dienaer, ick vraege u; wien van dese twee is't zyn knecht, die hun volght? Ghy sult my antwoorden, dat gy de Edelmans noch den knecht niet en kent. Wat middel dan om dit te weten? Ick moet wachten tot dat dese twee sullen scheidt, ende als ick sal sien wie dat hy volght nae het scheidt, diens dienaer gheloof ick hem te wesen: Soo oock van gelijcken, als gy zyt met u officie, een ander is met sijn goede fortuyn ende rijckdom: neemt *Philotea* is begaeft met haere schoonheyt, daer komt dan een die seght, ende sweirt *Monsieur; Jouffrouw*, ick ben uwen dienaer tot de doot toe, uwen ghetrouwen vriendt wil ick leven en sterven. Ick bid' en laet u door dese woorden niet verleyden: In't scheidt van de merckt, dan kent men de koop-lieden. Sy soeken het uwe, ende niet u: als gy sult sitten sonder officie, sonder rijckdommen, sonder schoonheyt, dan sult gy ook sitten sonder vrienden. En dat was't gene dat eertijts eens den Keyser *Galba* luyfsterde in d' ooren van eenen van sijn Faforiten: Wy, seyd' hy, (a) beminnen malkanderen oprecht; maer het meeste deel van d' andere beminnen meer myn fortuyn als mijn persoon, ende worden meer aenghedreven door de liefde van begeerlijckheydt, als door goedtionfligheyt. Ick moet hier aen dit propoost noch aenknopen

knoopen 't ghene dat eenen Scouteth is over-gheko-
 men; 't is een gheschiedenisse daer wy een nutte lesse
 uyt kunnen trecken, ende die eens den aerdt van de
 eyghen-baet-soekende vrienden sal ontdecken. Den
 Scouteth dan, (om tot de saecke te komen) die ging
 over-wegh, alwaer hy een riviere inoest passeren;
 ende midts de schuyt den stroom was af-gesackr;
 is hy ghedwonghen geweest daer soo langh te wach-
 ten. Middeler tijt vindt hem daer eenen huys-man,
 den welcken verstaende sijn haestighe reyse, heeft
 hem sijnen dienst aengheboden; en bereet ghetoont
 om door de riviere te draeghen. Hy dan hem nemen-
 de op sijne schoulers ende gaende door het water dat
 tamelijck breedt was: Myn Heer, seyde hy, d'een
 courtoisie is d'ander weert; ick bid' u, als ghy eens
 waghens moet pressen, oft dat'er sommighe van het
 dorp gheprest worden om te kraweyen; dat u-lieden
 dan ghelieve oock met my eens door de vinghers te
 sien. Waer op hy antwoorde: Mijnen vriendt, ick
 wil u geirne daer mede vergelden; maer u sal gelie-
 ven te weten, dat het officie van Schouteth aen een
 ander is ghegeven. Zijt gy geenen Schouteth meer,
 seyde den Boer, soo hebb' ick u langh ghehoegh ge-
 draegen, ende smijt hem van boven in het water. Siet
 eens; *Beminde Philothea*, hoe dat alle onse diensten
 riecken naer vergeldinge; men vrijdt heden daeghs
 al aen de kant daer de beurse hanght. Hebt ghy wat
 te gheven; soo hebby veel vrienden ende Neven.
 Rijcke lieden sijn wijdt ende breedt bemaeght-
 schapt.

Den oprechten Toet-steen dan van de waerachtig-
 gelende goet-ionstige vrienden is tegenspoet; die dan
 voet by steck houdt, die meught ghy vryelijck voot
 eenen vrient reekenen; maer die dan te rugge treet,
 houdt die voor eenen vriendt van den tijdt, ende van
 sijn eygen baet. Desen Toet-steen gaf eens een Philo-
 sooph eenen anderen in de hant, die sig wijt beroem-
 de over het groot getal van sijne vrienden; doch mits
 hy

hy doen ter tijdt warmkens was gefeten, ende dickwils gallerijen hiel, soo hadd' den Philofooph met reden groot achterdencken. Hy floegh hem dan defen raedt eens voor: Ick bidd' u gaet eens, seyde hy; achter in uwen stal, ende steeckt eens een kalf de keil af, smijt het dan in eenen sack die het met fijn bloet verwe; neemt hem op u fchouder by nacht, ende kloppende aen de deur van een van u Vrienden, geveynft u oft gy een neerlaegh ghedaen hadt, oft iemalit vermoort, en dat ghy het lichaem t'uwen huyseniet en derft begraven, oft het miſſchien door huys-foekinghe achterhaelt wierde: bidt hem overfulcks dat hy 't in een van fijn kelders onder de aerde ghelieve te ſteken, ende in deſe gelegentheyfult gy ontdekken wie dat uwe ghetrouwe ende noodt-vrienden zyn: Want valſche vrienden zyn gelijk tanden vol pijn? daer men gheen harde beetjens op kan breken: Soo gefeyt, ſoo gedaen. Ondertuffchen, *Liefſte Philothea*, leert hier uyt hoe waerachtigh dat gheſeyt is. Vrienden zyn vrienden: maer wee dieſe van doen hebben. Soo dan in 't midden van den nacht roept hy op een van fijn beſte vrienden, gheeft hem te kennen fijn groot ongeluck, bidt om byſtant. Defen treckt fijn ſchouderen, ende viel hem t'eenemael weygherigh, ſeght rondt uyt dat gheensints geraeden en was om eenen doot-flagh twee in perijckel te ſtellet, ende heeft hem daer mede door gefonden. Komende tot den tweeden, kreegh voor antwoord, dat hy ſelver den eedt ghedaen hadd' tot uytwerckinghe der Juſtitie, ende overfulcks, dat het hem niet toe en ſtondt miſdaedighen te verſteken, maer wel in het licht te brengen: ende daer mede heeft hem den tweeden af-gheweſen. Den detden bethoonde wel een groot medelijden, beklagende ten hooghſten het ongeluck dat hem was over-gekomen; voorders dat hy ſigh die ſaecke niet en mochte bemoeyen, uyt vreeſe dat de Magiſtraet hem plichtigh vindende, ten minſten

sten al wat hy liggende en roerende hadd', met recht soude aenspreken : ende dit was den troost die hy van den derden hadd' bekomen. Hier op is hy weder naer huys ende naer den Philosoph gekeert, bedankende hem van de goede onderrichtinghe, ende den Toet-steen door de welcke hy ghetrouwe van onghetrouwe vrienden had leeren onderscheyden. Vrienden in noot, vier en twintigh in een loodt, iac hondert; en twijffelt oftse d'ander schaele noch sullen op haelen. Met recht dan vereyscht den Wijse-man een meerder getrouwigheydt, in voorspoet ende in teghenspoet: Op alle tijden bemint hy die vriendt is, ende eenen broeder wordt ghekent in benauwtheden. Soo dat de oprechte vrienden sijn gelijk het Eert-vel, oft Klim, dat sijn selven vlecht ende slinghert om de boomen, niet alleen terwijl dat sy vruchten draeghen, maer oock in den Winter; ende als de selve komen te verdorren ende te sterven. Aen iemandt verbonden te zyn; terwijl wy gunste van hem ghenieten, dat en is gheen versekeringhe van oprechte vrientschap: maer aen de selve even vast ghehecht te blijven als van hem niet en is te verwachten, en als die hagel-buyen ende wintersche vlaeghen, ons ende hun over het hooft russen; dan de selve by te staen, voor hunne welvaert te strijden; allen onheyl te verhinderen, de selve met even vasten bandt van ghetrouwigheydt t'omhelsen, ende dat noch met sijn ongemack: die dat doet, die magh sijn roemen dat hy d'oprechte vrientschap ten naesten by heeft ghevonden. Sulckx gheloof ick geweest te sijn de vrientschap die *Ramases* bethoont heeft aen *Rostellane*, die hem ten houwelijck beloof was, ende dies niet teghenstaende eenen anderen wierdt ghegheven. Soo dese om de verraderije van haeren Vader de Leeuwen met eeden was voorgeworpen, heeft sy dien alleen tot wacrachtigen vriend bevonden, die sy met haeren Vader tot ghewisse vyantschap verweckt hadde. Ick sal u, *Al-*

der-liefste Philothea, de gheschiedenisse in dicht stellen :

WEl hoe! mijn swacke pen, gaet gy u daer begeven,
Daer van twee leeuwen zyn gebrocht vier om het
leven?

Daer Ridder met haer sweert gevelt zyn in het perck
Gaet gy daer sonder vrees? acht gy dat kinders werck?

Komt Musa stiert myn hant, en stijft myn swacke sinnen,
Ick breng hier aen den dag een stuck van bloedig minnen

Ick wil myn Philothé gaen toonen eenen vrient,
Die voor sijn eygen doot, een ander leven dient.

In't machtig Persen-lant, daer op den dag van heden
De Son en anders geen voor Godt wordt aengebden,

Daer lag een Koninks stadt, heel machtig en heel groot,
Langs wiens sterke Borgt zyn stroom Hydaspis schoot:

'Tis Susa wijs beroemt door al sijn trotse bouwen,
En buyten soo verrijckt met vett' en groen lants-douwen

Daer menig Lust-hof is, en menig schoon prieel,
En rontsom waer gy gaet een adelijck Kasteel;

Want wie zyn in de Stadt van Ruets oft oorlogs-saeken,
Die konnen hunnen geest hier buyten wat vermaken:

De koude keucken volgt, daer is een roomer wijn;
Den hoog in 't kort geseyt wilt eens ontspannen zyn.

Hier hadd' een soet vertreck Sparondas wel geboren,
En had een Belveeder geleyt om sijnen thoren.

Daer was een schoon fonteyn die uyt de rotsen spronck,
En hadd' den Echo noch; die van de bergen klonck.

Den vyver spoelt rontsom daer witte swaenen vaeren,
Daer enden onder een, daer vette gansen paeren,

Daer in de gaeldery zyn pauwen wonder fraey,
En in het groen Salet den groenen papegaey:

Doch neffens aen sijn goet daer komt een ander palen,
Dat buyten luyster heeft, en binnen ruyme salen,

Dat nergens in en wijckt, 't sy in tapissery,
'T zy in een geestig beeldt, oft puyck van schildery,

Dat had een ieghdigh bosch, dat had sijn ader-sprongen,
Daer lag een bloem-hof aen, met vogels die daer songen.

En rontsom in de haegh geschoren menig dier,
 Hier van een felle Leeuw, daer van een wilde stier.
 Dat had noch tot vermaeck een Iachtjen om te varen,
 Wanneer die ionge ieugt wilt speelen op de baeren,
 En't vlaghsken dat'er hong was incarnaet satijn,
 Dan voerden't nog een zeyl van sneeuw wit armosijn.
 Wat dat het oog vermaeckt, wat dat het hert kan peysen;
 Wat dat men hier oft daer sou'd vinden in Paleysen,
 Dat is hier van de konst, dat is hier door natuer,
 So dat hier eenen dag schijnt minder als een uer.
 Dit hoorde Marfas toe, dit had hy laeten richten,
 En op sijn eygen beurs van uyt den gront doen stichten:
 Dit huys was al sijn vreugt, hier nam hy sijn plaesier,
 En oft de stadt hem wacht, noch kan hy niet van hier:
 Hy laet'et Hof het Hof, hy laet de eer-sucht vaeren,
 Hy wilt geen grijsen kop doen komen voor sijn iaeren;
 Hy lacht met al den pracht, hy seyt, en voor gewis,
 Dat die is vry en bly, dat, dat een Koningh is.
 Hy weet van geen gevley, oft Raets-heer te believen,
 Hy laet de Procureurs, en Rechters haeiren klieven,
 En menig loosen treck, en onbekende fuyck,
 En een Proces doornaeyt als een gelapte buyck.
 Hy laet een frontsel hoeft met neusen vol van brillen
 Verwerren onder een, en twisten in verschillen:
 De rust gaet voor de eer, de sorg wijckt aen't gemack,
 Hy acht meer gelt in Hays, als menig in de sack:
 Hierom blijft Marfas uyt, en laet'et hof betijden,
 Daer niemant wie sig wacht van pas en weet te mijden.
 Hy neemt een waren vrient Sparondas by der hant,
 Dat is sijn lust en rust hier buyten op het landt.
 Sy waren't soo wel eens dat s'altijdt samen aten,
 Twee lijven, maer een ziel, en saemen doen en laten;
 Noch Marfas had oyt gast Sparondas was'er by,
 En wat Sparondas deed' had Marfas aen de zy:
 Dees vrientschap had geduert nu ettelijke jaeren;
 Men sprack van onder haer een houwelijck te paeren.
 Sparondas had een kindt dat was een eenig Soon,
 En Marfas ook een spruyt, een dochter wonder schoon;

Den Soon biet Ramafes , een kindt heel rijp van finnen ,
 En Rostellane was heel weerdigh om te minnen ;
 Want boven haeren glans , en 's Vaders machtig goet ,
 Soo was sy heel begaeft , en eerbaer van gemoet .
 Maer midts sy alle bey noch minder-iaerigh waeren ,
 Soogingen sy alleen nu op beloften paeren ;
 Tot dat hun swacke ieught soud' hebben vollen stant ,
 Daer op gaf Ramafes aen haer een diamant .
 Soo sijn dees tegen een allengskens op-gewassen ,
 En Ramafes die leert op haere diensten passen ,
 En weet sijn liefste hert te eeren waer hy kan ,
 En schoon het is een kindt , hy ievert als een man ;
 Hy weet haer een faveur van aerdig lint te schencken ,
 Op dat sy door den strick den bant oock soud' gedencken :
 En op den koelen Mey tot teecken van sijn vier ,
 Soo plant hy voor haer deur een mantje met laurier ,
 Wat dat hy elders vindt , wat dat hy kan genaeken
 Daer soeckt hy med' by haer een soeten mont te maecken
 Krijght hy wat uyt de stadt , dat is tot haer gerief ,
 Heeft hy wat binnens huys , dat is oock voor sijn lief :
 En altijd heeft hy wat , hy schickt daer sijn presenten ,
 En geeft haer als het vriest de bloemen van de lenten :
 Hy schenkt haer door het iaer de vruchten van den tijt
 De peiren als men pluckt , de druyven als men snijt :
 Hy schrijft een minne-brief met flessty toegebonden ,
 Daer letters binnen staen die sy alleen verstonden ;
 En mits een goede liefd' de weder liefde voedt ,
 Soo schreef hy sijnen naem oock somtijts met sijn bloet .
 Doch sy in tegendeel en wilt aen hem niet wijcken ,
 Sy doet met rooden inck oock haere liefde blijcken ,
 En snydt noch uyt een vlecht een klisse van haer bayr ,
 En seyt , gy zyt het hoofd van dit gewenschte payr ,
 U is myn rechte trouw tot in het graf gegeven ,
 Ick sterf voor u de doot , mag ick met u niet leven ,
 Mijn herte is het u , u herte is het myn ,
 Gysult , en een alleen mijn uytverkoren zyn .
 Soo sijn dees in de min , en iaeren op-getogen ;
 Maer als men trouwen soudt dan is den knecht bedrogen .

Den Vader die seyt dit, de Moeder die seyt dat,
 En Ramafes die wort een gecx-maer door de Stadt.
 Men schimt dat hy met recht sig vroeg heeft laten knoopen
 Om als het nijpen soud, een blauwe scheem te loopen:
 En wien dat hy al klaeght, waer benen dat by gaet,
 Men wijft hem achter rug met vingers op de straat.
 Als dit Sparondas hoort, en is hy niet te spreken;
 Hy sweert een dieren eedt dat hy het stuck sal wreken
 Dat Marlas en de Bruyt sal steruen van sijn hant,
 En steken noch sijn huys en sijn kasteel in brandt:
 Hy wilt den rooden haen daer eens in laeten krayen,
 En toonen met het vier, wat dat is vier versmayen;
 Wat dat is breken trouw, en scheidten echt verbont,
 Dat wilt hy desen keer uyt witten tot den gront.
 Doch wat hy dreyght oft niet, hy moeter op staen kijken,
 Een nieuwe Ioncker gaet met Rostellanc strijcken:
 De Bruyloft wort gedaen, men noodt de ionge ienght,
 Sparondas is vol spijt, en Marlas is vol vreught,
 Dit duerde korten tijdt, want naer een weynig mallen
 Is onsen Bruydegom met koortsen overvallen:
 Hy lagh als in een vier, den brant sloeg aen het hert,
 Hoe voortijts meerder vreugt, hoe namaels meerder smert.
 Men hiel een groot consult, men risp'er veel Doctoren
 Men vint'er al geen hulp; den man die is verloren,
 Die heel het huysgesin tot blijdschap had verweckt,
 Die heeft de blecke doodt haest op het stroy gereckt.
 Hier mé is't niet genoeg, wat swaerders doet'er schroomen
 Men seght noyt ongeluck en placht alleen te komen:
 Hier is een donder-vlaegh, op wie die storten sal,
 Al stont hy noch soo vast, hem naeckt een grooten val.
 Den Koninck heeft bewijs, en kan hem klaer betijen,
 Dat Marlas plichtigh is van's Rijcks verraderijen.
 Wat dienter meer geseyt? men heeft sijn eygen hant,
 Dat hy voor seker gelt verkoopen wilt het lant.
 Men maectt hem kort proces, daer is niet veel te dingen,
 Al is hy noch soo groot, den vogel die moet springen?
 Men grijpt hem by de kop, sijn goet dat slaet men aen;
 Den Advocaet Fiscael die dringht noch stercker aen.
 'T Proces dat is gestelt, men hoort des Konings Raeden,
 Den eenen seyt dat hy moet in de oly braeden;
 Een ander, dat hy sou geraeybraeckt moeten zyn;

Een derden weegt het stuck en spreekt van meerder pijn,
 En dat men Marfas sou tot riemen moeten snijden,
 En daer noch sou't en eeck, en pekkel in doen lijden;
 Iae d'een wilt dat men hem met peerden treckt van een
 En breken sijn gewricht oock tot het minste been.
 Maer 't meeste van den Raet dat heeft voor goet gevonden
 Dat hy van Leeuwen sou zyn levendig verstonden,
 En dat de selfste straf oock op sijn eygen vrouw,
 En op sijn eenig kint met een vervallen souw.
 Dit vint den Koninck goet, men doet aen Marfas lesen,
 Wat doodt dat heel den Raedt heeft op het feyt ghewesen.
 Den dag die wort gestelt, de weet die wort gedaen,
 Daer komt tot dit gerecht een kleyne werelt aen.
 Soo ras Sparondas heeft dees blijde maer vernomen,
 Is hy met Ramases in allen eyl gekomen:
 Het doet Sparondas deugt, dat hy zyn vreet gemoet
 Veel meer als eenen Leeuw versaeden sal met bloet.
 Daer was een ruyme plaets met balcken af geschoten,
 Waer in een eycken kot de Leeuwen zyn gesloten,
 Dat noch van buyten is met plaeten overwerckt,
 En tegen all' geweld en angeluck versterckt.
 Hier brengt men Marfas in, hy komt heel droef getreden,
 Syn vrouw versterft van schrick en vlecht haer om sijn leden,
 De dochter heeft terstont haer doode verfgestelt,
 Eer dat sy in het perck haer derde voet stap telt.
 S'en spraecken met geen tong', hun woorden dat sijn suchten,
 Die hun benauwde ziel laet tusschen bey gaen vluchten.
 De Vrouw siet haren Man, den Vader siet sijn Kint:
 O wat een swaere doodt voor diese beyde mindt!
 Wie sal den grooten druck, wie kan hun traenen schrijven,
 En dan hun bangh gemoet dat onbekent sal blijven?
 Hy slaet sijn oogen op, hy siet den Koninck aen,
 En bidt dat hy 't alleen magh met de doodt ontstaen.
 Maer daer is geen genaed' met bidden te verwerpen,
 O doodt, o bitter doodt, daer een moet drymael sterven!
 En daer een anders wondt, en daer een ieders smert
 Een derden even diep, komt snijden door het hert.
 Terwijl sy staen verschrickt den handt-boom wort getogen
 De Leeuwen alle beyd die komen aengevlogen,
 En briesschen met geluyt, en vallen haer aen't lijf,
 Den eenen op den Man, den tweeden op het wiif,

Den versten oogenblick verscheurt hy haer in stucken ,
Soo diep komt hy in't vleesch sijn selle klauwen drucken.

Hier loopt het ingewant , daer schiet het edel bloet .

Dit siet Sparondas aen , en al met bly gemoet :

Doch meest sit hy en vlamt , en ster ooght den verrader ,
En swilt op van senijn , en gist , gelijk een ader :

Het kermen van den mensch , het huylen van een beest ,
De pijn , het bloedt , de doot , die troosten hem het meest .

Hy wenscht dat hy sig kost met Marfas bloet gaen leven
En dat hy met sijn hant het hers uyt hem mocht graven:

Hem dunckt , had hy een stuck , hy frestet op uyt spijt ,
Soo groot is sijnen haet , soo bitter is den nijdt .

Het smert hem dat het spel soo weynigh tijdt sal dueren ,
Hy wouw dat hy dees pyn moest iaeren langh besueren .

Dan siet hy nae de Bruyt , en heught sich in haer doot ,
En seyt : dit is ons feest , hier toe sijn wy genoot .

Terwijl hy op haer siet , den Vader is verstaegen ,

Den Leeuw met eenen scheut komt op de dochter iaegen ,

Hy schiet sijn maenen op , sijn klauwen spreyt hy uyt ,

Hy tiert , hy huylt , hy briesst , hy brult met groot geluyt ;

Hy trest haer in den neck , hy klauwt haer schouder bladers

Daer spruyt het purper bloedt uyt al de open aders .

En siet (O wonder saeck) Sparondas sit verbert ,

En sijnen liefften Soon beweegt dees groote smert :

Die vliegh van boven neer , en komt tot haer gesprongen ,

Hy komt van achter aen hem op den hals gedrongen ,

En met een stercken erm , en door een hellen schreeuw ,

Krijght hy de klauwen uyt , en lost den fellen leeuw :

Hy schiet hem selver in , en doet hem wacker tuymen ,

Mèn siet het grousaem dier uyt heel het backhuys schuymen ,

Hy boort hem in den buyck , het sweert gaet deur en deur ;

Den noot , en niet den lust , toetst eenen Serviteur .

Hadd' Ramafas als dan sich uyt de doot begeben .

En hy , en die hy lieft , die hadden blijven leven :

Maer neen , den eersten strijt , daer toe dat ieughdigh bloet ,

Die geven hem het spoor , soo dat hy vechten moet .

Hy valt den tweeden aen, en komt vast op hem dringen.
 Men siet door 't vinnigh stael, 't vieruyt sijn tanden springen;
 Maer soo hy eenen streeck niet diep genoeg en gaf,
 Vlieght hy hem in't aensicht, en ruckt een schouwer af.
 Doch eer hy neder viel en eer hy was geweken;
 Heeft hy met alle kracht hem door den buyck gesteken;
 Soo dat sy alle beyd' gevallen zyn opeen,
 En bleef den lof en prijs, haer beyde in't gemeen.
 Den Koningh die dit siet, en soo veel duysent menschen,
 En hoort men anders niet als om sijn leven wenschen,
 Ee seggen al-te-mael dat Ramalcs betoont,
 Dat voormaels in sijn hert heeft trouwe Min gewoont.
 Den Koninck wils het stuck in silver laten drijven,
 Op dat den Campioen onsterffelijck soud' blijven,
 Behalven dat hy noch tot zynder eere schenckt,
 Dat Rostellane niet in't minste zy gekrenckt:
 Men wenscht haer veel gelucks van's Konings goe genaden
 Men geeft haer weder moet, men is voor haer beladen;

Maer sy is buyten troost , en siet gelyck een doods ;
 Haer smert en felle pijn is boven maten groot ;
 Al waerse wyt een klip , of noch van harder steenen ,
 Al waerse enckel stael , noch souse konnen weenen .
 Haer spraeckeloose monde siet naer de locht en huyght ,
 De kleyne droefheyd klaegt , en groote droefheyd swijghet ;
 Het is een harden slagh 't verlies van eenen Vader ,
 Maer noch is 't meerder smert dat hy is een verrader ,
 En dat een Moeder schreyt , 't is voor de dochter pijn ,
 Maer noch is 't dieper wond als die verscheurt moet zyn
 Ogh bey haer ouders doods die souse konnen dragen ,
 Maer niet dat Ramales daer leyt voor haer vorlagen ;
 Het leven datse heeft , 't is soo , dat komt van haer ;
 Doch als sy is gebaert , wie liet sijn leven daer t
 Maer dat sy is bewaart , en dat sy weer magh leven ,
 Dat is haer niet door lust , maer door de dootd' gegeven :
 Was trnen sy dan stort voor ieder van hnn al ,
 Men siet dat Ramales wel krijght het meest getal .
 Sy leyt hem up den schoot , sy neemt hem in haer ermen ,
 En goeft den vollen room aen een rouw-hertigh kermen ;
 Sy siet waer hy den boet voor haer ontfangen heeft ,
 En sijn verstorven mont om wiens wil datse leeft .
 Nu leertse wat dat is den naem met bloet te schryuen ;
 En wat , dat is geseyt voor iemandt dootd' te bliuen ;
 Maer 't swaerste dat haer perst , het meeste dat haer rouw
 Is , dat sy niet mat ham , is naer bespreeck getrouws .
 S'en wilt dan sonder hem , s'en kan niet langer leven ;
 Gaf hy sijn leven haer , sy wil 't haer weder geven :
 Sy sagh noch eens de wond' , daer op verscheen haer ziel ,
 Soo datse neffens hem voor dootd' daer henen viel .
 Men heeftse alle bey naer 't selfste graf gedragen ,
 Twee liefden volgen 't Lijck bly geestigh sonder klagen .
 Een ieder draoght de poes van sijn boogh in de hant ,
 En hebben alle bey de Leenwen aon den ban ;
 Men stroyt'er op het bet graf maer Lelien en Roosen ,
 De schoon granaten bloem , en vierighste in bloosen ,
 Met Thymus , Roosmarijen , en ander ioughdigh kruyt ,
 Ter eeren van den Helt , tot ciersel van de Bruyt .
 De Herders alle iaer die komen ronison danssen ,
 En vluchten op haer graf twee groene Lanwer-kranssen ;
 En singen menigh liedt ter eeren van dit paer ,
 En seggen , Blijft geruyst tot tegen 't ander laer .

Wat dunckt u van dit feyt, *O Philothea*? voor my ick houd' dit onsterffelijck werck weerdig te wesen om aen alle aenkomende Eeuwen tot eenen spiegel van getrouwe vrientschap op-gehangen te worden. Hoe? een afgront, een injurie onderstaen te hebben, de grootste die eenen Edelen Jongman, (heeft hy eer in zijn lijf) oyt kan overkomen, en voor dese niet teghenstaende zijn eygen leven te pande stellen voor sulck ondankbaer vrienden? ick segg', die dat doen, dat die met recht onder *David* ende *Jonathas*, onder *Pylades* ende *Orestes*, onder *Pythias*, ende *Damocles* gerekent worden.

Vrient te willen zyn, oft schijnen als'er geen swarigheyt en is, dat kan al de werelt. Soo langh als den wagen effen gaet, soo wilt ieder een daer op sitten; maer als die begint te hellen, ende in perijckel is van te vallen, dan wilter ieder een af-springen. 'T en is dan geensints te ghelooven dat diergelijcke oprechte vrienden zyn, want sy en foecken ons niet, maer hun eyghen selven: daerom houd' ick voor een aerdigh streeckxke, (a) dat *Alphonsius* Koninck van *Sicilien* gaf aen zijn Hovelingen. Hy was met zijn Edelmans t'scheep, en wachtende naer den wint om af te steken. Ondertuffchen soo sy te water hunne maeltijden hielen, ende somtijds iet van de brockelinghen rolden in de baeren; de Meeuwen die daer op af-geveerdicht waeren, vlogen, ende vochten onder een om dit aes op te haelen; ende den Koninck bemerkte altijdt, dat de ghene die iet bekomen hadd', te Zeewaert in vloog, ende liet de vloot de vloot, ende den Koninck den Koninck wesen: maer d'ander vogels bleven gheduerigh swieren rontsom de schepen, ter tijt toe dat sy oock een proyken bequaemen, ende vloghen terstondt dan uyt hun ooghen. *Alphonsius* hadd' het selve verscheyde reysen ghemerckt, ende dit toe-passende aen sijne pluym-strijckers, seyt hy: My dunckt het gene ick hier eens sien op de schepen, dat et

(a) *Panor. l. i. de rebus. Algho.*

dat'et dagelijckx in myn hof gebeurt. Daer zynder al veel van die doortrapte voghels, die my soo langh by woonen als sy wat verwachten? maer als sy tot hunne begheerte gekomen zyn, dan laeten sy *Alphonsius* vaeren. Soo beiegende desen sijne naloopers ende inkruypers. Ende op den selfsten kam sou men mogen scheren die tafel-vrienden, die soo schoon voor den mont praeten, en Godt weet wat sy al achter rugg' gaen imaelen. Wy sijn hier in de ghelijckenisse van de vogels; laet'er ons noch een by setten, het sal dienen tot vermaek van sommige, ende tot waerschouwinge van veel. *Hannon* hadd' veel vogels doen op vangen, ende die in sijnen hofden wilden sangh afgheleert, ende dede haer dagelijcks voorseggen dese woorden: *Hannon is Godt*. Soo hem docht dat sy 't vast haddē, liet hyse wederom het lant door-vliegen, sijn inbeeldende dat dees vogels anders niet als dese woorden souden roepen, ende de godtheyt van *Hannon* verkondigden. Maer fiet, soo ras als de voghels wegh waeren, hebben sy haere les vergeten, ende begonsten als vooren, haren wilden sang te singen. *Liefste Philothea*, als'er veel de voeten onder de tafel hebben, dan gaet het al wel: ende als dees vogels den volen back hebben; dan weten sy iemant soo aerdig naer den mont te fluyten; maer soo dat de kansse keert, soo keeren sy het blaeyken den rugh, en gaen strijcken.

Och hoe vernuft schoot dat een Iouffrouw op het broodt van eenen Edelman, eenen oprechten welghemaeckten tafel-vriendt. (a) Sy schonck hem een Schilderyken, daer op afgemaelt stont eenē hont met een doodts hooft onder sijn pooten. Op den sin van dit present, vielen verscheyde opinien. Sommige seyden, dat Iouffrouw hier door woude te kennen gheven; dat'er veel zyn wiens getrouwigheyt doodt is en ghestorven. Andere waeren van ghevoelen, dat den waeckenden hondt met het doodts-hooft, ons vermaende van altijd de doodt te verwachten. Maer sy, die hier door een steecksken gaf, verweet den
(a) *De Bruyn*. hont,

hont, dat is den tafel-vrient, die nergens meer als ontrent de schotelen ende spijsen quispel-steert, dat hy oock tot de doot toe haer hadd' moeten getrouw zyn ende beschermen. Och hoe veel zynder die men soo met recht wel een verwijt-steecksken in't Salet sou mogen op-hanghen? Dan, dat is de wereldt, en soo sal't blijven, en als't soo niet meer en sal gaen, dan sal de wereldt, de werelt niet meer wesen.

Soo dan wie falsche weygeren te prijfen, de gene die Godt kiezen voor hunnen ghetrouwen vrient, die in voorspoet en tegenspoet niemant en verlaet, niemant sijn hulp en gratie sal weygeren? Is't niet voorsichtiger gedaen, sijn Ancker te laeten bijten in eenen onbeweghelijcken grondt, als dien uyt te werpen op vlottende korck, om altijdt ongestadelyk te drijven, sonder op eenighe vastigheydt te kunnen steunen. (a)

Laet dan den Heere uwen Godt, zyn u hope, ende en steunt niet op iemandt anders als op desen; maer dat den Heere zy al u betrouwen. Veel hopen van Godt rijckdommen, veel hopen verganckelijcke eer, andere iet anders dat Godt niet en is, maer ghy soeckt Godt voor al, verlaet t' zynder opsicht alle andere liefde, want by, die Hemel en Aerde geschapen heeft, is schoonder. Saligh is hy wiens hope is den naem des Heeren, en die niet om en fiet na de ydelheyt en bedriegelijcke sottigheden. Seker ick moet om dese en dierghelijcke reden bekennen, dat my boven maten wel bevallen is de lof-weerdige en stichtelijcke antwoorde van eenen Edelman op sijn doot-bedde aen de omstaenders gegeven. (b) In het hof van *Inspreuck* was een van de Hovelingen ter doot toe kranck, die in sijne sieckte besocht wiert van sijne beste vrienden: den eenen troostede hem; een ander gaf hem moet, eenen derden socht hem te dienen, rontsom het ledikant stonden die waren van sijn beste kennisse, en van sijn ghetrouwste kameraden: hy begeerde dat men hem eens te drinken soud' geven, om sijnen dorst weynigh te laeven: het wort hem

(a) *August. in Ps. 33.* (b) *P. Drex. Proda Etern.*

hem gediënt, ende segghen hem: *Godt zegent*, wenschende dat hy sijn gesontheit daer aen sou drinken; doch voor allen dat hy 't eerst eens aen sijnen alderbesten vrient soud' brenghen, van de ghene die daer teghenwoordigh waeren. Hy keert sijn selven een weynigh, slaet sijn ooghen op de gene die daer rontsom stonden, hy sag ionge Cavalliers, schoone Iouf vrouwen, met de welcke hy dickwils vrolijck was gheweest: welcke al-te-mael sterrelinghs besien hebbende, seyde hy: *Moet ick 't dan brenghen aen den genen die ick voor mijnen besten vriendt houde, en die het oock is, soo brenghe ick het u, O Christe Iesu.* Ende keerde sigh daer mede na het *Crucifix* toe, en heeft den roomer uyt-ghedroncken. (a) Ick segghe dan met den H. Bisschop van *Hippone*: *O mijne ziel, bemint dien van den welcken gy soo bemint zyt: kiest dien vriendt boven alle andere vrienden, den welcken als d'andere u sullen verlaten, u altijd ghetrouw sal zyn, ende volherdigh blijven.* Dit is een soete ende liefelijcke bedeckinghe, *O Philothea*; hier mede wil ick onse *Aenspraeck* oock sluyten, sonder dat, soo had ick noch een lustjen om de polityke vrienden, die met een dobbel aensicht wandelen, een weynigh te beschrijven. Dese hebben het hert op de tonge, en den moortpriem in de hant, en komen ons met een *Ioab-sche* groetenisse goeden dag wenschen; min oft meer ghelijck de koren-maeyers op het velt, met de eene hant hebbense den haeck, en trecken 't al naer hun, ende schijnen 't te omhelsen, en in d'andere handt swierdt de sickel daer den slag med' wort ghegeven. Dese gelijkenisse is van haer eygen selven klaerder, als dat myn toepassinghe daer op vereyscht kan worden.

B Y - W O R P K E.

DIt tegenwoordighe, *Philothea* sullen veel dochters verwonderen, weynig (soo ick geloof) navolgen. 'T is gheschiet buyten ons lant, maer niet

verre

(a) *August. in Man. 6. 24.*

verre buyten onsen tijt. Een arme weduwe leefde met hare eenige houwbare dochter. Dese was soo feer begaeft met schoonheyt; als de Moeder gebreck hadd' van middelen om te leven. Nu, ghelijck den hongher is eenen quaeden Raetsman, soo was de moeder van sin de eerbaerheydt van haer dochter ten besten te geven, wendende haer tot dien eynde voor niet alleen droeve fuchten, lauwe traenen, maer oock een uytghehongert en verstorven aensicht. Dit al-te-mael schein soo veel kracht te hebben op't gemoet van de dochter, datse hare moeder soo veel als het ia-woordt gaf van desen pandt te versetten, met bespreck nochtans van eenen dag respijt, om sich op soo een ghewichtighe sake een weynigje te beraden. Hier mede heeftse haer een weynigh vertrocken, en staende voor den spiegel, daer sy haer gout-geil hayr in sag (het welck weynig aen dat van *Absalon* moeste wijken) en met eenen nemende de schein in de hant, sprack dese of diergelijcke woorden:

*Is't dat ick snijdt myn gout geel haer,
Dat schiet weer uyt voor 't ander Iaer;
Maer soo ick eens verlies myn eer;
Eylaci! die en wast niet meer.*

Hier op lietse de schein door haere locken ende vlechten loopen, ende gaf die aen de moeder om te verkoopen. Dese sittende daer mede op de merckt heeft terstont besinders ghehadt, namentlijck een rijck man die sich inbeelde al of het hayr gheweest hadde van een die geestelijck was gheworden: maer verstaende den gront van de saeck, getaelt oock hebbende naer de kuysheydt van de dochter, ende beweeght door d'uyterste armoede, heeftse voor sijn huysvrouw verkofen, tot groot ghenoege en welbehaghen van sijnen Vader, die meer achte de deugt sonder rijckdom, als rijckdom sonder deughden. Wat segt gy hier van, *Philothea*? is dat niet puer een maetje gheset voor onse Hoffsche quicken: dan 't is verre van daer datse haer eygen hayr souden af-snijden,

den, sy gaen noch andere schoon vrouwen hayr in knoopen om te pronken: iae ick verstaen datse wijnbrauwen van mysevellekens weten te fatsoeneren. Siet eens waer toe dat die spronk-fucht is gekomen! ick vrees soo den duyvel sijnen steert te merckt brocht, daer soud' gelt voor geboden worden.

Laet ons hier by voeghen sommige aerdige grepen ende verstandige invallen.

I.

Een kalen Ioncker had lustig geroeyt in de papschotel, en evenwel op de straet koterden hy sijn tanden seggende, dat'er de patrijs-beentjens noch tusschen saten. Ick geloof wel, schoot een anderen daer op uyt, want ick sien de pluymen noch op uwen lob hanghen. Nota, 't was een kladdeken pap dat hy gestort hadde. Al ydele verwaentheyte met de reste.

I I.

Dit navolgende is scherper, en bytachtiger. In Hollant was eenen aen een smeirig officie geraeckt, voegende daer toe sijne vernuftheyte wiert in korten tijt soo rijk als't water diep is: soo hy daerom by sommige met sceel vogen aengesien wiert, soo dede hy schrijven op een groen poortjen van sijn speel-hof:

Gunst baert nydt.

Maer daetelijck wiert'er by ghestelt:

Ende soo is't Landt sijn geldeken quyt.

De waerheyte hier van laet ick Godt ende den meulder scheyden: soo veel is'er af, dat men vint arme Koningen de welcke hebben rijcke Ministers.

I I I.

Daer is een vinnig spreek-woort dat dapper slaet op diergelijcke spoedige en overvloedige rijckdommen, te weten:

De rivieren die op korten tijt seffens soo opswillen, ende hoogh wassen, die hebben altijt veel troubel waters. Is't niet alsoo?

I V.

Nu een teecken voor u, *Philothea. De P. Francijca à Jesu,*

Jesu Carmeliteresse, had eenen boven maten grooten iver om het Woordt Godts te hooren, en op dat het vruchtbaer sou wesen; besproeyde sy het met lauwe traenen. Hare Mede-susters verwonderden hun daer van, dies te meer, om dat sy even neirstig toe luysterde, al waren 't somtijds predikanten die geen wel-sprekentheydt en kleyne gratie hadden in het segghen. Maer zy antwoorde haer met een hemelsche wijsheyt, seggende: *Wie is 'er die eenen lieven vrient heeft, ofte eenen beminden serviteur, en die niet blijd' en sal sijn brieven van hem t'ontfangen, al zijns oock quaelijck geschreven?* Hadden wy 'er die waerderinghe af, wy soudender oock dien sinaeck in vinden.

Hier voegh ick noch een spreek-woort op als een mael-slotjen, om alles te verfekeren. Het raeckt alle staten ende menschen:

*Sonder sterven;
Wellusten derven;
En eygen wil-begeven,
Dat is oock een Martelaers leven:*

Couragie dan, *Philothea*, kunnen wy gheen root rokken krijgen, ten minsten laet ons, ons beste doen om een root boordeken te verdienen.

Verwaende Hooveerdigheydt.

'Ten is maer schijn,
Hiet groot te zyn.

W El kleynen Nobis , slimmen guyt ,
 Hoe steeckt gy dus u bultjen uyt ,
 En u rapierken naer den muer ?
 Ey lieve siet eens dit postuer !
 De schaduwe die van hem schiet ,
 'T is Reusen-werck , doet het niet ?
 Doch schoon dat dit verheven staet ,
 Ghy zyt een Naentje metter daet ,
 Ghy zyt een Buts , 't is al te klaer.
 En Duymken was u beste vaer ,
 En Heyltjen dwergh dat was u Peet ,
 Wat meynt gy oft ick 't niet en weet ?
 Maer siet , door dese keins en schijn ,
 Soo schijnt het kleyn wat groot te zyn.
 Al thoont gy dan een groot gesel ,
 Ick seggh' noch eens , men kent u wel.

Wat siet men Quidams op de straet ,
 Met wie het noch al slechter gaet ?
 S'en zyn het niet , en willen 't zyn ;
 Sy gaen gekleedt in armoesijn ,
 Met een kout ijser op de zy ,
 Daer toe een bonte levery ,
 Het huys dat hanght vol Goudeleer ,
 Den Vader is Monsieur mon Peer ,
 En voor Monfieurs Moeders deur ,
 Daer light den vuylen mest-hoop vent.
 En oft hy heel in 't muskes gaet ,
 Dit stinckt noch al de heele straet.

En wie en loeger lestaemel niet ,
 Met onse los verwaende Griet :
 Sy hadd' de peirlen aen den hals ,
 En hier geseyt , sy waeren vals ,

En Cypers poeyer in het hair ,
 Al oft het een Princersse waer ,
 En droegh een Kruys van Diamant ,
 En hadd' den waeyer in de handt .
 En daer noch mouchen op haer vel :
 Wat dunckt u eens , gingh dat niet wel ,
 Nu heefse wite schoentjens aen ,
 Daer sijn blauw roosjens ingedaen ,
 Sy draeght oock Leopoldus stof ,
 Waerachtigh , Griet , dat gaet te grof .
 Wat meyndy dan wie dat gy bent ?
 Men heeft u over langh gekent ,
 Als gy met een root lijfken ginckt :
 Foey ! dese hooveerdy die stinckt .
 Al gaet gy nu wat Hofs , en net ,
 Al zyt gy soo wat op geset ,
 Al gaet gy proncken als een kawn ,
 Al zyt gy moyer als een pauw ,
 Al sijn u locken gefriseert .
 En heel u kleet geparsumet .
 Ghz zyt , en blyft ons oude Griet :
 Dat maer is schijn , en is men niet .

A E N - S P R A E C K .

HEbt gy wel gezien in het Sinne-Beeldt , Beminde
Philoshea , hoe dat onsen *Floris* met de keirs
 staende voor *kleyne Goosje* met den bult , hem tot eenen
 reus op de muer door sijn schaduwe is vergrootende ?
Goosje Lief is'er soo moy mede , ende't is een ydele
 verwaende hooveerdigheyt die hem doet gelooven dat hy
 nu een man is trots de beste . Siet eens hoe ieder een
 steekt om een grooter schaduwe te worden als hy selver
 van leden is . Hier op (om ons *Goosje* en *Grietje* niet alleen
 by d'ooren te vatten) soo valt

my in een aerdige Quinck-flagh. Seker Prelaet hadd' geirne een rooden hoedt gehadt ende Cardinael ghe- worden ; sijn amt was doen veel leegher , ende naer sijnen staet droegh hy eenen hoedt , ten minsten die groengekareelt was. Om dan tot sijn voornemen te gheraecken , soo vierde hy seer den Neef van den Paus , geloovende dat'er niemants voorspraeck soo veel ghewichts by *Syn Heyligheydt* soud' hebben. (a) 't Ghebeurde effen dat'er eenighe tot Cardinaelen soude verkofen worden ; desen *Prelaet* die dapper in den wint sagh , dit vernemende , heeft daetelyck sijn toevlucht by den voorschreven *Neef* genomen , ende hem toe-gesonden een schotel met groene kriecken , daer by-voeghende dese woorden , *dat by sijne eenige Son was die de kriecken kost , en moest roodt maecken ;* dat was te seggen ; dat hy sijnen groenen hoedt in eenen rooden kost veranderen , als het sijn goede ionst alleen soo beliefsde. Den *Prelaet* wiert beantwoort in deser voeghen ; dat alles wel gheluckt soude hebben , maer dat sijn kriecken te seer stonden in de schaduwe van veel andere *Prelaeten* , die door stercker brieven van recommandatien ende eygen verdiensten voor hem ghestelt waeren , soo dat hy sich met siene groene vruchten voor dit mael noch sou moeten ghedulden. Hy bleef dan die hy was. Misschien was 't hem saligher : Want men kan wel Staeten gheven , maer gheen wijsheydt , veel min oodtmoedigheydt. Want dat *bondeken* van *Laet-dunken* heeft'er veel ghebeten , die meynen dat sy den Hemel draeghen , ende en peysen niet eens datse met hun voeten gaen op de aerde. Och wy staen terstont soo wel in ons eyghen gratie , soo dat wy daetelyck ghelooven dat wy 't zyn. Wassen wy dry duymen in weerdigheydt , wy schieten dry ellen op in hooveerdigheydt ; soo dat het verre van daer is dat wy andere souden kennen , wy en kennen dickwils ons eygen selven niet.

Ick

(a) *Tonneel der veranderinge.*

Ick en geloof niet als dat'er aerdiger treck gevonden kan worden als een verstandig Sinne-beelt daer *Arefius* den Eerfuchtighen mede voor ooghen stelt: Hy schildert een Kemel sikh vernederende om dat'er de packen te ghevoeghelijcker souden op-geleyt worden. Maer soo ras als de beest sijnen last heeft, soo recht het sikh op, staet verheven, ende sietse altemael over 't hooft. Sijn Devise is: *Donec accipiat. Tot dat by sijnen vollen last heeft.* Hoe menigh Kemels gemoet wort'er hedenfdaeghs in de Republicke gevonden? sy verootmoedigen hun selven, stuypen en neygen ter aerden toe, soo langh als sy een officie, staet, oft last van regeringhe vervolgen, sy ploeyen sikh als een visch-roede, en gelijk dien Roomschen Schrijver seyde: *Omnia serviliter pro dominatione.* Want soo ras als sy voorsien sijn met den last, sy rechten sikh op, steken de ooren in de locht, noch sy en kennen gheen kleyne lieden meer, noch arme vrienden.

*De Eeren,
Bederven de Heeren.*

En wat is'er dog van onse eer? oft wie weeter van onse eer, en weerdigheydt veel te spreken? hoe veel duysent menschen zynder in de wereldt die niet en weten dat'er eenen Keyser is in Duytschlandt? ende eenen Koninck is in Spagnien? En willen wy onsen roock by hun vier vergelijcken? Ick en geloove niet dat'er thien zyn in de stadt, die *Vencat apadino Ragiu* hebben hooren noemen, en liet sikh voorstaen dat'er niemant en was oock in d'uytterste hoecken des wereldts, die niet met vollen monde van hem en wist te spreken. Hoort eens hoe den verwaenden Quant opsnijdt, als hy sijn tytels gaet registeren. (a) *Den Bruydegom van de goede fortuyn, den Koninck van de groote Provincien, den Konink van de alder-grootste Koningen, den Godt van de Koningen, den heer van alle de Ruyterij,*

rije, Meester van de gene die niet kunnen spreken, Keyser van de dry Keyfers, verwinder van al dat leeft, be-
waerder van al dat by wouw, den schrick van de acht
deelen en hoecken des wereldts, verdrucker van de Ma-
hometaensche legers, Heer ende Meester van den Oosten,
Zuyden, Westen ende Noorden. Iager van de Olifanten.
Wat seght gy van dese tytels, O Philothea? hy meent
dat hy soo bekend is als de Sonn' selyer, ende nie-
mandt van ons en heeft'er oyt afghesproken, oft af
hooren spreken. Ende ghelijck desen niet vermaert
en is in *Europa*, soo en is Keyser *Carel* met sijn *Plus
ultra* oock niet bekend in *Asia*, en de vremde landen.
En gaet het soo met sulcke vermaerde Keyfers, wat
sal van ons zyn? met hoe enge paelen sal een hant vol
eer, die wy hebben, oft meynen te hebben, besneden
wesen?

Arme sleckskens als wy zyn! hoe geirne waren wy
uyt ons gekronckelt huysken! geduerigh soeken wy
die horentjens op te steken, en ons dunckt dat wy
soo fraey zyn, als wy een noot hooger mogen sijn
als d'andere. Dat was den roem van een suster, die
van haer ander wel overtreft wiert in middelen,
beleefde kinderen, voorspoet: maer dese seyde;
Even-wel je marche devant. Eenen schoonen: *Mar-
che devant*, doet het niet? *Carolus V.* soude dese
eens beieghent moeten hebben, ghelijck hy eer-
tijds dede twee eersuchtighe Mevrouwen, die
gheduerigh kraakeelden om de eerste plaetse, en
desen ydelen *Marche devant*. Den Keyser siende dat-
ter geen en *kom-af* en was, seyde ten langen lesten, en
streeck vonnis met dese woorden: *Die de sijnste van
de twee is, sal voortaan de eerste plaetse hebben*, wel
gevonden waerachtigh voor die hoveerdighe Mal-
looten. Maer hoe verre waeren die twee Meyrou-
wen van het gevoelen, en genegentheyt van den self-
sten Keyser *Carel* die niet alleen door alle sijn tytels
en kroonen, en eer niet op en swol; maer gonck sel-
ver al desen luyster en glorie, die hem toequam, als
tusschen

tuffchen vier mueren van vergetentheytt begraeven ,
 (a) wel ftraffelijck verbiedende dat hem niemandt
 voortaan met den naem van *Keyfer* , oft *Koninck* en
 foudē begroeten. Hy dede 't gene verftandelijck Sin-
 ne-beeldts-ghewijs beteeckent wordt , door eenen
 Arent die het belleken bijt van fijn klauwen , met
 Devife: *Pamanocet*. (b) Wy eylaes ! Kinderen van
Adam en *Eva* , fmaecken heel vaets , en raefen noch
 naer dien , *Domina mini* , die hun in 't paradijs eens
 klonck in de ooren.

Dit fal't hem foo wel doen, *O Philothea*, aengaende ons Goosje, en defe verwaende eersfuchtinge. Laet ons nu eens een weynigh de andere handt in slaen, en eenen sekere wegh baenen, om tot een gewiffe eer, en lofte geraecken. D'cer, *Philothea*, is gelijk een fchaduwe; volght ghy die, fy vlucht; vlucht gy die, fy volght. Eenē duysteren nacht doet de fterren veel fchoonder glinfteren, ende een doncker stof doet eenen kostelijckē fteen veel helder fchijnen. Het kleyn gevoelen, dat wy van ons hebben, is oorfaeck van het groot ghevoelen dat d'andere van ons krijghen. *Moyfes* fagh den dooren-bosch branden, en feyde; *Ick fal gaen en fien dat groot visioen, hoe dat den bram-bosch is vol vier en vlam, en dat hy niet en verbrant*, en dat hy noch behoudt fijne vorighe groenigheyt en aenghenaeme ieugdigheyt. Ick fegh het is een groot visioen dat felden ghesien wordt, dat iemandt gheraeckt in eer, staet, verheventheydt, in grooten aensien is, ende doorluchtigh, ende dat hy nochtans is even oodtmoedigh als van te voren, en lief-ghetal, even med' weerdigh: fulck een en verdient niet alleen, dat men voor hem den hoedt af doet, maer oock ghelijck *Moyfes* dede, dat men de fchoenen voor hem foudē uyt fchieten; welck een manier van groeten is onder de *Chinoysen*. Hoe loffelijck en heeft al de wereldt niet ghesproken

van *Benedictus* den XI. Paus van Roomen, die meer gedachtig was hoe kleyn dat hy was geweest, als wel hoe groot hy was geworden; soo dat hy oock weygerde kennisse te doen aen sijn eyghen Moeder, 't en waer datse quame in haere schamele kleederen; ende hy liet sig voorstaen dat het hem meer eer was, gelijk het oock was, dat hy sijne Moeder eerde in een root lijfken, als dat hem eerden de Cardinaelen in hunne purpere kleederen. Den Koninck *Agathocles* was een Pot-backers Sone, en daerom en gebruyckte hy over tafel geen silveren servis, maer alleen aerde schotelten: hy kost rijckelijcker eten, maer niet loffelijcker. Iae selver dien wijfen Koninck *Salamon*, en heeft hy niet op de mueren van den Tempel doen graveren, en snijden verscheyde slinghers, om sich de memorie van den slechten staet sijns Heer Vaders te ververschen? Ende soo verre is 't van daer, dat dese hier voor by de menschen iet van hunnen lof hebben verloren, dat zy'er groote eer door hebben verkregen. (a) *Ootmoedigheyt in de eer, is de eer van de eer, en de weerdigheyt van de weerdigheyt.* Doch wy bevinden dat'er diergelijcke dun gesaeyt zyn. Dun? even eens ghelijck men seght, van de huysen in het *Landeken van Casande.* Want

*Als niet
Komt tot iet,
Dan en kent iet
Sijn selven niet.*

Soo lang als 't Peert van *Alexander den Grooten* in de Stal stont met eenen slechten halfter aen, en een geele lap op hadde, dan liet het sich berijden van de Palfrenieren; maer als het gongh op eenen kostelijcken toom, met gevlochte maenen, en droegh eenen gheborduerten sadel met twee goude stegel-reepen, dan en kende 't niemant als *Alexander.* Neemt een mercke-

(a) *Bernardus.*

merckelijcke gelijckenisse van eenen oogh-slagh. Iemant krijgth eenen slagh in't ghesicht, 't oogh swelt wel, en wordt grooter, maer hy en siet soo wel niet als van te voren; van ghelijcken, iemandt staet naer een officie, hy heeft goede vrienden in't spel: hy verstaet hem van kuypen, (ghelijck men in den *Hage* spreckt) den slagh wordt gegeven. Den man sit op't kussen, hy swilt op, en wordt grooter, maer't gesicht is verkrenckt, hy en kent geen vrienden. Wy hebben oock soo een diergelijcke verwantheyt in een Pagieken van den *Prins van Parma*, by sijnen tijt Gouverneur van dese Nederlanden. (a) Het was een Boeren kint van af-komste, maer soo ras als hy sijn selven bevondt in de schoone leverije, en dat het silveren passament in sijn ooghen blonck, soo wierde hy soo blindt, dat hy sijn Vader niet meer en wou kennen, ter tijdt toe dat dit ter ooren quam van sijn *Hoogheyt*, die hem dede uyt schieten, en lustigh af smeiren, en naderhant sijne lijne-brœeck, en 't boeren wambas wederom gheven, en leerde hem soo weer kennen. Och hoe veel zynder, Godt betert? die sig hun slechte vrienden schaemen, hun Ouders wel derven loochenen; op de selfste manier als den Muyl-esel dede. Den Vos vraeghde hem wat hy voor eenen was? hy antwoorde dat hy was een schepfel Godts. Dat weet ick wel sonder vraeghen, schoot den Vos daer weder op; want wy zijn al-te-mael Godts creatueren: maer van wat gheslacht, en partijen zyt gy? Hy schaemde sijn te segghen dat sijnen Vader eenen Esel was, maer indachtigh dat sijn Moeder in het Hof gheveulent en gheworpen was, seyde hy: Ick ben Cousijn van het zaedel-peert van sijne Majesteydt. Soo bedeckt een ieghelijck de verworpenheyt van sijn geslacht en van sijn af-komste. En wat geschiet'er dan; een iegelijck wort dan meer den mondt gheopent, men gaet onderloecken

(a) *Bonart in Ekk!*. 41.

van waer hy komt, van wie dat hy is gheboren, wat dat sijne Ouders deden, min oft meer ghelijck men doet met de vliegers oft papieren vogels: Het vlieght boven in de locht, het schijnt wat wonders te wesen, het swiert daer met sijnen langhen steert; maer als men den draet oft het koordeken eens op-wint, dan siet men dat het maer papier en is, dat daer boven den meester soo schein te maecken. Van ghelijcken domineerter hedensdaeghs menigh mensch, en gingh men de linie van sijn af-komste ondersoeken, wou men den draet van sijn geslacht eens inhaelen, 't soud' op papier, oft lynwaet uyt-komen, dat is, op Ouders die in de winckels gheseten hebben. Het waer te wenschen dat dergelijcke die soo op-komen, hunne vorige nederheyt somtijts indachtigh waeren, en deden gelijk de Hovenieren, als sy Roosemarijen op den Autaer setten; sy vinden t'eenemael geraeden, iae nootsaeckelijck, dat den wortel blijve in d'aerde daer sy in zyn op-geschoten, om soo aenghenaemer groenigheyt te behouden. Oodtmoedigheyt is eenen vetren grondt, daer d'eer oock wel in sal wassen ende groeyen. Dit is het gene, *Ootmoedige Philothea*, dat my op het Sinne-beelt te voren is ghekomen, om ons in te drucken een lief getalle med'-weerdigheyt tot onse oude vrienden, ende goede kennisse, als wy verheven zyn. Het is oock niet al gout dat'er blinckt, neen seker *Philothea*, geen kroon, oft daer staet een kruysken op.

Noyt Heer, noch Eer, was sonder seer.

Dit wil ick hier in twee oft dry parceeltiens van dichten noch eens aenraecken, ende als in het voorby-gaen aenwijfen. Ick segghe dan:

Is de werelt niet wel kints,
 Dat-se voor een handt vol wints,
 En voor eer van korten tijdt,
 Menigh peert den hals af-snijdt ¶

Dat

Dat-se voor wat eb en vloedt,
 Gaet versetten goedt, en bloedt?
 Werelts eer, en werelts pracht
 Sijn maer ys van eenen nacht;
 Die geveynsen vasten schijn,
 Daer geen balcken onder zyn.

Als men aen de beeckskens drinckt.

Daer men tot den enckel sinckt,
 Al en vat men geenen tack,
 Daer en valt geen ongemack;
 Maer wanneer een machtigh Vorst
 Wilt gaen blussen sijnen dorst
 Ievers op een steyle ree,
 Aen den oever van de zee,
 Slibbert hem maer eenen voet,
 Hy gaet storten in den vloet,
 Daer en is geen bidden aen,
 Desen moet te gronde gaen,
 Hoe men spertelt, hoe men slaet,
 In den val dan is 't te laet.

Was'er iemandt meer in crediet als *Aman*? men hanght hem op, en men knoopt hem aen een galghe, 40. cubitus hoogh, om van verder gesien te worden. Eenen *Absalon*, na dat hy het Hof in alarm gestelt hadde, en het Rijck in scheuringe, wort in de netten van sijn eyghen hayr ghevangen en met dry lancien doorreden. *Pompejus* die goude bergen in sijn triumph had doen voeren, kreeg qualijck vijf voeten slechte aerde voor sijn begravenisse? Doch waer toe dese oude protocollen? liet eens in Engelant eenen *Buckingham*, in Duytslant eenen *Walesteyn*, in Vrankrijk de *l'Ancre* en *Biron*. Wie was'er sachter verheven, wie is'er harder ghevalen? gheenen bergh sonder dal, noch gheen

gheen rotse sonder valleye. Ia terwijl als ick dit schrijf, hoe staen die gekroonde Hoofden aen *Europa* en waggelen, den grooten Teurck is ghedoodt, den Koninck van Vranckrijck moet vluchten voor sijn onderfaten, den Koninck van Engelant het Hooft van de H. Kercke, (soo sy segghen) is schandelijck onthooft. En is'er nog imant die sal twijffelen oft de grootste blixems slaen op de hooghste torens? de vroomste eycken-boomen siet men scheuren, een nederigh rietjen ontgaet het al met buygen.

Voorts soo gaeter machtigh goet.

Tot een trots en hoogh gemoet;

Niemant weet in sulcken staet

Watter niet al op en gaet.

Daer sijn Iouffers dry oft vier,

Ieder met een Camenier:

Daer sijn peerden voor den pracht,

Daer sijn vogels voor de iacht,

Daer sijn iaegers op het slot.

Daer sijn knechts en Palsfreniers,

En het huys vol Officiers.

Die sijn hof vol koolen plant,

Krijght veel rispen in sijn lant.

Oft gy Graef zyt, oft Marquies,

Schoon gy draeght het gulde Vlies,

Overleght wel uwen staet,

Eer dat gy te gronde gaet.

Icarus nam't eens te hoogh,

Als hy boven masten vloogh:

Maer sijn veiren dropen af,

Soo dat hem de vlengh begaf.

Siet wanneer daer iemant gaet,

Hooger als syn eygen staet ,
 Die wort oock op korten tijdt
 Al syn beste pluymen quyt.
 Als men aen eenen grooten mast
 Grooter zeyl wilt maecken vast ;
 En dat op een kleyne schuyt ,
 Dat gaet recht toe naer Reyn-uyt.

Ik bid u, *Lieve Philothea*, vergeeft my de vryigheyt en gemeynsaemheyt, ick moet uyt u naeykuffen een ghelijckenisse halen, om dit boven verhaelt mede te binden. Gy hebt daer een klouken van gouden draet, of van zyde, ick beken dat blinckt schoon in d'oogen, en't is sacht in de handen, maer als het klouken afge-loopen is, wat is'er binnen als een beschreven papier van *Items schulden*, en swarigheyt? Dat is verloren gefeyt, koken moet kosten, en vette keuckens maken magere erven: soo dan den grooten staet dat is eenen kancker in goedt:

Noch heeft dit des werelts eer:

Selden is sy sonder seer ,
 Selden is sy sonder druck ,
 Oock in't midden van't geluck ,
 Is't dat uwen staet bedijdt ,
 Gy wordt over al benijdt ,
 Hoe dat iemandt hooger raectt .
 Hoe hy meer scheel oogen maectt .

Wie is'er die groot geworden is, die niet een scha-
 duwe heeft geworpē? Een geschiedenisse sal ons hier
 borge blijven voor veel andere. In't Hof van Dene-
 marcken was een uythems Edelman, verciert met
 naturelijke gaven, die de gratie van hare Majesteyten
 door een soete kracht en aenghenaeme bevalligheyt
 had gewonnen. Defen was de rest van de Hovelingen
 t'eenemael in den weg; want gelijck men seyt: *het is*
den eenen bont leedt, dat den anderen in de kenken gaet.

Ergo wat doenſe; ſy gaen eenſtemmelijk uytſtroyen, dat hy van geen edelijck bloedt en was, en dies volghens dat hy ſijn ſelven met bedrog voor fulks hadde aengegeven, beveſtigende hun uytgeven met een ſeker herkenneniffe van de Leeuwen, de welcke het edel bloedt altijdt wiſten t'onderſcheyden: daerom wilde hy blijck doen van ſijn geſlacht, dat hy behoorde ſijn ſelven bloot en ongewapent by den Leeuw te voegen, die als dan het vonnis over ſijn Adel ſoude ſtrijcken. En voorwaer deſe Quanten drongen ſoo ſterck aen; als eertijds gheſchiede tegen *Daniel* ſelver, den Koninck gebiedet dan, en hy moet gaen in't kot van den leeuw, om hem een ſtuck vleefch voor te werpen. Hy gaet'er in; ſiet den leeuw aen; dient hem het vleefch, en keert onbeſchadicht weder te rugh tot ſpijt van ſijn vyanden, en tot verwonderinge van de gantsche werelt. Maer deſen Edelman en viel doen oock niet ſlinks; hy begeirde van *Syne Konincklijcke Majestejt*, dat gelijckerwijs hy ſijnen Edeldom betoont hadde, naer het vleefch daer in te draegen, dat d'andere oock alſoo den hunnen ſouden beveſtigen, met het vleefch daer uyt te halen, maer die achter bleven dat waren ſy: niemant en kicke noch en mickte meer, als ſy ſaghen dat ſy door de redelijcke billickheyt vervielen in de ſelfſte ſtraffe dieſe hem beſteken hadden. Tot ons propooft, de cere die hy ontfanghen hadde, heeft eenen haet, ende afgunſt verweckt gehadt in de ghemoederen van deſe Hovelingen, en heeft daer in gelijck geweest aen alle d'andere, dat hy met ſcheel oogen is menighmael begroet geworden, dat moetenſe verwachten.

Maer het ſlimſte noch van al,

D'eer die vlieght gelijck den bal.

Krijght gy eenen ſinckxſen ſlag.

Daer het heele ſpel aen lag.

Gy vat alle dingen quaet,

En daer licht den heelen ſtaet.

Soo dan , met een woort gefeyt ;
 Wacht u als de werelt vleyt ;
 Wacht u als sy streelt , en troont ;
 En het foetste wesen thoont ;
 Hoefe iemandt hooger heft ,
 Hoefe iemandt harder treft ,
 Leser flaet hier op een oog ;
 Al wie klimmen wilt om hoogh ,
 Die legg' af , hun eer en goet ,
 En staen daer op met den voet .

Overloopt eens met gepeysen de Princen-hoyen , ghy sult bevinden hoe menighen Favoriet de ballen heeft moeten betalen. Den blicksem en den Nijdt die gaen de kleyne huyskens voor-by , en slaen alleen de hooge torens. Daerom is 't wel gheseyt :

*Ick hadd' myn zeyl te hoogh gestelt ,
 Een kleynen wint heeft my gevelt ,
 Nu zeylick met een kleyne spriet ,
 Nu grooten wint en deirt my niet .*

Wy moeten zyn , *Philothea* , gelijk de huysen binnen de Citadellen , en forten royalen , dat is , nederig en leeg , soo hebben wy den rugh van de wallen , en wy zyn buyten gevaer van het vyants Canon , en batteryen.

Maer , *Philothea* , hoe verre van eersucht en hoo-
 veerdigheyt was de salige *Ioanna* , Princesse van Portu-
 gael? dese naer het verhalen van *P. Vasconcellus* , had
 op den brief van haren spin-rok , daer sy het vlas me-
 de toe-bont , geschreven dese woorden van Christus :
Discite à me quia mitis sum , & humilis corde ; dat is ;
 leert van my , want ick ben sachtmoedigh , en ootmoedig
 van herten , en soo dickwils , geloof ick , als sy een
 sijn dun draeyken troeck uyt het vlas , seyde sy : Och
 waer ick soo kleyn in myn oogen , en in de oogen van de we-
 relt , ghelijck dit draeyken onsenbaer is . *Philothea* , sy
 was een Reusinne door haer Conincklijck geslacht ,

en wenschte een onbekent naenninneke te wesen ; en onse verwaende Griet en het naentje souden geirne soo groot als Reufen verschijnen.

T O E - W E R P J E N .

ALde werelt roept om het seerste *Philothea*, daer een slappe en kleyne neiringhe is , en dat den borg soo groot is. Hoort wat *Simon Cronaca*, *Florentijnschen Koopman* maecte , om dit lest te verhoeden. Hy dede op sijn uythang-berd schilderen , sijn boecken liggende rondsom in vlammen. En als'er dan iemant quam die hem eenige waren op tijdt wou af-koopen ; en dat hem ghelieven sou een poosjen te borgen ; soo toonden hy daetelijk sijn uythang-berd, en seyt , dat hy't niet en kost opschrijven , om dat sijn boecken in't midden van den brant lagen. Dese *Cronaca* wou vast gaen. Want wat gheschiet'er heden-daeghs ? Veel

*Als'er wat te gelden is zyn't Koopmans ;
Maer als't te betalen is zyn't Loopmans.*

Sy legghen een backxken , en spelen schuyvagie , na Luyck , oft naer Vianen :

I.

Zijt niet besorgt Philothea, dat gy mysult moeten borgen, siet ick betael u met ghereet gelt, en hier is't gheestelijck puntjen dat ick u hier op't lesten schuldigh bleef. Ten (a) huysse van Condé de Lemos was een balet, onder andere genooden was'er eenen Godtvruchtighen Graef, desen midden in het spel wierdt indachtigh dat het den dag van de weecke was, wanneer hy sich placht een discipline te geven? Wat doet hy? hy vertreckt hem in een secreet doncker kamerken, en disciplineert sijn selven lustigh met de goude ketenen daer hy mede gbedanst hadde. Dat is immers een goede nieuwe mode; 't waer te wenschen datter veel dit navolgden.

I I.

Dry gediertjens al-hoe-wel kleyn, nochtans na hun doot gebieden sy geheele Koninkrijken. Het Schaep,

(a) *P. Rhe.*

de Ganse, en de Bie. Het Schaep geeft het perkement, de Gans geeft de penne. De Bie geeft den wasch tot den zeghel, en 100 worden 's Konincks brieven en Placaeten gemaect, die ieder een moet reverenderen, en gehoorfaemen. Ick wensch dat'er een penneken waer *Philothea*, dat mynen naem schreef in den Boeck des Levens.

I I I.

By de voorgaende moet ick dit navolgende stellen. In't Turcksche-boeck *Curam* staet aldus: wist iemant en verstant hy wel hoe Goddelijcken werck dat het is om Godts-wil te geven, by sou sijn eygen lichaem in stucken snijden, en die onder de arme behoefstige uyt-deelen. Spreken die soo *Philothea*, wat moeten wy Christenen dan seggen, en doen? Godt geve daer en tusschen dat op niemant van ons en passe't gene seyde eenen Sotsage, ten huysse van een groote in *Engelant*! want soo by stont in't salet daer twee deuren waren, een waerachtige, en aen den anderen kant een gheschilderde op de muer, soo seyde hy: door de eerste komt het goet in, door de tweede gaen de aelmoessen uyt.

Voorts is't wel geseyt:

Da tua tua sunt, post mortem tunc tua non sunt.

Noch een Raseltjen voor het leest.

't Is in de Vrouw, 't en is in den Mann niet,

't Is in Peeter, 't en is in Ian niet,

't Is in Claer, 't en is in Ann' niet,

't Is in de Voornaem, 't en is in de Van niet,

't Is in 't Bier, 't en is in de kan niet,

't Is in 't koren, 't en is in de wan niet,

't Is in de struyf, 't en is in de pan niet.

Een kint sou dit raeden, maer over dit navolgende wil ick een Mans oordeel hooren.

Drolleken-drey

Liep over de bey,

Daer quamen dry Landts-beeren

En kosten drolleken-drey niet keeren.

Ydelheydt des Wereldts.

Het gbeluyt
 Wijft het uyt.

Soogy wilt weten metter daet,
 Hoe dat het in de werelst gaet,
 En wat daer al te vinden is,
 Soo let op dees beduydenis.

Cupido klopt hier aen den bol,
 Den bol die klinckt alwaer hy hol,
 En schijnt te seggen door 't geluyt;
 Wat klopt ghy hier; 't is hier al uyt:
 Daer ghy naer vraeght, en woont 'er niet,
 Daer ghy na schiet, en vlieght 'er niet,
 Dat gy hier soeckt, en is 'er niet:
 Ghy siet doch wel het is bedrogh,
 En klopt gy op de werelst noch?

De werelst is een ydel-tuyt,
 Dat hoort gy stracks aen het geluyt:
 Want datter 't minste binnen waer,
 Ghy wierdt 'et aen den klanck gewaer.

Den Kuypen weet na eenen klop,
 Dat vat dat heeft noch soo veel op,
 Ia recht soo veel, noch meer, noch min;
 Dat 't meeste bomt, heeft 't minste in.

Nu Boesken staet een weynigh stil.

En hoort eens wat ick seggen wil:

Ghelijck het met de tonnen gaet,
 Als gy die met den vinger slaet,

En speuren kont wat baer ontbreckt,

En datter niet veel in en steeckt;

Soo kont gy oock door vast besluyt,

De werelst kennen aen 't geluyt:

De werelst die soo klinckt en vleyt,

En heeft niet in als ydelheydt;

Iae ydelheydt en anders niet,

Oft is 'er wat, het is verdriet:

Van buyten is 't wel schoonen schijn,

Maer binnen niet als druck en pijn;

Van buyten is het honinghraet,

Van binnen niet als gal en quaet:

Van buyten blijdschap en gennucht,

Van binnen is'er sucht op sucht;
 Van buyten heeftse bloemen aen,
 Van binnen vint men dorens staen.
 Ick seggh' van buyten soet getal,
 Van binnen quaet oft niet met al.
 Ghy, Philothea, lieffte kint,
 Ick bidd' u dat gy noyt en mint
 Dees wereldt die soo klaer bedrieght,
 En die soo platte leughens lieght,
 En stoeft alleen op wat geluyt;
 Daerom, bid' ick u, blijfter nyt.

A E N - S P R A E C K.

DAer en is nimmermeer een kindt soo recht
 ghedoopt gheweest, als de ydele wereldt:
 om dat haeren naem soo effen past op haer we-
 sen. De *Liefde* die haer ydelheyt aenwijst en den
 man met den boogh en blaese (die op alle ker-
 missen is) die gy in 't beeldeken siet, sijn daer
 van maer alleen een slechte schetse. Het gaeter
 al anders, op haer gheluyt en snaeren en valt
 niet veel te dansen. Laet ons dan eens, *Philo-
 thea*, op haer eer, goet en vreughden, dat is
 op haere bedrieghelijcke ydelheyt een weynighs-
 ken ooghmercken. En voor het eerst, soo valt
 my in hoe dat eenen ongheluckighen Koopman
 de water-schelpen van sijn fonteyn omghedraeyt
 hadde, soo dat de straelen op den rugh af-spoel-
 en: zyn *Devise* was: *Het loopt hier al verkeert.*
 Och hoe menigh schelpken staet verdraeyt, hoe
 menig fonteyntjen springhter verkeert? wy meyn-
 den onse backxken te vullen met ruste, ghenoege,
 vreugden, vermaeck, en 't hert met contentement,
 en wy sitten met drooge, ydel drooge schelpen. Het
 loopter verkeert, de *werelt* heeft gheloghen, en be-
 droghen.

Overfulcks soo lacche ick met de inventie van die

een kint schilderden met een kroon in d'een hant, en met een papier vol cijfer-nullokens in d'ander hant, segghende: *Aut Caesar, aut nihil*, dat is

Oft Keyser, en al,

Oft niet met al.

Ick laccher mede, segg' ick, want hy hadd' in d'een hant effen soo veel als in d'ander, 't zyn al-te-mael cijfer-nullokens, *Nieten ydelheden.*

Oft is'er iet,

Het is verdriet,

Diogenes in sijn ydel ton meynde dat hy meer befat als *Alexander* in al zyn Rijcken; behalven dat hy seyde: dat *Diogenes* slaeven, waeren *Alexanders* Heeren. Hy stack op de onversaetheyt, begeerlijckhey, onghenucht, droefheydt, eersucht, af-gunst, crevecœur, en duyfent andere ellenden, daer de *ydele werelt* tot den krop toe af vol is, en dat en geen andere, zijn de goeden die in haer zyn te vinden. Eenen *Jan potagie*, dunckt my, heeft desen nagel eens op 't hooft gheslaegen. Want als *Matthias* met de Keyserinne, en het Hof tot *Regensborgh* was, soo was'er eenen Bouffon, en hadd' een Loterije op-gestelt voor de Hovelinghen, maer in den pot daer de briefkens moesten ligghen, had hy eenen Egel, (a) oft yferen verken met sijn pinnen in verborgen, soo dat hun al-te-mael quetsten, die quaemen om een briefken te trecken. En op datse niet alleen souden begeekt worden, soo en ontdekten sy het bedrogh niet. *Beminde Philothea*, dat ick seyde dat dese Loterije de *wereldt* waer, dunckt u dat ick qualijck soude seggen? want hoe gy meer treckt, hoe dat ghy vinniger wordt onthaelt, en hoe meer ontfleken, 't is lacchen weerdigh d'oorfaeck te hooren, waerom eens een onnoosel knechtjen heeft gekreten. De Moeder sende hem uyt om stijffel, oft iet anders te koopen: Gaende dan

voor-by een Loterije, en fiende dat kleyn en groot inleyde om een briefken te hebben, hy waegt oock het geldeken van sijn boodschap; en het lot viel soo dat hy trock den tweeden oft den derden prijs, te weten: een groote silvere schotel. Men stack de trompetten naer gewoonte, en men gonck den ionggen met dit geluyt t'huys leyden. Den lecker gedwongen te volghen, weende seer bitterlijck; want niet wetende wat'er gheslaeghen was, liet hy sich voorstaen, dat men hem gonck beklappen, van dat hy sijn gelt verspeelt hadde, en dat men hem suycker onder het hemde soude geven. Tot myn propoost; dit geschiet in de Loterije van de wereldt, dat hoe ghy grooter staet oft eere treckt, hoe meer oorsaeck hebt, en stof van swarigheydt, en ellende en droefheydt te maecten, soo dat ick van de werelt wel hebb' geseyt:

*Van buyten heeftse bloemen aen,
Van binnen vindt men dorens staen,
Van buyten blijdschap en ghenucht,
Van binnen is'er sucht op sucht.*

Hevet ons Salomon (a) niet soo wijt en breed, soo duydelijck bekent, dat men 't sou konnen tasten; Ick heb gheseyt in mijn herte, en hy hevet oock te keur gedaen; Ick sal gaen en overvloedelijck hanteren de wellusten, en nemen myn plaesier. Ick heb myn wercken groot gemaect. Ick heb voor my huysen ghetimmert, en wijngaerden geplant. Ick heb myn hoeven, ende boom-gaerden ghemaect, ende die beplant met boomen van alderleye nature, en water-groeven heb ick voor my gemaect: dat ik ververffchen sou de bosschagien der wasschende boomē. Ick heb beseten Knechten, en Dienst-vrouwen, ende ick heb een groot Huysgesin gehad, oock Runderen, en groote kudden van Schaepen, boven al die voor my hebben geweest in Jerusalem. Ick heb voor my met hoopen vergaert silver en gont, en rijckdommen, van Koningen, en

van

van Landtschappen. Ick heb voor my gemaect Sangers, en Sangeressen, en wellustigbeden van de kinderen der menschen, nappen en schenck-potten in den dienst, om wijnen te schencken, en ick heb in rijkdommen te boven gegaen al die voor my hebben geweest in Jerusaleem, en al dat myn oogen begeerden, dat heb ick hun niet geweygert, noch ick en heb myn herte niet verboden te ghebruycken alle wellustigheyt. Seght my nu eens, Salomon, was't vaste vreught, was't bestandige blijdschap? wat volle versaetheydt gy daer in hebt ghevonden? Weet gy wel wat hy antwoort, *O Philothea! Ydelheyt der Ydelheden, en al-te-mael Ydelheyt.* Kander grooter, stercker, waerschijnlijcker ghetuygenisse gegeven worden, als dese? Siet als wy midden in 't woelen eerst komen; en als wy eerst aengelockt worden van onse sinnen, en van onse driften, dan oordeelen wy daer af met eenē vergrootende bril, soo dat wy daer wonder saecken af maecken: maer soo ras als den moedt verkoelt, en onse begeerlijkheden tot haer selven komen door een misnoegende versaetheyt, ende walginge, dan wort'er by ons, ghelijck (a) Salomon dede, een ander vonnis ghestreken. Ghy hebt immers wel gesien (om een ghelijckenisse by de hant te vatten) in de keucken, als men in eenen grooten ketel wat soete melck overhanght, de welcke, als den brandt groot is, den heelen ketel vult, en doet overloopen, daerder nochtans seer weynigh in was ghegoten. Siet als den brandt grooter is, dan oordeelt men van de ydelheyt, en ghenuchten, datse ons konnen versaeden en vervullen: maer komen wy naderhant tot ons selven, wy sien datter weynigh wort ghevonden, alleen misschien wat op-gheblaesen schuym, die den brandt heeft op-gheiaeght en doen swellen.

Och hoe haest is het menschen hert in 't sieden! hoe lichtelijck worden wy ghestockt; hoe ras bobbe-

len op, en loopen voor onse driften, en blinde begeerlijckheden; en midden in de dompen en konnen wy de valscheyt en het bedrogh van de *Ydelheyt* niet ontdekken. Maer diese naderhant doorgront, en in de onvervalschte weeghschaele op-hanght, die sal sien dat'er niet ghewichtighs en is te vinden. Voor my (seyd' eenen spreekende van de *Wereldt* en haer *Ydelheydt*) ick legse uyt door de vier letteren die daer stonden op de *Vendels* van de *Romeynen* S. P. Q. R.

(a) dat is: *Si peu que rien.*

Wie dat de wereldt wel besiet,

Vondt noyt sijn leven schoonder niet.

Nero (b) hadd' hier van by na het selfste gevoelen,

'twelck hy oock aen andere door eenen aerdighen treck woud' in-drucken. Want soo hy gasten genoot hadde, dede hy hunne stoelen heel rijckelijck behangen, de kuffens daer op seer verheven. Waer onder hy hadd' doen legghen groote blaesen vol wints, die hy tot dien eynde van leir hadd' doen maken. En als dese verheven Gasten op het vrolijkste waeren, dan gaf hy een teecken aen sijn *Pagien*, die behendelijck spellen staecken in de blasen, en dede dese hoogh-geseten *Quanten* sinken ten ooren toe tusschen de stoelen. 'T gene dat doen speel-ghewijs van *Nero* aengestelt wierde, dat is de dagelijcksche *Tragedie* van de *werelt*, want hoe hoogh datse iemand verheft, soo en sit hy maer alleen op een ydel blaese vol winden, die hem ontschieten sullen, oock door het minste gaetjen van *disgratieken*.

Hoe wel seyde dat den *Edelman*, daer ons den (c) *H. Augustinus* afschrijft, als hy met sijn medegesellen buyten *Trier* ging wandelē, terwijl den *Keyser* sat in de schoufpelen. Soo dese *Hovelingen* gingen om in de bosschen sig wat te vertreden, zyn sy gekomen in

(a) *Luc. Evangelia*, (b) *Lauredamus*. (c) *Augu. l. 1. Conf. l. 16.*

in een Eremit hütteken, en vindende in zijn Celleken het leven van den *H. Antonius*; soo den eenen sommighe blaederen daer met aendacht in ghelesen hadde, en van binnen door Godt beroert wierde, sprack met dese woorden? *Ick bidu, seght my eens, wat dat het doch al is, dat wy in het Hof door soo veel arbeyt soecken te verkrijghen? kan onse hope grooter zyn, als dat wy vrienden van den Keyser worden? en hoe sorgelijck en perijckelens is dat? en door hoe veel perijckelen loopen wy misschien tot een grooter perijckel van onse saligheyt te verliesen?* Met goede reden, *O Philothea*, oordeelt hy het Hovelingshs leven vol arbeyts te wesen. Den eersuchtigen wort meer vermoeyt, als die spitten en delven; als de gene die smeden en swaere ambachten doen: sy moeten nauwer toefien, als de Boots-gesellen en Matroosen, die maer op weynigh winden en hebben te passen; maer in het Hof zyn duysent klippen, en winden, die ons konnen te gronde zeylen. En dit is een leven daer men zeylt onder hope van haeve. Sy moeten hunne beste middelen daer in besteden, winnen, ende sich verbinden aen die ondanckbaer zyn, toonen een vriendelijck aengesicht aen hunne vyanden, spreken een ieghelijck na den mont, hebben anders niet op de tonge, als: *Uwen dienaar myn Heer*: En dat om een weynigh eer te verkrygen. *En wanneer sal dat wesen!* De ionckheyt gaet voor by, onse beste iaren schietender in, den ouderdom staet voor de deur. *En als wy't al hebben, hoe broos is onse eere ende ons geluck? wat een ongerustheydt en onstantvastigheydt in alle die saken?* duysent perijckelen zyn daer, duysent tempeesten, duysent schipbraeken: die grooter zyn als wy, fullen ons verachten; die kleynder zyn, fullen ons benijden. 'T is alte-mael brooser als dat tot glas is geblasen. Is't welde pijn weert soo grooten ende ghedurighen arbeyt voor soo korte, en ongestadige eer, voor eenen wint te besteden?

Is dit den loon van alle mynen arbeydt? is dit den

troost van alle mijn sweet? is dit de vergeldinge van ons loopen en hoopen? een ongeruste, woelende, onstantvastige, perijckeleuse, ydele, volwindige, broose en de verganckelijcke kennisse met den Keyser? O neen! *Van dage, is 't dat ick begeere, kan ick vriendt worden van Godt Almachtigh.* O wat een verskil tusschen de vrientschap met de menschen en de vrientschap met d'Engelen; tusschen de stantvastigheyt en ongestadigheyt; tusschen den nijdt en goetionstigheyt! *Is 't dat ick begeere!* (O menschelijck verstant! O wille! O memorie! overlegt dit eens, en weeght dit) *ick kan worden vrient van Godt.* Voorwaer dese ghepeysen zyn soo krachtigh gheweest by dese twee Hovelingen, dat sy op staende voet de werelt en hunne twee vrysters, die sy hadden, verlaten hebben, en het Palleys van den Keyser verandert in een Celleken, de stadt in een wildernisse, hunne zijde kleedren in een grove pijs, hunne leckere spijs in wortelen en wilde kruyden.

Hoort dan eergierigh bert, wil ick u eens verhalen,
 Hoe dier de eerste staet? wat gy noch moet betalen;
 Komt, leert eens nyt dees proef, hoe dat het eeuwigh goet
 In verre na soo veel den mensch niet kosten moet.

Ghy hebt daer voor betaelt veel slaepeloose nachten,
 Van dat de eersucht eens verkeerde u ghedachten,
 Den hooft-sweir sonder eynd', en moey en matte led',
 En onlust overhoop, dat reken' ick niet med',

'T kost duysent druppel'sweet, 't kost wel dry duysent byg'
 En altijd een bloot hooft, en 't kost stuypen en nijgen;
 Het kost beloofden dienst, en menig Serviteur.

Is dat niet dier ghekocht, als ghy u daer gheeft veur?
 Het kost u haet en nijdt, het kost u veel scheid oogen,
 Die ghy zyt door gezeylt, en boven 't hooft gevlogen;

En menigh helschen vloeck die krijghde na den kop,
 En oft u smaect oft niet, 't moet al voor suycker op.
 En als ghy dit al hebt, wat meyndy dan te hebben!

'T is al-te-mael niet meer als spinne-koppen webben,
 Zijt seker dat de geen die in de werelt zaeyt,
 Dat desen niet als wint en ydelheyt en maeyt,

Dit wilde ons te kennen gheven de Gheleerde, als sy, verciert hebben, dat *Jupiter* het menschelijk geslacht vereert hadde met een schoone edele Iouf-vrouw, rijckelijck gekleet, die gheuoemt was *Iouf-vrouw het gheluck*, hy meynde door dese gifte, en goet-gunstigheydt de herten der menschen te winnen, maer ieder een is'er soo op versot gheworden, datse *Jupiter* met sijnen hemel daer hebben gelaten, ende gheen offerhanden meer en hebben ghebrocht aen *Jupiters* Autaren. Dese saecke is de Goden soo qualijck bevallen, dat het meestendeel der selver besloten heeft, dat *Jupiter* het menschelijk gheslacht om de groote ondanckbaerheydt moest vernielen. *Vulcanus* was bereyt dagh en nacht blixems te smeden, om de *wereldt* in kolen te setten; *Neptunus* gaf ten besten alle sijn golven, ende baren van den grooten Oceaen; *Pluto* wou d'aerde doen scheuren, om de menschen te doen versincken: andere waren van ghevoelen dat men *Iouffrouw het geluck* de menschen alleen sou ontnemen, dat men moest wat door de vingeren sien om de groote kranckheydt, en dat men voor de eerste reys der menschen ghebreken soo hert niet en moest uytwetten. Desen raet goet gevonden zijnde, is tot dien eynde *Mercurius* af-geveerdicht, maer nederghedaelt zynde, bevont hy, dat alle de menschen rontsom haer dansten: en soo hy die midden uyt den dans wilde halen, soo vatten haer den eenen by de handen, den anderen by de mouwen, den derden by de kleederen; soo dat *Mercurius* door begeerte van *Jupiter* eenen loosen vondt heeft moeten ghebruycken, en heeft op eenen oogenblick, sonder dat het de dansters ghewaer zyn gheworden, het *gheluck* ghetrocken uyt dese Iouffrouwen kleederen, en in haer plaetse ghestelt het ongheluck. Ondertusschen sy dansten, en bleven danssen, en daer springhter noch veel op den dagh van heden, de welcke meynen dat sy het meeste geluck van de werelt voor handen hebben, en zyn door den uytwendigen valschen schijnt'eenemael bedrogen.

Niemant en weet als die't proeft , onder de damaste tabbaerts , onder de sattijne vliegers , onder de gheborduerde Caroffen , onder de kostelijcke pavillioenen , en Ledikanten , hoe wel niet alleen ydelheden , maer ook swarigheden daer gevonden worden. Hoe dickwils herfuchte *Urbanus* den VII. als men hem onder andere Pauselijcke kleederen , aenschoot het Rockelijc? hy seyde gemeynelijck : Wie sou gelooven dat onder soo fijnen doeck fulke grove , en sware lasten van onghenuchten soudent steken? en niemant van de menschen en is hier tol-vry , gheenens staet en is hier af ontslagen.

*Soo veel Heeren , soo veel seeren ,
Soo veel honing , soo veel gal ,
Soo veel deugden , soo veel vreugden ;
Soo is 't hier en over al.*

Soo dat my dunckt dat ick wel eens magh seggen:

*'T is ydelheydt en anders niet ,
Oft is'er wat , bet is verdriet.*

Ick vrees , *Philothea* , dat ghy wel door het langhduerig lesen , in slaep soud' vallen: om u dan wacker te houden , sal ick hier een dichtjen in voeghen.

Wereldt gy zyt schoon van buyten ,
Maer dat ick u kost ontsluyten ,
En dat gy eens open ginckt ,
Niemandt sou u meer beminnen ;
Maer nu streelt gy noch ons sinnen ,
Om dat gy van buyten blinckt.
Let eens op de Wereldts saecken ,
Hoese maer den boba maecken ,
Daer men noyt af wordt versaet :
Veel geloven , weynig geven ,
Doet den sot in vreughden leven :
Gecken die zyn haest gepaeyt.
Hoort de Wereldt , hoortse rallen.

Siet haer dienaers hoese mallen ,
 Over al is't wreught en spel.
 Daeghs soo houwen sy banquetten ,
 'Snachts soo dansen sy baletten ,
 Rontsom klinckt de luyt en vel ,
 Van de sweepen en kletssoeren
 Wordt men doof in bey zyn ooren.
 D'ydelheydt die maectt geluyt ,
 Veel die rijden en die rotsen ,
 En sy proncken in Carossen ,
 Tot sy rijden achter nyt.
 Siet eens loopen soo veel Graven ;
 En de knechts die achter draven ,
 En sloffieren om de koets ;
 Ander gaen heel iaeren toeren
 Op het sweet van d'arme Boeren ,
 Want daer was te luttel goets.
 Al de weelde van de landen
 Komen van de stroye handen ;
 Dat is nu een Heeren Mijne.
 Wilde rijden , spelen , danssen ,
 Soo als doen de groote Hanssen ,
 Ghy moet ergens Heer af zyn.
 Doch men vindt oock kael gesellen ,
 Die nochtans de pijpen stellen ,
 Die verslempen al hun goet ;
 En s'en weten van geen scheyen ,
 Voor s'en hooren't baentje kreyen ;
 En den tap steeckt op den hoet ,
 Iae gaet buyten op de Dorpen ,
 Geen soo slecht oft soo verworpen ,
 'T is'er kermis , oft een Bruyt ,
 Claes die moeselt , Aerdt wilt springen ,
 Hannen danst , en Lijs moet singen ,
 Want den bessem steeckter nyt.
 Maer is't dat de satte boeren
 Hooren eens de trommel roeren ,
 Daer is't eynde van den dans ;

Saeght ghy eens ons Lijs en Hannen;
 Packen ketels, pot en pannen,
 En doen in een boeren-schans,
 Siet hoe haest dat hier gaen vluchten,
 Al de spelen en genuchten,
 En s'en keeren nimmer weer.
 Wat is blijdschap van de steden?
 Ydelheydt der Ydelheden;
 En oock niet een briefsel meer.
 Laet dan vry de wereldt raesen,
 Dat soo tiert zyn soete blaesen,
 Daer en is niet in als wint,
 Geen genuchten oft vergingen,
 Als alleen daer d'Engels singen,
 Daerom Godt altijdt bemint.

Siet dat is het ydel gheluyt, en het dol geraes
 van de wereldtsche saecken. Veel gheschreeuws,
 en weynigh wol. Ende dies niet teghenstaende
 soo worden de sinnen van de menschen daer door
 soo verleyt, als de kinderkins door de klater-
 kens die men hun in de handt geeft, om daer
 mede te spelen.

Ick seyde te voren dat de wereldt is als een
 Loterije vol van ydel *Nieten*: belieft u hier van
 eens het briefken te sien dat'er van een dochter
 uyt wiert ghetrocken, waer door sy leelijck is
 bedrogen, en noch veel leelijker blijven sitten.
 Ick sal't al-te-mael in een ghelijckenisse van *Gijs*
 voor-stellen, die op de merckt eenen vogel ge-
 köcht hadde.

Als *Gijs* eens hadd' een gans gekocht,
 (Eet hy die in de Keucken brocht)
 Soo hadd' hy de Polliersters vrouw,
 Dat sy in 't kort eens schrijven wouw,
 De saus die daer wordt op-gedaen.

Hy wist daer niet med' om te gaen.
 Gijs steeckt het briefken in den sack,
 En gaet naer huys op sijn gemak,
 Terwijl dat hy wat lanterfant,
 En draeght den Vogel in sijn hant,
 Daer komt een bracksken achter naer,
 Die wordt den Vogel haest gewaer,
 En volgt hem op met soeten geur,
 En maect den Vrijer wel te keur,
 En springhter toe, en springhter van,
 En eer het Gijs wel mercken kan,
 Grypt hy het Gansken met geweld,
 Daer Gijs sig weynig tegen stelt:
 Want Gijs sag om, en keecker op,
 En knickte soo wat met den kop,
 In seyd' hem: Reikel, gaet vry, gaet,
Gen weet niet wat op 's briefken staet,

Loopt met den Vogel slechten bloet,
 Gen weet niet hoe men 't koken moet,
 Wat dunckt u doch van desen kal,
 Segt eens wat 't briefken baten sal ?
 Gy slechten Joppen als gy zyt,
 Gy zyt den Vetten Vogel quyt.

Och lieven Gijs ! u ongeluck
 Brenght menig dochter oock in druck.
 Daer komt den Linckaert diese vryt
 En wiltse nemen spyt die 't spyt,
 Hy seyd' , dat hy van liefde brant;
 Soo streelt , en vleyt den loosen Quant,
 Dat sy in sijn gedachten leeft,
 Dat sy sijn hert gestolen heeft,
 En waer hy rotst , en waer hy reyst,
 Dat hy geduerigh op haer peyst,
 Dies schenckt hy haer sijn lys en goet,
 Oft anders dat hy sterven moet.
 Hy wachtse schier van straet tot straet,
 Oock als sy naer de kerckē gaet,
 En oft de Mis schoon is gedaen,
 Noch weet hy niet van weg te gaen,
 En blijft soo langh als sy daer sit,
 Ick laet u peysen wat hy bidt.
 Op 't lest als sy wilt gaen naer huys,
 Dan maectt myn Ioncker voock een kruys,
 En sluypst , en neygt soo seer voor haer,
 Al oft het een Santinne waer,
 En leyd' Me-Iouffer uyt de Kerck,
 Dit is des Ionckers morgen-weick.
 Hy komter weder naer den nden,
 Dan weet den gast soo veel te doen;

En fiet en draeyt ; en leyt en kalt ;
 Tot dat hy op sijn pooten valt ,
 En sweijt haer duysent-mael sijn trouw,
 En wilt haer nemen voor sijn vrouw,
 En suyckheit soo sijn soet gevley ,
 Met menig quinck-slag tusschen bey ,
 „ Wanneer den Weyman soet jens stuyt ;
 „ Dan raeckt het vincksken in de myt.
 Hy sucht , hy smeect , hy streelt , hy vleyt ;
 En doet meer als hier dient geseyt ,
 Sy krygt een briefken van sijn handt ,
 Daer med' treckt hy in verre landt.
 Wat volgter naer ? Den lichten Guyt
 En peyst niet eens meer op sijn Bruyt.

Oth dochters , dochters zyt doch wys!
 Want andersints gy vaert als Gijs.
 En oft dees Ionffer 't briefken heeft ,
 En altydt noch op hope leeft ,
 Die op een hant-schrift is gewijst ,
 My dunckt die is den Vogel quyt.
 En voor haer eer en heeftse niet
 Als een papierken datse fiet.

O Wereldt ydel Lotery ,
 Maer vol van alle schelmery.
 Wat steect gy ons al in de handt ?
 En laet ons seffens in den brandt.
 Wie dan voortraen aen u getooft ,
 Die is van sijn verstant berooft :
 Want gy zyt ydel , en vol list ,
 Die van u doolt , heeft wel gemist.

Alle des werelts ydelheden en sottigheden , bene-
 vens haer mis-slaeghen , en sal , noch en kan ick hier

niet by-voegen. Het schrift sou te wijt-loopende sijn
selven verliezen. Twee sal'ick'er aenraecken die wy
dagelijks sien voor onse ooghen. Den *Teirlinck* en
den *Toeback*, waer in goedt, tijdt en bloedt, by veel
versmoort worden; en daer sommige soo verduyvelt
sot op zyn, datse liever souden sterven, als die derven.
Soo dan om dees *Borsten* eens van ter zijden te groes-
ten, soo segh' ick;

TEIRLINCK-KAERTJEN.

Die Sondaeghs slaet het quackel-been,
En in de wek' den teirlinck-steen,
En Somers vischt, en 's Winters vinckt,
En heeft geen kuyp daer 't vleesch in stinckt.
En sulcke gilden vint men veelt,
Die zyn genaegelt op het speel:
En sitten heele dagen t'huys,
En gaen in Kerck noch in kluis.
Men kaert, en dobbelt, en men schaeckt:
Wanneer men by sijn knuysen raect.
Men smockel-biert daer aen den bert;
Men weest daer aen het ticktack-berst,
En somtijds met een losse handt
Verspeelt men al sijn landt en sandt,
Gewis wie dat processen drijft,
En heele dagen ruyscht en schrijft,
Die mag de beurs vry open staen
En hanght daer noyt geen mael-slot aen.
Want pillen, en den teirlinck-steen,
Die hebben t'saemen dit gemeen,
Dat sy purgeren beurs en maegh,
En dit bevindt men alle daegh,
Hoe menig Vrouw' waer heden rijk,
En hadde quacthijk haer 's gelijk?

Maer mits den man een Tuyscher was,

En die verspeelde heel den bras,

En honck alleen aen eenen worp

De schoonste hoeven van het dorp;

Soo gaet sijn Vrouw nu sonder teurs,

En hy sit met een platte beurs.

Wie dickwils naer het ticktack loopt,

Wweet dat die selden renten koopt.

Het spel magh wel oft quaelijck gaen,

Het Gast-buys hanght de Tuyschers aen.

Daer sijn dry A. A. A. die aen de menschen veel goets beloven, en niet als schaede en geven; *Astrologia*, *Alchimia*; *Alea*. Dat is: Sterre-kijckerije, Alghemisterije, en den Teirlinck. Van't leste, seyde *Franciscus Borgias*, Vice-Roy van Cathalonien, naderhandt Religieus van de Societeyt Jesu, dat men met den Teirlinck vier dinghen verloor; den tijdt, het geldt, de Godtvruchtigheydt, ende de conscientie. Soo veel als het gelt belanght, is 't al te klaer. Eenen rijcken Koopman had eenen Sone die sig niet wel en schickte: hy heeft hem by eenen anderen Koopman ghestelt, peysfende dat hy onder vremde aensichten sig een weynigh beter sou weten te wachten. Den Vader sprack voor hem, en gaf hem credit; borge voor hem blijvende, soo dat hy den sleutel van de kasse daer sou hebben. Maer siet! onsen gast gaet sijn oude ganghen, gheeft hem wederom tot het schencken en drincken, ende tot het ticktackbert: daer stont van nu af eenen grooten boom van gheborghde schulden. Op eenen tijdt gaet hy uyt omgeldt voor sijnen meester te ontfanghen, 't welck hem ghetelt wierdt in twee sackxkens: den eenen draeght hy in de herberghe, betaelt daer mede sijn schulden; en heel mistroostigh t'huys komende, ghebact sijn datter twee Fielen hem het gelt hebben ontnomen: men ghelooft hem, daer gheschiet

huys-soeckinge, de Magistraet doet sijn neirftigheyt; maer al te vergeefs. Den Vader, wel wetende de oude fuyken van sijnen Sone, roept hem alleen, vraecht naer de waerheyt, naer den tijdt, plaets en stont, en in 't besonder hoe die ghekleedt waeren, en oft hyse noch wel sou konnen kennen. Waer op soo den Sone antwoorde, dat iae, soo heeft den Vader twee dobbel-steenen uyt-getrocken, segghende: zyn die de twee rabouwen niet? Desen Sone weenende, viel door de mande, seyde: Och vaerken! sy zijns soe gelijk, oft sy't selver waeren.

Een tuijsschers handt,
En slockers tandt,
Een suypers mondt,
Die gaen te grondt; maer
Een neirftigh handt,
En spærde tandt,
Die nooden gasten,
Als ander vasten.

Iae den Teirlinckt loopt noch al verder, want men hangt niet alleen zyn gelt aen, maer somtijts oock het leven selfs. Soo ghebeurde 't ten tijde van *Dac d'Alve*, als'er van weder zijde geen quartier ghegeven en wiert. Want soo daer sommige gevanghenen moesten spelen om de galge, eenen Edelman wierp sijn selven los en vry, doch verkocht sijn voordeel voor een stuck gelts, en spelende anderwerf om de strop, kreeg even gewenschte oogen, die hy sig wederom voor eenen kleynen prys liet uytsteken. Siet soo verspeelt men, en verspilt men sijn bloet en sijn vleesch met beenderkens en teirlinghen: den ghe-luckigsten worp dan van al is, als men die in 't water smackt, om daer nimmermeer mede te spelen. Maer hoort eens wat sommighe tuijsschers aen hunne confreren gedaen hebben. Nae sijn doot hebben sy van sijn beenderen Teirlingen gemaect en van sijn hem-
 de

de Caerten , soo dat hy levende en doodr moest spelen , en blijven spelen.

Wat belanght het Kaertspel den Boeck van 52. bladeren , als die anders als tot recreatie , en dat by wijlen alleen gebruyckt wort , soo is hy schadelijck , namentlijck voor de Ionckheyt , die het gelt sal stelen om by te setten. Dat is verwonderens weerdig in dit *Spel* , dat daer alle boecken maer in een tael verstaen en worden , desen wort begrepen in alle taelen , van alle Natien. Het beginsel hier van en is niet Krusken leert wel , maer *Kruys en munt verkeert snel*. Groot en kleyn vatten terstont den inhoudt van dit Hant-boeckken , daer der nu ter tijdt soo veel duyfende in studeren , iae duyfenden. *Facelius* , seght *Dauredamus* , *invenies domum ubi desit charta ad scribendum quam charta ad ludendum*. Eerder sal men buyfen vinden daer een gebedeboeck sal ontbreken , als eenen kaert-boeck. En het slimste van al is , het meesten deel van de Scholieren sijn boven de roede ghewasschen, Den A. B. C. van den Teirlinck is desen:

A. Alea.	Dobbel-steen.
B. Blasphem.	Blasphemien.
C. Contentio.	Crakeelen;
D. Falus.	Bedrog.
E. Egestas.	Armoede.
F. Fortum.	Diverije, &c.

Ick kome tot den toeback , waer in jaerlijckx binnen Londen over de dertig hondert duyfent guldens vertiert en verteert wierde , en dit wort ooghblijckelijck bewesen.

TOEBACK DRONCKENSCHAP.

Van den Toeback sterven de verckens , te weten : als den back toe is ; en de menschen vaerender niet veel beter af. Ick seggh' dan op mijn voornemen :

Siet eens het gaetjen van de keel.
Al is het kleyn , noch kost het veel.

Rogier-bon-tems die 't heeft in 't sijn
 Gegoten menig voeder wyn :
 Soo dat hy sonder mantel gaet ,
 Die oock al in den Lombaert staet ,
 Voorseker die geen renten heeft ,
 En die maer van sijn handen leeft ;
 En die noch daer toe allen dag
 Wilt vaegen uyt het heel gelag ,
 En evenwel den weert betaelt ,
 Segt eens waer hy het gelt al haelt ?
 Ick kender een in onse straet ,
 Die al de selve gangen gaet :
 Als d'oogen quaelijck open zyn ,
 Soo sit hy in den brandewyn :
 En vat hem dien dan by den kop ,
 Het settereen nat zeyltjen op-
 Dan smoockt hy eens , dan eens gesnuft ,
 En spouwt , en niest , en geeuwt , en puft ;
 Dan drinckt hy weer eens dat hy hygt !
 Wat wonder dat die stuypen krygt ?
 En oft het schoon is middernacht ,
 En dat syn Vrouw hem sit en wacht ,
 Hy schynt genaegelt op den dranck ,
 En gaet daer roncken op een planck .
 Oft op een tafel die hy vint ,
 En stinckt een vaedem tegen wint .
 Daer leyt hy als een beest ver-smoort ,
 Soo hy sijn lust en ziel ver-moort .
 Hoe menigh' wierd' een giysen man ,
 Dit deed' den Toeback en de kan ?
 Want veel die doen , gelyck men siet ,
 Sy drincken , en s'en eten niet ,

En ſpaelen loos en longer af,
 En gaen al vroeger naer het graf.
 Maer wiens neus van Toeback roockt,
 En als een backers over ſmoockt,
 Endan noch poeyert ſynen ſnuyt,
 Die blaefst ſyn ziel ten neufen uyt.

Uyt deſe dronckſchap, ende de herbergen rijſen veel ongemacken: Ten eerſten, dat Vrouw en kinders de heele weke winnen, dat verteirt eenen Slampamper, eenen door-ſlag, op eenen Sondagh oft verloren maendag, en ſijn eygen huysgeſin moeder naer vaſten. Seker de Rivieren van het Paradijs, die beſproeyden eerſt de binnenſte kruyden van't Paradijs, en daer nae gaeven ſy de vochtigheydt aen de buyten gelegen planteng; ſoo behoorden Vrouw en kinderen te gaen voor de vremden. Ten tweeden, ſoo ontſtaender uyt den drank veel kijvagien verwijtingen, verſchillen, ghevecht, doodt-ſteken en moorden. D'oude (a) Boecken hebben ſomtjids op den kant van de bladers ſtaen een handt, die ſoo wilt ſeggen, als Noteert daer is een merkelycke pagie. Soo oock als'er een handt ſtaet ontrent de maeltjdt van *Balthazar*, die wyft ons daer aen een aenſtaende ongeluk van drincken, dat lichtelyck ſoude ghebeuren. En genomen dat'er geen krackeel en rees, den overdaet en de dronckſchap vermoort meer als meſſen oft rappieren. Die ſoo ſterven ſou men met dit Graf-dicht kunnen vereeren.

Il eſt mort pour les trais-paſſées.

Dat is om de gepaſſeerde teugen en trecken die hy gedaen heeft; die niet alleen ſchaedelyck en zyn aen het lichaem, maer dickwils aen ziel en ſaligheydt. (b) Soo dat op de ſilvere ſchuytjens (die ſy ghebruycken om den wyn uyt te drincken) daer ſy op doen graveſen en ſnyden:

R 4

Vaert

(a) B. Beza. (b) Engel.

Somtijds soude kunnen ghestelt worden :

Vaert naer de hel.

Op dat dese roomerrens en fluyten soet souden in-loopen, en minder geweygert worden, soo gaense op de ghesontheydt van *Sijn Koninghlycke Majesteit*, van *Sijn Keyserlycke Hoogheyt*, van het gheselschap, Dan het sijn al *Gesontheden* vol ongesontheden. 'T is waerachtigh geseyt :

*Quo tibi potarum plus est in ventre salutem,
Hoc minus è porta ventre salutis habes,
Uta salus potis nullam potare salutem,
Non est in pota vera salute salus.*

'T is ongelooffelijck wat al kluchtige haenen dat ter by wijlen onder dat volckxken niet gevonden en worden. Eenen van dese kelder-korts sieck zynde, soo hem sijnen vrient quam besoecken, en wijs wilde maecken, om den brandt te temperen, en te maetighen, water te drincken, soo seyde den siecken daetelijck daer op: Dat is reghel-recht teghen d'ordonnantie van mynen Doetoor, want hy heeft my alleen stercken dranck verboden, en daer en is geen sterckeren als Rivier-water, want dat doet eenen heelen meulen draeyen. Siet, *Philothea*; waer sy 't soecken, en hoe datse niet alleen met hun gelt, maer ghesontheyt spelen. Noch brengen sommighe tot ontschuldighen by hunne goetdionstigheydt. Sy seggen dat andere menschen goddeloos leven; want die moorden benemen andere het leven; die stelen, rooven het goet; die quaedt spreken, snijden niemant sijnen naem en faem af, en soo voort: maer wy segghen sy, wy en doen niemant quaet, wy doen ons selven goet, wy doen de Wereldt deught, wy sijn de beste dieder leven; soo dat Godt ons moet sijnen Hemel gheven, want den Hemel en is voor de gansen niet ghemaect. Dit redeneren sommighe, en soo kallen sy. Doch dit argument, en de slot-reden verdraeyde

draeyde en verkeerde iemandt eens in deser voegen :
 'T is waer , 't en is voor de Gansen niet. De Gansen
 die waggelen , soo doen de dronckaerts oock ? de
 Gansen die worden levendig gepluymt . soo doen de
 dronckaerts oock ? de Gansen gaen barrevoets , soo
 doen de dronckaerts oock ; de Gansen hebben roode
 neusen , soo doen de dronckaerts oock. Den Hemel
 en is voor de Gansen niet: Ergo den Hemel en is voor
 de dronckaerts oock niet. Soo dede hy , seggh' ick,
 doodt , de op-ghefachte reden die sy in vrolijcke by-
 een-komsten plachten op te werpen. Een woordt
 noch *Lieve Philothea* ; want ick vrees dat ick anders
 het geselschap sou stooren : het past op onse materie.
 Een Engels-man van goeden gheslachte , doch wat
 te seer gheneyght tot den dranck , om noyt smoor-
 droncken te worden , hadd' in sijn Salet hanghen de
 Schilderijen van de Keyfers van Roomen , ende als
 de groote fantéen wat langh om ghegaen waeren ,
 hadd' hy altijdt een oogh op sijn Schilderijen , daer
 naer onverwacht op-staende , kost men hem tot geen
 drincken , oft bescheet doen meer aen porren , ghe-
 vende altijdt voor reden : Het gaet nu wel dit sal 't
 hem soo wel doen , ick heb myn Keyfers al sien wan-
 delen. Dan docht hem dat het meer als tijdt was van
 op te houden. Gelyck het seker meer als hoogh tijt
 was , en hy had selver van te voren moeten op staen ,
 en gaen wandelen. Het welck wy deden , wy sou-
 den een ghesladigher en langhduerigher gesontheyt ,
 en leven winnen.

GRAF-DICHT van S. V. S.

*Siet hier leyt Steven van der Stappen ,
 Die droncken doodt viel van de trappen ?
 Soo gy u dronckaerts niet bekeert ,
 Soo wordt ghy oock al geattrappeert.*

Den Jongelinck , seght den Wijse-man : en sal niet
 af-wijken van den weg die hy eerst heeft gwardelt. Dat
 siet men merckelijck in de ghene die hun van ioncks

af tot den dronck gewennen. Want dat is niet alleen een schadelijcke, maer en onaf-leggelycke gewoonte: 't gaet met die gelijk die van den duyvel zyn beferen, al kapt men die eenen erm oft been af, den heelen duyvel blijft in sitten. Soo oock al kapt ons den Tijdt de Ionckheyt af, daer naer de mannelijcke iaren, &c. Desen bier-duyvel fit in 't lijf tot den ouderdom, en blijft in sitten. Voorfichtige Ouders fullen dat quaedt van hunne kinders weiren, ende naer den regel van matigheyt op-voeden.

T O E M A E T J E N,

Ick sal dees smoockers, en dronckaerts laten vaeren, *Philothea*, en liever een uytgelesen bloemmen voor u gaen plucken, den reuck daer van is goet tegen die hooveerdige dompen. (a) Ick heb gekent, segt den Schrijver, en menigmael te peerde sien passeren eenen Ionghman binnen de stadt van Roomen. Maer gelijk het peert hem, soo vervoerde sijn hert oock een sterker passie van liefde, die hy veel minder in toom kost houden. Desen vervolghde een Edel Godtvruchtighe dochter, die alsoo schoon was om haer eerbaerheyt, als om haeren glans, en wel ghemaeckte leden. Dit amber trock dat licht stroy soo tot hem, dat hy daer niet een ooghenblick af en kost gedueren. Het was nu twee daghen gheleden dat hyse niet gesien en had, en het docht hem twee iaren te wesen. Ergo dan geen langer uyt-stel konnende verdragen, soo is hy den derden dagh ghegaen om haer te besoecken. De gheleghentheyt van den wegh viel soo, dat hy door een Kerck moest passeren, ende daer in zijnde, siet hy dat men besig is met een Lyck te begraven; hy gaeter by uyt nieuwsgierigheyt, en hy verstont dat het effen is de louffrouwe die hy soo onghelooffelijck beminde. Desen onverwachten slagh trof hem soo diep in 't hert, dat hy verstierf op staen-

(a) *Fatus Niceus Exemp. 16.*

de voet, en sijn doot-verwe sette. Nader-hant tot sijn selven, en t'huys komende, sloot hy sich op, en in de eenigheydt gingh hy eens mediteren op de snelheyt des doodts, op d'onstantvastigheyt van werelt-sche saeckē, op de broosheydt van de schoonheydt der Vrouwen. Welcke bemerckinge vergeselschap met een Goddelijcke strale, sijn hert soo ontroerde, en van het tijdelijck soo af-ghesneden, dat hy, al wat hy hadde, eer, goet, wellust, lae sijn eyghen selven heeft verlaeten, ende sig in een van de strengste Ordens begeben. *Philothea*, soo ghy iemandt te seer bemint, soo rieckt eens aen dit blommeken dat op twee daghen sijn purper root veranderde in *Feuille-mort* van de doot, het sal een confortiefken teghen uwe blinde amourettekens wesen.

I.

De Slecke verfocht van Jupiter datse in 't veranderen van wooninge haer huysken soude mogen mede draegen, ende Jupiter haer vraegende de reden gaf sy voor antwoordt: datse niet langher en begheerde te wonen neffens onbeleefde gebueren. *Philothea*, hoe veel gheluckigher is een ziele die onghestoort woont in eenigheyt, en een lief-hebster van de *Heylighen t'huys*.

I I.

Dit naest-volghende houde ick bondighghesproken te zijn. Eenen knecht woonende by eenen rijcken, maer houd vast gierigen meester, ez die den armen noyt barmhertigheyt en dede, des en gevraeght zynde van sijnen vrient, hoe 't al in huys gingh? antwoorde: Och men sieter soo scherp toe, men sou een naelde in een hoy-tas soecken, daer en gaet niet met allen verloren, als alleen myn meesters ziele, *Philothea*.

Goeat verloren weynigh verboren:

Maer ziele verloren al verloren.

I I I.

Henricus Suso hoorde op eenen tijdt in sijn gebuer-
te een droef gheschrey, en een bitter iammeren : hy
gonck derwaerts omte sien wat ongheluck datter
mocht ghebeurt zyn. Komende in 't huys soo vont
hy een vrouwe groot misbaer maecken, om dat
sy een naelde had verloren. *Eylaes*, seyde *Suso*, tot
sijn selven, *hoe waer 't mogelijk dat aen den mensch
kruyskens soudenghebreken, is 't dat het verliesen van
een naeldeken sulcke overvloedighe tranen kan veroor-
saecken?*

I V.

Philothea, laet my hier nocht twee rijk-sinnighe
spreuck-woorden by-voeghen.

*Wie windt, oft vindt
Eenen trouwen vriendt,
Die heeft sijn dagh-loon wel verdient.*

*Noyt Voghel en vloogh oyt soo langh, oft by moest sijn
nen kost op d'aerde haelen.*

Voorwaer het is alsoo.

Waer zyt gy op-geblaesen mensch? die den hemel
meynt te dragen, terwyl ghy kruypt langhst der aer-
de. Leert van de vogels de plaetse van u broetsel en
voedsel kennen.

Onghetustheydt van een beswaerde Conscientie.

'Tis gestilt; } Want { De Biecht;
 Als gy wilt; } Die verlichte.

Ick hebb' geproeft , dat in 't gemak
 Het ongemack oock binnen stak.
 Dit uer-werck hadd' ick gekocht,
 En hier in het Comptoir gebrócht ;
 Want d'halven tydt sat ick en las ;
 En niemandt wist wat uer het was.
 Dit ongemack is nu gedaen ,
 Nu weet ick hoe de uren gaen ;
 Maer onder dit schuyt dese platg.
 Waer over ick met reden klaeg,
 De onrust rammelt nacht en dag ;
 En geeft geduerig slag op slag ,
 En nimmermeer en staet sy stil .
 Genomen dat ick schryven wil :
 Oft dat itk met een typ verstant
 Vat myn papieren by de handt ,
 Oft als ick nu wat rusten souw ,
 Dan rolt dit raetel-taey-getouw ,
 En tuckt , en ruckt , en sweeft , en weeft .
 Dat 't niet een kerken rust en geeft .
 'K en badd' myn leven noyt geloofst ,
 Dat dit soo iemaat brack sijn hoest .
 En daer en is geen stillen aen ,
 Voor dat 't gewicht wordt af-gedaen .
 Dit nam ick lestmael onder af ,
 Doen sagh ick dat het ruste gaf .

Och leser ! dit is ueren-werck ,
 Maer 't myn dat gaet noch eens soo sterk ;
 Dat heeft geduert nu iaeren langh ,
 En houdt altydt den selfften gang .
 'T zy dat ick ben in Compagnie !
 Oft scherm' in ons Academie .

Oft wil myn Luyt een weynigh slaen,
 Dees onrust hoor ick altijd gaen;
 Daer is altijd wat dat my iaeght,
 Daer is altijd wat dat my knaeght,
 Daer sit wat binnen in 't gemoet,
 Dat teirt myn ieugdigh vlesch en bloet.
 Wat raet? want ick en kan niet meer,
 Dit smert en pranght my al te seer.
 Liev' vriendt soecke gy gerustigheyt?
 Verlicht u van de swarigheyt,
 Gy weet wat datter in u woelt,
 Gy zyt het die het beste voelt,
 En voel'et nu soo langen tydt.
 Ey! maecte u desen serck-steen quyt;
 Contagie eens een kloetke Bicht;
 Ick sweer u gy zyt strackx verlicht.

A E N - S P R A E C K.

ALs ghy in dit Sinne-beeldt siet de *Onrust* boven, het ghewicht onder, en de tandekens binnen in malkanderen gheduerigh wercken, dan siet ghy een af-beeldinge van een beswaerde en ongheruste *Conscientie*, die niet en is te stillen voor al eer het gewicht der sondē door een opregte Bichte ontbonden wort, en af-genomen. Soo dat desen Monsieur, wyfende op dit uer-werck, te kennen geeft watter omgaet in sijn ongheruste ziele, die haer wel bedrogen vindt als sy soo onverwacht dese knaginge hoort rammelen. (a) De conscientie, seyde dien, by de welke nimmermeer en sterft al wat wy doen, die beschuldicht ons in onse quade wercken; en al is't saecke datse geen gebruyck en heeft van spreken, soo en heeftse nochtans gheen manier van swygen. De conscientie klapt dan by wylen, en komt iemant te verraden. Ick bidd' u, seght

(a) *Victor. Gornat. Lib. de panis. c. 5.*

my eens; hoe stont dien Edelman by den *Keyser Carolus V.* verslagen, als hem sijn behendige diverije, soo onverwacht wierde overtuygt? Syne Majesteit was een lief-hebber van kleyne Horologikens, had'er ordinaris een groot getal voor sijn op de tafel ligghen, om te sien hoe punctueel datse met den tijdt over een quamen. Soo den Keyser den rug eens gekeert hadde, en het naeste Salet was in getreden, desen Hovelingh stack sijn vingeren wat te verre uyt, peysende dat dit om de menigte niet en soude gemist worden. Doen den Keyser weder keerde heeft terstont ghemerckt dat den wolf gheweest was onder sijn Schaeppen, ondervraeght op staende voet alle sijn Hovelingen, welcke, gelijk sy onnoosel waeren, hebben door hunne eenvoudige ontschuldinge, des Keyfers vermoeyen met voldoeninghe lichtelijck verfelt: maer den genen die plichtigh was, soo hem de saecke oock voor-gehouden wiert, en nu heel besigh was en bekommert om de suspitie van hem af te weiren en af te schermen, in 't kloeckste van sijn loochenen, is't orlogiken los gesprongen, de raderkens zyn afgeloopen, 't hamerken begonst te kloppen, 't kloekken begonst te klappen. Met een woort, *Philothea*, den *Quant* stont daer met een paer roode kaecken, als overtuyght van sijn dieverije. Tot onsen propoost, daer is, en daer steekt ict in den boesem van eenen sondaer, dat hy wel voor eenen korten tijt misschien sal overstompelen, maer als hy 't minste verwachten sal, dan sal het onrust beginnen te spelen, en sonder groot gherucht en onghenucht en sal 't niet afloopen. (a) Laet vry *Cain* de eerste stadt bouwen, hooge en dicke vesten oprechten, en tot dat geen ander eynde, als om dat hy uyt sijn huys den acker niet en sou sien, daer de wreede Broeder-moordt in volbracht is; iae dat hy tot verskeringhe (soo hy meynt) van sijn boos voornemen, gaet soecken in 't velt roode aerde, om dat het bloedt teghen wit-

ten

ten gronde niet en soude af-steken. Wat sal doch alle dese ongheluckighe neirstigheyt? Wat sal dese blinde voorsichtigheyt baeten? aenghesien de sonde hem als eenen dogge (a) aen de deure zijnder *Conscientie* sal blijven ligghen bassen, als een onrust false hem ont-waecten, als een klockken false hem verraeden en verklicken. Seker den *H. Medardus* kan getuygen, dat den dief, die sijnen Os by nacht had ghestolen, en de koey-bel met cattoen bewonden, op dat sy door het gheluyt den dief niet en soude verraeden, soo is ghevaren: want, naer dat het feyt was bedreven, scheen hem dees koey-bel aen sijn eygen ooren te hanghen, soo dat hy den *H. Medardus* te voet is gevallen, en sijn onrechtveerdigheyt heeft beleden. Ten kan niet anders geschieden, segt den Wijse-man, want aengesien de boosheydt vol vreesse is, soo geeftse selver ghetuyghenis van haer ongheluckigh vonnis: een conscientie die weet dat haer saecken niet effen staen, vreesst alijst dat het met haer scherpsal af-loopen. Sy ontstelt en verract haer eygen selven.

Eer wy de sonden beghinnen, soo verbloemen wy dese ongerustigheyt en knaginge; wy beelden ons in dat'er noyt haen naer en sal kraeyen. Maer hoe ghebeurt ons, dat een oneerlijcke Iouffrouwe over quam als sy besigh was met haer boosheden, (b) want soo sy dry haen t'huys hadde, ende dat den eenen kraeyde, soo vraeghde sy aen de Maeght wat hy wou segghen? sy gaf voor antwoordt, dat by quaedt weder kraeyde, en dat het onklaer was. Waer op de Vrouwe geboot dat men hem den hals sou om-vringen. Maer terstont kraeyden den tweeden, en die seyde dat de sonden (hoe wel die in duysternissen geschieden) eens met de Son sullen op-risen. Desen moest hem oock met de doot bekoopen. Hier over kraeyde den derden haen, al-hoe-wel met een bevende keeltje, en dat om de doot van sijn kameraeden, de Maeght ghe-vraeght

S

vraeght

(a) *Suris in vita.* (b) *Gesta. Rom.*

vraecht zynde wat desen wou seggen, gaf voor antwoorde dat hy kraeyden :

Audi, vide, tace,

Si vis vivere pace.

Dat is te segghen:

Dat hy fiet, hoort, swijght stil,

Die in vreden leven wil.

Den haen van onse Conscientie, *Philothea*, die kraeyt wel als dese, maer en kan niet bevreesst, noch vermoort worden, als dese, in geenderhande manieren. Het sijn korte maer treffelijke woorden daer ick dit mede bevestighe: (a) *Conscientia ante peccatum est frenum, & post peccatum est flagellum.* De Conscientie is eenen toom eer men sondicht, maer als men gesondicht heeft dan is sy een geessel, iae een sweert, eenen moordpriem; soo dat ick van haer magh seggen, 't gene *David* seyde tot lof van het sweert van *Goliath*, dat'er geen van soo goede snee en wierden gevonden. Ende dit door-wont, die door-boort het hert van binnen, soo dat Godt leeft met den sondaer gelijk de Justitie met den misdadighen, die op de selve plaetse dikwils de straf, en de doot ordonneren, waer hy het feyt te voren had bedreven. Aengesien dat de sonde meest in het hert is gheschiedende, wat wonder is't dat een en de selve plaetse van den mensch ghebruyckt wort tot sonde, ende van Godt tot straffe?

Ende dese ongerustigheyt, die smerten, desen hert-sweir, dien worm en sal niet op-houden ter tijdt toe dat de oorfaecke, te weten de sonden, daer voor allen eerst wort verdreven, en uytgeworpen. Wat bactedoch aen die benaude *Matroosen*? dat sy pompten, en de *Koopvaerdije* in *Zee* storteden, en de sware baren over boort smeten, de zeylen in bonden? de *Zee* ginck hol, en bleef hol gaen; den spriet ende de

ms.

maffen kraeckten, het ſchip helde om te ſinken, niet teghenſtaende al hun verlies, arbeydt, konſt, ghebeden, het tempeest dat duerde, tot datſe *Jonas* uyt het kiel hebben op-ghenomen, en een voet-ſpelingh gegeven. Daer en baet danſen noch ſpringen, kaerten noch dobbelen, ſchermen noch tournoyen, iagen noch vluchten, datter binnen in 't hert ſchuylt dat moeder uyt, ſouder een ſtilheyt en ruſte, ſouder een ſoet weder en blijdschap in u gemoet konnen op-rijſen. Dit ſoo weſende, gelijk het waerachtigh is, ſoo en kan ick my niet ghenoegh verwonderen dat 'er ſig ſommige laeten voorſtaen al oft ſy met eenen teugh wijns deſe ſwarigheyt ſouden konnen af-ſpoelen: ik wenschte dat diergelijke eens letten op't gene *Savannoria* getuyght, binnen *Ferrarien* ghebeurt te weſen. Daer was een Jongman, ſchoon van weſen, rijck van middelen, ſtetck van complexie, evenwel een korte ſieckte hadde hem wegh gheruckt ende naer het graf geſlept; ſonder dat de Medecijnen d'oorſaek van deſe ſijn haefstige doot koſten achterhaelen. Door ghemeynen raedt dan is goet gevonden deſen open te ſnijden en t'ontleden? ſy vinden de edelſte partijen in 't minſten niet beſchaedight; dan open ſnijdende het hert, vonden daer eenen worm in kruypen; en dat te verwonderen is, ſy leyden deſen worm in bier, en wijn, evenwel bleef hy leven; dan geleyt in het ſap van Aiuyn, is hy terſtondt gheſtorven. Dat ick ſeyd' dat deſen worm, en dien van een knaeghende *Conſcientie* van een weſen waren, my dunckt dat ick my niet t'eenemael en fou miſgrijpen: Want ſoo wel den gheefstelijcken, als deſen lichaemelijcken, en ſal door wijn, oft bier, dat is, door maeltijden en banquetten niet verdreven worden, maer alleen door een bitter vocht, en rouwhertigh nat van traenen en leetweſen.

(a) Ick kan tot beveſtinge hier by voegen een ghe-

S 2

ſchiede

schiedenisse, seer na van onsen tijdt, ten minsten van onse landen, hoe dat oock een Koopman ghespeelt, ghedanst, gherotst, ghereyft heeft om desen worm t'ontloopen. Maer hy en overdocht niet eens 't gene *Isidorus* in diergelijcke voorvallen als eenen grontregel stelt: (a) *Alle dinghen kan den mensch vluchten, behalven sijn eygen hert, want niemandt en kan sijn eygen selven ontloopen: waer hy reyft oft niet, de consciencie die plichtigh is, en sal hem niet verlaeten.* Het is te vergeefs het peert met sporen ghesteken, want de *swaermoedigheyt*, na het seggen van den Poëet, (b) *blijft vast achter den Ruyter sitten.* Siet wat hy niet en dede: nu was hy te Londen in Engelant, dan te Parijs in Vranckrijck, van daer te Madrid in Spagnien, voorts in Italien tot Roomen, te Napels, te Venetien, te Florence, te Weenen in Oostenrijck, tot Praegh in Bohemen, en soo weder in sijn Vaderlant: maer hy quam soo gheruft als hy was ghetrocken, en waer hy gonck oft niet, hy was en bleef Godts, en sijn Conscientie ghevangen; want dese knaeghe, en bleef knaeghen, de ghepeysen stormden, en het duyfken met den Olijftack en kost op die stinckende sonden niet komen rusten. Siende dan dat al sijn rotsen en reysen anders niet en was, als het loopen van een Eeck-horentjen, dat men in de winkels siet loopēen draeyen in een wieltjen sonder iet te voorderen, oft uyt te rechten, als dat het sijn selven is vermoedende, en 't eynde aeffem loopende: is hy tot sijn groot gheluck ghevallen in handen van eenen van de Societeyt, al-hoe-wel mistroostig en wanhopigh, (want hy sijn selven dē navolgende nacht verhangen sou hebben) desen heeft hem met een behendigheyt ghetroost, verlicht, ghenesen, en ghesontheydt naer de ziele beneffens een volle gherustigheyt door de Biechte wederom ghegheven. Daer was 't te haelen, en noch het gheselschap, noch de vremde landen

landen, noch wellusten en kosten dese *onlust* stellen: dien bassenden hont en was den muyl met geen stuck vleesch te stoppen.

Hier hebt gy in eenen de knaginge van al-te-mael, sulck eenen worm leefster binnen in hunne zielē. Niet dat ick wil seggen dat'er niet somtijdt een blijde ure tusschen beyde ingeslaeghen, en mede vermengelt en is, maer dat de *Conscientie* weder hare tijden heeft, op de welcke sy door dese beschuldige, hert-sweiren, en knaeginge aenghegrepen, placht ghepijnight, en ghewont te worden. De peerden die den rugh vol stinckende, en etterachtige wonden dragen, en daer in ghebeten en gesteken worden van de vlieghe en wespen, die sullen wel eens door de groene tacken loopen, en ruysschen tusschen de bladeren, om desen swerm te verdrijven, maer 't is al maer voor weynig tijds: want soo ras als sy uyt het groen komen, en lig weder bloodt gheven, dan komense van alle kanten wederom daer op-ghelvoghen, en steken alsoo kloeck als van te vooren. En meynen wy in een gloriëteken, oft somer-huysken de hofsels, by manier van spreken, van onse *Conscientie* soo te veriagē, datse ons buyten het gheselschap niet weer en staen wachten? seker neen. Iae selver in 't spel en banketten smaecten sy dit bitter sausken, ghelijck ick uyt sommighe verstaen hebbe. Hunnen lach en daelt niet onder hunne kin, en midden onder het accoort wordt'er een heymelijck krijterken ghehoort. Sy doen ghelijck de kinders die 's nachts over het kerckhof gaen, die niet uyt ghenuchte, maer uyt enckel vreesse en benauwtheyt fluyten, seght *Seneca*, & *variis terroribus obnoxia*, dat is, *hunne genuchte zyn vol vreesse, en vermengelt met verschrickingen*, ende hertknainghe.

Maer wat sal ick seggen van de gene daer den *Apostel Paulus* afschrijft in deser voeghen: (a) *In de laet-*

ste tijden sullen sommige af-treden van den geloove, luysterende naer de geesten der dolinghen, en leeringhen der duyvelen, in geveynstheydt logenen sprekende, hebbende hunne Conscientie met een brandt-yser geteeckent? Dese zyn't die haer gewis onder-drucken en vermoorden. Ick en sal, hop' ick, aen Martinus Lutherus geen ongelijck doen, als ick hem onder dierghelijcke stelle: want hy plag selver te seggen, dat, gelijk de Grieken thien iaren lang, (a) de stad Troje belegert hadden, en ten langen lesten door een houten peert hadden overwonnen, soo had hy oock thien iaren langh sijn wederspannige Conscientie beoorlogt en ten langen lesten door een peert, dat was sijn lichaem, soo hy seyde, oock overwonnen. En wat is'er van diergelijke anders te verwachten als dat sy naer de uytghebluste reden voortaan leven als beesten, soo dat op die soude passen, al oft naer hun lijf ghemaect waer, het segghen van eenen scherpsinnighen Oversten. Desen straffende sijn volck, die soo hem docht, allenskens verslauwen, en ruymmer wierden, en hun quaede wercken met slimme treken sochten te verdedighen; desen leyde dan: Onse Voor-vaders gouverneerden sijn Conscientia, dat is, naer het uytwijzen van ieders goede conscientie: wy komen tot Scientia, dat is een polityck leven, wat resteert als dat wy worden Entia? en leven ghelijck als beesten, die van Godt noch sijn ghebodt en weten te spreken? En desen dans, dunckt my dat leyden de Atheïsten, die niet meer en gelooven als sy begripen met hunne vyf sinnen, en loochenen d'onsterffelijckheydt der zielen, d'eeuwigheydt der helsche pijnen, de waerachtigheydt van Godt Almachtigh. (a) In welck ghevoelen, hoe blindt en onberaeden dat sy voortgaen, sal ons kennelijck maecten, eenen Graef, die ick sal heeten Leontinus, discipel van Machiavellus; welcke gheschiedenisse men seght in het Italiaens

(a) Rebenstuck. (b) Zebetur. Primont male Sapi.

liaens beschreven te zyn, en is somtijds op 't Ton-
neel binnen *Engelstadt* verthoont gheworden, tot
verwonderinghe van de gheheele *Univerfiteydt*,
die daer toe quam ghelopen. De faecke is dan
foo gheleghen, *Philothea*; ghelijck ick dien hier
in dicht gaen vertellen.

Hoort goddeloofse school, hoort eens *Machiavellisten*,
Hoort toe hertneckig faet, hoort duyvelsch' *Artheistē*
Hoort wat dat *Cicero*, hoort wat een *Heyden* schrijft;
Terwijlgy in den nacht, en diepe dolingh blijft:
Gheen foo verwoest ghewest, noch geen foo wilde
landen,

Soo onbesneden volk, nog geen foo rou verstanden,
Oft sy belijden dit, als door natuer geleert,
Dat daer is eenen *Godt* die 't al-te-mael regeert.

Die salten ionghsten dag door 't slaen van sijn trompetten
Als *Rechter* bieden op, de schenders van sijn wetten,
En wegen in een schael wat datter is misdaen,
En salse met een sweert van sijne gramschap slaen.

Ick neem tot myn getuyg' den *Graef* die is versoncken,
Die eerst uyt *Machiavell'* had sijn senijn gedroncken,
Die tot sijn ongeluck, en tot eens anders baet
Doet blick in sijn persoon van het aenstaende quaet.

Wel aen dan mijne ziel, hier dient wat aengevangen
Daer 't al-te-mael op rust, daer 't eeuwig aen sal hangen:
Komt, *Philothea*, komt, leert uyt dit ongeval,
Wat dat een *Atheist* hier na besueren sal.

Ick wil dan in het kort, ick sal hier gaen vertellen,
Wat overkomen is den *Graef* en sijn gesellen,
Hoe dat hy in de vreugt, en midden uyt het spel,
Van eenen droeven gast gevoert is in de hel.

Den *Graef* *Leontinus* ging hier en daer wat gaepen:
En wat de maeg' hem port om appeteyt te raepen:
Het was doen op dien dag tot sijnen 't gastery,
Daer onder ander volck was *Machivellus* by.

Den *Graef* was aen de *Kerck* daer sag hy dorre beenen,
Die lagen overhoop gewentelt onder steenen,

En buyten d'ander lag een doodts-hoofst in het gras,
 Daer niet een taeye pees oft barken aen en was id loort
 Hy spreeckt het doodts-hoofst aen, en gaet'er med' staen
 Spotten;
 En seyt: wat licht gy hier? 't is meer als tijdt van rotten;
 Sa voort weer na den put, sluckx packt u naer u graf.
 Waer toe by met de voet noch harde stooten gaf.
 Doch segt my eer gy gaet, is 't waer dat ander leeren?
 Dat naer het dooden rif de ziel sal weder-keeren?
 Segt oft verrysen sal dat been dat ick hier raeck?
 Oft is het maer alleen een prattje voor de vaeck?
 Voor my, dit houd' ick staen, en hier op wil ick steruen,
 Dat die verscheyden is, noyt aessem meer sal erven.
 Ey, dat is kinder klap, daer is doch nader hant
 Geen ziel die overblijft nae 't scheuren van den bandt.
 Oft is'er noch den geest die in u placht te leven,
 Die wil ick neffens ons een plaets aen tafel geven,
 Komt vry wie dat gy zijt, ick noode u te gast,
 Oft soo het u beliest, maect dat gy ons verrast.
 Soo sprack Leontius; dit waeren al sijn reden,
 Daer op is hy gekeert, en weer naer huys getreden.
 Het was ontrent den noen, de gasten al-te-mael
 Die quaemen nae't bespreeck verschijnen op de zael.
 De spijs wort aengediect, en sonder Godt te dancken,
 Kiest ieder sijnen stoel, en vallen aen het hancken?
 Gelijk de verckens doen, die noyt en sien om hoogh,
 En geven die haer slaet, de eeckels met een oog.
 sy vallen op de spijs, het gaet'er aen een schranssen,
 De speelmans sijn gehuert, de maskeraeden danssen,
 Het huys staet heel in roer, het is'er volle feest;
 Men schenckt, en drinckt, en klinckt; men tiert'er om
 het meest.
 Wat dat men hoort en fiet, sijn aengenaeme saecken,
 Die eenen milden weert, en blijde gasten maecten;
 sy gecken met de doot, en met de helsche pijn,
 En dat het maer bedrog, en enckel fabels zyn:
 Als 't spel was op sijn best, als de sant een vlogen,
 Als nu den stercken wijn was in het hoofst getogen,

Soo nu het laetst gerecht heel aerdig toe gevrocht ;
 Wiert van de gauwe knechts 't salet al in-gebrocht ,
 Als 't nu was volle vreught met die blydegesellen,
 Soo staet'er aen de poort een die begint te bellen :
 Daer wordt strackx opgepast , den knecht gaet aen de
 deur

En soo sy open doet : daer staet een monster veur ,
 Hy wort geheel verschrickt , hy stelt hem op een loopen ,
 En is vol anghst en vrees , tot by den Graef gekroopen :
 En luyfert in sijn oor dat daer een grauwsaem dier
 En wonder seldsaem spoock maect aen de poort getier.

Den Graef die is verbaest , dat siet men aen sijn wesen,
 Daer is in al sijn doen een bleecke vrees te lesen,

Hy sendt hem wederom , en dat hy seggen sal:

Hy wacht geen gasten meer , hy heeft sijn vol getal.
 Noch doet hy boven dat rontsom de deuren sluyten,
 En wilt'er met geweld den dooden houden buyten;
 Maer siet , in tegendeel , 't geraemt hout stercker aen ,
 En seydt: Het sal, het moet, het wilt'er binnen gaen,
 Hy quam Leontinus gewisse tijdingh geven

Wat datter naer de doot geschiet in 't ander leven,
 Daer op soo breckt het deur , en dringht tot in de zael ;
 En niet dat sy dat sien , verschricken s' al-te-mael.

Het is recht toe recht aen tot by den Graef getreden ,
 En op den naesten stoel gevoeght sijn mager leden ;

'T en wilt geen breckspel zyn , het vat daer op een sluyt
 En brenghise rond' en d'om , en drincktsse suyver uyt ;
 De gasten die het sien , beginnen heel te schroomen,
 En hebben al-te-mael uyt anghst de vlucht genomen ;

Iae Machiavellus self , den spotter van de doot,
 Die led' in dit gevaer , soo't schijnt den meesten noot
 Dies siet hy naer de deur , om nock med' weeg te sluypen,
 Oft wist hy een diep hol , hy wouder in gaen kruypen,
 Soo iaeght hem sijnen pols , soo is sijn bert beureest,
 Door 't aensien van het spoock , door 't hoaren van den
 geest.

En wat den Graef hem bidt, met kermen en met suchten,
 Op dat hy niet en sou in sulcke tijdt gaen vluchten ;

Wat dat by smeeckt oft niet, hy vint geen open gat,
 Soo dat hy daer alleen nu met 't geraemte sat.
 Doen quam het koude sweet hem op het aensicht hangen,
 Doen sag men eerst sijn vrees, en sijn verstorven wangen.
 Dies koos by ook de vlucht, maer neen, hy hiel hem vast
 En seyd: Hoort wie ick ben, en kent eerst uwen gast;
 Ick heb om uwen t'wil dees reyse aengenomen,
 Ick ben om uwen t'wil hier uyt de Hel gekomen,
 Van onder uyt de vlam, daer peck en solpher blaecht,
 Daer was ick heden noch als gy myn beenen spraecht.
 Gy meynt wanneer den mensch in d'aerde is begraven,
 Oft dat hy is verbrandt, oft g'eten van de raeven,
 Gy meynt dat 't met den geest dan seffens is gedaen,
 En gy en Machivel gy liegher beyde aen.
 Het gaet'er anders med' ick moet 't eylaes! betreuren,
 En soo het is begonst, soo sal het eeuwig dueren.
 Daer is, geloove't my, daer is een Rechter-stoel,
 Daer is een eeuwig vier, daer is een helsche poel.

En dit is myn vertreck, daer liggen wy en branden,
 En maecken droef gehuyl, en knersselingh der tanden;
 Voorwaer ik ben verdoemt, ick brand in 't eeuwig vier
 Al is het vleesch verrot, iae oock al ben ick hier,
 Gysult beneffens my daer heden noch verschijnen,
 En sult diep onder my noch lijdē swaerder pijnen;
 Gysult stracks selver sien en proeven met 'er daet,
 Hoe dat het naer de dootd in d'ander werelt gaet.

Weet gy wel wie ick ben? gy mochter vry op roemen,
 Gy moet my, want ick ben 't, u beste vader noemen?
 Gy zijt mijn rechten Neef, gy zijt myn naeste bloedt,
 Daerom hael ick u in, en al op staende voet.

Hier op valt hy hem aen, en grijpt hem in sijn ermen,
 Leontinus roept moort, en vult de zael met kermen;
 Het onbermhertig Spoock dat vringt den Graef in een,
 En met een harden slag verplet hem op de steen;

De leden al-te-mael die scheuren door het smisten,
 Het bloedt schiet hier en daer, de herffeus op tapijten:
 Het ongeluckigh Lijck wierdt naderhandt gemist,
 Soo datter niemant noyt een hayrken van en wist.

Waer steeckt gy Machiavel? blijft gy nu in de hoecken?
 Verdedicht hier u leer, doet stant aen uwe boecken;
 Oft wilt gy wijser doen, siet dat gy u bekeert,
 Eer desen Meester oock u doolingh u verleert.

Soo is het af-geloopt, Philothea, met den Disci-
 pel van Machiavellus, eenen droeven uyt-gangh
 voorwaer; die een goddeloos mensch de oogen sou
 behooren te openen, om in sijn ghevoelen voort-te-
 gaen, met rijper en ghewisser vonnis, nopende de
 toe-komende werelt en 't ander Ieven. Om sijn mis-
 verstant wat meer noch te ontdecken, soo argumen-
 teer ende reden-kavel ick in deser voeghen: Oft de
 ziel is onsterffelijck, en ghelooft hy met ons dat die
 onsterffelijck is, daer en sal naderhandt niet quaets
 af-komen: Maer is de ziel onsterffelijck, en ghelooft
 hy maer alleen datse sterffelijck is, soo siet men dat
 hy in sijn ghevoelen tot sijn eeuwig leedt en ver-
 doe-

doemenisse is bedroghen. De Romeynen voorwaer, al-hoe-wel Heydenen, saeghen dese onsterffelijckheydt, en droegen op hunne schoenen kleyne maentjens, daer door ghetuygende dat hunne zielen van Godt quaemen, en weder naer den Hemel souden keeren. Iae men vint eenige graven by hun, daer boven op de sercken, deuren en poorten sijn met bytels ingehouden, tot teecken dat de ziel daer niet in en bleef besloten.

Siet, *Beminde Philothea*, hoe verre dat my de Atheïsten (die gheen consciencie en hebben, ende die gheen geloof en geven aen het toekomende) my afgheleyt hebben van myn eerste voornemen, daer ick de ongherustigheyt van de consciencie, en haerder beswaringhe ontdeckt hadde; de welcke den mensch by blijft soo langh als de sonde daer als in een speloncke kan schuylen. 'T is het ghene dat ons Sinne-beeldt uyt-druckt, te weten, dat de onrust van een uerwerck niet eer en sal stil staen, voor dat 'er het ghewicht onder wordt af-ghenomen; ende het tempeest en sal niet eer op-houden, voor dat ghy uwen verborgen *Jonas* ghelicht ende gebiecht sult hebben. En dit is den aert van de wercken der duysterheyt, ende de natuere van dit fenijnigh ghebroetsel, dat niet en weet te leven, oft het moet sijn eygen Moeder doen sterven. En dit niet teghenstaende, hoe veel en zyn der niet die sich verloop en by nachten, en het licht schouwen, op dat hunnen boosen handel ende wandel niet en soude ontdeckt en berispt worden? Belieft u dat ick tot vermaek eens een register laet trecken, en dat ick 'er eens een half do sijn van dese nachtegaels laet hooren? My dunckt dat dese partije niemant beter en sal passen als *Hanneken-uyt*, die salder ons wel een passagie, in 't licht en in dicht kunnen stellen. Laet u dan voorstaen dat gy den Man selver hoort spreken:

A *Is ieder is in huys, en als de Son is slaepen;*
Dan ben ick op de been dan ben ick in de wapen;

Als 't rontsom is in rust; en als 't over al is stil,
 Dan doen ick mynen tour, dan ben ick op den dril:
 Dan roep ick: Hannen uyt, de klock is een geslaegen;
 Myn bonden ley ick med', want siet ick moet gaen iaegen;
 En met myn Helle-baerd' stoot ick op ieder deur,
 En sien oft daer het slot is met de grendels veur:
 En als ick Hannen-uyt den tour doen achter straecten;
 Dan doet' er veel den tour die't vry wel mochten laeten:
 Wat loopter niet by nacht, gesnor en quaet gespuys,
 Hier moorders van u ziel, daer Roovers van u buys;
 Wat gasten vind' ick dan; al voghels sonder pluymen,
 Die ick naer mynen last de straecten moet doen ruymen.
 Sy leven als 't fenijn dat schuylt den heelen dagh,
 En als het duyster is, dan schiet' et wat het magh;
 Want als het duyster is, en als 't begint te waeyen.
 Dan loopt het over hoop, dan backen sy de vlaeyen.
 Men segghe wat men will' ick hebb' soo menigh proef,
 Van daegs een eerlijk man, en 's nachts een grooten boef
 'T is alle nacht te doen, dat ick vind' snoy gesellen,
 Die dingen sonder gelt, en meten sonder ellen:
 Men biedter noch men looft, sy haelen 't op crediet,
 En stellen 't op den kerf, die m'op 't Terney-velt siet.
 Ick vant laest aen de merckt op 't hoeckken sitten duyken
 Dat eenen kap-dief was van mantels en van buycken,
 Die by dan naderhandt voor een treus-neuske gaf,
 Oft maekte daer voor hem een broeck oft wambas af.
 De sterr' beschijnen 't al, wat dat' er wort ghesponnen,
 Dan tranwt men hier en daer, den wyn met heele tonnen.
 Accijsenaerts siet toe, en houdt vry beter wacht,
 Den bronwer en den woert die lossen heel den nacht
 Dan weet ick noch een huys, maer ik en mach't niet wysen
 Want daer mocht ongenucht en groot krakeel nyt rijsen.
 Ick quam daer by geval, ick keeck door 't selve gat,
 En sagh' er daer een paer die saeten voor het vat;
 Den meester was in slaep, de Vrouw' begonst te ronken,
 Doen heeft de Maert den Knecht eens ruyterlijk beschonke
 Terwyl dat heel het huys was in sijn volle rust,
 Doen wirt den Spaensche wyn eens achter d' oor gekust.

En daer naer seyde Lijs (hoort eens dat vrolijk Proÿken)
 So Hansken voor het lest, dis gelt nu eens een troyken,
 En stack noch in 't gelas een lekker snée bisquiet,
 En seyde: Daer lieve Hans, òns Vrouw en siet dat niet:
 En als men nu het wat soo haest moet onderlègghen,
 Dan gaet dat aerdig vel noch tot haer Iouffer seggen,
 Dat d'afgesteken wyn vermindert op den tap,
 En deekt haer boevery met sulcken snooden klap.
 Lijs is een sober Maert, s'en mag geen Spaensche wyne,
 By daegh is 't al regael, maer 's nachts goe Medeciÿnen:
 Want soo haer Iouffer laetst eens eenen roomer gaf,
 Foey (seyd'se) Spaensche wyn! myn hert dat walghter af.
 Sy stelde dat op reni', haer schaey weet s'in te haelen,
 Schelt sy den roomer quyt, het vaetjen sal't betaelen:
 Een teughsken wijs ghebruykt dat winter twee oft dry,
 Wat dunckt u valsche proey, is dat geen woekery?
 Noch sien ick alle nacht de drontkaerts achter straeten;
 Ick wou dat gy dan eens dees borsten hoorden praeten:
 Ick venter lestmael een, die sey, 'k moest met hem gaen:
 Om dat by voor 't gelagh sijn royl had laeten staen;

En soo hy sagh sijn wijf, wou hy sig gaen verschoonen,
Syn Vrouw verstont het wel, en gaf hem kloppers boonen.

En stracks ten huysen uyt, eer sy hem meerder krouet;
Want 't roockte daer te seer, by 't vierken van groen hout:

Daer sat den koelen Ian, en bleef soo knipper-sanden,
Daer was't hem veel te heet, kier blaest hy in sijn handen:

Ick sprack noch ruffchen bey doen was't krakeel gedaen,
Maer hy moest sonder dranck en eten slaepen gaen.

Dat Ian eens gaet te bier, dat sou noch al passeren,
Maer dat is veel te grof, dat Claes gaet courtiiseren,

En in een ander huys blijft sitten heel den nacht,
En maect Tryn 'smorgens wijs dat hy komt van de wacht

Ick ken die quanten wel, hoe heymelijck sy sluypen,
Soo valsch en sijns niet, ick kanse wel bekruypen.

Hoort Vrouwen al te mael, en Tryn ont houdtet wel,
Als sy soo gaen te wacht, staet ghy dan sentinel,

Had' Maentjen in de Maen een torgh om uyt te spreken,
Wat seyten siet hy niet? wat sonden en gebreken?

Al swoer ick 't noch soo dier, gy en geloofdes niet,
Wat dat den Hannen-uyt 's nachts vremde geesten siet?

Ick kens in 't doncker wel, ick kan dan onderscheyen.
Welck is een eerbaer maeght, en wie sijn vuyl pasteyen.

'Tis al te dick te doen, dat ick by nacht bevint,
Dat voor een anders deur een dantje leyt haer kint,

En op een ander staet en doet men niet als tieren,
Daer sijn de degens uyt, daer klincken de rapieren,

Daer blijft er eenen doot, wat een broot-droncken spel!
Soo loopt men dronckelingh recht toe, recht na de hel.

Daer knielster al te mets oock op de lange trappen,
En kom' ick op hun aen, soo gaen de quanten snappen;

Al schijnen sy devoot, de schelmen zijn soo vals,
Sy bidden Godt van't kruys, en mantels van den hals,

Dit volckken is myn iacht, ick ken dees arge sielen,
Ick bense over al soo schielijck op de hielen:

Het stelen wordt een kunst, 't geboeft wort soo gemeyn,
Dat voor de helft van die, de Steen-poort waer te kleyn.

Soo gaet het op de straet, als 't zijn de doncker' uren;
Maer in een duyster hol, en ruffchen blinde muren,

Waer ick daer Hannen in daer quaemen brocken uyt,
Soo leelijck en soo grof! 't is beter dat ick sluyt.

Wat

Wat dunckt u , *Philothea* , van dit verhael van *Hanneken-uyt*? gaet het niet waerachtigh soo , dat 't ghene men meynt te wesen verholen , dat , dat loopt ackter straeten? Dan , ghenomen dat inen der menschen oogen kost bedriegen , Godts aenschijn sterr' ooght op onse wercken , ende sijn goddelijck gesichte en kan met gheen doeckxkens verbonden worden , die sal ons op sijnen dagh beschuldighen ende overtuyghen. Ick segghe dan :

HEt is waerachtigh soo , 't komt uyt al metter Sonnen :

Wat midden in den nacht in 't duyster wort gesponnen ,
Hoe een saem dat ghy zyt , wat venster dat men sluyt ,
Al is 'er niemant by , de kraeyen brengen 't uyt.

Let op *Susanna* eens , twee sonder luy te roepen ,

Die sluypen in het hof , en gaen daer om te snoepen :

Daer was niet eenen mensch , noch wierden sy betrapt ,
De Boomen van het Hof die hebben haer beklapt.

Versteekt u waer gy wilt , kruypt in de diepste hoecken ,

Waer dat ghy u verliest , daer weet Godt u te soecken ,

Al sat ghy opeen slot , met water om een wal ,
En trock de Brugh noch op , Godt siet u over al.

Godt is een Pauwen steert , hy steekt rontsom vol ooghen ,

Hoe verr' dat ghy vertreckt , hy is u voor ghevloghen ,

Elck oogh staet opeen pen , en wat 'er wordt ghedaen .

Dat stelt hy voorts te hoeck , en schrijft het wacker aen .

Oft schoon ghy dan het stuck en handel soo al draeyde ,

Dat noyt daer mensch af wist , noyt haen daer naer en kraeyde ,

Daer staet noch voor de deur , daer staet den ionghsten dagh ,

Die ons ontdecken sal al dat verborghen lagh :

'T is hier al winter dagh , den sneeuw bedeckt de werken ,

Waer ieders mest hoop leght en kan men niet wel merken :

De Son is onder-weegh , waer eens de sneeuw vernielt ,

Men sagh de vuyligheyt waer van den mest-hoop krielt ,

Ghy zyt het , ionghsten dagh , ghy sult ons al verraeden ,

Die hier schijn heylich zyn , gelijk de masker aeden .

Wat baet het dat wy gaen als schaepen achter straet ,

Is 't dat wy in het hert zyn wolven met der daet?

Godt sal ten laetsten dan Ierusalem door-soecken ,

En met Lanteirnen gaen , eens in de doncker hoecken .

Osondaers , zyt ghy wys , peyst doch eens op den dag ,

Die brengen sal in 't licht , al wat in 't duyster lagh .

Dit al-te-mael dan moet ons dienen tot eenen toom om onse quaede genegtheden in bedwangh te houden; want behalven onse eygen Conscientie, soo moet ons wederhouden het opsicht der menschen: maer boven al is krachtigh Godts tegenwoordigheyt, onder-soecker van onse herten ende nieren; *soo dat wy ghenootsaeckt sijn wel te leven, om dat wy alle dinghen doen voor het aenschijn van onsen toekomstenden Rechter.* Een nacht-raef, eenen discipel, eenen soldaet, een kindt, een meyt kunnen wel iet doen achter rugg', oft in 't donker, dat *Hanneken-uyt*, hunnen Meester, Capiteyn, Vader, Vrouwe niet en sal weten: maer den fondaer en kan niet bedrijven dat voor Godt onbekent sal blijven: want gheen plaetse soo diep oft hy daelter, gheen plaetse soo hoogh oft hy klimter, geen plaetse soo verre of hy komter, geen plaetse soo doncker oft hy fieter. Hy sagh door de ledikanten van *David*, door de Comptoiren van *Zacheus*, door de kelder-mueren van *Thias*, door de dans-scholen van *Magdalena*, door de somer-huyskens ende glorietskens van den *Verloren Soon*. Ick wensch; *O Philothea*, dat hy in u anders niet en fiet als deughden, ende dat ghy van hem anders niet en hebt te verwachten als vreugden ende glorie. Dese verseker ick u, niet alleen namaels hier boven, maer soo gy u conscientie suyver houdt oock hier beneden. Gheloovet my, dat *Manna* kan noch alle daegh vallen, ende een geruste conscientie is een gheduerigh banketteren.

T O E M A E T J E N.

Siet hier, *Philothea*, op dat gy van alle vruchtjens een raeriteytjen soud' hebben, soo sal ick dit navolgende uyt eenen Konings Hof gaen lesen. Den Coninck *Abner* wou sijnen Soon in een gheduerighe blijdschap op-voeden, sonder dat hy met een gepéys van droefheyt oft misnoegen soude gequelt worden,

dede overfulcks hem alle vermaeck hebben in een Konincklijck palleys, in het welck niet en ghebrack van bly gheselschap, van leckernije, van Musieck, van spelen, van peerden, van vogels, van iachten, van duyfsent ghenuchten, die een kleyn Godeken in eenen aerdschen hemel (by maniere van spreken) sou konnen besitten oft mogen wenschen: en evenwel in dit bly ghemoet, en in dit vrolijck hert, is de droefheyt noch in ghekropen, wanr naer het verloop van ettelijcke iaeren, begeerde hy van sijnen Vader buyten te rijden: welke vrage den Vader op eenen kruyswegh stelden, niet wetende wat hy sijnen Soon hier in soude toe-laeten oft weygheren; want hy overpeysende by sijn selven aldus: Laet ick myn Soon buyten niet spelen rijden, slaen ick hem sijne begheerte af, soo sal hy dat sonder twijffel gevoelen, en sal hierom met eenighe droefheyt bevanghen worden, die ick tot noch toe van hem heb soecken te weiren. Laet ick het hem oock toe, soo staen ick oock in 't selve perijckel; want gelijk de werelt is vol miserien en ellenden, soo sal het qualijk konnen geschieden, oft hy en sal iet hier oft daer sien, dat sijn bly-moedig herte sal misnoegen. Evenwel den Vader sloot den oorlofaen sijnen Soon te geven, belastende onder tusschen aen sijn dienaeren, dat se hem soo bly souden t'huys brengen, als s'hem souden wegh voeren. Maer te vergeets; want recht buyten komende, sagh hy eenen bedelaer, daer naer eenen melaetschen, ende een weynig voorder een stock-out manneken, dat langhs de straeten ghelijck een sleckte voortkroop op sijn krucken: door welcker aenschouwen den ionghen *Prince* is beroert gheweest, en verstaende dat den mensch in sijn leven was onderworpen, heeft ghenoegh bevonden, dat den raedt van den Vader niet bestaen en kost, en dat niemandt soo de deur aen de droefheyt en kan sluyten, oft sy weet een venster te vinden, daer sy haer selven op 't onverwachtste weet in te dringhen. Pure blijd-

blijdschap sonder droefheyt en wordt hier nimmermeer gevonden, maer pure droefheyt sonder blijdschap alle daghen.

I.

Neemt hier noch een vercierringhe toe, om jock ende ernst by een te voegen. Den Wolf om sijn dieverijen tot de galge veroordeelt, was verbeden op sulcken bespreeck, dat hy soude hangen d'eerste keer als by noch vleesch soud' stelen. Zynde dan in't velt, siet hy een schaep op de kant van de Rivier weyen. Het backhuys begonst hem te wateren, maer de galge dede hem den lust vergaen. Ey doch, ghelijck de occasie den dief maect, soo grypt hy't by den hals, en sleypende dat door de Riviere, seyd' hy: Komt Cabeljouwken. Philothea, dierghelijcke gheschiet alle daghen, wy weten ongeoorlofde saecken soo te doopen, ende eenen anderen naem te gheven, ende wy gaen daer mede deur sonder daer beenderen in te vinden.

Eerst ghedaen, en naer bedacht;
Heeft menigh in't verdriet gebracht.

I I.

By den Wolf sal ick Reyntjen de Vos laeten komen. Desen wiert geleyt naer de galge om sijn vogheldieverije, ende evenwel soo had' by voor't lest dat men hem door de gansse-stræet soude leyden. Galgen berouw is een slecht ende onvolmaectt berouw. Het fabeltjen leert, dat die in quaede gewoonte van sonden staet, eerder het leven sal laeten als de boose ghenegentheden.

Van Vogelen, Honden, en Vrouwen,
Voor een vruchtjen seven rouwen.

I I I.

Philothea, dit sal dienen de gene die soo haest sijn op hun peerdeken. Philippus den II, had den heelen

nacht een brief geschreven aem sijn Heyligheydt. Hy eyschte sant om het geschrift te drooghen; maer den Pagie slaperachtigh zynde, en de oogen vol vaecks hebbende heeft den hinck-pot genomen in plaets van het sandt, en den heelen brief bekladt ende overgegoten. Philippus en gaf niet het minste teecken van ontsteltenisse, noch men hoorde niet een wordeken van berispingh. Waer zynse nu, die verstondt naer de tange oft eenen klippel vatten: ende slaen op hun dienstboden oft het beesten waeren, en dat dickwils om kleyne oorsaecke, iae om beuselerijen, om datse korsel zyn, ende veel met het verkeerren hebben verloren.

Het is al goet

Wat dat hy doet,

Die men bemint:

Het is al quaet

Voor die men haet,

Wat hy begint.

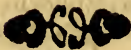
Distelen en doorens steken seer,

Maer quade tongen noch veel meer.

De scherpste maenders,

Sijn de quaetste betaelders.

Doch dit naervolghende sal een weynighske beter op u passen. Ick noode u om een reyske te spieghelen.

De Passie Christi is den besten Spie-
gel van een Godt-minnende Ziel.

Siet hoe hy ,
Niet hoe gy,

T 3

Wat

Wat staet gy hier den heelen tijd;
 En siet hoe gy geschildert zyt?
 Smyt uwen spiegel in den hoeck,
 En spiegelt u in desen boeck,
 Siet hier vry tot het minste hair,
 En spiegelt u tot d'ander iaer.
 Ick sweer u, soo gy u bekijckt,
 Gy vindt hoe weynig't u gelijckt:
 Want gy steeckt vol van hooveerdy,
 Stelt sijn ootmoedigheyt daer by:
 Het is met doorens heel gekroont,
 Als gy u ydel hoeft verthoont:
 Gy draegt juweelen langs het lyf,
 Syn lichaem staet van wonden styf:
 Als gy u aensicht verwen doet,
 Dan swemt by in syn dierbaer bloet,
 En daer men u de kuskens gaf,
 Daer loopen hem de traenen af.
 Dat sult gy sien, en noch al meer,
 Soo gy wel siet op uwen Heer.
 Doch schoon gy't siet, en wel besiet,
 Het sien alleen en helpt er niet,
 'T en sy dat gy u wereltsch hoeft
 Van al sijn Moden eens berooft,
 O, dat u hair waer gepalleert,
 En op syn doorens gefriseert?
 Waert gy met traenen geblancket,
 En met syn bloedt dan geroset!
 My dunckt gy geckte dan voortaan,
 Met al die soo hooveerdigh gaen:
 Gy legde af den syden rock,
 Gy kondt stracks in die ydel lock.

Dit soudt gy doen (geloovet my)
 Saegt gy hoe hy , en niet hoe gy .

A E N - S P R A E C K .

MEn seght ghemeynelyck , *Philothea* , ende het sou wel waer zyn :

*Dochters die tot den elven slaepen ,
 En veel in de vensters gaepen ,
 En langh voor den spiegel staen ,
 Laeten 't huys-werck ongedaen .*

'T is soo , den Spieghele is eenen grooten dief van den tijt , en menigmael verlies van de ziele . Maer den spiegel daer ick af sal spreken , O dat is een profijtig glas ! en men palleert sijn voor wel op een ander *Mode* . Ick bid ' , neemt dese bevestinge eens hier voor uyt , eer wy verder van het Sinne-beeldt oft plaetjen af wijcken , my dunckt dat het gene daer geschildert staet , dat ick dat vinde in een Historie die dese twee soo past , oft-se op haer lijf ghemaect waeren . (a) In *Vranckrijck* was een Godtvruchtighe Weduwe , de welke had twee dochters , weynigh verscheydende in iaeren , maer veel in manieren . Sy preckten haer dagelijks en stampen haer de zeeghbaerheydt in , wenschende datse souden in den Goddelijcken spiegel sien :

*Niet hoe sy ,
 Maer hoe hy .*

D'outste gaf gehoor aen haer Mamere , voegende sijn tot Godtvruchtigheydt , ootmoedigheydt , versmaedinge van den wereltschen pracht en hooveerdigheydt : maer de andere die een wel-gemaecte *Ydel-tuyt* was , wiert alle daegh een dagh ouder , en twee daghen sotter : iae sy sou wel haer Suster uyt-gelachen hebben , om datse beneffens haeren Spiegel een Crucifix had hanghen . Maer siet watter by nacht aen de Moeder verthoont is : Haer dogt in dē droom dat-

se fagh haer ionghste Dochter soo leelijck en af-grij-felijck als een monster; en in teghendeel haer oudt-ſte soo ſchoon en uytnemende verciert als oft het de *H. Agnes* gheweest hadde. Welck cieraet niet uyt de poeyer-doos, noch uyt den frifeer-priem, noch van de mouchen, noch van het blanketten en quam; maer alleen van 't purperen bloet van den ghekruyſten *Jefus*; daerſe haer dagelijckx voor quam ſpieghelen. Dat is eenen oprechten ende onbedorven aenwijſer van onſe ſmerten en ghebreken, die de rijcke niet meer en ſal vleyen als de arme, en aen een edel Iouffrouw haere ghebreken alſoo vrymoedigh ſal ontdekken, als aen een ſlechte Boerinne. Doch het en is in het ſpieghelen niet alleengelegen, maer veel meer in 't verbeteren, en in 't behaeghen.

De Godinne *Pallas* ſat eens op den groenen boort van een fonteyn, en ſpeelde op de ſchalmeye; dan ſoo het riet wat hert gongh, ende datſe gewelt moest doen om het gheluyt door de ſchalmeye uyt te dringen, 't gebeurde dat ſy eens beneden ſag in den gront van de ſilvere wateren, alwaer ſy haeren weerſchijn ontdeckende, ſagh het aenſicht soo gheſteken, en de kaecken ſoo onbetamelijck op-gheblaefen, dat ſy, over haer eyghen ſelven beſchaemt, het instrument heeft om verre gheſmeten. Dat koſten de wateren veroorſaken, en wat ſullen doen, de vyf bloedige fonteynen als men daer op ſijn meditatie is gheſeten? Noch vinde ick eenen anderen ſpiegel, maer die aen teere Iouffrouwen min ſal bevallen. Daer was eenen Religieus op een dorp by *Parijs*, den welken ſoo hy den Vaſten gepredickt hadde, en wederom naer de ſtadt keerde, van een Iouffrouw gebeden is, dat hy haer tegen 't iaer eenen ſpiegel naer de *Mode* van *Parijs* ſoude mede brengen: 't welck hy haer belooft en ghedaen heeft; want wederkeerende brocht hy mede een doodts-hoof van een Soon van een edel gratieuſe Iouffrouw, die was over-

leden,

Ieden. Defen schonk hy haer, om wat in te spiegelen, en naer defen schijn een weynig het hoofd te speten, te vlechten, en te krullen, te poeyeren, en te palleren. Sy heeft dien by der handt ghenomen, den selven sijn voorgestelt, en haer soo ghepalleert en opgeset, datse een Bruydt van den oppersten is geworden. Ick en sal met geen fonteyn-water, noch met geen doots-beenderen aenkomen, maer ick wensch dat gy staet voor een droevig *Passie beelt*, *Philothea*, die is de wettigheydt des eeuwigen lichts, den spiegel sonder vleck van Godts Majesteyt, en het beeldt van sijne goetheyt, den gekruyften *Jesus*, van den welcken seydt den *H. Drogo*: *O Heer! gy hebt van u lichaem gemaect eenen spiegel voor myn ziele.* Den *H. Bernardus* maeckte den sijnen van alle de instrumenten van de *Passie*. Maer ick heb goedt gevonden alleen den doeck van de *H. Veronica* in een swerte ebben-lijst te stellen, ende voor u op te hangen; 't is den selfsten (gheloof ick) daer de *H. Agnes* menigh werf haer voor geblancket en gefriseert hadde, als sy seyde:

*Uyt sijnen mondt
 Heb ick gesondt
 Honingh en melck ontfangen,
 En met sijn bloedt
 Heeft hy seer soet
 Doen bloesen myne wangen.*

Dit is den Spiegel, in den welken een Christen ziel haere ydelheyt en onvolmaecktheyt moet gaen ontdekken: defen ghebruyckte *Rudolfus Bisschop van Compostellen*, den welcken in sijn wapen voerde een kruys, en op den eenen erm een Spiegel, op den anderen kant van 't kruys een passer, om daer als mede af te meten het lijden en sterven *Christi*; en den Spiegel, om daer dan sijn eygen wercken te sien, op dat hy soo sou weten en ontdeckē, hoe verre hy was van de voet-stappen *Christi*, ende waer in hy sijne wercken

ken hadde te beteren, ende sijn leven te versterken. Die sijn selven voor desen Spiegel stelt, die sal lichtelijck met den *H. Bernardus* segghen: *Ick schaeme my te worden een delicaet litmaet, onder een hoest gekroont met doornen.* Hierom weygerde den Godtvrugtigen en victorieusen *Godefridus Bollonius*, naer dat hy *Jerusalem* hadde ingenomen, met Konincklijck cieraet door de Stadt te gaen, seggende, dat het niet en betaemde dat hy met Scepter ende Kroon soude gaen langhs de straeten, die sijnen Salighmaker daer betreden hadde, gekroont wesende met doorens. *Hy thoonde dat hy liever hadte wesen eenen gouden Konink met een houte kroon, als eenen houten met eene goude.*

Ende op dat gy niet en peyft, *O Philothea*, dat desen alleen is geweest voor mans-persoonen, soo wil ick hier oock by voegen de *H. Elisabeth*, dochter van den Koninck van *Hongarijen*; de welke als ick noem, soo bidd' ick u, dat gy het exempel van dese triumpante Princeffe ten minsten eens aendachtelijck wilt overwegen. Dese dan in haer Konincklijck cieraet, met eenen grooten sleyp van Staet-Iouffrouwen en Hovelinghen komende in de Kercke, heeft haer oogen geslaegen op een bewegelijck beelt, daer Christus aen het kruys was ghehanghen, en begonst daer door terstont in traenen te smilten, en in haer gemoet r'eenemael ontstelt te worden: en als sy eenen tijdt langh op den ghekruysten *Jesus* gesien hadde, gestoort op den pracht, en op 't Konincklijck cieraet: (a) Siet eens, seyde sy, mynen Godt en Salighmaecker sterft moeder-naeckt aen een galge, en ick blinck in 't gout, gesteente, en purpere kleederen; hy draeght een doorne croone, en ick een goude; myne vingheren glinsteren van diamanten, en sijnne handen sijn doorboort met yfere nagels; ik blancket myn wanghen, en hy hanght daer met blauw gheslaegen kaecken; ick poeyere myne locken, en sijn

hayr

hayr is door fweet en bloet in een gebaeken; hy wort van fijnen hemelfchen Vader om myne fonden berooft van allen trooft der werelt, en ick neem noch myn vermaeck in tijdelijcke pracht en ydelheydt des wereldts. O ellendigh menfch als ick ben, die foo quaelijck mynen Salighmaecker naer volge, die foo veel de wereldt hebbe gheacht; en den genen die de wereldt en al wat in de wereldt leeft, heeft gheschaepen, en verlost met fulck een fchandige en pijnlijcke doodt, die heb ick verlaeten. Dit gheseyt hebbende, is door gewelt van droefheynt en leedt wewefen in onmacht gevallen en befweken ter aerden, en nauwelijcks tot haer felve gekomen, verfakende voortaan haer Hof en prachtigh leven, heeft op flaende voet befloten den oodtmoedigen, naeckten en gekruyften *Jefum* naer te volgen. 'T en kan niet anders gefchieden, *Philothea*, oft daer foo groote veranderinge is geweest van buyten, daer moet een wondere beroerte ghewerckt hebben van binnen.

*Wanneer u huys in vlammen staet,
Dan worpt gy al u goedt op ftraet,
Maer als een ziel in liefde brant,
Die werpt cieraet en pracht van kant.*

Hier op wil ick een ghevoelen van *Aristhenes* aenteekenen. Ick moet uyt defen Heydenschen fchrijver een Christelijck bedencken in het voor-by-gaen mede nemen; 't fal dienen tot bekrachtinge van de Historie, die ick in gefet hebbe. Defen fchrijver fag een deel boomen t'eenemael ieugdigh, dicht van taccken, groen van blaederen, bly van couleur, behalven de vogels die op den boom faeten, en met haren foeten fangh de toe-hoorders feer vermaeckten *Aristhenes* fiende al dit uytwendigh fchoon loof en aengename gedaente fprak haer aen in deser voegen.

(a) *O boomen! segbt my eens; gy-lieden die hier foo ioug*

(a) *P. Sabio. P. Aguado.*

dig

dig staat en groeyt, en u aenghenaem loof en tacken soo mildelijck zyt uytspreyende, is'er oock eenigh vier in u- lieden hert? de wortels, waer langhs gy u vochtigheydt treckt en saygt, weten die van geen vlammen van binnen te spreken? My dunckt wel neen; want waerder heet vier van binnen, daer en waer gheen koele groenigheydt van buyten. 'T selve magh men fluyten van den mensch die oock by de Philosophen eenen boom genoemt wordt. Is'er overvloedigheydt van uytwendig cieraet, soo mochter van binnen wel weynigh vier van de Goddelijcke liefde branden; maer is dierghe- lijcke vlamme in 't hert, ghewis dat groen loof sal *Fueille-mort* worden, en dien overtolligen pracht moet af-rijfen. Hoe haest veranderen de ionghe wereltsche Iouffrouwen, daer ons *P. Barry* af schrijft, (a) Sy gevoelde quaelijck weynig glinster- kens van binnen, en sy is terstont geklommen boven op haer Cabinetjen, ende gingh met een bijl. al haer hoofd en hals-cieraet in stucken kappen.

Wat dunckt u, *O Philothea*, van dit kloeck voor- nemen? van dese veranderinge? van dese volkomen verfoeyinge der ydelheydt? het was een teecken dat de gratie Godts, en eenen Heyligen Geest in de godt- vruchtige ziel was spelende. Gelijck men iemandt, die lang in sijn uytersten heeft ghelegen, soo datmen twijffelt oft daer noch aessem in is, een pluymken op den mondt leydt, om te sien oft het wegh gheblaesen sal worden, welk een seker teecken is, dat daer noch in den siecken is: Soo oock als iemandt verdriift en verfoeyt de pluymkens der ydelheydt, en den licht- veerdigen pracht versaeckt, 't is een ghewis teecken dat den Geest Godts, en sijne gratie diergelijcke ziele noch is by- woonende en bestierende. Dit selfste sien wy aerdighlijck verbeeldt in veel printen van de *H. Magdalena*, de welke voor een *Crucifix* biddende, en met eenen Heylighen iever teghen haere voorgaende sonden

(a) *P. Barry.*

fonden ende aertsche ghenoegeen ontsteken zynde ,
 haer eygen lichaem gaet berooven, af ruckende allen
 ydel cieraet haerder leden , als faveuren , stricken ,
 mouchoiren , waeyer , spiegel , friseer-priem , blanc-
 ketfel , poeyer-doofen , goude ketenen , juweelen ,
 pindanten , braseletten , perel-snoeren , bagghen ,
 minne-brieven , conterfeytsels ; en met het *Cru-*
cifix in de handt , en traenen in d'ooghen , soo
 schijntse haere voorgaende ydelheydt , soo my
 dunckt , met dierghelijcke klachten te bewee-
 nen :

Ziel laet rusten , uwe lusten ,
 En verlaet eens uwe pracht :
 Sult gy minnen , en besinnen
 Al wat dese Wereldt acht ?
 Gaet besnoeyen en verfoeyen
 Al dit ydel hoest-cieraet ,
 Ciert u leden , naer de reden ,
 Siet hoe uwen Meester gaet ,
 Hy quam geven , ons sijn leven ,
 Hy quam sterven onse doodt ,
 En door 't lijden , ons verblijden ,
 Ons geluck brocht hem in noodt.
 Troost der menschen , die wy wenschen ,
 Laegde gy voor ons op stroy ?
 Moest gy draegen , Noortse vlagen ?
 Was'er dan voor u maer boy ?
 Wulpsche leden , die beneden
 Ledikanten van Damast ,
 U tapjten , die verwijten ,
 Dat het op geen kribb' en past ;
 Sult gy voeren , peirle-snoeren ,
 En juweelen op den toon ?

Sult gy rocken uwe locken,
 Als hy draegt een doorne kroon?
 Gy met ringen, fraeye dingen,
 En met stricken van sattyn;
 Daer sijn handen, vast met banden
 Op den rugh gebonden zyn?
 U palleersel, u friseersel
 Wilt gy weten hoe het staet;
 Siet het schijnen, in sijn pynen,
 Daer hy vol van wonden gaet.
 Ons blancketten, zyn souffletten,
 En ons poeyer dat is sweet?
 Onse sonden, dat zyn wonden,
 Dese doen hem 't meeste leet.
 Peyst dees smerten, met der herten,
 Die gaen proncken styf van goudt;
 Dat u Moden, zyn als Ioden,
 Die Godt kruysten op een hout.
 Och! dat beken, quaemen leken,
 Had ick nu een traenen vloet!
 Wou nu weenen, 't hert van steenen,
 Ick gingh storten oock myn bloedt:

Siet eens, O Godtvruchtighe *Philothea*, hoe dese
 Heylige Sondaeresse ghebruyckt heeft den spiegel en
 den passer, om 't groot verschil tusschen haer leven
 en het leven Christi meerder te doen bliken; soo dat
 sy oock lichtelijck kost gronderen de leelijckheydt
 haerder sonden uyt de swaerheydt zynder pijnen. Op
 welker maniere oock seer vernuftelijk verstaen kan
 worden de *Maxime* oft gemeyne Spreuke van d'oude
 Rechts-geleerden: (a) *Non intelligitur nigrum, nisi le-*
gatur rubrum. Dat men het swert niet en kan verstaen,
 oft

oft men moet het root gelesen hebben. Sy willen seggen, dat men den sin van een Capittel, dat met swerte letters ghedruckt was, niet en kost vatten, het en waer saecken dat men eerst den tytel daer van las, die met roode letters pleegh ghestelt te worden. Soo segh ick oock; *O Philothea*, men verstaet nimmermeer beter het swert en leelijckheydt onser sonden; dan als wy eerst lesen het root, dat is, het dierbaer bloedt ende pijnen van de *Passie Christi*, ende al het ghene dat hy voor ons geleden heeft.

Desen rooden *Tytel* en dit swert *Capittel* was de lesse van de salige *Angela de Pulgino*: de, welke van haer eygen selven belijdt, dat sy, staende voor het *Crucifix*, merckte, dat *Christus* sijn eygen ooghen sloegh op sijne wonden: en dan keerende die naer het hooft, de zijde, en handen van *Angela*, oft hy had willen seggen: (a) Is het mogelijk dat de menschen noch niet en vatten d'ydelycheydt hunder werken, ende de swaerheydt hunder sonden; daerse sien dat ick soo grondeloose pijnen om hebbe moeten lijden! waer door *Angela* soo ontfteken wiert, datse haere wangen verbranden, en genootsaecht was die met kout water te losschen.

Soo dan, *O Philothea*, den naeckten en gekruyften *Jesus* is een sterck en krachtigh beweeghsel, om inwendelijck alle genuchten te versaken, en uytwendelijck allen ydelheydt te verfoeyen. Waer't nochtans dat gy om ghewichtige reden u niet t'eenemael van een wereltsch kleet en kost berooven, maer gedwongen wierdt van uwen staet, oft iet anders, het selve naer de manier en loop des tijds rijkelijk en kostelijck t'aenveerden; dan waer van u te wenschen, dat gy ten minsten geen en hooghmoet, trotsheydt, oft hooveerdigh hert daer op sout willen dragen. (a) De schoone en ootmoedige Koninginne *Esther*, alhoevel sy boven maeten kostelijck verciert was, enbo-

ven

(a) *P. Barry. c. 2. devot. 9.* (b) *Esth. 24.*

ven alle d'andere van *Assuerus* bemint, die haer oock tot dien eynde de Konincklijcke kroon op het hoofd had doen stellen; sy niet te min was soo verre van haer hert door dit uyt-ghelesen cieraet, en Konincklijcke pracht te verhooveerdighen en te laeten opswellen, datse placht Godt daer af tot ghetuyghen te nemen, seggende: (a) *Gy weet, O Heere, dat ick geen genuchte en neme in dit teeken van hooveerdije en glorie dat ick op myn hoofd drage, op die dagen als ick voor al de werelt de grootdadigheydt moet verschijnen.* Niet veel min, al-hoe-wel in minder fortuyne en staet, dede de Huys-vrouwe van *Jacoponus*; de welke noch boven dien onder haer wereltsch kleet, datse droegh alleen om haren man te believen, had een ander scherp hayf geweven; met het welck sy haer teer vleesch temde, op dat het sigh door den uytwendighen schijn niet en soude verydelen. Diergelijcke weet ick datter noch hedenstaeghs zyn, oock al van qualiteyt, die nochtans onder haer kleederen strenge penitentie en lijfkastijdinge verdraegen, iae, ick en twijffele niet, *O Philothea*, oft gy pleegt dit op sommige tijden oock te gebruycken. Doch ick keer weder tot ons eerste propost, en ick wil noch eens voor stellen den spiegel van den gekruyften *Jesus*, en bethoonen dat menigh ydel hert daer door wort beweeght. De bewijsinghe sal ick doen in een salige *Dochter*, die vry al wat te trots was op haere schooneheydt, ende dies volghens al te seer gheneghen tot het ydel cieraet ende palleren.

'Tis de erf-sond' van de Vrouwen

Diese naer den doop behouwen,

Altijdt maecken, altijdt breken,

Altijdt van de Mode spreken,

En heel morgens blijven cieren,

Sijn dat pertien, oft manieren?

Dese dan heeft sigh op eenen sekeren tijt voor ha-
ren

ren spiegel ghestelt: dan, ghelijckfche uytermaeten-
vies was en al te nauwkeurigh, soo en kost sy haer
selven gheensints voldoen: haere locken en krul-
den niet ghelijckse begheerde: haere wanghen en
bloofden niet ghelijck sy wenschte: haere wyn-
brauwen en waeren niet ghespannen, en veel
diergelijcke visevaseryen dochten haer hoeft t'ont-
breken: soo dan sy dede en herdede alle dese
dinghen vyf en twintigh-mael, en noch en wou t'
niet lucken, waer door sy soo vermoeyt wiert, dat se
ghenootsaect was op een stoeltjen te gaen rusten.
Daer sittende, leyd' sy haer ydel, ende nochtane swaer
hoofd op haer hant, en bleef van spijt soo sitten fanta-
seren. Ondertuffchen herwaerts en der waerts haere
oogen omdraeyende, zijne gevallen op een *Cruci-*
fix, dat op het buffet stont; het welck aenschouwen-
de, wiert sy soo diep in haer gemoet ghetroffen, dat
dese weemoedighe en rouwhertige klachten uyt ha-
ren boesem gevlogen zyn. Ick Bidd' u, *Lieve Philo-*
thea, siet eens oft sy de waerheyt niet en bekennt. Is 't
oock by al dien dat ghy daer iet in vindt dat u raect,
gelijk gy eenen regel oft twee wel sult vinden, neemt
het in danck, want het u met een gunstighie penne
gheschreven wordt. Haere klachten dan begin-
nen aldus:

Wie sal een traenen-vloet aen myn gesicht verleenen,
Om met myn oogen selfs myn oogen te beweenen?
Wie sal nyt etlike vlocht doen springen een fonteyn?
Wat droefheydt die mi aer suecht; die is voor my te kleyn.
Ick wil dat ydel hoeft van hayt tot hayken wassen,
En dan eens wederom besproeyen dicht met asschen.
Ick wil van beden afgaen in een hayren kleet,
Tot dat dit wereldig vleys sal swim' in 't roode sweet,
Ken kan my nimmermeer te harde wetten maesken,
Al koos ick van nu af een vier om in te blaecken:
Dit wulps en werelts herb dat moet gesuyvert zyn.
Gods geve door was straf, Gods geve door was pijn.

Den kostelijcken tijdt: en myn verlore dagen,
 Hoe kan ick sondig mensch ten vollen die beklagen?
 Doch dien goeden God? is dickwils haest voldaan,
 Als hy siet, nyt een vog maer rollen eenen traen.
 Dies wil ick met geklag in 't kort eens gaen verhaelen,
 Hoe ick tot noch toe ging in eenen dool-hof dwaelen:
 Ick wil met herten leet eens brengen aen den dag,
 In wat een diepen slaep van Ydelheyt ick lag,
 Wanneer de morgen Son op haeren gulden waegen,
 De werelt weaer schonck de neww geboren dagen,
 En dat het blinckend' hooft soo hoog geresen was,
 Dat het diep in de zaelschoot straelen door 't gelas:
 Als buyten op het landt de ossen gingen ploegen,
 Als al de bracken los, als al de winden vloegen,
 Als ieder in het sweet had uren overbracht,
 Dan was 't tot myn en 't nog geyende van den nacht
 Ick sliep tot thienzen toe, dan quam de Maegt getreden,
 En ging gestolens-zuys met ruchteloose treden,
 En quam tot in 't gemak, tot aen myn ledikant,
 En nam my in den slaep heel soetjens by der handt;
 En hood' my goeden dag, en sey my goeden morgen.
 Hier was den aenuang eerst van al myn ydel jorgen,
 En soo ick hadd' gedroomt, soo moest ick zyn gebalt,
 Soo moest ick zyn gespeet, soa moest ick zyn gekralt,
 Al foud' ick uren lang daer hebben sitten kijcken,
 Al foud' ick uren lang daer hebben sitten strijcken:
 De maert en hadd' geen rust, al was sy moe van staen,
 Oft ick en waf voor eerst oock tot een bayr voldaan,
 Dan ging ik naer Godts dienst, de Misse van de slapers;
 Iae, soo gy 't wel beuroet, de Misse van de gapers.
 Godt weet hoe menig oog daen vierig leyt en speelt,
 Terwijl een rouwig bert stort traenen met geweld.
 Hoe selden heb ick daer met oendacht Godt gebeden;
 Maar sag nu hier, nu daer, wie nyt, wie in quam treden;
 Wie ging in wit satijn, in pan, oft swert fluwéel,
 Daer vloog myn oog en tijdt wel voor het meestendeel.
 En als het was gedaen, en dat wy gingen scheyden,
 O den rees daer groot verschil, wie ons sou t'huys geleyden

En twisten onder een, en op den staenden voer
 Bestemden sy een plaets, en al met koelen moet.
 Soo is'er menighmael om ons krakeel gesproten,
 Soo heb ick meer als eens onnoosel bloedt vergoten;
 Ick hiet het trouwen dienst, ick noemde 't vryery;
 En het was metter daedt maer louter moordery.
 Soo wierdt het midderwoen, men ging de spijsen rechten,
 Daer stont tot onsen dienst een heel deel garwe knechten;
 Daer wierdt de gasten eerst gedient van het begin,
 Een kostelijck lampet met roosen-water in.
 Als ieder een nu sat, soo moest men vrolijck wesen,
 En was'er tot dien eynd' oock alles uyt-gelesen,
 Soo van gesoden spijs, als alderhand' gebraet,
 Van wildt, en kort gebeent; tot lust en overdaet,
 En soete confituer, en lecker marmeladen,
 En alderhande fruyt, en schotels vol sustaden;
 Daer toe den koelen wyn die ging geduerig ront,
 Die altijd in het ys den heelen Somer stont.
 Hoe menig dertel tong en ongesoute reden,
 En swerten achter-klap en wiert daer niet geleden?
 En veel broodt dronckerij' en onbeschoft geluyt!
 Want daer den wijn gaet in, daer gaet de wijsheyt uyt.
 Doen ging men in't prieel, oft met een iachtjen varen,
 Om nieuwen appetijt te scheppen uyt de baren;
 Oft wel in een Karos, soo ging men nader den voen,
 Den Tour van à la Mod', Venus processij doen.
 Soo quam den avont aen, dan ging het op een singen,
 Dan ging het heel den nacht op dansen en op springen,
 Op losse vryery, die quaelijck dient geseyt
 De moeder van het quaet dat is de duysterheyt.
 En quam het by geval, dat wy daer niet en waeren,
 Soo gingen voor ons deur by nachten dese snaeren!
 Den speelman op de straet die maeckten een geluyt,
 Dat menig mensch stont op, en sagh de venster uyt.
 Hier hebt gy, mijne ziel, eens in het kort beschreven
 Den loop van uwen tijdt, en u voorgaende leven;
 Maer is dit oock den weg, des Hemels rechte baen?
 Is 't hier langs dat een ziel moet tot den Schepper gaen?

Oft Christus heeft gedooft, oft seker gy moet dwaelen;
 Die hanght de Ydelheyt eens in een beter schaele,
 En weegt met u verstant, wat by ons daer afleert:
 Den mensch en doolt niet heel als hy ten halven keert,
 Al had ick soo geleest gelijk veel Edel Maeghden,
 Die naer de Ydelheyt oft listen niet en vraegden;
 Sal ick't dan zyn alleen, die naer de Wereldt loop,
 Daer ick voor minder prijs den hemel vint te koop,
 Sal dit onaerdig bloedt dan altijd achter wijcken,
 Als menig teerder Maeght gaet met de kroone strijcken?
 Wel aen dan, slappe ziel, 't is tijdt dat gy begint,
 Den Minnaer die gy hout, is lichter als den wint,
 Al schijnter iemant schoon, men heeft er meer gevonden,
 Die schoonder schoonheyt nog met eygen banden skonden:
 Het speet haer dat den glans oock Keyfers had behaegt
 En seker die Godt dient dat is de wijste Maeght;
 En heeft Lucia niet haer oogen uyt-gestooten,
 Die straelen, soo by seyde, in 's Koninckx berte schooten?
 Sy was haer oogen quyt, en speelt op sijn gesicht,
 En als sy wiert verblint, dan wiert den Vorst verlicht,
 Brigitta moest haer eer, oft schoonigheyt verliefen,
 Sy gaet een teelijck vel voor korten lust verkiefen:
 Sy haelt haer wangen op, en schent de schoone glans,
 En seyde: Dit is voor Godt, niet voor onsuuy'r's mans,
 Hoe scherp heeft den Tyran sijn vinnig stael geslepen,
 Als by heeft Agatha de borsten af-genepen?
 Nu siet gy wel, myn ziel, hoe dat een ydel Maeght
 Haer eygen engeluck in baeren boesem draegt.
 segt Apollonia, wat hebt gy al verdragen
 Als u uyt uwen mondt de tanden sijn gestlaegen!
 Al waert gy doen mismaeckt, en uwe tanden uyt,
 Gy waert doe aldermeest voor Godt de schoonste bruyt.
 Dit is het bals-cieraet van soo veel trotse Maeghden,
 Daer sy in haere iught den hemel med' behaegden,
 Men sagb'er niet met al dat aen haer leden blanck,
 Als't sweert dat door den hals, oft haere borsten gonck,
 Nu zyn sy al-te-mael daer boven in genuchten,
 Terwijl den tijt, en iengt, en schoonheyt van my vlugten;
 Ter-

Terwijl ick ligh en woel in trouweloofse min,
 Daer niet als slim bedrog, en valsheydt en steeckt in.
 Ick heb' et al gesien, en het sal noch gebeuren,
 Dat een meynedigh hert steeckt in de Serviteuren.
 Den List is nu een deugt, 't Bedriegen dat is eer.
 Men maekt vā valschen Eed' nu geen conscientie meer
 En weet ick niet genoeg, hoe datse met ons leven?
 Hoe datse ons alleen maer schoone woorden geven?
 En sweiren menighmael een vast en echte trouw,
 En speelden soo de iengt blauw blomkens op de mouw?
 De menschen zijn niet meer gelijkse certijts plegen,
 De tong is van het hert al verder nu gelegen:
 Oft wordt het eens gemeynt, het is nu haest gedaen;
 Wie kan doch op een riet, wie kander vast op staen?
 Al beter dan voortaan Monsieur Adieu gegeven,
 Soo kont gy sonder schand', en sonder op-spraeck leven?
 Soo mijde gy 't bedrog van alle Ydelheyt,
 En hondt de rechte baen van uwe saligheyt.
 Is 't dat gy hebt een hert genegen om te minnen;
 Is 't dat een stadig vier speelt in u teere sinnen;
 Besiet een Konincks Soon, die daer genaegelt hanght;
 Die is 't die naer u hert, en uwe ziel verlangt.
 Siet eens wat dat hy heeft voor uwe gunst geleden;
 Hy lag in eenen stal, en wiert voor u besneden!
 Gegeesselt en gekruyst, door-nagelt en doorwont,
 Om dat gy in sijn hert, soo diep geschreven stont.
 En sult gy dan niet eens u danckbaerheydt betoonen,
 En liefde met de liefd' en hert met hert gaen loonen?
 Wel aen dan, mijne ziel, segt eens niet kloecken moet
 Aen eenen die voor u heeft uyt-gesturt sijn bloet:
 Ick schenck' u Jesus soet, ick schenck' u duysent herten:
 Ick gev' u; lijf en ziel voor uwe pijn en smerten:
 Ick bidd' u neemt my aen, ontfangt my voor u Bruyt,
 Ick gaen de Wereldt af, ick sweir ick scheyder uyt.

Och, Lieve Philothea! wat kracht heeft een in-
 spraeck van Godt Almachtigh; als die een weynigh
 tijds hun alder-ydelste hert van binnen magh gaen

roeren. Waer blijven wy dan met soo veel hondert Sermooenen, vermaeningen, Goddelijcke in-spraeken? hebben wy wel een spelleken minder gespeelt als van te voren? hebben wy wel een hayrken ydelheyt uyt ons hoeft getrocken? Soo verre is't van daer dat onse ydelheyt ende wulpsheydt soude verminderen, dat wy de selfste dagelijckx noch voor de hant sien aenwassen. Wordender niet ghevonden die 12. uren langh besig zyn voor den spiegel? ende dien kostelijcken tijdt verquisten in 't palleren, om in een bancket dry uren begaep te worden? Dat dierghe-lijcke hadde ghevallen in de handen van *Thomas Morus*, dien stantvastighen, ende om sulcke doot, onsterffelijcken Cancelier, sou hy die niet wel met de selfste woorden hebben moghen beiegenen, met de welcke hy eertijds een Ydel-tuyt strafte? de welke soo sy uren langh voor den spieghel ghestaen hadde, seyde hy: (a) *Iouffrouw, want u Godt voor allen desen nwen arbeydt de helle niet en geeft, soo doet hy u groot onghelijck, want waer is't dat ghy de helst ded' te zijnder eeren, by sou sijnen hemel schuldig wesen.* Ende 't ghene by *Thomas Morus* ghedreyght wierdt, ghebeurde binnen *Roomen* aen een Weduwe. (b) Dese gongh over straeten in een stil zeeghbaer kleedt, maer in haer hyns schoot sy de weduwe uyt, ende trock aen de ionghe Dochter; overlulcks was sy behanghen met ghesteeenten, perel-snoeren, pendanten: Ses uren stont sy daghelijcks voor den spieghel, dan met den friseer-priem, dan met de poeyerdoos, dan met het blancket in de handt; maer boven al, was sy haer vlechten ende locken fatsoen-nerende; hadde oock een konstje van het hayr eenen gulden schijn ende glans te gheven. Doch Godt, in wiens teghenwoordigheyt dit al-te-mael vuyligheyt was, ende een walghe, die heeft de Weduwe met sijn handt oock eens gheraeckt, ende heeft het

wit

(a) Cap. 3. (b) *Janus Nicius exemp.* 172.

wit aensicht met sulcken af-grijffelijcken swerte schorffe overtrocken, en de tonge hong soo leelijck, de oogen stonden ront op-geswollen langhs de kaecken, dat sy de duyvels moeder scheen te wesen. En in dit pareersel, en in dese ghesteltenisse heeftse gheheven eenen schroom aen de omstaenders, een vermaeninghe aen de dertele Weduwen, en een ziel, maer aen wie, is Godt bekent, die kan 't weten.

(a) Nu sien ick waer dat henen wilt eene gelijckenisse van eenen treffelijcken Schrijver, den welcken (berispende sommige weeldighe weduwen in *Spagnien*; daerse rouw in 't wit draeghen) seght, datse gelijck zijn aen de popelier-blaeders, van den eenen kant heel wit, van den anderen heel groen, dat is, datse over den dooden weenen, en naer den leevenden verlangen; en hopen het couleur van droefheyt in bliidschap noch eens te veranderen. En om hier toe te geraecken, soo volgen sy de voet-stappen van dese Romeynsche Iouffer, die sich in-beelde, dat *Schoon voor-doen half verkocht is*. Edoch om dese vrouwe-kraem op te setten, wat en doense niet; sy sollen 't dickwils uyt haeren mont verspaeren, om beneffens een ander in satijn en fluweel te gaen, en de *Made* trots de beste uyt te voeren. (Ick bidd', *Philothea*, gheeft my den oorlof van hier een weynighske af te rijden.) Soo ging'et met die arme Weduwe, die haer noodt klaegde aen *Eliseus*. (b) Den Propheet vraegde haer, oft sy gheen middelen en hadde; oft voortraet van gelt, oft het huys met meubels wel gestoffeert was, oft den folder vol graen was, den kelder vol wijn, &c. Sy antwoorde dat sy in haer huys anders niet en hadde, *als een weynigh Olie om haer daer mede te salven en te smeerem*. De schappraey was ydel, daer en was t'eten noch te breken. Soo gaet het met die slechte hooveerdighe floorkens; winnen sy een stuyverken, acht oft thien, dat moet in

een waeyerken, in een pluymken, in een sijden rockskén, in poeyer, in blancketsfel, sy moeten wat hebben om te smeiren, al soudén sy 't met vasten wederom winnen en in haelen. Ick denck dat sy 't gheleert hebben van den Sijd-worm, die spint oock uyt sijnen mont een sijden huysken om daer in te liggen: soo gaen 't dese uyt haren buyck verspaeren, om dat sy oock eens een sijde rockskén soude draegen.

Al op den erm,

Niet in den derm.

Hoe dat dit in dese onse Eeuwe met de waarheydt over een komt, dat laet ick een ander oordeelen, noch ick en gheve my niet uyt voor iemandts Rentmeester, om sijne middelen t'onderfoecken; veel minder lust het my in iemandts keucken te snuffelen; ick kan sonder dit myn woorden stant genoegh doen met de voorgaende tijden. Ick en moet maer alleen eens open doen den boeck van de *Levens van de Mede-gesellen van den H. Franciscus*, en ick sal daer vinden een geschiedenisse tot bevestinge van 't gene wy hier handelen. *F. P. Theodorus van Munster*, die grooten dienst gedaen hadde onder de Borgerije van Brussel, ten tijde van de pest, die wiert eens van eenen Edelman genoot, om by hem te komen eten; 't welck *Theodorus* toe seyde om ghewichtighe reden. Over tafel sittende, soo alle dinghen overvloedighlijck aenghedient wierden, seyde *P. Theodorus* tegen den Edelman: *Mijn Heer, hier is een groot ghetal van schotelen, en een menigte van spijzen, dat het u Edelheydt gbeliefde, men sou hier iemandt af konnen deelachtigh maecken.* Dese woorden, soo sy van den Edelman niet ghevát en wierden, sijn naderhandt van *Theodorus* noch eens voor gheslaeghen: waer op als doen den Edelman gaf voor antwoord; 't is my lief, *U Eerw.* doet dat u believe, ick stelle het in *U Eerw.* goet-duncken. Hier op heeft *P. Theodorus*

een schotel ghenomen, en daer over ghespreyt een servet, die gegeven aen den knecht, hem belastende dat hy die door de straet soude draeghen, en dat hy op het huys soude letten, tegen 't welck de servet af sou waeyen, en daer de spijs sou in draeghen. Den Knecht gaet, draeght de spijs, de servet waeyt af, hy fiet naer het huys; maer oin dat het al te eerlijck volk was die daer woonden, derfde hy, soo hem dacht, hun niet beschaemt maecken; overfulcks keert wederom met de schotel. *P. Theodorus* hem fiende, vraeght oft alle dinghen bestelt waeren, oft de spijs ghedraeghen was: Maer den knecht ontschuldight sich, segghende dat het huys soo deghelijck was, dat hy hem niet en kost inbeelden dat de schotel daer moest ghedraeghen worden, ende overfulcks dat hy de spijs wederom heeft met hem naer huys genomen. Evenwel *P. Theodorus* sent hem anderwerf door de straet, met bevel als voren: ende fiet, de servet waeyt wederom af voor het selfste huys: doen heeft sig den knecht verfstout, is met de spijs ghegaen recht in, en heeft daer gevonden een huysgesin dat rijckelijck ghekleet was, en armelijck at, misschien vont hy de kinderkens met sattijne mouwen, die den draf aten uyt houte schotels. Is dat niet eene hooverdije en grootsheyt weerdigh om uyt gelacht te worden? Seker my dunckt dat hy aerdigh heeft ghesproken, en den naghel op het hooft gheraect, die gheseyt heeft dese spreucke:

*Fluweel en sijd is seldsaem kruyt,
Het bluft het vier te kencken uyt.*

Welcke woorden my een sneedige bemerckinge indachtigh maecken: want nopende het fatsoen van de *Arcke* van *Noë* is'er een verschil dat wy hier toe kunnen trecken. Sommige seggen, dat sy is langhwerpiggh gheweest, en niet verheven, op het fatsoen, seer naer van eenen troch, ofte moelie, andere sijn

van gevoelen, dat sy was op-gemaect ghelijck een klee- kasse, dat is, smal en verheven: watter af is, oft niet, was sy gelijk een klee- kas, soo en was sy niet gelijk een moelie; oft was sy gelijk een moelie, soo en was sy niet ghelijck een klee- kas. Wat dient hier meer geseyt, *Lieve Philothea?* Overloopt eens d'ydele wereltd, fiet oft ghy dit al-te-mael in sommighe huys-gefinnen niet sult bevinden. Is het eenen troch, soo en is 't geen kas, ende is 't een kas, soo en is 't gheen troch. Dat is: Is'er veel te kleeden, soo en is'er dickwils niet veel te backen, noch te brouwen: ende soo ghy oordeelen soud' naer den uytwendigen pracht, gy soud' seggen dat het al Princessen waeren, die geduerigh open Hofhielden; ende eylaes! den buyck meynt dickwils dat de keel ghehanghen ende gesloten is.

Een bandt-volleken aerdige punt-redenen.

Ick laet dese Iouffers met haeren sleyp passeren, ende straet vaegen; ick sal hier een bedenkinge voorwenden op het steertjen van ons leven. O! wat een rijck sinnige bemerckinge wordt'er genomen op een serpent, dat rincks-ghewijs gheboghen is, in sijn steert bijt: 't is eene leeringhe voor alle menschen, dat wy het eyndeken van ons leven moeten doorknouwen; oft'er geen fenijn van doot-sonden in een sal steken. Wy sijn bedroghen soo wy hier in ons eyghen selven streelen: want daer is eertijds ghekomen eenen Eremyt in een Koop-stadt, en is recht naer de peerde-merckt getreden; daer wesende, heeft hy aen de Roskammers ghevraecht, oft sy niet een peerdt te koop en hadden, kort van lijf, breedt van borst, kleyn van hooft, schoon van maenen &c. en achter met een Pauwen-steert waer op sy antwoorden, datter diergelijcke niet te vinden en waren; den Eremijt dan hun vattende in hun woort, heeft tot de omstaenders gheseyt: Sulck peert en is'er niet te vinden.

den, en nochtans meynt ghy lieden, als ghy t'huys zijt, diergelijck een op den stal te hebben; want ghy lieden leeft als beesten, uyt-ghestort in alle vuylich- heyt ende vleeschelijcke sonden: en naer dese ghe- nuchten en blijdschappen meynt ghy lieden noch eenen Pauwen-steert, dat is, een goet eynde, en een vrolijk scheidten te besitten. Dat sijn de wenschen der goddeloose, *O Philothea* als het klouken van hun- ne blijdschap ten eynde is gelooopen, om daer boven in den Hemel d'eeuwighe ghenuchten te beginnen, als hunne tijdelijcke hier beneden komen te eyndi- ghen.

I.

Hier moet gy, *Philothea*, al u vyf sinnekens span- nen, om dese raetseltjens te treffen. Dat ghy op den kant van een Rivier had een wolf, een schaep, een kool, en dat ghy die een voor een moest met een schuyt over setten, soo nochtans dattergheenen vyandt by den anderen soud' blijven, dat is noch wolf by 't schaep, noch schaep by de kool: hoe soud' ghy dat in 't werck stellen, en wat soud' gy eerst, wat de tweede, wat de derde overhaelen? Gy verdient een beeldeken *Philothea*, soo gy dit weet te passen.

I I.

Dit voorgaende is te soecken, maer dit naer-volgen- de is gevonden, ende het is vol aerdigheyt ende trecken. Men vertelt datter te Roomen een pasquille aenge- plackt wiert ten tijde van Carolus V. met af-beeldin- ge van seven persoonen. Daer was geschildert den Paus gevende de handt aen den Keyser, steunende op eenen Ackerman, die seyde: *Jo sostente los dos.* Aen de zyde van den Keyser was eenen Koopman met Devise:

Jo robe los tres. Aen de kant van den Paus was een Rechts-geleerde, die seyd: Jo en ganno los quatro. Een weynighske onder was Doctoor Medicus, en sprack: Ja mato los cinco. En boven stont een geestelijck persoon, en seyd: Jo absolvo los todos. Verstandige lieden sullen oordeelen, dat hier vyf nagelen op't hooft worden geslaegen.

I I I.

Hooft eens een wonder worpke met den seirling-steen. Seker misdadigen was veroordeelt tot de galley om te roeyen. Hem wierden gegeven twee dobbel-steenen (want hy moester soo veel iaren blijven sitten, als hy oogen sou worpen) hy smackte dan, en den eenen steen gingh staen op den anderen, en den bovenste was eenen ezels, en soo mocht hy nae een iaer verlost worden. Dat was immers een kramers kansje!

I V.

Om dat ick hier aen de schepen gheraecht ben, soo moet ick'er by voeghen, dat ontrent het water ghebeurde. Een Koopman hadde de heele wereldt om-ghevaeren, en was al de perijckelen van de schip-braeck ontkomen, en den selven naderhandt weder gekeert zijnde in't Vaderlant, is in een schuytjen op sijnen wyver verdroncken. Siet de doot leeft met ons ghelijck de struyck-roovers met den reysenden man, sy bespringen hem daer by't minste vermoede. Saligh was hy die in sijn comptoir doot gevonden wierdt, met den vingher wijfende op dese woorden van Salamon: (a) Is't dat den rechtveerdigen van de doot verrast wort, (b) sijn ziele sal wesen in verkoelinghe. Och, dat myn ziele dan sterve de doot der rechtveerdighe! om daer toe te komen moeten wy oock leven het leven der rechtveerdighe.

Toe-

(a) Sap. 4. (b) Helcos in Sap.

Toeficht der ouden over hunne Dochters, ende hunne Conversatie.

Het is gewens
En bescherms.

Myn Dochter heeft een tertiaen,
 Sen magh daerom niet buyten gaen;
 Sy moet haer houden van de straet,
 Op dat'er niet wat toe en slaet;
 Sy mocht wat krijgen in de kou,
 Dat sy daer naer beklaegen sou.
 Want siecke lien sijn wonder teer,
 Haer let het minste mottigh weer:
 Daerom houd' ick se by den haert;
 Want daer en ben ick niet veruaert.
 De maeght die op haer diensten past,
 Die heb ick oock genoegh belast?
 Dat sy haer wel sou gasde slaen,
 En stoocken 't vier van 's morgens aen,
 En onderhouden 't heel den dagh,
 Op dat sy haer wel wermen magh,
 Sy heeft een schermfel in de handt,
 En die bevrijdt haer van den brandt:
 Soo sit myn Dochter wel en wermt,
 En is oock van de vlam beschermt,
 Ick wou dat ieder als men mint,
 Droegh sulck een sorge voor sijn kindt;
 Besonder als een ieughdigh dier
 Blijft sitten by Cupidos vier.
 Een kranck hoeft viel daer licht in rust,
 Een kranck hoeft schoot in vuylen lust,
 Een kranck hoeft kreeg' dan wonder sin,
 Een kranck hoeft vielder seffens in.
 En als men nu gevallen is,
 Dan siet men wat dat mallen is:
 En 't speeltjen wiert daer med' ge-cynt,
 Mijn lieve Dochter is gescheynt.

En waer afkomt s'in dit verdriet !

Dat sy, en gy niet toe en siet.

Bewaertse dan op alle kant,

Dat sy haer wermt en niet en brant.

AL is't verstant eygen aen de Mans, *Philothea*, en de schoonheydt het deel der Vrouwen, soo gheschiet het evenwel datter gevonden worden die in alle beyde treffelijck zijn, en uytmunten; iae ick en sien niet aen wie dat se in aerdige grepen en sin-rijcke inventien somtijds moeten wijcken. Neemt hier een staeltjen, en bevestinghe van myn seggen. Seker Iouffrouw was langen tijdt aengesproken; besocht, gelief-koost van haeren Serviteur: maer gelijk de liefde met sijn vleugeltjens een Quickel-steertjen is, den trouweloosengast liet de ionge dochter sitten, die van hem niet anders en behiel als eene leelijke rugghe-sprake. (u) Sy, om hem de valsheydt en het ongelijck door den neus te vrijven, schonck hem eenen gouden rinck, met een valschen diamant, waer in gesneden stont dit woordt: *Lamasabathani*. Hy sloegh naer het beduytsel, gelijk den blinden naer het ey, ter tijdt toe dat hem eenen gauweren den eyghen sin uyt-ghebrieft, ende de uyt-legginghe daer afgegeven heeft; ende was dese:

Di Amanat faulx, Lamasabathani?

Seght valschen Minnaer, waerom hebt gy my verlaten?

Ik en siet niet wie desen aerdigen treck soude konnen verbeteren, en haer den eersten prijs af-winnen. Alleen is te beklagen, dat sy het stof ende het geluck niet en heeft gehad van op een aen-ghenamer materie te spelen. De schult daer van is te geven ten deele aen haer te licht geloovende ooren, ten deele aen de wachteloose oogen van de Ouders, die desen Quant

al

(2) *Picartns.*

al te veel ontijdighe aen-spraeck ghedooghen, waer door hy gheleghentheynt vindt om sijne Inoode rancen te belegghen. Dit en duyfent dierghelijcke onghelucken, die wy dagelijcks met eenen natten vingher fouden kunnen wijfen, vereyffchen dat ick dit Sinne-beeldt met dese aen-spraeck hier tuffchen foudde planten.

Ick segg' dan, en ick spreek hier u lieden aen, *Vader* en *Moeder*: Heeft u *Godt* in den houwelijcken staet vruchten verleent? queectse op in de vreesse des Heeren. Zijn 't *Dochters*? slaetse wel gaede in haere wanckelbaere ieught; 't is ongelooffelijck hoe licht een vonckxken in het vlasch komt te vatten. Noch en bedriecht u niet door die rijpigheyt en zeegbaerheydt van u kint: 't is meer als eens gesien dat de sluypende katekens het vleesch uyt den pot stolen. De Ionckheydt (seght eenen seer wel) is gelijk het quick-silver, dat het minste gaetjen dat 't siet ghebruyckt om te loopen, en als 't ghestort en gevallen is: wie kan 't sonder vuyligheydt op raepen? Ergo dan is 't tijdt een oog in 't zeyl eer het schipken op een fant-plaet loopt, en komt te bersten. Den voorfichtigen *Joh* sal u hier de handt gheven, en tot dese sorghvuldigheyt aen-leyden. Dese, als sijne *Sonen* ende *Dochters* maeltijdt hielden (daer ongetwijffelt veele andere Ionghmans ende Iouffrouwen by waeren, want hy groote, ende naer het getuygen der *H. Schrift*, de rijckste middelen hadd' van den geheelen oosten,) dan segg' ick, stont hy 's morghens vroegh op, ende gingh *Godt* bidden, ende offerde slag-offerhanden tot versoeninghe, vreesende oft sijn kinders misschien *Godt* (ghelijck het veel plaght te geschieden) door overdaet ende wulpsheydt vergramt hadden: ende misschien oock om te verbidden, dat dese versaemingen hun gheen oorfaeck van toekomende sonden en fouden wesen. Is dat in der waerheyt niet een lesse voor u, *o Vader*, van sorghvuldigheyt te draghen, ende acht te nemen op de conversatie van uwe dochters,

dochters, en te letten ofter misschien niet een lonksken en voncksken is geresen? wat doct eenen waeckenden huys-man, die in sijn schuer werck-lieden ghehadt heeft, die het graen dat door den dagh gedorst en uytgeslaegen is, by de keers in den langhen avont hebben staen wannen? Al is hy nu ontkleedt, iae al is hy nu slaepen, soo staet hy even-wel op, en gaet noch eens in de schuer sien of daer niet een glinsterken van de keers af-gevallen, oft eenen dief af-gedropen en is, die het droogh stroy tot sijn groote schade, en eeuwige verderffenisse in brant mocht steken. Die in diergelijck ghevaer forgheloos is, die sal in 't midden van den nacht *moordt* ende *brant* hooren roepen, als wanneer het ongeluck soo verre sal toegenomen hebben, dat het met gheen menschelijcke kracht oft vernuftheyt en sal wesen te stutten.

*Waeckt Vader, waeckt, 't en is geen spel,
Ick bidd', en maect hier niet den blinden;*

*Want een getrouw en heusch gesel,
Waeyt ons niet aen met alle winden.*

*De eerbaer ieuight,
Die tracht naer deught,
Is by veel vryers niet te vinden.*

De wacht dan, ô Vader, is u bevolen, ende uwe slaeperachtigheydt en sal by den recht oordeelenden geen ontschuldiginghe vinden. *De Dochter*, seght den *Wyse-man*, is een verborgen wacht van den *Vader*, die tusschen licht en doncker, als men soo langh aen de deure staet en faselt, eens moet roepen: *Qui va la*, geen sentinelle en kan hier te wakende en te neirstig wesen. *Jo* wierde bewaert van *Argus* die 100. oogen in den kop hadde, en noch is'er *Mercurius* met een fluytjen ontrent gekomen, en heeft hem de dochter gestolen. O lieven *Vader*, voor die danssen wilt is't haest genoegh ghepepen: *Hebt gy Dochters, bewaert haer lichaem. lae de Vryagie en aengeboden trouwe*

laet die op u belet rusten , niet op haere driften en blinde amourettekens af loopen. Een houwelijck t'aenveerden is een saecke van groot ghevolgh ; daer niet een weynigh ervarentheydt toe vereyscht en wordt , die van de ionghe iaeren en teere ieught niet en kan sijn ondervonden. Laet ons dit eens bevestighen met iet aerdighs uyt de Landt-wapenen ghetrocken. Wy sien dat Hollandt voert in eenen schildt den Hollandtschen Thuyn , daer in sit een Maeght , beneffens haer een Leeuw met seven pijlen in sijnen klauw. Dit wapen ghrtröcken op haer teghenwoordigh Sinne-beeldt , sal my dienen tot een bevestinghe , en aen den Vader tot een leeringe. Den Thuyn beduyt de wacht en de bewaringhe ; de Maeght is de Dochter ; door den Leeuw verstaen ick den Vader ; de pijlen sijn de vryagien , minne-brieven , &c. Siet ghy hier uyt , hoe dat ghy de pijlen niet en moet stellen in haer handen , noch in haer oordeelen en goet-dunken. Het staet u toe , die t'ontfangen en t'onder soecken : een vaderlijcke sorghvuldigheyt moet dit al-te-mael tot sijn trecken , oft haer staet te vreesen datter van de blinde liefde oock blinde slaegen sullen geschieden : want sonder dese toeficht ende wackerheydt , soo komt de dettele en onervaeren ionckheydt soo verre , datter daer naer gheen salve aen en is te smeiren. *Sigismunda* , Dochter van *Tancredus* Prince van *Salernen* , al iockende en spelende hadd' een minne-briefken geschreven , en dat op-gherolt en gesteken in eenen rieten pijl , en dit vereert aen eenen sekeren *Guiscardus* Hoveling , al-hoe-wel van slechte af-komste. Den pijl die hy met de handt ontfongh , quetstede hem in het hert , en ghelijck de schichten met kaeckskens voor aen , lichtelijck in , en niet lichtelijck uyt en gaen , is desen in sijn gemoet blijven steken , en heeft daer binnē sulcke vlam verweckt , dat sy malkanderen beginnen liefde en weder-liefde te ontdecken : daer toe wast een vryigheyt : sy vergeet haer gheslacht en

edel bloedt, waeght haer eer, sonder eens te peysen hoe dit by den Vader sal ghenomen worden. *Tancredus* doet terstont *Guiscardus* by den kop grijpen, het hooft voor de voeten legghen, het hert uyt het lijf rucken, en dat in een goude lampet aen sijn Dochter vereeren, seggende, dat hy haer een gifte schonck die hy wist dat by haer in weerde ging, boven alle kostelijke gesteenten. Sy ontfongh het met een geveynfde en gemaeckte blijdschap, seggende: (a) Mynen Heer Vader heeft verstant dat hy een gouden hert in een goude schotel weet te doen legghen. Soo brack sy haer woorden af, om dat de droefheydt en oprijfende traenen haer niet toe en lieten langher reden voor te brengen. Openende dan de sluyfen van haere oogen, besproeyt niet alleen het hert maer den gheheelen vloer met traenen. Doch soo de droefheydt door het bitter weenen geensints uyt-gestort en worden, werpt sy haer op het ledikant, en in d'een handt hebbende regael, in d'ander het hert, naer dat sy daer duysent kussen op geleyt hadd', seyde met een bevede stemme: *Van dit liefhert, komit alle myn smert*. Daer op in-swelgende het fenijn, badt voor het leste haren Vader, die, van het ongheluck ghewaerschouwt, te nae-gangh quam, dat hy haer soud' vergunnen, dat die t'faemen op een bedde levendigh niet en hadden moghen slaepen, dat men die t'faemen in een graf soud' willen laeten rusten, en is soo van het fenijn gheboriten. Dit is den droeven uytgangh van onse blinde en al te seer verliefde *Sigismunda*. Is'er eenen bedeckten strick, daer de ionckheyt in wort ghevanghen, dat is desen: hier is't dat menig mans kints fortuyn blijft haperen. Eenen op-ghetoyden Ioncker, met sijn ghesuyckerde woordekens wint de oore van de Dochter, en daer langhs het hert: hy stelt haer ziel, sy wordt op hem versot; en al is het saecken dat hy haer noch in af-

komste, noch in middelen ghelijck en is, sy gaet'er mede strijcken, en laet'er den onachtsaemen Vader op kijcken. En als het te laet is, ende het Kalf verdroncken, dan wilt men den put gaen stoppen. Hy hadd' van te vooren moeten overpeysen, *dat daer schoone katten zyn, dat men daer geen Bondt-werckers den voet in huys en magh gheven.* Want de vrijigheydt waft allenghskens aen, de schaemte vermindert, de sottigheydt vermeerdert, de liefde vonckt, tusschen bey loopt oock een kamenier, en blaest het vierken: wat kander af komen, als dat diergelijke sigh leelijck komen te verbranden? Beter dan al *ghewermt ende beschermt.*

Ick vrees, *O Philothea*, dat dit sommighe van de ionckheydt maer half en sal bevallen: en even-wel het is soo, die wacht-loose verkeeringe sal de vuyl-bruyt maken. Soo fiet men de muggen den heelen dagh in de Son danssen, en onder een swieren; en 's avondts komense leelijck in de keerse vliegen. (a) *Dina* gonk uyt enckel nieuwsgierigheydt besien de mode van de dochters van het landt, daerse met haer Vader ende Broeders was ghekomen; en fiet, om datse sonder wacht uyt gingh, in wat handen en schade datse is gevallen! Ende wat en heeft Vader ende Moeder niet te vreesen, daer occasie is die den dief maect, daer de ionckheydt is die blindt is, daer de liefde is, daer onse broosheydt is, daer een stercke bekoringe is, die al-te-mael haer soo fullen omcingelen, dat sy fullen worden ghevat en verwonnen? Hoort hier op eens een aerdige gelijckenisse.

De Poëten vercierien, dat een schoone Maegt, met name *Athalante*, van veel Jongmans versocht wiert; maer dat sy aen niemant haere ionsten wilde geven, als die haer in de loopbaen soud' overwonnen hebben, doch met sulcke conditien, dat die sy verwon, niet alleen haer, maer oock sijn eyghen selven moest verliezen.

verliefen. (a) Het welck dickmaels gebeurde, overmits, sy gelijk eenen pijl snée door de winden. *Hippomenes* nochtans heeft het gewaeght, en den strijdt met sulck een hart bespreeck aengevangen; nemende by sijn dry goude appelen, om die in de baen haer voor te smijten, en soo haeren snellen loop door het opvatten te vertraegen. Wierp oversulckx den eersten in het begin, den tweeden in het midden, den derden op het eynde: de welcke sy opnemende, is van *Hippomenes* overwonnen. Dat *Athalante* geschiet is, dat ghebeurt aen onse ziele: sy is wel snel in het loopen, en gaet op eenen oogenblik met haere vliegende gepeysen naer *Parijs, Italien, Iadien*, iae tot de Hel, en den Hemel: maer den duyvel, die tegen haer strijdt, die werpt haer voor dry schoone appels, eenen in de ionckheyt, ende is den gouden appel der wellusten; den tweeden in den voortgangh, ende is den gouden appel van de eer; ende den derden in den ouderdom, ende is den gouden appel der rijkdommen en begeerlijkheden: met de welcke hy onse zielen soo besig houdt, dat hyse somtijds komt verrasschen. Namentlijk den eersten die lacht de Ionckheydt soo soet aen, ende doet den mond so wateren. Desen wierp de Huys-vrouwe van *Potiphar* aen *Joseph*, maer hy viel weygerigh aen soo snoode begheerte, beschermende en wapende sijn met het corselet de vreesse des Heeren; doch wat hy reparerden oft niet, sy en hiel niet op van de eene bekooringhe om de andere te setten, en haere boosheydt meer en meer te verdubbelen, om de stantvastigheydt van den suyveren Ionghelinc te breken: (b) iae hoe hy hare beweginghe en aenvechtinghe meer verstiet, hoe sy stijver quam wederom aengevallen; min oft meer; ghelijck men siet in een kinder-spiel, daer eenen sit in een touw, oft zeel, om te touteren en te schokkelen, achter wiens rugh een ander staet, die het

(a) *Petrus ad boves.* (b) *Gen. 39.*

daer in gefeten kint voorts is stootende, en den vol-
 len fwier gevende, en hoe dat hy met meerder krach-
 ten van sigh dout en stoot, hoe dat terstont oock met
 meerder ghewelt komt te rugg' ghedreven; Soo
 oock hoe dat *Joseph* dese oneerlijcke Vrouwe meer
 verftiet hoe dat sy stercker op hem quam aenghe-
 vallen, ter tijdt toe dat hy de vlucht nam, om dat
 hy door dese Meremin in gheen voorder perijckel
 loopen en soude. Waer op eenen Schilder, die dese
 geschiedenisse af-gemaelt hadde, met groote letters
 daer onder wel heeft moghen stellen dese woorden:
Men sal meer sulcke Mevrouwen vinden, als sulcke
Knechten. Waerachtigh iae, meer sulcke Meyrou-
 wen sal men vinden, als sulcke *Josephs*. Hy thoonden
 door sijn antwoorden, dat men de vreesse des Heeren
 te hulpe moet roepen, soude onsen strijdt ter eeren
 wesen.

Siet, als'er twee, *O Philothea*, teghen malkande-
 ren staen in een duel, ende dat den eenen een stocka-
 de acht oft thien op sijn bloote borst ontfanght son-
 der gequetst te worden, dan sluyt men daer uyt, dat
 sulck eenen *Hooghe Naem* oyer sigh moet draegen.
 Soo is den vromen Campioen ghelijck als hert ghe-
 weest teghen die fenijnighe steken van dese arghti-
 stighe en eerloose *Hexe*. Soo dat de vreesse des
 Heeren maecte een maeghdelijck hert onwinbaer
 en scheut-vry teghen *Cupidos* pijlen. Als men met
 de Goddelijcke *Vreesse* ghequetst is, dan en voelt men
 geen wereltsche scheuten. Ick moet een treffelijcke
 ghelijckenisse hier op voor dienen. Als eenen Sol-
 daet sigh quaelijck heeft ghedraeghen, ende om sijn
 schelm-stucken moest gearcubuseert worden, eer hy
 aen den staeck gebonden is, bidt hy een van sijn beste
 kameraeden, dat hy onder d'eerst wilde los branden,
 en hem eenen hert-scheut ionnen, op dat hy nader-
 handt d'anderē kogels die hem door den buyck, oft
 erm, oft beenen gheiaeght worden niet en soud' ge-
 voelen. Soo gaet het van gelijcken met eenen Godt-
 vruch-

vruchtigen mensch, als die eens in het hert van Godts liefde ghetref is, dan spot hy met al die hem willen schieten. Ende sulcks was de ziel daer den *H. Richardus de S. Victore* afseydt: *Dunckt u niet dat, dat herte door-schoten is, als den brandenden schicht gepasseert is door het binnenste, en door het mergh der beenderen, haer ziele soo beweeght heeft, datse haer selven niet meer en kan bedwingen, noch haeren brandt verbergen? sy haeckt en snacckt, sy brandt en vlamt, sy sucht en weent van blijdschap, en roept anders niet; als datse door sijne Liefde soo diep is gewont geworden, datse niet en kan geruften.* Dese vreesse hadd' *Josephum* dan tot den slag toegerust, soo dat hy, *Verwinner* alleen zynde, *Verwinner* uyt den strijt gekeert is. Maer, gelijk den *Schilder* seyde, diergelijcke zynder weynigh te vinden. De Ionckheydt door-gaens en is hedenstaeghs soo niet, voorwaer neen, wy sien 't voor ons oogen d'ongelucken die dagelijcks over al geschieden, den val van jonge Dochters, haere broosheydt kan men over al met natte vingers aenwijfen. Seght dan niet: Myn kinders zyn Godtvruchtigh, eerbaer, kuys, onnoosel in het gheselschap en conversatie, &c. Seght dat niet, seggh' ick, want gy zyt den Vader wel, maer niet den Biecht-Vader. Van u en uws gelijk staet: *Dicunt & non faciunt*: maer van haer *Faciunt & non dicunt*.

Overfulckx soo waerschouw' ick u hier Vader en Moeder, u biddende dat ghy wilt een lesse en achterdencken vatten van *Salomons* Tempel, den welcken boven op de hoogste colommen, *Lelien* dede stellen, en netten daer rontsom snijden, om u in te scherpen, datter geen *Lelien*, noch kinderen suyverheydt, noch eerbaerheydt, noch onnooselheyt soo verheven is, en verskert; oft wel daer sijn netten gespannen, listen en lagen gheleyt, die u soetste en suyverste dochter kunnen vangen, bedriegen, onteeren, ende schenden. Ergo dan, ons Sinne-beeldt, 't is gewarmt, ende beschermt, sal van dage, ende voortaeu uwe lesse wesen.

Een worpken op den hoop toe.

BElofte maect schuldt, *Philothea*: fiet, ick vol-
doen myn vrywillige opgenomen verbintenisse
van altijd op de manier van *Seneca* aen *Licilius* iet
aerdighs in het leste toe te werpen, al-hoe-wel dit
schroomelijck is.

Den Koninck *Jacob Almanzor* hadd' door een nederlaegh van Koninck *Fredrick* Spagnien ontwel-
dicht, 't selve in peys ende goede wetten gestelt, sont
iaerlijcks tot meerder versekeringe derwaerts noch
sommige perfoonen, daer hy meest op betrouwde.
Onder ander wiert voor eenen Gesant af-geveerdigt
Abraham Mahama, een wijs ende verstandigh man,
daer sijne Majesteyt in had een groot befallen. De-
sen komendende in *Spagnien*, niet verre van *Quadix*,
vint in het een saem bosch een schoone Iouffrouwe,
sonder dat'er gheselschap by was van eenighe Kame-
nieren: dit docht hem, gelijk het een iegelijck soud',
niet voorsichtelijck gedaen te wesen, overmits haere
eerbaerheyt by de moetwillige gevaer kost lijden. Hy
vraegde haer dan, hoe sy soo stout derfde zyn, datse
in sulck een plaets alleen gingh wandelen? Sy gaf
voor antwoord: Soo langh als onsen machtigen Kon-
inck *Almanzor* sal leven, soo sal een schoone Iouffer
alleen door een woestijne mogen trecken, sonder dat
haer iemant sal hindern. Desen Gesant ver wonder-
de sich hier over ten hoogsten, en weder gekeert zyn-
de by den Koninck, vertelde hem alle gedenckweerdige
saken die hy in't Rijck gesien hadde; namentlijk
den onverwachten voorval met dese Iouffer. Den
Koninck vraeghde hem; wat hebt ghy haer gheant-
woort; Hy seyde; 't gene dat ieder een daer op soud'
uytschieten; te weten dat sy in perijckel, langh soud'
roepen naer den Koninck *Almanzor*, eer hy haer soud'
konnen beschermen. Den Koninck, gevoelende dese
antwoorde in't diepste sijns ghemoets, doet hem op
staende

staende voet wederom gereet maken tot de tweede Ambassade: en geeft hem mede eenen brief van *Urias*, om in handen van den Viceroy te leveren: den welken hy scherpeijck belast den brengher des selfs op d'eygen plaetse te leyden, ende aen eenen scherpen pael te speten, en dat den Seherp-rechter voor alle de werelt soud' uyt-roepen dat desen was plichtigh van gequerste Konings Majesteit, om dat hy sig verflout hadde met een louffer alleen in een bosschagie te spreken, en door sijn woorden de autoriteyt des Konings, daer sy op betrouwde, in twijffel te trekken: Och waeren doen de wildernissen, bosschagien, heggen en haegen soo verskert dat onse lust-hoven, gloriettekens, ick laet staen onse salletten, die bewaringe en vrydom hadden! 'T is verre van daer, en dies volgens gelijk ick seyde, soo is aen Vader ende Moeder de wacht bevolen. En noch sal 't quaelijck genoeg gaen, want daer is verraet van binnen.

I.

In den legher van *Xerxes*, die in 100000. koppen bestont, en was'er maer eenen die aen den Koninck de waerheyt en dorste verklaeren. *Philothea*, segt liever met dien :

*Die my seet
Dat my misstaet,
Is mynen vrient, al is 't my leet.*

I I.

Hoort nu eens, *Philothea*, (soud' ghy wel soo vernuft geweest zyn?) op wat manier de Coninghinne *Saba* proeve nam van de wijsheydt van *Salamon*, naer het seggen van de *Rabbinen*. Sy nam ses *Knechtjens*, en ses *Dochterkens*, diese kleeden uyt eenderhande, en versocht van hem oft hy die soude weten te ontkennen.

Voorder soo hadse een natuerelijcke bloem gepluckt, en een van sijde gemaect naer het leven, die malkanderen geleken gelijk twee druppelen waters, en stellende die op

het eynde van het Konincklijk salet. Vraeghden oft hy sou weten te raeden welck de gewasschen, welck de gemaecte bloem was ?

Hy liet een Bieken vliegen, en die gongh sitten op de waerachtige blom. En hy dede een silvere becken met water brengen, en geboodt de kinderkens hunne handen daer in te wasschen: en siet, uyt het plaeyeren in het water, daer d'een grover mede te werck gongh als d'ander, heeft hy weten te onderscheyden d'een als d'ander. En den wijfen Salamon, Philothea, die is soo leelyck gevallen, om dat hy op ons Sinne-beelt geen acht en hadde genomen.

I I I.

By de Koninginne voegh ick een kloecke Keyserinne, dese had vermaeck in dry saecken:

In een Leger staende in slagh-orden,

In een Choor vol Musikanten,

In een galge vol Dieven.

Want door het eerste seyde sy worden de frontieren verskert:

Ende de landts-lieden bewaert.

Door het tweede Godt geloofst.

Door het derde magh een iegelyck gerust wonen, slapen, reysen, koopmanschappen, &c.

I V.

Gregorius, Suster van Margreta Austriaca, liggende op haer sterven, seyde sy: Ick hope dat mynen Hemelschen Bruydegom my een Edelder Ryck daer boven sal geven, als my sijn Konincklijke Majesteit van Spaignien hier op der aerde vereert sou hebben. Sy seyde seer wel, Philothea, want daer is het voor goet in overvloedigheyt van alle

alle Hemelsche goederen en blydschap, ende hier zyn de Rijcken ghebouwt in valleyen en traenen.

V.

*Steden en Rijcken,
Hebben hun Lijcken.*

V I.

Ick fluyt met een aerdigh giftjen, *Philothea*, wenshende in u de selfste miltheydt, en die noch op een verhevender maniere. Als *Lodewijk* den XI. sijn blijde inkomste dede binnen *Doornick*, onder menighvuldige willekom teecken, quam hem in't gemoet een *Dochterken* soo rijckelijck ghepalleert, en soo schoon van aensicht, datse den *Koninck* niet genoeg en kost verwonderen. Desen offerden op sijn *Majesteit* een gouden hert, in het welck noch konstig gemaekt was een silvere *Lelie*, seggende: *Het Hert van de Doornicksche Maeght is alleen voor u Heer Koninck open.* Om iet diergelijcks aen een sterffelijcke *Majesteit* te doen, dat en sal u, *Philothea*, nimmermeer gebeuren. Maer om u hert op te offeren aen den *Koninck* der *Koningen*, dat kan alle daegh geschieden: dese ambitie oft eersucht alleen is geoorloft. Soo dede dese trotse *Iouffrouwe* die alle *Serviteurs* van der handt wees, segghende, datter een *Konings Sone* sou moeten komen. Dese by geval in de *Kerck* haer oogen slaende op een *Crucifix*, waer boven stondt gheschreven: *Jesus van Nazareth Koninck der Ioden.* Soo sy het woort *Koninck* gewaer wiert, seyde: *Hier is den Serviteur en Konincks Sone gevonden.* Ende aen die heeft sy uyt een gouden hert van liefde, de silvere *Lelie* van suyperheydt gheschoncken.

Ick bid' wat ick bidden magh, *Philothea*, laet hem in u open-hofken oock dit blomneken plueken.

Voor

Voor de Rechts-geleerde.

*Sulcken heeft Godts straf te vreesen,
Die Weduwen verdruckt en Weesen,*

Voor de onbedachte.

*Eer, geloof, en oogh,
En lijden geen schaers.*

Voor de ghesworne.

*Gelt, geweld en gunst,
Breeckt recht, regel en kunst.*

Voor de stantvastighe.

*Noch om doot,
Noch om noot.*

Voor u Philothea.

*Lichter is de werelt noyt te rennen,
Als de wereltdt te ontwennen.*

Voor de Lasteraers.

*Die quaet seyd' eer by quaet noch siet,
Al sweegh by stil ten schaede niet.
En die soo op een ander spreeckt,
Merckt selden wat hem selfs ghebreeckt.
Dacrom spreeckt vaneen ander niet,
Maer denckt wat u al is geschiet.*

Dit is een profijtige lesse, *Philothea*, maer die by weynigh onderhouden wordt. Al de werelt siet uyt, en niemant en siet in. 'T schijnt als wy in een anders hofken mogen onkruyt plucken dat het terstont by ons zyn al suyvere beeldekens. Maer laet ons een stappeken voort treden, en een blaeyken keeren.

Ongheluckighe , tweedrachtige , ver-
warde Houwelijcken.

Quaet Huysgesin,
Duyvels gespin.

En die geduerigh sit en spint,
 En soo den schraelen kost al wint,
 En noyt van spinnen op en hout,
 Die wint noch quaelijck broot en sout.
 Maer soo daer iemandt 't gaeren breeckt,
 Oft 't vier in haeren spin-rock steeckt,
 En willems brodt een heel bobijn,
 Dat moet een arme spinster zyn.

Siet eens wat spel een duyvel maectt,
 Als hy ontrent het gaeren raectt,
 Lijs spint hier aen den heelen dagh
 En Lemmen haspelt wat hy magh,
 En evenwel noch sonder baet,
 Om dat den duyvel vat den draet,
 Al spon ons Lijs noch eens soo ras,
 Al had sy noch sooijnen vlas,
 Al waer haer draeyken noch soo sterck,
 Het is doch al bedorven werck.
 En dit staet Lemmen geensints aen:
 Daer sal het op een kijven gaen:
 En Lijs die oock heeft haeren kop,
 Die salder tegen zeylen op:
 En dan sal desen derden Maet,
 Soo dapper stroyen vuyste zaet;
 Tot dat se beyde zyn gescheynt,
 En tieren 't buerschap over eynt;
 Om hunte helpen uyt den twist,
 Als vlas en dagh-loon is gemist.

My dunckt voorwaer dat diergelijck
 Te vinden is in 't houwelijck.
 In 't eerst als 't vlasken wordt gerockt,
 Het gaet al oft het waer geiockt,

Het spint soo sijn gelijk een sy ,
 Men weeter van geen twisterij ,
 Maer naer dit soet en lief gevley ,
 Soo komt den Droes-kop tusschen bey ;
 Die maectt dat 't spin-rock en het hert
 Van bey door twist ontsteecken wert.

Dan berst het uyt in vuyl ramoer ,
 En scheidt haer voor een prey , en hoer :
 En dickwils (dat heel leelijck staet)
 Men hoort dat hy sijn vrouwe slaet ,
 Die oock een koppet sleutels haelt ,
 En met de selfste munt betaelt ,
 Soo dat se hem wel dapper slaet ,
 En lustigh aen sijn garen gaet ;
 En maecten samen sulck gebaer
 Als oft het in de belle waer.

'T schijnt dat den duyvel en sijn moer
 Haer wooning hebben in den vloer :
 Soo vloectt en tiert men dag en nacht ,
 Dat dickwils oock de Bactel-wacht ,
 Hoort eys'lijck roepen moort en brant ,
 En vringt de messen uyt hun hant ,
 En is bevreest dat Man en Vrouw
 Den eenen d'ander herten sou.

De vrienden komen tusschen twee ,
 En maecten weder peys en vree ,
 En bidden dat se nu voortaan ,
 Doch sonder twist en scheuring gaen ,
 En leven in den echten staet
 Soo effen als een syden draet ,
 Maer wat se bidden ofte niet
 Daer is en blyft maer huys-verdris ;

Noch daeren sal zyn noyt Kom-af,
Voor datse rusten in het graf.

W At seggh' ick, *Rusten in het graf*? Het schijnt datter oock een af-keer en tegen strijt ghewortelt fit in de beenderen, als sy in de doot-kisl ghe-naegelt worden en uyt-gedraegen. Want seker Ere-myrt vindende boven op eenen berg het graf van twee diergelijcke ghehoude persoonen, die in hun leven-quaelijk waeren gheweest inghespannen, heeft de twee doots-hoofden van alle beyd' uyt de kist genomen, ende die den bergh doen onder afrollen, ende nederstorten. Ende soo hy sagh dat het een liep Oost; en dat het ander rolden Noorden, soo seyde hy: *Wat wonder is 't dat dese twee verschillig waeren in het loven, aenghesien sy oock naer hun doot niet en willen over een komen.*

Om diergelijcke swarigheden te mijden, en om 't H. Sacrament van den Houwelijken Staet in peys en vrede tot ziel en saligheyt te beleven, soo dunckt my dat naer de deught wel het eerst en 't principaelste doel-wit in de vryagien behoorden te wesen, gelijkigheyt van humeuren. Noch ick houde voor goet het spreek-woordt dat binnen *Loven* ergens op een poort staet geschreven:

*L' Amour fait rage ;
L' argent mariage.*

Noch den Houwelijken staet en placht oyt gheschildert ende beteekent te worden door twee beursen, maer wel door twee herten die op malkanderen passsen, (a) Gelijk *Plinius* seyde, datter geen beter entinge ofte in-lijvinge onder de boomen kan geschieden als die ende op den selfsten tijdt rijpe vruchten dragen, en vruchten van de selfste amperheyt oft soe-

tig-

tigheyt, beneffens een over-een-kominge der fchorf-
fen. Andersints is'er vreesse, dat den Bogaent-man
noch bloessem, noch vrucht en sal winnen. En dit
dient veel nauwkeuriger in het paeren der menschen
onderhouden, als het menghen der planten. Of se-
ker het staet te duchten dat het houwelijck alleen
dorre *klip-tacken* sal hebben, en de soete vruchten van
peys en liefde en sullen in dien hot niet wassen. Ende
nochtans hoe noodig en is dese over-een-kominghe
niet? en wat spel en placht desen weder wil niet te
maecken? *Och* (seyde een seker Iouffrouw versch
getrouwt, en gevraeght hoe 't al gongh) *het heeft soo
veel snaps in, eer men van thien sinnen vyf kan maecken!*
soo dat niemant geen kat in de sak en magh koopē,
maer moet wel neirstig van te vooren in de wint sien,
om den aerdt, ghenegentheyt, ende in-borst te ont-
decken. Want al had men hedenstaeghs *Argus* oog-
gen, noch kan men bedroghen worden, en overval-
len in leelijcke fael-grepen, om dat de Iongmans
soo schoon weten voor te doen, ende het geeksken
in de mouw te houden, ter tijdt toe; datse t'saemen
zyn verbonden.

En als de Bruydt

Is in de Schuyt,

Lief Schippertjen dan is't uleyen uyt.

Nu de ongenuchten, die hier uyt rijfen, legh ick de
Ouders ten deel, ten deel de Iongmans te laste. Laet
ons, *Philothea*, om wat lichts te winnen, een passa-
gie uyt de *H. Schrift* trecken. De kinderen der Pro-
pheten, dat is, de Leer-iongelingen, soo het dieren
tijdt was saeten in honghers noodt met ydele scha-
praey', en hadden t'eten noch te breken. *Eliseus* die
het bevel daer over hadde, gheboodt even-wel den
grooten pot over te hangen. (a) *Middelertijdt gaeter*
eenen

Y

eenen in het velt om moes te snijden, en valt terstont in groote planten, daer hy terstont sijnen mantel vol af heeft gesneden. En daetelijcke heeft men't gekapt, geschorven, gesoden, en op-gedient ter tafel. Maer soo ras sy het proefden sagen sy'er soo vies uyt, en walghden en riepen: *Vir Dei mors in olla. Man Gods de doot is in de pot*: 'T is onmogelijk dat men't soude eten. Dit is de gheschiedenisse, *Philothea*; laet ons die nu een weynigh uyt-pluyfen, en onse voorgaende reden toe-passen. Daer is ergens een soet-aerdighe Louffrouwe, die onder de bestieringe en het beleyt haerder Ouders desen Staet soude aenvangen. Vader ende Moeder wat doense? Sy sien naer den *Gouden duyvel*; dat is, sy overloopen de Jongh-mans van de Stadt, ende letten op de groote blaedinghe, taelen naer de ghene die den uytwendighen schijn van rijckdommen hebben, sikh inbeeldende dat sy't met het gelt al-te-mael hebben bekomen. Dit houwelijck wordt aenghedient, sonder voordere ondersoeck op sijn gheneghentheden. De Ouders van beyde kanten die maecten het mengel-moes, hanghen den pot over. Ende als Mejouffer is ghetrouwt, ende de wilde rancken begint te proeven, dan is't suer sien, ende walghen en roepen, datse haer den droes-kop in de pot ghesoden hebben. Noch de ouders en konnen naderhandt. ('t ghene *Elisau dede*) de bitterheydt versoeten: Maer sijn stuerigheydt ende onstuyme perten nemen daghelijck aen, stelt het huys in roeren, smijdt alles overhoop, wordt eenen deur-slagh, ende eenen oprechten slampamper, die het goet van weer-sijden te schande maect, ende wat sijn Vrouwe bidt oft smeect, wat de Vrienden segghen, hy gaet sijt gangen, en hy schuddet op sijn tanden. Och hoe verre sijn dierghelijcke van den salighen raedt *Pauli*: (a) *Maer bemint uwe Huysvrouwen, en wilt niet bitter over haer wesen.*

Noch

Noch met het gheficht, noch met praeten, noch met woorden, veel min met vuyften, seker neen: want menschen vleesch is soo nood' geslagen. Soo dat ick hem houde voor een Barbarisch mensch, die seyde: *Ick wet'et Godt danck en mijn vuyften, dat ick een goede Vrouwe hebbe.* Wat dunckt u, *Philothea*, van den vuylen leer-touwer; soud' die selver niet wel een span-riem om de ooren verdient hebben? Desen, en diergelijcke en wisten niet dat de Heydenen (a) selfs uyt de Bruylofts-slagh-offerhanden de galle plachten te nemen; op dat'er gheen bitterheydt en moet toeghelaten worden.

Nu al is het saecke dat de Mans wel het meeste plichtigh zyn, soo en kan ick even-wel niet ghelooven oft hier ende daer worden somtijds oock al Vrouwen ghevonden, die met recht schuldt van oneenigheydt ende krakeel op-gheleydt soud' konnen worden. Als ick's noemens oft's avonts t'huys kome, seyde dien; dan vinde ick altijd, *een preutel pastey met een suer sausken.* Eenen anderen die oock achter woonde, soo hy eenen vrient ghenoot hadde, badt hy sijn Vrouwe datse immers in sijn teghenwoordigheydt hem niet beschaemt en soud' maken, 't welck sy oock beloofde. Even-wel soo sy op het eynde van de tafel op stont om den kaes uyt het schapraey te haelen, 't welck stont achter den rugh van den ghenooden Gast; soo toonde sy haer vuyft noch aen haeren Man, en seyde: *Wilt ghy van dien kaes hebben?* En wie en heeftse niet gehoort van die, die verdroncken wierdt, ende met hoeft al onder het water was, even-wel noch stack haer ermen uyt, en tot spijt en verwijt knipten noch als luyfen op haere duymen? 'T is waerachtigh, soo *Philothea*, daer zyn die wel verdienen den fabel te draegen. Seker diergelijcke souden wel by *Rebecca* mogen (a) ter

icholen gaen ; om een lesse te haelen : want soo dese nieuw-ghetrouwde ghevoert wierde in de tegenwoordigheyt van haeren Bruydegom , heeft dadelijck met een koove sijn ghedeckt , willende onder andere dingen leeren , dat een Vrouwe haer hoeft niet en behoort te thoonen. 'T is aerdigh en geestigh gheseyt :

*Zyt gy schaemel , zyt gy rijk ,
Brenghet geen hoeft ten houwelijck.*

Edoch door de bant en zyn 't geen dulle *Iesabels* , oft spijtige *Xantippen* , neen 't , maer men vint discrete *Abigails* , langh-sinnighe *Monica* , verduldighe *Sara*. 'T waer alleen te wenschen , datse eenen bequaemen tijdt in acht naemen , als wanneer sy haere mans over de ghebreken en dronckenschappen en tuysscherijen willen berispen. Want gelijk men het zaet niet met licht der Mane, noch met alle winden en zaeyt in de hoven, soo moeder oock een bequaem saysoen uyt-gekipt worden om vermaeninge te doen beklijven. Den raet van *Raphaël* aen sijn ionghen *Tobias* (a), soo hy wel gewaer wiert, soud' de Vrouwen in de principaelste voorvallen kunnen dienstig wesen: want soo den visch met geweld den Ionghelinc quam in-gheschoten, soo gheboet den Enghel dat hy hem met een behendigheyt sou vatten en uyt het water op droogh sant trecken, het welck nauwelijcks ghedaen en was, oft begonst voor zyn voeten te beven. Siet, terwijl de Mans in 't nat sitten ende droncken zyn, soo en is'er niet aen te komen: maer besteltse te rusten, ende als de kelder-koorts is uyt-geslaepen, dan doet eens met behendigheyt een huys-fermoon, en het moet wel eenen harden kop zyn, die sijn op dese maniere niet en sal laten belesen. (b) *Nabel* selver wiert op diergelijke

gelijke maniere soo beroert , dat hy'er de doot
 schier aen ghehaelt soud' hebben. Neemt hier van
 een gheliickenisse die ghy daghelijcks hebt voor ooghen :
 Ghy siet somtijds als het rouw waeyt , en dat het
Schelt wat hol gaet, de *Heu* van *Brussel* komt snelder
 aenzeylen voor wint en tijd' , sy gaet schier als
 eenen pijl uyt eenen boogh ghevloghen , en in desen
 gheweldighen loop komt sy de kaey te naederen, het
 schijnt dat sy haer selven, en de by-ligghende sche-
 pen te bersten sal loopen. Maer wat doet den Stier-
 man ? hy draeyt sijn roer , keert het schip , set het
 in de wint , en op een ooghenblick al de kracht is
 gebroken ; sy laet haer met een touken binden , en
 al de wereldt over haer gaen , en heeft haer buyen
 al vergeten. Daer is oock soo een behendigheydt
 van doen , als wanneer den Man met een nat
 ende vol zeyl komt aengedreven , en de potten
 en pannen , en glaesen in stucken wilt loopen.
 Dan is het roer een discrete Vrouwe bevolen ,
 de welcke met een sonderlinghe gheswintheydt
 alles ten besten moedt keeren , soud' de Noort-
 sche grammoedigheydt haer selven doot loo-
 pen.

'T is seker dat een behendighe Vrouwe hier met
 stilswijghen , daer met soet te spreken veel krakee-
 len kan verhoeden. Die met het waterken in haeren
 mondt gongh , was verwondert dat den Man soo tij-
 digh op hiel van grouwen en knorren. Een ander
 die haeren Man nimmermeer te pas en kost koken :
 (want was'er gesoden op tafel , soo begeerde hy ge-
 braeden , ende was'er ghebraeden soo begheerde hy
 ghesoden) op sekeren tijdt soo hy seer preutelde eer
 hy de spijs noch ghesien hadde , ende veel stancks
 maeckte datse hem altijdt d'een voor d'ander
 koockte , soo seyde sy : *Lief en wilt u niet ontstel-*
len , want ghy sult van daegh ghesoden en ghebraeden
uyt eenen pot eten. Nota, De Maert hadd' hem ver-
 suymt ende laeten aenbranden : Soo wist sy met een

abelheydt fijnen mondt ende ontijdighen appetijdt te stoppen.

Het stilfwiigen, gelijk ick feyd', is altijd dienftig; ende dikmaels noodig. Want gelijckerwijs dat als'er een venfter tegen een deur open staet en sterck treckt, dat dan een keers lichtelijck uytwaeyt, oft ten minften feer verloopt; soo oock is 't dat de Vrouwe in het kijven met den Man wilt choor houden, fy fullen malkanderen grauwe en blauwe verwijten, en met dusdaenighe schelt-woorden beieghenen dat den peys verdwijnen sal, en 't salder daetelijck staen in volle batallie. Soud' het wel gaen, feyd' den Koninck *Alphonfus*, soo moet *d'een sonder ooren, en d'ander sonder oogen*, ick voeghe daer by, *en dickwils sonder tonge*, om diefwille dat deur en venfter soo veel niet en trecken, als twee open monden. Het misstaet oock, dat de Vrouwe wijfer wilt wesen als den Man; ende het woordt voerende in sijn tegenwoordigheydt, veel uyt de Boecken ende Historien bybrengen. 'T heeft al sijn reden waerom Godt van *Sarai Sara* ghemaect heeft, ende van *Abram Abraham*. 'T scheen teghen de betaemelijckheydt, datter meer letteren in de Vrouwe als in den Man souden fleecken, ende dat die den Meester soud' maecken. Doch 't is van heden noch van gisteren niet, van dien tijdt af, dat is, als het gront-houwelijck van Godt is ingestelt, (a) als *Eva* ghemaect is van beenderen, die gemeynelijck veel plachten te rammelen ende te ratelen, soo hebbende Vrouwen haer altijd geirne laeten hooren. Waer in sommige sig te buyten gaen, en willen den Man over-kraeyen en van hem als eenen *Hennen* maecken. Het welck een groot mis-verstant is, want verkleeninge van de Man, is een versmaedinge voor de Vrouwe, ende in tegendeel sijn eer is haere glorie: sy is de Maen, die van hem, als van de Son, alle schijnfel moet ontfangen, van haer selve en kanse niet als een twijffelachtig licht voort-brengen.

Ick

(a) Gen. 2.

Ick keer weder tot het principaelste punct, ende daer het al-te-mael op beruſt, te weten: dat het onmogelijck is datter peys en vrede ſal weſen, 't en ſy dat de korſele hoofden malkanders loſſe vlaeghen en vremde luymen weten te vieren, en ſoo malkanders gebreken een weynighskén weten toe te geven. *Cato* was vry wat korſel, en als ſy 't in haer hoofden kreegh, ſoo en had ſy 't in haer voeten niet. *Reynier* was oock eenen dwers-drijver, en hadde een vieſe kop, en ſijn herſenen geraeckten oock ſoo haest wervel los: En ſy thoonde haeren verdraeyden voorschoot, tot teecken dat haer ſtuypen begoften te rijsen; hy ſijnen ſcheevenhoedt tot loſe van ſijn op-loopende ſinnen. En 't eene mes hiel 't ander in de ſchée: *Cato* vierde *Reynier*, *Reynier* *Cato*, alle buyen paſſeerden ſonder buyen.

En dit tot noch toe van de huys-krackeelen, van de ghemeenelijcke hoofden die onder die vieſe Planeten ſijn gheboren, de welcke ſooſe by deſe waerſchouwinghe gheen baet en vinden, ſoo wil ick te eenen anderen Meester in handen leveren, dieſe naer eyſch en behooren herbacken ſal in ſijnen *Oven à la Mode*. Soo datſe daer ſullen uyt-komen ſonder eenigh ghebreck, oft geen gelt. Dan hoort den Man ſelver ſpreken:

SA Jongers blaest den hooren wat,
 Blaest over boop de heele Stadt,
 Gaet benen, en roept wijt en breed,
 Langhs al de ſtraeten: Heet, al heet
 Voor kleyn en groot, en wie't belieft,
 Te zyn naer eyſch en wenscb gerieft.

Godt zy geloofst ick heb een bandt
 Trots eenigh Meester van het landt;
 Dies groeyt de winningh' dagh op dagh,
 En back wat dat ick backen mag;

Is daer wel Backer in de Stadt
 Die sulcke neiringh heeft gehad?
 Ey fiet eens hoe dat volckcken loopt,
 Hoe al de wereldt van my koopt.
 Waer zyn kalanten als de mijn?
 Siet heel de Stadt wilt by my zyn.
 Maer wat is 't wonder dat ick win?
 Ick doen daer sulcken geestjen in,
 En beet den oven soo van pas,
 Het backt al oft geschildert was.
 Godt geeft hoe quaeyen hoofs het zy,
 Betrouwt aen myne bakery,
 Al waert een hoofs vol grillekens,
 Al waert een hoofs vol willekens,
 Al waert een hoofs vol spits, en trats,
 Al waert een hoofs heel vies en schots?
 Al waert een hoofs heel fantastijck,
 Al waert een hoofs heel colerijck,
 Al waert een hoofs van sijnen sin,
 Daer myse nesten steken in,
 Al waert een hoofs dat altijdt sruft,
 Daer al de berstens zyn vermuft,
 Al waert een schaeps-hoofs noch soo slecht,
 Bestellet maer door mynen knecht,
 Soo gy my in myn konst gelooft,
 Ick sal herbacken ieders hoofs.
 Maer weet dat naer de hoofden staen,
 Dat 't oock soo met den loon moet gaen?
 Ick eyssche van een Kiecken-hoofs,
 Dry dubbeltjens, oft seven groot.
 Wie wou doch om soo kleynen gelt
 Met slechte hoofden zyn gequelt?
 Tien stuyvers van een dick verstant,
 Soo goeden coop? het is een schant.
 K en deed' myn leven noyt daer veur,
 Maer fiet de menicht' draget deur.
 T herbacken hoofs van onse Lijs
 Moet weder kosten hooger prijs.

Want hoofden die in hullen staen,
 Daer valt seer fatsoeneren aen.
 Een hoest waer in geen reden stecke,
 En daer memory by gebreckt,
 En daer het oordeel dickwils faelt,
 Is't wonder dat het meer betaelt?

Hoe dat het meer moet sijn berkneet,
 En langer in den oven leet,
 Hoe't meer moet geven navenant
 Siet hier heb ick vast onderhant
 Bot-meulens hoest, gy kent hem wel,
 Dien Esel in dat menschen vel,
 Den toot van vooren is te lanck,
 En't bollement is veel te kranck,
 En schoon de herffens al-te-mael
 Geen once wegen naer myn schael,
 Soo is dat Lumen noch soo prat
 Oft Salamon daer binnen sat,
 Wat dunckt u heeft dat plomp fatsoen
 Den oven niet seer wel van doen?

Dies oft het hem is lief oft leet,
 Ick maeck den oven vast gereet,
 Want 't is van nood' dat ick den geck
 De dompen uyt de herffens treck.
 En spreeckt my dan eens naderhandt,
 O wat een kloeck en fraey verstant!
 Wat Rechts-geleerden sal het zyn?
 Dan sal by spourwen het Latyn.
 My dunckt ick sien de Boeren al
 Met hamels komen uyt den stal,
 En met capoenen swaer en vet,
 Die langen tijdt zyn op-geset,
 En met ducaten in de tes,
 (Het stijffel van een swack proces)
 Hy sal gans-bloet, aen die het raectt,
 Advysen geven dat het kraectt;
 Had hy den oven onderstaen,
 Hy waer het katje van de baen.

Laest heb ick noch een Meester-stuck
 Tot myn gebuermans groot geluck,
 Gevrocht aen Griet sijn echte wijf,
 De sloor die stont van perten stijf,
 Het was de alderuyylste Sloef,
 Veel erger als Mari Pantoef,
 Dan hadse noch sou swaer gebreck,
 Griet was te rijp in haeren beck,
 En dit Juweel dat derfde kloeck
 Een blauw oog wagen voor de broeck.
 Ick sey aen Goossen myn gebuer,
 Foey desen mynl is al te suer;
 Geduelt alleen een weynigh tijdt,
 Ick maeck dit hoost sijn stuypen quyt,
 Ick sal 't herbacken op myn trouw,
 Dat s'wesen sal een ander Vrouw.
 Griet, seyd' ick, sit een weynigh neer,
 Het wordt nu oock eens uwen keer;
 En sou sy maer het kap-mes sagh,
 Sy schreeuwde eerse kreeg den slag,

Ick heb het hoofst haer af-gevelt ,
 En daer een sluyt-kool op-gestelt ,
 En kneedend' doen wel eens te deegh ,
 'T was wonder dat een wijs' hoofst sweegh ;

Ick streeck' t met eyers wel te keur ,
 Hier med' soo kreeght een bly couleur ,
 En als men' t nu herbacken sagh ,
 Griet gaf soo aengenaemen lagh ,
 En Griet bleef altijd suycker soet ,
 Siet wat den oven niet en doet ?

Doen seyde ick , Goossen , lieve vrient ,
 Is 't geldt daer niet wel aen verdient ?

Och waer nu mynen oven gaer ,
 Want siet daer wachter weer een paer ,
 Twee suyver dieren , iae gewis ,
 Soo suyver als een vis-mandt is ;
 En altijd fraey , en altijd jent ,
 En dat noch sonder gelt , oft rent .

Hoe licht raectt soo een trotse Sloor
 By longbmans in 't verkeerde spoor !

En als men sich verlopen heeft ,
 En sonder gelt en eere leeft ,
 Geraectt dan weer eens op de baen ,
 Ick sweer u dat heeft moeyten aen .

'T is haer geluck , geloovet vry ,
 Dat sy zijn in myn backerij .

En mit's het is bekoorigh werck ,
 Ick false backen vry wat sterck ,
 Noch sy en backen noyt te lanck ,
 Want Ydel-tuyten zyn te kranck ,
 En principalijsk soo een Sloor ,
 Die moet wat hart zyn in de oor .

Siet eens myn handen beygebleyut ,
 Daer is meer wercks aen als men meyut ,
 Het lichtste hoofst van een Malloot ,
 Is meerder last als roggen broot .

Nu peyft hoe dapper dat ick sweet ,
 Als ick den oven dickwils beet ;

En eenen heelen achter-noen,
 Tot eenen Mans-kop heb van doen,
 Ick heb geproeft soo menigmael,
 Eer ickse kreegh op mynen pael,
 Eer ickse stelde in postuer,
 Voorwaer het viel my byster suer,
 Wat arbeyt heb ick niet gedaen
 Alleen op 't hooft van Cypriaen?
 Voor 't eerst by liep heel in het wilt,
 Eer sulcke pertten sijn gestilt:
 Daer gaet wat toe, dat sweir ick hou,
 Dat is een hertsweir voor een vrouw.
 Dan sat hy in de brande-wijn,
 En dronck hem sat gelijck een swijn;
 Engoot heel stoopen biers in 't vel,
 Hy sey, sijn buyck-leer reckten wel:
 En viel sijn Vrouw' het minste uyt,
 Soo touwden byse stracks de huyt,
 Noyt dagh dat byse niet en sloegh,
 Soo datse staegh blauw oogen droegh.
 'K en had myn leven noyt geloofst,
 Dat iemandt had soo quaeden hoofst,
 En evenwel ick heb 't geklaert,
 En Tan is nu soo wel gepaert,
 Noch hy en raest naer brande-wijn,
 Och neen, de Man is nu soo sijn,
 Oft bygesleypt waer door den trap;
 Hy peyst niet eens meer op den tap;
 Maer sit geduerigh op 't getouw,
 Het is een blijdschap voor de Vrouw.
 Haer dunckt dat s' in den Hemel woont;
 Dient desen arbeyt niet geloont?
 Nu Ouders hoort eens dese saeck,
 En trekter vrucht uyt, en vermaeck;
 Gy kent Ian Jacobs immers wel;
 Hy, en sijn huysvrouw Peeternel,
 Die quaemen in de Maent van Mey
 In mynen winckel alle bey;

Ick vraeghde watse quamen doen?
 Sy seyden: Om een goet fatsoen.
 Daer is ons Dochter Antonet,
 Haer kulf sel staet soo bont geset,
 Sy kleet haer als 'ken weet niet wie,
 En wy en zyn maer ambachts-lie;
 Sy gaet gestrickt, en soo gelint,
 Het schijnt sy heeft alrêe een quint,
 De huyc die doetse niet meer aen,
 Maer wilt gelijck een louffer gaen;
 Met sijde Kooven achter straet;
 Met kanten boven huere staet;
 Wilt spelen rijden langhs de stadt,
 Al ofse duysent midd'len badt;
 Wilt 's morgens voor den spiegel staen,
 Wilt 's avonts op balletten gaen.
 Sy gongh veel nutter in de Kerck,
 En sat dan kloeck aen 't spelle-werek.
 Siet meester dit is ons verdriet,
 En soo gy daer den dagh deur siet,
 En backt haer tot een zeegbaer kint,
 Den nieuwen hoet die is verdient.

Noch hoord' ick lestmael aen myn deur
 De klachten van een Procureur:
 Sijn wijs was oock een wyl laudaet,
 Die gongh kommeeren achter straet,
 Terwijlen sit de Maert en spint,
 Dat sy den onbijs quaelijck wint,
 En hier licht dan een Kindt besnot,
 En daer raeckt uyt de seu, den pot:
 En als men 's middaeghs eten wou,
 Moest selver koken in de schonw;
 Siet daer, den Man was soo ontstelt,
 Dat hy my pasten stracks bet gelt,
 En bad my dat iok Maert en Vrouw,
 In 't eerste backsel schieten souw.

'T is wonder hoe een ieder klaeght,
 Die met quaey-hoofden zyn geplaeht.

En dese zyn in alle staet ,
 In Raeden , en in Magistraet :
 Maer decken hun gebreck en leeds ;
 Tot dat men s' op de teenen treedt ,
 Dan zijse stracks te peert , en knack ;
 Al oft het hoeft vol poeyer stack :
 En gaet het niet naer hinnen sin ,
 Het schijnt daer steeckt den droes kop in ;
 Iae , iae , in sijd' en in satijn ,
 Ick sweer u datter koppen zyn .
 Maer om dat ieder een die acht ,
 Soo back ick dese maer by nacht ;
 En sijn herbacken eer gy 't siet ,
 Soo blijft ons Heerschap in crediet .

Daer backt den oven weder sterck ,
 Doch dit is meest dosijnen werck ,
 Daer is het hoeft van onse Truy ,
 En hoofden van veel lecker Luy ,
 En't corsel hoeft van onse Clacs ,
 En't ydel hoeft van Ioncker Vaes ,
 En't luyfigh hoeft van scheel Margriet ;
 Wat wonder ? sy en siets niet ;
 En't coppigh hoeft van onse Acht ,
 Die saemen kijft , en samen lacht ,
 En't preutel-hoofd van onse Trijn ,
 My dunckt s'en drinckt niet als asijn .
 Dit wordt een backsel dapper groot ,
 Wat Raes-kop brengter oock sijn hoor ;
 En Kameniertjen Isebou ,
 Die geirn' de Iouffrouw speelen sou ,
 My dunckt de pluym en hair en hoet ;
 Dat die oock in den oven moet :
 Nu is den oven effen vol
 Met't hoeft van eenen Sottebol .
 Ick laets Backen tot den noen ,
 Sy hebben 's seker wel van doen ,
 Soo wel den dienaer als myn Heer ;
 En Vrouw en maert al even seer ,
 En iongh , en oudt , en wijs , en geck ;
 Want ieder hoeft heeft sijn gebreck
 Nu gaen ick weer , en Man en Wiif ,

Hun hoofden stellen op het lijf.

Sa iongen weert eens ieder kool,

Maer dat ick hier doch niet en dool;

En't een hoofd voor het ander stel;

Dat waer weerom een arger spel.

Want stel ick't hoofd van Claes op Trijn

Dat wou een fraey comedie zyn,

En gonck Lijs met de broeck naer huys;

Dat waer voor Hans een eeuwich kruys

Want fiet't is daer geheel verdraeyt,

Daer't Haenije swijght, en't Hinn'ke kraeyt;

Maer neen, sy zyn al wel ghestelt,

Sa borsten geeft eens Backers gelt.

Daer is een dagh huer aen verdient,

Als ghy u soo gebetert vint:

Want fiet alleen maer wven Ian;

Is dat niet wel een ander Man?

En Griet die toornigh was en gram;

Die is saechtmoedigh als een lam;

En Iouffer bint haer loeken in,

Oft sy een Clopjen had in't sin.

Maer kijk hoe Lemmen staet en fiet;

My dunckt hy kent sijn selven niet:

Hy fiet de Herrebergen staen,

Hy wil, en kan niet binnen gaan.

Den weert die roept, en noot hem weer;

'T is waer het ketelt Lemmen seer:

Maer Lemmen strijt gelijk een Helt,

En hy blijft meester van het vel,

En hy bewaert sijn gelt en goet,

Siet wat een uertjen backen doet!

Terwijl ick hier my roem en praet;

Daer komter eenen, maer te laet,

My dunckt het is een vrent humeur,

Hy derft wel buysen op myn deur:

Hy neemt myn huys met fortse in,

'T is Tiribus naer mynen sin.

Lief vrient het is verloreu moet,

Wat dat gy om den oven doet:

Want is iemandt sot gheboren,

Wat men backt het is verloren.

W At dunckt u, *Philothea*? dat de hoofden al-te-mael soo lichtelijck waren te herbacken, als het licht is om te segghen, wat menighte van kalanten soud' desen meester *Peeter* niet krijghen? Dan 't en is gheen ander Mans werck, eei ieder moet sijn en eygen Backer wesen; dat is, ieder behoort sijn korfel hoeft te breken, en sikh selven tot een ghevoeghsaeme en vriendelijcke by-wooninghe te buyghen; ontmoetende malkanderens kranckheyt met een Christelijcke lijdtfaemheydt, sonder daer tegen te rucken oft van den dijck te dringen. Ick wenschte voorwaer dat alle gehoude soo aen malkanderen weken ghelijck de twee schaepkens deden, die d'een d'ander op een langh smal brughsken sekeren tijdt ontmoeten. Het een knielde op sijn pootjen neer en gaf bequaeme ghelegentheydt aen het ander om daer over te springhen. *Het buyghen van d'een, is het breken van d'ander.* Soo sal men de hartste keyen alder-best op een sacht kussen morcelen. Noch de *H. Monica* en hadd' immermeer het stuer en noorts hoeft van haeren Man sonder diergelijck soet ont-hael en een vriendelijcke ghedienstigheydt konnen winnen. Och hoe souden de swaere lasten van den Houwelijcken Staet versoet worden, waer 't dat de Echt-ghenooten malkanderen soo wisten te vieren! Sy souden voorwaer malkanderen in alle voorval-len en swarigheden, daer dien Staet mede besaeyt is, stercken en verkloecken, en souden alle de pijlen op eenen algemeynen schilt ontfangen: ende als sy langhen tijdt in een vreedfamigh leven, Kinderen in de vreesse des Heeren op-ghebrocht souden hebben, dan soumen diergelijcke af-lijvigh wese-nde en begraven zynde, dit korte, maer ghewenscht *Graf-dicht*, eertijds by de Heydedenen gebruyckt op, hunnen Serck mogen snijden:

Pacificè vixerunt.

Dat is: god

Sy hebben geleest in Vrede.

T O E - M A E T J E N.

Ick en kan u hier niet soo laten gaen, *Philothea*, oft ick moet dit hier by-voegen, om den wegh tot het navolgende *sinne-beeldt* te baenen. Eenen Esel trock een waegen daer 4. à 5. menschen op saten, en daer ontrent was een Karosse met vier Peerden, die maer eenen Monsieur voor vraght en hadden. Soo sekere hier op oogh-merckten, ende de ongelijke inspanninge van dese Peerdē ende Esel mispresen, seyde' eenen Grauwert: De Peerden hebben noch het quaetste, want desen Monsieur heeft soo veel Cruycen ende swarigheden, datse alle ander gewicht in de schael fouden op-haelen, 't is soo, ende gelijk men seght:

Hoe grooter visch, hoe droever water.

Soo oock:

*Hoe grooter eer, hoe meerder seer,
Hoe grooter huys, hoe meerder Cruys.*

Met een woordt, daer zyn dick wils swarigheden, die *Hans* heeten.

Noch een dichtjen, om geen ydel plaetse te laten.

Men seght; *De kleedingh maect den Man*
En seker daer is vry wat van;

Maer om in 's Landts-dienst wel te treden,

Soo moet den tabbaert wat sattijn

Van binnen wel gevoeyert zyn,

Met vromigheyt, verstant, en reden.

**De waerachtighe ruste is te vinden in
het Cruys.**

**Oft ick wil, oft niet en wil ;
Ick sit alleen op 't kruysken stil ;**

D En longhman die hier voor u staet,
Die leert ons hoe de Werelt gaet,
En wat sy doet oft niet en doet,
Waer op alleen sy rusten moer.

Hy nam dit krucksken in de handt,
En 't wincksken vloogh aen alle kandt,
En neigens vond'et, waer het socht,
Een plaetsken waer het rusten mocht,
Tot dat het naer het kruysken quam,
Al waer het volle ruste nam.

Wel is in 't kruysken dan de rust?
En is die niet in 's Wereldts lust?

De waere rust is verr' van daer,
Dat wierd' ick lestmael eens gewaer.

Ick sagh een trots en moedigh Heer,
Die opgeblasen was van eer,

En had ses peerden in de koets,
En dan 'ken weet niet boe veel goets,

En Eerlijckheden twee oft dry,
En gaf de schoonste Livery,

En hiel bancketten door het iaer,
Al oft een Graef oft Prince waer.

Ick seyd' : Die heeft sijn vollen lust,
En noch en had sijn hert geen rust.

Ick sagh daer eenen aen sijn gelt,
En had den heelen nacht getelt,

En telde noch, en hadt soo breedt,
En leyd' de sommen al gereedt,

En docht hem eenigh geldt te licht,
Dat hongh hy in een goudt gewicht,

En sadt en woegh van boven neer,
En porten t'saemen even seer :

En seyde' soo met een drooge lagh ;
 Dat is al voor den ouden dagh ,
 Als wy eens worden oudt en koudt ,
 Dan dient ons wel goedt onderhoudt ;
 Want wie niet wat in tydts en spuert ,
 En soo van langer handt vergaert ,
 Die sal van honger noch vergaen ,
 'T is nu al om het gelt gedaen .
 Daer op soo kusted' hy den sack ,
 Die vol van Souvereynen stack ;
 Ick seyde' : Die heeft zyn volle lust :
 En noch en hadd' sijn hert geen rust .

Ick sagh hier laest een Hofsche quant ,
 Dan met den Vogel op de hant ,
 En met een wey-tesch aen de sy ;
 Dan weder in de picquerij ;
 En daer geduerigh naer den noen ;
 Den Tour van à la Mode doen .
 'Ten waer hy sat in een prieel ,
 Want buyten had hy sijn Kasteel ,
 Gelegen in een groen valley ,
 Omringelt met een vette wey ,
 En boven dien oock wel beplant
 Met schoone dreven t' alle kant .
 Ick sey : Die heeft sijn vollen lust ;
 En noch en had sijn hert geen rust .

Soo sagh ick lestmael in de Maen ,
 Een vrijer aen de venster staen ,
 Die dickwils sat heel uren lanck ,
 Bevrosen op een steene banck ,
 En knippert ande voor de deur :
 Daer stont den koelers Serviteur :

En wat hy smeecte, wat hy riep;
 Het licht was uyt, de Iouffer sliep;
 En als hy's morgens haer verweet,
 Soo kreegh den bloedt noch slecht bescheet;
 Sy loeger med', dat kreegh hy toe,
 Hy stont en sagh 'k en weet niet hoe,
 En peysde: Wel Iouffrouw Mary!
 Wel wat is dit voor courtosy?
 En was noch bly toe dat hy sweeg,
 Eer dat hy nog wat drooger kreeg.
 Ick laet u peysen hoe den gast,
 Dit boeren wambas heeft gepast,
 Hy meende dat de soete min
 Niet anders hadd' als honingh in.

Soo soeckt een ieder over al,
 Waer dat hy sig vermaecken sal;
 Maer vinden niet als groot verdriet,
 De waere rust en anders niet:
 Want eer, en gelt, en vryery,
 En hebben niet als slaverny,
 En stooren dickwils menigh huys,
 De seecker rust is op het Kruys;
 VVaer dat gy vlieght, oft niet en vlieght;
 Gy siet hoe daer de wereldt lieght;
 Verfoeyt dan alle snoode lust,
 Eer ick beloov' u vaste rust.

A E N - S P R A E C K.

DE Vogels, Bemizde Philothea, die haer pluy men
 en pennen leenen om boecken te schrijven, die
 kunnen selfs oock wel nutte lessen aen den mensch
 voorhouden. Soo leeren wy van den Haen, een wa-
 kende ooghe te hebben; van den Oyevaer, de gediens-

ligheyt ende liefde tot onse Ouders; de suyverheydt
 van de Tortel-duyven; de ootmoedigheyt van een
 Winter-koninghsken, d'op heffinge der herten tot
 hemelsche saecken van den Paradijs-vogel; niet een
 soo slecht, oft 't leert ons door sijnen sangh Godt
 dancken en loven. Somma, daer en is geen gebreck
 van goede Meesters, waren wy maer alleen bequame
 leer-ionghers. Gelooft my, daer waer groot profijt
 uyt haere onderwijsinghe te trecken, en soo wy haere
 tael kosten, oft wouwen verstaen, sy souden ons tot
 af-stant van het quaedt, tot volherdigheyt van het
 goet verwecken. Ende wat een groot gheluck en
 was het niet voor dien mistroostighen *Novitius* oft
Proeveling? dat hy een rijpe ende nootsaekelijcke,
 iae salighe bemerckinghe vattede van een vogeltjen.
 Hy hadd' de venster van sijn Celleken staen ter sijde
 van een groen velt, van waer hy de lustighe bosscha-
 gien sagh, de schoone beken d waelende door de ge-
 klaverde weyden, behalven de iaegers die hy dick-
 wils hoorde steecken. (a) Dit lagh hem soo dickwils
 in d'ooghen, dat hy een misnoeghen kreegh van sijn
 levende graf, dat is, van sijn Celle. Op eenen tijdt
 dan, als hy lagh in sijn venster, en al fantaserende
 gingh practiseren hoe hy de vlucht best soude in 't
 werck stellen: soo hy diep stack in dese ghepey-
 sen, soo komt voor hem op den naesten boom een
 schoon vogheltjen sitten singhen en springhen, en
 schein met sijnen sangh en blijde geschal sijn geluck
 en vryigheyt te verheffen. Waer op den *Novitius*
 terstont uyt-schoot, en seyde: Siet eens, myne al te
 vroegh bedroefde en ghevangeneziel? wat conten-
 tement en gheruustigheyt dat het is, oock voor een
 onredelijck dierken, buyten alle bedwangh te leven,
 en sijn groene iaeren in de groene bosschagien te be-
 steden, ende ick de soete Lenten van myn leven eerst
 ben in-ghetreden, sal ick my hier begraven eer ick
 doot

(a) *Bern. de Villeg.*

doodt ben, ende my van de vierigheyt en vlijtigheyt (die oock de minste schepselen niet en willen derven,) gaen berooven! konnen die vogeltjens Godt in het groene veldt loven, waerom en kan ick hem oock in de wereldt niet dienen? daer sijn immers soo veel Godt-vreesende menschen, die de vryigheyt is een verwecksel tot de deught, ende eenen toom geven tegen de sonden. Den houwelijcken staet is soo wel voor my, als voor een ander een H. Sacrament: oft soo ghy dien wegh niet en wilt in slaen, daer is oock al menighe schoone Lelie van suyverheydt, al en staetse niet tusschen vier mueren besloten. Waer toe dan langher hier in desen pijnlijcken Kercker ghebleven? Is 't dan al ghewonnen als ick door melancholie en swaermoedigheyt in wanhoopinghe en desperatie myn benauwde ziel dagelijcks sal versmooren? soo dat ick noch van tijdelijcke vreught, noch van de eeuwighe ghenuchten en sal weten te spreken? Al ghenoegh van dit ongheluckigh leven, 't is hooghen tijdt dat ick een eynde maeck van myn droefheydt; ick wil heden noch, sae op staende voet, dit vogheltjen in vryigheyt naer gaen volghen. Soo hy dit opset maecte, en het vogeltjen van den eenen boom op den anderen soud' vlieghe, soo komter onverwacht eenen Kiecken-dief, en die klaut het arm dierken, druckt hem de nagels in sijn teer vleesch, soo dat de pluymen stuyfden en stoyen in de locht, van de welke sommige door den wint tot aen het venster van sijn Celleken gedreven wierden. Doen veranderde hy van thoon en van sin, en seyde: Och lieve beestjen! my docht gy waert soo gheluckigh dat ghy naer uwen lust in het wout, en groen velt mocht over al fwieren; maer nu sien ick dat het u veel nutter gheweest soud' hebben in een gayooltjen op-gesloten te zyn, en in een verfekerder ghevanghenisse te schuylen. Voor my, ick verandere van opset, en van resolutie, ende sal my in mynen aengevangen roep gedulden: hebb' ick wat

minder vrylghoydt, ick heb meerder seeckerheydt. Wie is 't die 't al naer sinen fin kan hebben? Voor een boofwicht is Hemel en Aerde te kleyn, en voor een Godt-vreesende ziele kan een Celleken worden soo groot ghelijck een Wereldt. Al is myn lichaem besneden met enge paelen, de ghepeysen van myn hert die gaen wandelen door die groote rondender Hemelen: s'en zyn niet al vast die besloten zyn, en s'en zyn niet al vry die loopen ongebonden. Adieu dan perijckeleuse Wereldt, adieu ghevaerlijcke ghedachten, 't is my beter in een eenigh Celleken saligh te worden, als in de woeste Wereldt perijckel te loopen. Dat was de Leerin-ghe die desen *Novitius* trock uyt het ongheluck van dit beestjen. Is dat niet 't ghene men de Kinderen wijs maect: De vogeltjens sount op het steertjen legghen: dat is met verstant sijn profijt daer uyt trecken?

Dit vogeltjen dan gaf een lesse van de gheluckige eenigheydt; maer het vogeltjen daer het Sinne-beelt afspreect, is eenen Leeraer van de verdueligheyd. Want het druckt uyt in sijn eygen selven, 't gene daghelijcks met ons geschiet, dat waer dat wy vliegen, hoe hoogh dat wy 't nemen, ofte hoe leegh, dat het Cruys is de kruck, en dies volgens de eenige plaetse om te rusten.

Om hier een weynighsken dieper in te treden, *O Philothea*, soo dient bemerckt, dat de Werelt is vol Kruycen. Want de zee wordt door-zeylt met Kruycen, de locht wordt door vloghen met Kruycen, de straeten liggen vol Kruycen; het playeyfel vol Kruycen, de tafels vol Kruycen, het dack, de mueren, de glaesen, yensteren, het lijnwaert, 't is al-te-mael vol Kruycen, iae den mensch selfs uyt-stekende sijn ermen sal een merckelijck Kruys wesen. Ende dese lichaemelijcke ende uytwendige Kruycen al zynse overvloedigh in 't getal soo dunckt my nochtans, dat de inwendighe ende gheestelijcke haer niet en hoeven

ven te wijcken , ende soo iemandt daer eenen inventaris af geliefde aen te teeckenen , ick en twijffel niet oft hy en souwer al meer en swaerder bevinden. Tot een staeltjen van dese souden moghen dienen dese navolghende : want het zyn al-te-mael Kruycen ; eenen winckel sonder neiringe , eenen Koopman vol bancqueroeten , een houwelijck sonder vrede , vol jalousie ; Edeldom sonder goet , goet sonder Edeldom , huylghesin sonder kinderen , kinderen sonder verstant , verstant sonder middelen , middelen sonder gesontheyt , gesontheyt sonder contentement , &c. Iae een van de grootste Kruycen is , geen Kruycen in de beurse te hebben.

Den Tyran van Japonien dede eens uyt roepen dat al de gene die Martelaer willen sterven , een Cruys voor haer deur sou planten , en 's anderdaeghs stont het over al vol Cruycen. *Lieve Philothea* , dat al de ghene die Martelaers zyn in de Wereldt , benessens alle de Martelareffen , 't selfste moesten doen , ick gheloof datter niet Timmer-lieden ghenoech en souden ghevonden worden , om daer aen te aerbeyden. Oft ghy het u hebt , *O Philothea* , dat en weet ick niet , oft gy het uw' sult krijgen , dat weet Godt ; misschien iae , zyt mynder waerschouwinghe ghedachtigh , als het u sal overkomen. Doch tot uwen troost : is het Godts kruysken , soo is het Godts huysken. En als dese Cruycen soo menigvuldig zyn , soo en kan 't niet anders geschieden , oft een ander moeder al een groote portie af hebben. De inwoonders van *Creta* meenden dat sy buyten alle andere menschen daer af souden hebben behooren ontslaeghen te wesen , om dat *Jupiter* in hun landt was ghebooren : hem docht dat dit gheluck voordeel sou hebben moeten ionnen aen de lants-mannen. Maer *Jupiter* sloegh het stracks af , seggende , dat ginck boven de conditien van het menschen leven , dat altijt vol miserien ende Cruycen moet blijven , voorders wouden sy van Cruycen veranderen , oft met iemandt mangel-

len, dat hy hem desen oorlofionde, ende datse tot dien eynde op de alghemeyne Cruys-merckt souden verschijnen. 'T welck oock soo gheschiede, ieder quam met sijnen sack, en met sijn Cruys. Doch soo sy al d'ander daer teghen op-ghewoghen hadden, bevonden sy hunne eygene noch al van de minste te wesen, soo dat ieder een goedt vondt met sijn eygen Cruys weder te keeren, en was alleen besorght om het sijn voortaan met verduldigheydt te verdrighen. Hier en valt geen mangelen, noch gheen ontvluchten, *want die een Cruys wilt ontloopen, salder twee gemeeten.* 'T is gelijk, over al, t'allen tijden moet liiden. Ghelijck in Egypten geen huys en was sonderlijck ten tijde van den uytgangh van de Kinderen van Israël, (a) soo en is'er gheen familie, oft huysgesin, oft daer worden tegenspoeden, ongenuchten en Cruycen gevonden; soo dat het *Salon* soo qualijk niet voor en hadd'als hy eenen van sijn vrienden leyde boven op den hooghsten thoren van de Stadt van *Athenen*, en hem thoonende alle die trotse ghebouwen, schoone Palleyfen, mitsgaeders de huysen van de Rijcke Coop-lieden, ende andere Borgerije. *O! wat menighte van ongenuchten, wat swarigheden en ellende en schuylen niet onder alle dese dacken die wy hier van boven met ons ghesicht rondsom overloopen!* De kinders, *Philothea*, gheven malkanderen een raedfeltjen uyt, wat datter meest in huys is, en het minste gesien wordt, en sy segghen dat het zyn de voedstappen. Ick wil dit de Kinders geirne toe-staen; doch met sulck bespreeck dat ick dan de naeste plaetse voor de menighte van de Cruycen magh bewaeren. Die een luttelken weet watter in de Werelt om gaet, gelijk voor het meestendeel, de Bicht-vaders konnen ondervonden hebben, die sullen lichtelijck ghe-looven dat de Cruys-dagen van de Werelt het heele iaer door dueren. *Soo dan, geen eer sonder seer, gheen*
bert

(a) *Exod. 12.*

hert sonder smert, geen huys sonder Cruys. Daer was in *Indien* een Vrouwe die de Af-goden langh ghebeden hadde, om een Vrucht in den houwelijcken Staet te verwerven. (a) Sy hadd' ghebeden 't een iaer voor en 't ander naer, sonder dat de Af-goden haer de vrucht verleenden. 'T quam ter ooren aen eenen van de *Societeit*, die haer in het waerachtigh gheloof onderwees, en datse haren toevlucht tot een *Crucifix* soude nemen. 'T gebeurde dat sy na het overloop van neghen maenden is bly-moeder geworden, en heeft haer kindt in den doop *Cruysken* doen heeten, het tweede iaer volherde sy in haere voorgaende ghebeden voor het *Crucifix*, als wanneer sy wederom ghebaert heeft, en het tweede Kint ghelijck het eerste *Cruyken* doen noemen. Soo hadd' dese Vrouwe in haer huys twee *Cruyskens*. Dit is wel in *Indien* gheschiet; doch ick vinde noodeloos te wesen soo verre Cruycen te haelen, en die op te soecken in *Asia*, sy zijnder in *Europa*, in alle Rijcken en Landen, in alle Steden en Huysen, genoegh te vinden.

Alleen reesterde tot uyt-legginghe van ons Sinnebeeldt voordere bewijfinge, hoe en op wat manier de rust in 't Cruys te vinden is. 'T is ongelooffelijck hoe den *H. Andreas* sig verheught heeft in sijn Cruys, met wat een blijdschap *Paulus* heeft in de ghevangenis geseten, en wat vreught d' Apostelen verthoonden in hun aensicht, als sy van de Tyrannen de sententie des doodts hadden ontfangen, om dat sy wel wisten dat die de heyrbaen was, daer hunnen Meester en Konink was op sijnen Triumphanten wagen des Cruys, tot vreught gereden. De blijdschap die sy gevoelden was daerom soo groot in de ziele, datse qualijck gevoelden de tormenten in het lichaem, en terwijl dat hun vleesch braede, en kiste op de gloeyende kolen, soo waeren hunne gepeysen al boven in den Hemel: soo

soo dat ick se nergens beter by en kan vergelijken als by het huys van *Jabal*, daer men in d'een kamer niet en hoorde noch en sagh als smeden, het gedreun van de hamers, vier en gloeyende yser, en in d'ander kamer was soet mûlieck, en alderhande lieffelijcken klanck der Snaren. (a) Maer om die wil dat de Cruycen van Martelie soo gemeen niet en zyn, soo wil ik die geirne voor by gaen, en van andere spreken. Hoe veel en zijnder niet die de saecken niet naer het inwendige en oordeelen, maer alleen naer d'uytwendighe schorffe vonnis strijcken? Die meenen, en met volle monden daer af spreken, dat een Cloosterlijck leven ofte de suuyverheydt is een Cruys om niet te verdraegen. Ick beken 't geirne dat het sijn swarigheyt al heeft, want sijnen wil te versterven, eenen anderen altijd te ghehoorsaemen, sigh t'onthouden van spijs en van genuchten, en dierghelijcke vyf en twintigh, ongetwijffelt het zyn Cruycen, maer ick segge met den *H. Bernardus*: *multi vident cruces nostras, qui non vident consolationes nostras. Veel sien onse Cruycen; die niet en sien onse vertroostinghen.* En desen troost, en Goddelijcke salvinge is oorfaeck, dat niet alleen Princen en Graeven, Hertogen en Konings Soonen, en Broeders, maer selver teere Maegden, Edele Iouffrouwen, Doorluchtighe Princeffen, de schoonste die men vont, de rijckste die men wist, de Edelste die men kende, dat die door het midden van van haere Serviteurs quaemen gedrongen, om in alle versmaetheydt, ende armoede den naeckten en bebloeyden *Bruydegom Jesus Christus* te omhelsen, welcke oock in haer Godtvruchtigh leven, ende in haeren heylighen roep meer genuchten schepten, als de wereltsche in alle hunne wellusten: sy distilleren hare bittere Cruycen tot soete wateren, daer in tegendeel de houw-siecke Iouffers de blijdschap druypt door de vinghers, ende besitten een vaste droefheydt van

(a) Gen. 4.

van haere vlieghende genuchten. (a) *Maer al-te-mael en vatten sy dit woort niet.* De blinde amourettekens, die leydender veel aen den dans met blijfchap, achter de welke de droefheydt haest komt springen. De velen gaen voor, en de krijterkens volgen. Nu gelijk ick het voordeel gheef aen de fuyverheydt tegen den houwelijcken staet, soo is het oock seecker dat het Cruys van ootmoedigheyt fachter is voor Godts dienaers, als het kuffen van de eere voor de lief-hebbers van de Werelt. *Diogenes*, die maer den uytwendigen fchijn en hadd' van zedelijcke deughden, woonde in een houten ton, die groot genoegh was om *Alexander* met een jaloursheydt te terghen, soo dat hy felfver bekende: *Waer ick Alexander niet, ick soud' willen Diogenes wesen.* Wat fal 't dan zyn van een Christelijcke vernederinghe, die noodtsaeckelijck vol van vreughden moer wesen? daer in teghendeel de hooghe eer, en staet dick wils op moeten staen kijken. (b) *Als ick Religius was, sy dien wijdt-beroemden Bellarminus, doen en wist ick niet wat dat droefheydt; en nu ick Cardinael ben, en weet ick niet wat dat blijfchap is.* En seker, wat gevoelen kan myn hert hebben meer van een purperen kleedt, oft goude Kroon op het hooft, als van een grove pij, oft stroyen hoet? het moet van binnen komen, ende het hert kittelen 't ghene dat ons eens voor goedt soud' doen lacchen. Het wilt velt-riet stondt en wies beneffens een fuyker rietjen dat heel kleen bleef daer het ander op korten tijt ongelooffelyck was op-gheschooten, soo dat het sich oock volmondigh beroemde over syn groenigheyt; maer het ander kleyn en verfmaedt rietjen seyde: (c) *De grootheydt en hebb' ick niet, 't is waer, maer het mergh van binnen dat is vol foetigheydt en fuycker; en al het voedtsel dat ick treck, en verdwynt niet in een deel ydele fcheuten, maer ick verkoock dat, ende verandert het in een*

alder-

alder-soetste substantie. Laet ons dit van de planten eens passhen op de menschen, *Xaverius* roept dat hy in sijn Cruycen swemt in soethertige ghenuchten, in Hemelschen troost; dat den vloet soo groot is, dat hy daer in sal versmachten? ick vraegh, *Philothea*; is'er wel eenen *Salamon* oft *Sardanapalus* die't hem kan naer doen, en die eens op sijn rust in sijnen lust kan stoffen? Den arbeyt, den tegenspoet, den honger, verstervinge, vervolginghe, het Cruys, hebben eens gheweest vol pijnlijckheydt ende droefheydt, maer naer dat Christus alle dese dingen ghedistilleert heeft, by manier van spreucken, en dat hy daer de bitterheydt heeft af-ghenomen, soo is het Cruys sonder Cruys. vervolginghe sonder vervolginghe, verstervinghe sonder verstervinghe, en de droefheydt sonder droefheydt ghebleven, min oft meer ghelijck de wateren veranderen van smaeck, om de mineraelen daerse door loopen: soo oock naer dat alle de swarigheden door 't H. Lichaem van Christus ghepasseert zyn, soo zynse verandert van natuer, en hebben een Goddelijcke soetigheydt ende troost behouden. Veel gheloooven dit soo niet te wesen, maer die het gheproeft hebben, kunnen daer at oordeelen.

(a) 'T is een ghenuchelijcke geschiedenisse die wy hebben van twee *Jan Potagien*, naderhant twee uyt-nemende Heylighen. Sy hadden langen tijdt in verscheyde steden op Kermisse ende bly-dagen hunne personagien gespeelt, en waeren van alle merckten weder gekomen. Eenen kreegh misnoeghen in dese sijnen handel, en wou eens een partije spelen om Godt te behaeghen; oversulcks vertrock hy sijn selven, en verstack sig buyten de wete van sijnen medegesel in een rotse. Ondertusschen was'er een groote Kermis voor de deur, daer sy om den toeloop des volcks eenen schoonen penninck kosten op-steken; maer

maer sou het spel volmaekt zyn , soo moesten sy beyde malkanderen helpen. Hy vraecht dan herwaerts en derwaerts ofter niemandt en is , die hem weet te seggen waer dat sijnen Compagnon is verftoken oft vervlogen. Ten lesten verftaet hy van eenen Ackerman , dat hy een ander maniere van leven heeft aenghevanghen , leydt hem tot de plaetse daer hy figh vrywilligh hadde laeten influyten. Daer komende begint hy fijnen mede-gesel te bidden en te smeekert dat hy doch dese vife-vaferijen foud' laeten vaeren , dat het narre-ftucken waeren dierghelijcke faecken aen te rechten , hy wift immers ghenoegh dat dit geen duer en kost hebben , en overfulcks dat hy de oude vrientfchap en konften wederom foud' hervatten. Maer die van binnen fprak als eenen-Predikant , feggende datse al langh ghenoegh den Sot gheschoren hadden , en dat het meer als tijdt was een ander oog , die alle dinghen fiet , te behaeghen. Voorders dat gelijk hy mede-gesel was geweest in alle ydelheydt , dat hy behoorde nu oock te blyven fijne Compagnon in de penitentie , en strengigheyt. Maer dit was voor een doove Mans deur geklopt ; eerder waer de rots daer hy in fit te bewegen , als defens verfteent hert te beroeren. Soo hy dan even weygherigh bleef , en van geen Eremijts leven en wou hooren : gheveynft den op-ghesloten al oft hy met hem weder fou keeren , laet figh tot dien eynde met een seel op-trecken , komt boven , gaen met malkanderen. Onder wegen feght hy , dat hy fyn beurse met gelt in de spelonck heeft laeten ligghen , keert wederom om die te haelen ; dan soo hy figh verschoonende van daer in te gaen overmidts fyn fwackheydt door't vasten en penitentie , soo laet hy den anderen af met koorden , den welcken quaelijck beneden was als den anderen boven , de spelonck met eenen grooten steen heeft toe-gesloten , feggende : oft het u lief oft leet is , ghy fult Cluyfenaer leven en sterven. Defen meynde in't eerft dat het maer spel en iock was , maer als hy

merck

merckten dat het voor goetd ging, doen begoft hy te vloeken en te sweiren, en aen alle de duyvels uyt der hellen. Welck ghetier ettelijcke daghen duerde, tot dat hy allenghskens quam tot kennisse van syn eygen selven, wierdt daer naer verduldigher; ten lesten vondt hy'er smaeck, en troost, en lust, en rust; ende en heefter nimmermeer willen uyt-komen. Die de netelen soo teerkens aenraecken; die wordendet af-ghestecken, maer diese in de handt vrijven, die en weten daer niet meer af dan oft het waeren onnoosle groene kruyden. Soo gaet het met een Godtvruchtigh leven, met verstervinghen, met oodtmoedigheydt, met de reynigheyt; dat is gheseyt, soo gaet het met het Cruysken, waer op alleen ons hert dat wilt vogheltjen kan, en moet, en sal rusten. Alleen, seg ick; want pracht rijckdommen op rijckdommen, voeght ghenuchten by ghenuchten, vermeerdert eer en staeten met kroonen en throonen, en leght daer boven op u hert, en noch en sal't niet stil kunnen ligghen. Soo dat my dunckt dat eenen Edelman, scheidende uyt de Wereldt om de rest van sijn daghen af te slyten in een Eremitagie, desen adieu wel met recht in de schorsse van eenen van de buytenste boomen heeft moghen snijden, tot waerschouwinghe van alle die't soude lesen.

Adiu, O Wereldt snoode Vrouw,
 U blijdschap steeckt vol spaey berouw.
 Adieu genucht schijn honingh soet,
 Ghy vult met gal al ons gemoet.
 Adieu eer-suchtigh purper kleedt,
 Ghy dect maer beeldt geen herten leedt.
 Adieu rijckdommen lief verdriet,
 Ghy steeckt maer thoont u dorens niet.
 Adieu geselschap dat noch lacht,
 Weet dat de droefheyt u verwacht.
 Adieu myn lief, wordt vry de Bruyt,
 Voor my ick gaen, ick schuyder nyet.

Adieu

Adieu myn bloedt en ad'lijck huys,
 Daer is geen rust als in het Cruys.
 Hier med' treck ick langhs Bergh en dal:
 Een slaef van Godt is Heer van al.

Hier hebby dan, beminde *Philothea*, het eynde van myn Boeckxken, en daer desen Eremijt is ghescheyden, daer wil ick oock een eynde maecten. Al lang ghenoegh waer't goedt ghenoegh: Even-wel soo vint ick my genootsaeckt, een *vercieringh* hier by te voeghen, 't sal my dienen om de afgunstige vonnissen te versetten. Vonnissen segg' ick. Want

Wie kan 't al passen

Als die het koren doet wassen.

Eenen Vader dan vergeselschapt met sijnen Sone, reyden over wegh met een Efel, die hoe sy 't weynden oft keerden, nimmermeer de gene die hun ontmoeten, van pas en kosten doen, oft behaegen.

Dit stel ick u hier voor ooghen.

Hoe sy voeren alle dry;

En daer by sal ick betoogen;

Wie van 't Esels maeghschap zy.

Als den Sone op den Efel alleen gheseten was, soo vinden sy een deel sehuyffel-boeven; van de welcke eenen:

Riep terstont met luyder stemmen,

Siet eens desen handel aen

Op den Efel slingert Lemmen,

En den Ouden Man moet gaen.

Dit was d'eerste handt-gift die sy ontfangen, waer uyt sy lichtelijck konnen gissen wat Cooplieden dat sy noch hadden te verwachten. Evenwel den Vader wilt het in de beste ploy slaen, en sat voor dese reys het huyckxken naer den wint hanghen.

Clappers tonghen moet men rijden,

Dacht den goeden ouden Bloedt;

Hansken, seght by, laet my rijden

Loopt gy liever wat te zuet.

Het welck daetelijck gheschiede,

Nu sal immers ieder swijghen,
 Want het ionckcken is'er af:
 Och! hy sal het anders krijgen,
 Als men't eerst aen Hansken gaf.
 Heele straeten roepen t'saemen:
 Siet den ouden Grot eens aen,
 Hy behoorde sigb te schaemen,
 Dat hy rijdt, en't kindt laet gaen.

Den Ouden Man, siende dat sy hem oock niet en
 verschoonden, maer dat hy al even dapper met de
 tonge geslagen wirde, is oock van den Esel getreden.
 Want om peys, en vrees te houwen,
 (sey hy) soon, 't is best gedaen,
 Dat wy onsen Esel stouwen,
 En daer wat benessens gaen.

Den Vader dan en den Scene zyn nu alle beyd' af-
 geseten, sy gaen te voet, ieder heeft de oorsaeck van
 sijn eygen ver wyt weg genomen; sal het nu voortaan
 mogen passeren sonder tol te geven? Och neen, daer
 komen ander in't ghemoedt, en die grauwen alsoo
 kloeck als de beste van den hoop; sy beginnen al van
 verre te roepen en te segghen:

Sietse

*Sietsse gaen daer naer hun drijven ;
 Siet hoe hy den Esel mindt ,
 Wilt den ouden Grieck niet rijden ;
 Dat hy rijden laet het kindt.
 Ieder wist het sijn te segghen ;
 En dat ded' hun groote pijn ;
 Hoe sy 't effen , hoe sy 't leggen ;
 Alle man die seyde' het zijn.*

Doen sagh den ouden Patroon ; dat hy veel breyns
 moet hebben, die een iegelijk de mont wilt stoppen :
 doch om te thoonen dat hun-lieden schimpen kost
 met de selfste munt betaelt worden ; en dat dees
 dwers-drijvers met het selfste sop van lasteringe kost
 overgoten worden , seyde' hy in deser voeghen .

*'T wilt hier al sijn vonnis strijcken ,
 Oft een ieder Rechter waer ,
 Maer wilt ghyse wel bekijken ;
 Sy zyn oock van 't Esels hair .
 Is het wonder datse forghen ?
 Seyde' den ouden ongestoort ;
 Sy en kunnen 't niet verborgen
 Dat sy oock sijn lanck geodt ;
 Sy en kunnen 't niet gelijden
 Dat men op den Esel rijt ;
 Twee op hunnen Broeder schreyden ,
 Dat doet hun te groote spijt.*

Dat en was immers noch soo onaerdighen greep
 niet voor eenen ouden Man : hy thoont dat als
 hy'er toe gheseten waer , hy souse sonder veel daer
 op te studeren oock wel door den Mostaert kon-
 nen sleypen : maer hy denckt ghelijck het waer
 is , dat men langh tegen eenen oven sal gaepen ,
 eer hy ghestopt sal worden. Om dees keffers
 dan niet voort op te hitschen , gaet hyse voor-by , en
 overleghet eens een ander middel , waer door hy
 van die spot-voghels inochte bevrijdt wesen. Daer
 en reesterde nu anders niet als dat sy onder hun bey-
 de den Esel selver souden draegen. Dat doense ; maer

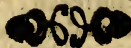
*Soose beyde schier besweken ,
 (Want het beest dat was te swaer)
 Al de gen' die hun bekeken ,
 Geckten wel te keur met haer .
 Sijn dat niet twee groote sotten ,
 Siet doch eens den handel aen ;
 Mach men dees niet wel bespotten ,
 Die hier soo gelaeden gaen .*

Doen verloor Beste-Vader de patientie en verduldigheyt, en hy en kost die gemeenelijke schimpers en die onghesoute schelders niet langher ghedooghen: siende dan dat hy over al was gevallen in een deel vife Planeten, daer doch geen en rechten voghel mede was te schieten, seyde hy:

*Och het zyn soo swaere vrachten ,
 Als men Esels draegen moet !
 Schoon de last u quam versmachten ,
 Gy krijght ondancck wat gy doet .
 Sijn dat niet wel Esels trecken ?
 Doen de Esels deught in als
 Die daer na noch met u gecken ,
 Zijn't niet Esels door den hals ?*

Hier eyndt dit fabeltjen met den Vader, ende met my; doch ick en ben van een kleyn gerucht niet verwaert, en Smits kinderen sijn gewoon vonken te sien vliegen. Ick segg' dan tot besluyt van dese vercieringen, en tot myn eygen verfroostinghe.

*Hoe dat gy't best , hoe dat gy't vat ,
 De menschen hebben altijd wat ;
 Hy is gerust , en anders geen ,
 Die't oordeel Godts ontstelt alleen .*

O O R L O F,

Aen den Goedt-ionstighen Leser.

ICk weet niet dan al te wel **BEMIN-**
DEN LESER, dat ick aen den weg
 timmere. De laeck-suchtighe Pas-
 sagiers sullen waerschijnlijk myn
 strooyen huttekens eenen jou geven.
 Dan't is lichter een saeck te verachten,
 als te verbeteren. Myn voor-nemen
 alleen is een gemeen en med'gaende
 verstandt, als het heeft een Lesend'-
 vlaeghje, de ydelheden des **WERELTS**
 aen te wijzen: Ghefronselde hoofden,
 die dickwils meynen datse wijs zijn,
 als sy vies zyn, die sal't alijtte kort oft
 te lanck wesen. 'T is my genoech als
 uwe goedt-ionstigheydt die in een
 goede plooye sal staen, ende die met
 soo vriendelijcke handt sal ontfan-
 gen, als het is gheschreven. Hier mede
 den **Almogende** bevolen.

Ad Majorem Dei Gloriam.

L I E D E K E N ,

Om den tegenwoordigen tijdt waer te nemen , ende
den toekomenden te vreesen.

Op de Wijse : *Herderkens al soetjens* , &c.

Superius. **N**U heb ick het leven , adieu , adieu gheseyt ,
En tred' in d' eeuwigheydt ,
't Lichaem is nu een lijck ,

Bassus. Iae morghen stof en slijck ,

Super. En in myn edel Bloedt ,

Bassus. Licht nu den worm en vroet ,

Och menschen 't leven loopt ghelijck een stroom !

Och menschen 't leven vlucht ghelijck een droom !

Super. Och die hier naer het scheidyden , naer sijnen
Hadd' maer een oogenblik ! (laetsten snik ?

Och Tijdt waer zijde ghy ?

Bassus. Die is nu al voor-by ,

Super. En al mijn' iaeren groot ?

Bassus. Die heeft de bleecke dootd.

Och menschen neemt doch uwen tijdt hier waer !

Och menschen daer is geen respijt hier naer ?

Super. Nu moet ick (eyfacy !) voor mynen Rechter
Nu gaet myn vonnis aen ! (staen)

Wordt'er daer al ghehoort ?

Bassus. Iae oock een ydel woort.

Super. 'T quaet dat verborghen waer ?

Bassus. Komt dan in 't openbaer.

Och menschen peyft doch op u leste uer !

Och menschen 't valt ons hier daer naer soo suer.

Super. Nu wensch ik een berg , oft heuvel op my viel
Soo schroomt en beeft myn ziel.

O Godts berimhertigheydt !

Bassus. O Godts rechtveerdigheydt !

Super. Is'er dan geen gena !

Bassus. Neen , het is al te spa.

Och menschen peyft op 't vier en hellschen stanck ?

Och eeuwigh , Eeuwigh , Eeuwigh is soo lanck !

L I E D E K E N,

Tot het Nieuw-geboren Kindeken *JESUS*.

1. **O** Herderkens al soetjens en sonder getier,
Messias rust al hier:
 Na, na, na Kintje kleyn,
 Na, na, na Kintje reyn:
 Slaept Bloem van Jesse stam,
 Nu slaept onnoosel Lam,
 Slaept nieuw-geboren Vorst van Israël,
 Slaept kleynen Koningh, slaept Emanuël, *Na, na,*
2. Goey' liedekens van buyten al stillekens al
 Die komt in desen stal:
 Na, na, na Kindtje kleyn,
 Na, na, na Kindtje reyn:
 Slaept bloem van Jesse stam,
 Nu slaept onnoosel Lam,
 Slaept nieuw-geboren Vorst van Israël,
 Slaept kleynen Koningh, slaept Emanuël, *Na, na,*
3. Houdt op van u stormen gy Noorden windt
 'T is uwen Heer dit Kindt. *Houd' op*
 Na, na, na Kindtje kleyn,
 Na, na, na Kindtje reyn:
 Slaept Bloem van Jesse stam,
 Nu slaept onnoosel Lam,
 Slaept nieuw-geboren Vorst van Israël,
 Slaept kleynen Koninck, slaept Emanuël, *Na, na,*
4. *JESU*, nu slaept gy, nu is'et al gestilt.
 Nu slaept alsoo gy wilt,
 Na, na, na Kindtje kleyn,
 Na, na, na, Kindtje reyn:
 Slaept bloem van Jesse stam,
 Nu slaept onnoosel Lam,
 Slaept nieuw-geboren Vorst van Israël,
 Slaept kleynen Koningh, slaept Emanuël, *Na, na,*

O P - draght Brief.

Diogenes wentelt sijn Ton bergh op bergh af.
Coopernicus gevoelen nopende het draeyen van den Aerdbodem
Ongestadige fortuynen.

Aenspraeck tot den Leser.

Uytlegginge van de Tytel - plaet,
Belachelijcken treck van een Simme.
Bloemen beletten het snuffelen van de bracken.
Hipocriten beschreven.

Dicht op den soeten Naem Jesus.

Aenspraeck tot de Ziel.

Onstant vastigheyt des werelts. 29
Door wat tralien de werelt gesien wordt. 22
Doodt van Philippus den III. en sijnen wensch. 22
De ziel versucht naer den hemel. 24
Bekeeringe van Geerardus à Kempis. 26
Ernstige bemerckinge van Rolandts. 27
Overaerdigh segghen van een joncxken. 28
Vier spreucken. 29

Tijdt - verlies.

Hier op een dicht. 30
Kastelijcken tijdt. 36 Nero eenen tuysfcher. 37
Slechte tijdt - bestedinghe van veel. 37
Keyser Carel had een horlegiaken in sijnen rince. 37
Ouderdom van eenen tuyn , hont , peert , menschen. 38
De uren klagen d'en van de ander. 39
Droevig beklag van eenen Rentmeester op sijn doot - bedde. 40
Eenen slaepende op een schilt - padde wordt wegh gevoert. 41
Sotten handel van eenen Sot. 42
Vasten avont en Asch - dagh versabillen seer. 42
Den Tour à la Mode beschreven van de Poësie. 44
Veel tijdt - quisters in de werelt. 49
Wonder Testament van Carolus V. 49
Carolus V. wordt gedraegen nae 't Doopsel. 50
Treffelijcke spreuck van de Moeder van den saligen Aloysius. 51
Ziel suchten van den H. Ignatius aenschouwende den he-
mel. 52
Wonderlijk geual van eenen Moesel - speelder. 54
Denck - weerdige spreucken. 55
Niemandt en heeft twee Heme's.
Dicht hier op staends. 57

B L A D T - W Y S E R.

Veel menschen verkiesen de aerde voor den hemel.	59
Een hert met een oogh gaet vleyen aen de Zee-kant ; en waerom.	59
Doodt van een wiens hert gehecht was aen sijn bloem-hof.	60
Niemand en heeft hier en hier naermaels eenen hemel.	60
Sofstrates troost sikh in de ghevanghenis met het draeyen van de wielen.	62
Diergelijcke gedenck weerdige geschiedenisse.	62
Jupiter giet nu honger nu gal over de menschen.	62
Lacchen en kryten hoe naer by malkanderen.	62
Overtreffelycke gelijkennisse van een Valck en van een Hanne genomen.	63
Toegepast aen Lazarus en den Rijken Vreck.	63
Vroeginge van Marten Luther.	64
De Poësie speelt hier op.	65
Graf dicht van den Rijken Vreck.	67
Wonderen dooden-dans. 66. Vierpunt-reden.	69
Quaede Exempelen.	
Hier op een dicht.	72
Wel gemanierde Kinderen sijn schoone jwweelen.	74
Waerom alles aen Job verdobbelt wierdt , uytghenomen sijne Kinderen.	74
Quaelijck ghemanierde memmen sijn schaedelijck voor de suygelingen.	74
Aerdigen treck in het kaert-spielen.	75
Quaede exempelen vergeleken by de schorfsheydt.	76
Een kint opgevoet van wolven loopt ter iacht met wolven.	77
Seldsaeme geschiedenisse aen eenen ongehoorsaemen soon.	78
Suygelingen aerden na het sogh.	78
Blijckt oock in de Lammerkens.	79
Groot ongemack uyt het wisselen der Kinderen.	79
Een ongemeene geschiedenisse.	79
Quaede exempelen sijn druck-souten.	80
Setten voort in de Kinderen.	81
Ouders quaet , kinders goet is een seldsaeme saecke.	81
Aerdigh dicht van den crom-wandelende Krest.	83
Kluchtighe antwoordt van eenen Boer.	85
Bondige spreuck-woorden.	85
Schoonheydt verganckelijck.	
Hier op een dicht.	87
Oversoete bedencken in het schensken van eenen spiegel.	89

Schoonheydt van Helena.	89
Beklagh dicht van Helena nu out zynde.	90
Heden roodt, morgen doodt. 90. Den val bedervet al.	90
Schoonheydt is een verganckelycke Bloem.	91
Engelsche schoonheydt van de Princesse van Portugael.	92
Schoonheydt haest Fuelje-mort.	93
Twee schilderijen van den selfsten iongelinck, eene levende, eene doodt.	94
Borgias bekeeringhe by de doodt-kist van de Keyserinne.	94
Hier op een Dicht de saecken voor oogen stellende.	95
Een dochter bekeert door 't af snijden van haer schoon hair.	96
Wonderlijcke bekeeringe door het ontdecken van een bedreven schoonheydt.	98
Pallas een maeght en gewapent, leert de ionckheydt Sentinel staen.	100
Ongheloffelijcke kloeckheydt van een Maeght die ghevanghen wegh ghevoert wierde.	101
De Mode.	
Geldarpus doet sijnen hoet af passerende voor by de winkels daer kostelijcke stoffen verkocht wierden.	104
Een Iouffrouw heeft eenen Ecce homo achter haeren Spiegel geschildert, en steeckt daer spellen in. En met vrucht.	105
Clotildis versot op het hair van haer Neefkens.	105
Hekel-dicht op een ydel-tuyt.	106
Sedelijcke uyt-legginge der couleuren.	108
Geestigh antwoorde van een Dame.	108
Vier Dicht-leeringen.	109
Gierigheydt.	
Hier van een dicht.	111
Eygendommen van eenen gierigaert.	113
Wasrom het gout soo bleeck siet.	114
Aerdige greep van een kindt spelende op de straet.	115
Het geldt blijft hier.	115
Gierigaert wilt van sijn vel een beurse gemaect hebben.	116
Sijnen aert. 116. Leelijcke Fabel.	116
Gierige Geeraerts schraelheydt.	117
Historie van rijck, en vreck zyn.	118
Gierigheydt gelijk aen de Vogels van China.	118
Vader kister, Soon verquistler.	118
Gierigaert ghelijck aen de mollen.	119

<i>Wonderlijcken vout tot bekeeringe van eenen woekenaer.</i>	119
<i>Gierigaert ghelijck aen een vercken.</i>	120
<i>Schrob-dicht op eenen Gierigaert.</i>	121
<i>Ondanckbaerbeydt der kinderen voor de ontfangen goe-</i> <i>ren.</i>	124
<i>Vier raetsels.</i>	124
<i>Treffelijke pñct-reden op het eerlijck spaeren.</i>	125
<i>Oñstantvastigheydt van onsuuyvere liefde.</i>	
<i>Hier op een dicht.</i>	129
<i>De liefde gelijk aen een ey.</i>	132
<i>Kloeckmoedigheyt van een Maget.</i>	132
<i>Liefde ghelijck aen een Lampe.</i>	135
<i>Oñeerlijcke liefde blust haer selven.</i>	135
<i>Min vergaet in haet.</i>	136
<i>Den boogh ontspannen is een sweep.</i>	136
<i>Hier op speelt de Poësie.</i>	137
<i>Wonder avontuer van de Liefde en de Doodt.</i>	139
<i>Hier op een dicht vol senuwen.</i>	140
<i>Aetacn wordt verscheurt.</i>	147
<i>Droewe moort op de eerbaerheydt.</i>	147
<i>Den tijdt doet de oogen open aen de Liefde.</i>	148
<i>Eenen stoesser de mont gestopt.</i>	149
<i>Verstandighe antwoordt.</i>	149
<i>Ongemeynen roep.</i>	149
<i>Dry sappighe spreucken.</i>	150
<i>Perijckel tusschen ongelijke personen.</i>	
<i>Hier op speelt de Poësie.</i>	152
<i>Wat dry M. M. M. en dry w. w. w. bethoonen.</i>	152
<i>Seldsaemen sandt-looper.</i>	154
<i>Wondere gheschiedenisse van een sotte wereldsche liefde.</i>	155
<i>Treffelijke gheschiedenisse van onsuuyvere liefde.</i>	155
<i>Fabeltjen van Sroyken en Kooltjen viers.</i>	156
<i>Vernuftien vondt van eenen Prelaet.</i>	156
<i>Hercules stronckelt in den Tempel van Venus.</i>	157
<i>Historie van den H. Jacobus Eremyt.</i>	158
<i>De Poësie hervat sijnen val en leerswesen in dicht.</i>	164
<i>Wondere bekeeringe van Theodora.</i>	166
<i>Netten by lelien in Satamons Tempel, hier van een leerin-</i> <i>ghe.</i>	167
<i>Fabel van Daphne sedelijck wylt geleyt.</i>	168
<i>Onverwachte antwoordt.</i>	171

Wellusten vol lectwefen.	
De Poesie breydt dit breedt uyt.	174
Sottigheden van sommige serviteurs.	176
Stantvastigheyt van den suyveren Jongelinck Joseph.	177
Droevigh eynde van een Overspeelster.	179
Verloren Soons ellendigheyt.	180
Een leeringe getrocken uyt Sampsons ongeluck.	182
Blijdschap en droefheydt sijn onder een gemenght.	183
Lesse van den honingh-gierigen Beyr.	184
Overaerdigh slaeghsken van een onnoosel kint.	185
Treffelijcke Lesse van eenen Eremijt.	186
Appel van tweedracht en scheuringe.	187
Een geestigh dichtjen van Claesken.	189
Kluchtigh dichtjen op twee nieuwe getrouwde.	192
Eygen doel-wit voor die trouwen.	193
Veel doen 't om de rijkdommen.	194
Wijfen raet van een Keyserin gegeven aen haeren Soon.	195
Onstantvastighe liefde van een Weduwe.	198
Dry verstandige grepen.	199
Eenen Philosoph schrijft twee O. O. op sijn doot-bedde, hier op verscheyde uyt-leggingen.	200
De vrientschappen sijn eygen baet-soeckigh.	
Hier op een dicht.	202
Vrienden gelijk Meloenen.	204
Baet-soeckende vrienden gelijk aen de swaluwen.	205
Hier op een deftige gelijkenisse.	207
Vrient soo langh als 't dient. Historie wijs betoont.	209
Proef ghenomen van oprechte vrientchap.	209
De Poesie verhaelt een wonder ghetal van een oprechten vrient in den noot.	210
Gelijkenisse van broodt-vrienden.	218
Hondts sinne-beelt van oprichte vrientchap.	219
Godt is den getrouwen vriendt, Historie.	220
Wonder eerbaerheyt van een arme Dochter.	222
Vier aerdige quinck-slaegen.	223
Verwaende hooveerdigheyt.	
Een dichtjen.	226
Aerdigh antwoordt aen een eergierigen.	228
Kemel oprecht sinne beeldt van den hooveerdigen.	229
Verwaende tyttels aengenomen.	229
Aerdigh vonnis van Carolus V. over twee eersuchtighe	
Me.	

<i>Mevrouwen.</i>	230
<i>Een Paus wilt zijn arme Moeder niet kennen in rijke kleederen.</i>	232
<i>Verdiende quispelinge van eenen trotsen pagie.</i>	233
<i>Hooveerdighen gelijk aen eenen vlieger.</i>	234
<i>Ongeluckige uyt komste der hooveerdige.</i>	236
<i>Hier van een dicht.</i>	236
<i>Benyder van verdiende eer met den neus gegrepen.</i>	238
<i>Oprechte oedmoedigheyt van een Princeesse.</i>	240
<i>Vier sin-rijcke leeringen.</i>	241
<i>Ydelheydt des Wereldts.</i>	
<i>Breeder in dicht.</i>	243
<i>Ongeluckige Koop mans spreucke.</i>	244
<i>Bedrogh in de Loterije.</i>	245
<i>Geluckige trecken van een Kint in een Loterije.</i>	246
<i>Salamon oordeelt alles te zijn ydelheydt.</i>	246
<i>Hier op een ghelijckenisse.</i>	246
<i>En eenen vernuftten treck van Nero.</i>	247
<i>Wondere bekeeringe van twee hovelingen.</i>	248
<i>Eer staet dier.</i>	249
<i>'Tgeluckis vol bedrog.</i>	250
<i>Wereldts losse vreught dicht-wijs bethoort.</i>	252
<i>Hier op een ghelijckenisse.</i>	254
<i>Schalckheydt door schalckheydt ontdeekt.</i>	257
<i>Historien loopende op den Teirlinck.</i>	257
<i>Suypers van den Toeback.</i>	261
<i>Berispinge der dronckaerts.</i>	262
<i>Onverwachte doodt veroorsaects onverwachte bekeeringe.</i>	266
<i>Soste en verstandige staeltjens.</i>	267
<i>Ongerustigheyt van een beswaerde Conscientie.</i>	
<i>Hier op de Poesie.</i>	270
<i>Een quae de Conscientie verrast haer selven.</i>	271
<i>Wordt door een Fabel bevestight.</i>	272
<i>De doodt-sonde is eenen Ionas.</i>	274
<i>Een boose Conscientie knaeght haer selven.</i>	275
<i>Wonderbaere geschiedenisse thoonde dat een quae de consciencie niet en is te ontloopen.</i>	276
<i>Een ander in dicht gestelt.</i>	279
<i>De Poesie doet hanneken-uyt klappen.</i>	285
<i>De Wereldt is vol miserien.</i>	291
<i>Den Wolf eet een Schaep voor eenen Cabeljou.</i>	295
<i>Langhmoedigheyt van Philippas den II.</i>	292

De Passie Christi is den besten Spiegel.

Hier op een snaerken van de Poëste.	294
Verschil van twee susters aergaende haerder zielen.	295
Doodts-hoofst eenen saligen Spiegel.	297
Rijck sinnigh wapen van den H. Rüdistsadis.	298
De H. Elisabetha spiegelt haer in een Crucifix.	298
Verfoeyen van de ydelheyt teecken van eenen goeden Geest.	299
Magdalena ziel-suchten in dicht.	301
Deftige spreuck by de Rechts-geleerde.	303
Ootmoedigh gerhoet van Esther.	304
Weemoedige klachten van een bekeerde Ydel tuyt.	305
Een op geblasen Weduwe gelijk aen populier-bladeren.	310
Onverwachte geschiedenisse ghebeurt aen P. Theodorus van Munster.	312
Een handt vol aerdige puntt-redenen.	314
Toesicht der Ouderen over hare Dochteren.	318
Hier op een dicht.	318
Misterieusen Rinck.	319
Sorghvuldigheyt van Job.	320
Een leeringe getrocken uyt het wapen van Hollandt.	322
Ongeluckigh eynde van onbetamelijke Liefde.	323
Lina verliest haren maeghden-krans.	324
Gout verleyt de Ionckheyt, blyckt in Athabante.	325
Kloecken strijdt van Joseph.	326
Joseph scheut-vry.	326
Straffe Justitie.	328
Aerdige Historikens.	330
Verstandige giste van die van Doornick.	331
Vier merckelijcke spreucken.	332
Ongeluckige Houwelijcken.	333
De Poëste legt dit breeder uyt.	334
Tweedracht oock na de doot.	336
Over-een-kominghe van sinnen noodsakelyck voor een Houwelijck.	337
Onverwachte bitterheyt in een houwelijck.	337
Sommighe quaeey koppige Vrouwen.	339
Verstandigheyt in het berispen van de ghebreken der Mannen.	340
Hier op een gelijkenisse van een schip.	340
Aerdigen quick-slagh van een huysvrouw.	341
Raedt van Alphonsius Koninck.	342
Ver-	

B L A D T - W Y S E R .

<i>Verdragen van malkanderens gebreken.</i>	343
<i>Oven om te herbacken alle quade hoofden.</i>	344
<i>De gehouwde moeten malkanderen vieren.</i>	351
<i>Groote Heeren hebben dickwils groote Cruycken.</i>	353
<i>De waerachtighe rust is te vinden in het Craysen in het lijden.</i>	
<i>Hier op speelt de Sangh-Goddinne breeder.</i>	355
<i>Allen de Vogelen geven ons lessen.</i>	357
<i>Ongeluck van een vogelken, is't geluk van eenen Novitius.</i>	359
<i>Een ieder moet sijn Cruysken dragen.</i>	360
<i>Solon Philosoph treffelijcke lesse hier op.</i>	361
<i>Een Indiaensche Vrouwe gheeft haer kinderen in den H. Doop den naem van Kruysken.</i>	361
<i>Blijdschap der Martelaren in het lijden.</i>	362
<i>Godts dienaren zyn bly.</i>	363
<i>Wort bevestight met een aerdige versteringe.</i>	363
<i>Twee Janpotagien genoegbelijcke Historien.</i>	364
<i>Een dichtjen van des Werelts Adien.</i>	366
<i>Wie kan 't al passen? Leer rijcke geschiedenisse.</i>	367
<i>Ongelooffelijcke verduuldigheyt, en noyt ge hoorde langhmoedig- heyt van een getrouwde Vrouwe, dienende opgehanghen te worden, tot eenen spiegel van alle Vrouw personen, om daer uyt sacht sinnigheyt te leeren.</i>	371

Facultas R. P. Vice-Provincialis.

EGO infrascriptus Societatis JESU per Flandro
Belgicam Vice-Provincialis, facultatem, cui titu-
lus *Het Masker van de Werelt*, conscriptum Flandri-
cè à P. Adriano Poirters & à tribus ejusdem Societa-
tis Theologis probatum. In quorum fidem manu
propria subscripsi & officii mei sigillum opposui,
Mechliniæ 28. Januarij 1646.

JACOBUS LIBENS.

Vidit & Approbavit.

G. F. L. C.

E T N D E.

B

title, plate, 26 engs.

Landwehr 1846

